

Socialnämnden

Tid 2021-02-16, kl 18:00

Plats Munkhättevägen 49 eller via Teams

Ärenden

Justering

- 1 Uppföljning internkontroll 2020 (SN 2020:549)
- 2 Verksamhetsberättelse och kvalitetsberättelse (SN 2020:547)
- 3 Patientsäkerhetsberättelse 2020 och Patientsäkerhetsplan 2021 (SN 2021:23)
- 4 Mål- och internbudget 2021 (SN 2021:53)
- 5 Omvärldsanalys 2022-2025 (SN/2021:33)
- 6 Beslut om att tillåta att socialnämndens utskottssammanträden genomförs på distans (SN 2021:20)
- 7 Strategi för att motverka hemlöshetens konsekvenser (SN 2021:26)
- 8 Revidering av riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd (SN 2020:279)
- 9 Remiss DS 2020:27 Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna (SN 2020:560)
- 10 Redovisning av statsbidrag Hemlöshet 2020 (SN 2020:102)

- 11 Förvaltningschefen informerar - muntlig information
- 12 Samordningsförbundet Botkyrka, Huddinge och Salem (SN 2020:25)
- 13 Anmälan av delegationsbeslut 2020 (SN 2021:16)
- 14 Anmälningsärenden 2020 (SN 2021:8)

Var vänlig och meddela Anneli Sjöberg om du inte kan närvara, tfn 0708-86 13 39 eller aneli.sjoberg@botkyrka.se.

NIKLAS GLADH
ordförande

ANNELI SJÖBERG
sekreterare

1

Uppföljning internkontroll 2020 (SN 2020:549)

Beslut

Socialnämnden godkänner uppföljning av internkontrollplan 2020.

Ärendet

Uppföljningen av Socialnämndens internkontrollarbete gällande kontrollmoment enligt Internkontrollplan 2020 (SN 2020:35) samt uppföljning av åtgärder enligt Uppföljningen av internkontroll 2019 (SN/2019:224) för de kontrollmoment som hade resultatet ej godtagbart (röd) eller godtagbart resultat (gul).

Socialnämndens resultat av uppföljningen av internkontrollplanen för verksamhetsåret 2020 visar på en sammantaget god följsamhet till kontrollmomenten. Av totalt 11 kontrollmoment så har 8 god följsamhet och 3 har godtagbar följsamhet.

2021-01-26

SN/2020:00549

Referens
Ulrika Hage, controller

Mottagare
Socialnämnden

Uppföljning internkontroll 2020

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner uppföljning av internkontrollplan 2020.

Ärendet

Uppföljningen av Socialnämndens internkontrollarbete gällande kontrollmoment enligt Internkontrollplan 2020 (SN 2020:35) samt uppföljning av åtgärder enligt Uppföljningen av internkontroll 2019 (SN/2019:224) för de kontrollmoment som hade resultatet ej godtagbart (röd) eller godtagbart resultat (gul).

Socialnämndens resultat av uppföljningen av internkontrollplanen för verksamhetsåret 2020 visar på en sammantaget god följsamhet till kontrollmomenten. Av totalt 11 kontrollmoment så har 8 god följsamhet och 3 har godtagbar följsamhet.

Charlotte Lagerkvist
Tf Socialdirektör

Zaid Zakaria
Ekonomichef

Bilaga: Rapport - Uppföljning av intern kontroll 2020 (SN/2020:00549)

**DET HÄR ÄR
BOTKYRKA**

Uppföljning av intern kontroll 2020 SN/2020:00549

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	4
2 Nettolista risker	6
2.1 7 Effektiv organisation.....	6
3 Årets kontroller	9
3.1 7 Effektiv organisation.....	9
4 Årets aktiviteter.....	17
5 Analys	18
6 Uppföljning av planerade åtgärder föregående år.....	19

1 Sammanfattning

Socialnämnden följer årligen upp internkontrollplanen Syftet med intern kontroll är att säkra en effektiv förvaltning och undgå allvarliga fel och skador. Nämndens internkontrollplan för 2020 omfattar 11 kontrollmoment och av dessa kommer 8 från den kommungemensamma internkontrollplanen och 3 kontrollmoment är specifikt identifierade för socialnämnden. Som grund för internkontrollplanen har en risk- och väsentlighetsanalys gjorts, vilken ligger till grund för vilka områden som ska granskas särskilt under året.

Resultatet av uppföljningen ska, med utgångspunkt från antagen plan, beslutas av nämnden i samband med att nämnden beslutar om verksamhetsberättelsen. Uppföljningen ska göras i den omfattning som fastställts i internkontrollplanen. I uppföljningen ska även resultatet av kommunledningsförvaltningens övergripande granskning som rör nämnden ingå.

Uppföljningen ska innehålla omfattning av utförd uppföljning, resultatet och eventuellt vidtagna åtgärder samt om behov finns så ska den även innehålla förslag på åtgärder för förbättringar.

Denna rapport omfattar uppföljning av Socialnämndens internkontrollplan 2020 och uppföljning av beslutade åtgärder utifrån uppföljning av Socialnämndens internkontrollplan 2019 för de kontrollmoment som hade resultatet ej godtagbart (röd) och godtagbart (gul). I rapporten beskrivs varje kontrollmoment samt förslag på åtgärder i de fall där resultatet bedömts som "godtagbart" eller "ej godtagbart" och behöver förbättras.

En förutsättning för ett gott resultat av uppföljningen är att förändringar i rutiner, delegationsordning samt framtagna åtgärder med anledning av uppföljningen av internkontrollplan 2020 ska kommuniceras tydligt och förankras i verksamheten för att uppnå önskat resultat för 2021.

Resultat av genomförd internkontroll

Uppföljningen visar på att förvaltningen har god eller godtagbar följsamhet till samtliga kontrollmoment för verksamhetsåret 2020.

Förvaltningen har i interkontrollplanen för 2020 haft tre förvaltningsspecifika kontrollmoment i syfte att skapa bättre rutiner och säkerställa processer. Samtliga är nya kontrollmoment. Två har resultatet godtagbar och en god. Inför 2021 så föreslås att dessa kontrollmoment överförs till förvaltningens egenkontroll.

● God   ◆ Godtagbar   ■ Ej godtagbar

Socialnämndens kontrollmoment	2018	2019	2020
Kontroll av att ersättning till uppdragstagare avslutas när uppdraget avslutas	-	-	◆
Stickprov avgifter	-	-	◆
Kontroll av att det finns riskhantering och egenkontroll inlagt i Stratsys	-	-	●

Resultat av genomförd internkontroll, kommungemensamma kontrollmoment

Sammanlagt har åtta kommungemensamma kontrollmoment inom kommunstyrelsens uppsiktsansvar granskats.

Kommungemensamma kontrollmoment	2018	2019	2020
Kontroll av ramavtal för bemanning och fastighetsunderhåll			
Stickprov avseende utdrag ur belastningsregister för externt nyanställda			
Kontroll av ramavtalstrohet			
Kontroll av fakturor avseende direktupphandlingar			
Stickprov på fakturor avseende representation, kurser och konferenser			
Kontroll av att rehabiliteringsinsats görs vid upprepad korttidsfrånvaro			
Kontroll av för sent betalade fakturor	-	-	
Stickprovskontroll av dokumentation av kartläggningen av arbetsmiljö			

Förändring från verksamhetsåret 2019 kan konstateras i följande kontrollmoment:

- "Kontroll av fakturor avseende direktupphandlingar" har haft en positiv utveckling under 2020, från att ha bedömts som ej godtagbart för verksamhetsåret 2019 till bedömningen god för verksamhetsåret 2020.
- "Representation, kurser och konferenser" har ett försämrat resultat för verksamhetsåret 2020 jämfört med föregående år. Bedömningen för 2020 är godtagbar jämfört med bedömningen för 2019 som var god. Förvaltningen kan se en tydlig successiv försämring för kvartal tre och fyra som bedöms kunna bero på införandet av nytt fakturahanteringssystem, under pågående coronapandemi, implementeringen startade i början på maj. Vid granskningen för kvartal ett och två bedömdes resultatet till god.

2 Nettolista risker

2.1 7 Effektiv organisation

Risk	Sannolikhet	Konsekvens	Riskvärde	Motivering
Kommunen döms till att betala skadestånd för att rangordningen i ramavtal avseende bemanning och fastighetsunderhåll inte följs (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	4. Mycket stor	3. Kännbar	12	Sannolikheten bedöms som mycket stor eftersom tidigare kontroller har visat på en stor andel avvikelser. Det saknas dessutom idag i stor utsträckning systemstöd för att säkerställa korrekt hantering. Konsekvensen bedöms som kännbar eftersom kommunen kan tvingas betala stora skadestånd ifall rutinen inte fungerar.
Medborgare far illa eftersom kommunen anställer personal med en brottsbelastning som gör dem olämpliga för yrket ifråga (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	3. Stor	4. Allvarlig	12	Sannolikheten bedöms som stor eftersom tidigare kontroller har visat på avvikelser och bristande kunskap om lagstiftningen. Konsekvensen bedöms som allvarlig eftersom det ytterst handlar om barns hälsa och välmående.
Kommunen försämrar relationer och förhandlingsvillkor gentemot leverantörer och/eller döms till skadestånd på grund av bristande ramavtalstrohet (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	4. Mycket stor	3. Kännbar	12	Sannolikheten bedöms som mycket stor eftersom systemstöd för att säkerställa korrekta inköp än så länge saknas i kommunen. Vidare har tidigare kontroller visat på bristande följsamhet. Konsekvensen bedöms som kännbar eftersom bristande avtalstrohet kan leda till skadestånd, försämrade förhandlingsvillkor i framtiden och förtroendeskada.
Kommunen drabbas av upphandlingsskadeavgift och får badwill gentemot leverantörer på grund av otillåtna direktupphandlingar (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	4. Mycket stor	3. Kännbar	12	Sannolikheten bedöms som mycket stor eftersom systemstöd för att säkerställa korrekta inköp i dagsläget saknas och vidare har tidigare kontroller visat på bristande följsamhet. Konsekvensen bedöms som kännbar eftersom bristande avtalstrohet kan leda till skadestånd, försämrade förhandlingsvillkor i framtiden och förtroendeskada för kommunen.

Socialnämnden

Risk	Sannolikhet	Konsekvens	Riskvärde	Motivering
Kommunens anseende skadas på grund av bristande hantering av fakturor avseende representation, kurser och konferenser (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	4. Mycket stor	3. Kännbar	12	Sannolikheten bedöms som mycket stor eftersom lagstiftningen är komplex och det lätt blir fel. Tidigare kontroller har också visat på en stor andel avvikelser. Konsekvensen bedöms som kännbar eftersom det kan skada kommunens förtroende ifall fakturor avseende representation, kurser och konferenser inte hanteras korrekt.
Personalen drabbas av allvarlig ohälsa och långvarig frånvaro på grund av att rehabiliteringsinsats inte görs vid upprepad korttidsfrånvaro (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	3. Stor	3. Kännbar	9	Sannolikheten bedöms som stor eftersom tidigare resultat har visat på brister i rutinen. Konsekvensen bedöms som kännbar eftersom det berör de anställdas hälsa.
Kommunen försämrar relationer med leverantörer och tvingas betala förseningsavgifter på grund av för sent betalda leverantörsfakturor (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	3. Stor	3. Kännbar	9	Sannolikheten bedöms som stor baserat på en generell uppfattning om hur väl rutinen fungerar idag. Konsekvensen bedöms som kännbar eftersom brister bl.a. kan leda till försämrade relationer med leverantörer, förtroendeskada och förseningsavgifter.
Att ersättning till uppdragstagare utgår efter att uppdraget avslutats	3. Stor	3. Kännbar	9	Sannolikheten bedöms som stor eftersom vetskap finns om att rutinen fungerar mindre bra. Konsekvensen bedöms som kännbar.
Det systematiska arbetsmiljöarbetet brister vilket leder till sämre arbetsmiljö, ökad ohälsa och fler olycksfall (KOMMUNÖVERGRIPANDE)	3. Stor	3. Kännbar	9	Sannolikheten bedöms som stor eftersom vetskap finns om att rutinen idag fungerar mindre bra. Konsekvensen bedöms som kännbar eftersom arbetsmiljöansvaret behöver vara tydliggjort för att säkerställa god arbetsmiljö för kommunens personal.
Felaktigt debiterade avgifter	3. Stor	3. Kännbar	9	Verksamheten har identifierat att debitering av ersättningar och avgifter inte alltid överensstämmer med fattade myndighetsbeslut. Därför bedöms sannolikheten för detta som stor. Konsekvensen bedöms som kännbar.

Socialnämnden

Risk	Sannolikhet	Konsekvens	Risk- värde	Motivering
Bristfällig riskhantering inklusive egenkontroll i verksamheten	3. Stor	3. Kännbar	9	Det finns idag en struktur för att arbeta med risker och egenkontroll. Det finns dock en risk att arbetet med detta prioriteras bort. Därför bedöms sannolikheten som stor. Att inte aktivt arbeta med egenkontrollen bedöms få allvarliga konsekvenser för följsamheten i det systematiska kvalitetsarbetet.

3 Årets kontroller

3.1 7 Effektiv organisation

Kommunen döms till att betala skadestånd för att rangordningen i ramavtal avseende bemanning och fastighetsunderhåll inte följs (KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Kontroll av ramavtal för bemanning och fastighetsunderhåll</p> <p> God</p> <p>Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en God följsamhet till kontrollmomentet vilket är samma följsamhet som för verksamhetsåret 2019. Kontroll har enbart genomförts för kvartal 3 under 2020.</p> <p>Analys av kommunledningsförvaltningen</p> <p>Två stora förändringar och flera mindre åtgärder har bidragit till en god intern kontroll.</p> <p>De två stora förändringarna som är nya för 2020 jämfört med 2019 är att kontrollen har baserats på ett stickprov av slumpmässigt utvalda fakturor, 10 % av nämndens totala fakturor eller lägst 50 fakturor har varit föremål för granskning. Tidigare har kontrollen genomförts på alla fakturor.</p> <p>Den andra stora förändringen är att gränsvärdet för vad som anses vara god internkontroll sänkts väsentligt.</p> <p>De ovannämnda förändringarna som är en del i den nya ansatsen inom internkontrollen kombinerat med implementeringen av ett nytt inköpssystem i kommunen har bidragit till det goda resultatet. När kommunen inom kort får ett nytt upphandlingssystem och en ny avtalsdatabas (pågående aktiviteter) har flera synpunkter från verksamheterna beaktats för att underlätta att fler gör rätt och på så sätt behålla det goda resultatet.</p> <p>En annan potentiell faktor som kan ligga till grund för det goda resultatet är att det i samband med implementeringen av kommunens inköpssystem Proceedo ökat medvetandet för kommunens beställare att göra rätt vid inköp. Förvaltningarna har sedan Proceedo implementerats behövt utse en beställarorganisation för att underlätta, effektivisera och förbättra inköpen.</p> <p>Upphandlingsenheten har i samband med implementeringen av Proceedo erbjudit utbildningar och tillsammans med förvaltningarna utsett superanvändare inom respektive förvaltning för stöd med både system- och inköpsfrågor. Det nya inköpssystemet har resulterat i att det har blivit betydligt lättare att köpa från avtalade leverantörer inom kommunen jämfört med tidigare.</p> <p>Analys av Socialförvaltningen</p> <p>En orsak till att det fortsatta goda resultatet bedöms bero på att förvaltningens HR-funktion även under verksamhetsåret 2020 hanterat samtliga avrop avseende bemanning vilket lett till att vi varit följsamma avseende rangordning och dokumentationsplikten.</p> <p>Ytterligare en bidragande orsak är att samtliga utsedda behöriga beställare har fått utbildning i upphandling och inköp och återkommande informationsinsatser har genomförts under året vilket påverkar resultatet i positiv riktning. Ett samarbetsrum för förvaltningens behöriga beställare har lagts upp på Botwebb för att snabbt kunna nå ut med viktig information som rör inköp.</p> <p>Under 2020 så har vi uppnått 100 procent följsamhet till kontrollmålet jämfört med verksamhetsåret 2019 då resultatet låg på 95 procent vilket är mycket bra.</p>

Medborgare far illa eftersom kommunen anställer personal med en brottsbelastning som gör dem olämpliga för yrket ifråga
(KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Stickprov avseende utdrag ur belastningsregister för externt nyanställda</p> <p> God</p> <p>Kommentar av Socialförvaltningen   Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en god följsamhet till kontrollmomentet vilket är samma följsamhet som för verksamhetsåret 2019.   Stickprov har genomförts på 10 procent av nyanställningar till de enheter där juridiskt stöd för begäran om registerutdrag finns. Samtliga stickprov har genererat ett 100 procentigt positivt utfall.</p>

Kommunen försämrar relationer och förhandlingsvillkor gentemot leverantörer och/eller döms till skadestånd på grund av bristande ramavtalstrohet
(KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Kontroll av ramavtalstrohet</p> <p> God</p> <p>Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en god följsamhet till kontrollmomentet vilket är samma klassificering som för verksamhetsåret 2019. Kontroll har enbart genomförts för kvartal 3 under 2020.</p> <p>Analys av Kommunledningsförvaltningen   Två stora förändringar och flera mindre åtgärder har bidragit till en god intern kontroll.   De två stora förändringarna som är nya för 2020 jämfört med 2019 är att kontrollen har baserats på ett stickprov av slumpmässigt utvalda fakturor, 10 % av nämndens totala fakturor eller lägst 50 fakturor har varit föremål för granskning. Tidigare har kontrollen genomförts på alla fakturor.</p> <p>Den andra stora förändringen är att gränsvärdet för vad som anses vara god internkontroll sänkts väsentligt.</p> <p>De ovannämnda förändringarna som är en del i den nya ansatsen inom internkontrollen kombinerat med implementeringen av ett nytt inköpssystem i kommunen har bidragit till det goda resultatet. När kommunen inom kort får ett nytt upphandlingssystem och en ny avtalsdatabas (pågående aktiviteter) har flera synpunkter från verksamheterna beaktats för att underlätta att fler gör rätt och på så sätt behålla det goda resultatet.</p> <p>En annan potentiell faktor som kan ligga till grund för det goda resultatet är att det i samband med implementeringen av kommunens inköpssystem Proceedo ökat medvetandet för kommunens beställare att göra rätt vid inköp. Förvaltningarna har sedan Proceedo implementerats behövt utse en beställarorganisation för att underlätta, effektivisera och förbättra inköpen.</p> <p>Upphandlingsenheten har i samband med implementeringen av Proceedo erbjudit utbildningar och tillsammans med förvaltningarna utsett superanvändare inom respektive förvaltning för stöd med både</p>

Kontroll
<p>system- och inköpsfrågor. Det nya inköpssystemet har resulterat i att det har blivit betydligt lättare att köpa från avtalade leverantörer inom kommunen jämfört med tidigare.</p> <p>Analys av Socialförvaltningen</p> <p>Resultatet av kontrollen för 2020 bedöms som god även om resultatet är något försämrat jämfört med föregående år. Förvaltningen nådde 81 procent för verksamhetsåret 2020 jämfört med 97 procent för verksamhetsåret 2019.</p> <p>En förklaring till att resultatet är fortsatt godkänt kan vara att förvaltningen aktivt jobbar med utbildning och informationsinsatser för fakturamottagare och behöriga beställare. Vid utbildnings- och informationsinsatserna görs genomgång av upphandlings- och inköpsrutiner, representation, moms och fakturahanteringssystemet samt övrig information inom området som är aktuellt. Ett samarbetsrum för förvaltningens behöriga beställare har lagts upp på Botwebb för att snabbt kunna nå ut med viktig information som rör inköp.</p> <p>Förvaltningen kan konstatera att de utbildnings- och informationsinsatser som genomförts har givit resultat. Dessa insatser kommer att fortsätta även under kommande år för att bibehålla det goda resultatet.</p>

Kommunen drabbas av upphandlingsskadeavgift och får badwill gentemot leverantörer på grund av otillåtna direktupphandlingar (KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Kontroll av fakturor avseende direktupphandlingar</p> <p> God</p> <p>Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en god följsamhet till kontrollmomentet vilket är stor förbättring mot följsamheten för verksamhetsåret 2019 som bedömdes som ej godtagbart. Kontroll har enbart genomförts för kvartal 3 under 2020.</p> <p>Analys av Kommunledningsförvaltningen</p> <p>Två stora förändringar och flera mindre åtgärder har bidragit till en god intern kontroll. De två stora förändringarna som är nya för 2020 jämfört med 2019 är att kontrollen har baserats på ett stickprov av slumpmässigt utvalda fakturor, 10 % av nämndens totala fakturor eller lägst 50 fakturor har varit föremål för granskning. Tidigare har kontrollen genomförts på alla fakturor.</p> <p>Den andra stora förändringen är att gränsvärdet för vad som anses vara god internkontroll sänkts väsentligt.</p> <p>De ovannämnda förändringarna som är en del i den nya ansatsen inom internkontrollen kombinerat med implementeringen av ett nytt inköpssystem i kommunen har bidragit till det goda resultatet. När kommunen inom kort får ett nytt upphandlingssystem och en ny avtalsdatabas (pågående aktiviteter) har flera synpunkter från verksamheterna beaktats för att underlätta att fler gör rätt och på så sätt behålla det goda resultatet.</p> <p>En annan potentiell faktor som kan ligga till grund för det goda resultatet är att det i samband med implementeringen av kommunens inköpssystem Proceedo ökat medvetandet för kommunens beställare att göra rätt vid inköp. Förvaltningarna har sedan Proceedo implementerats behövt utse en</p>

Kontroll
<p>beställarorganisation för att underlätta, effektivisera och förbättra inköpen.</p> <p>Upphandlingsenheten har i samband med implementeringen av Proceedo erbjudit utbildningar och tillsammans med förvaltningarna utsett superanvändare inom respektive förvaltning för stöd med både system- och inköpsfrågor. Det nya inköpssystemet har resulterat i att det har blivit betydligt lättare att köpa från avtalade leverantörer inom kommunen jämfört med tidigare.</p> <p>Under q3 har ett arbete med att utse stödpersoner som stöd vid direktupphandlingar hos förvaltningarna genomförts, dessa personer ska erbjudas en utbildning innan årets utgång. Förhoppningen är att kommunen ska genomföra fler direktupphandlingar när så är nödvändigt.</p> <p>Analys av Socialförvaltningen</p> <p>Resultatet har förbättrats avsevärt för verksamhetsåret 2020 men då har enbart kontroll för kvartal 3 genomförts och genomförandet av kontrollen har förändrats.</p> <p>Verksamhetsåret 2019 hade förvaltningen 33 procent följsamhet och ett "ej godtagbart" resultat, för verksamhetsåret 2020 har följsamheten ökat till 100 procent och innebär ett godkänt resultat.</p> <p>En förklaring till att resultatet har förbättrats avsevärt kan vara att förvaltningen aktivt jobbar med utbildning och informationsinsatser för fakturamottagare och behöriga beställare. Vid utbildnings- och informationsinsatserna har genomgång av upphandling och inköp, representation, moms och fakturahanteringssystemet genomförts samt övrig information inom området som är aktuell. Ett samarbetsrum för förvaltningens behöriga beställare har lagts upp på Botwebb för att snabbt kunna nå ut med viktig information som rör inköp.</p> <p>Förvaltningen kan konstatera att de utbildnings- och informationsinsatser som genomförts har givit resultat och dessa insatser kommer att fortsätta även under kommande år för att bibehålla det goda resultatet.</p>

Kommunens anseende skadas på grund av bristande hantering av fakturor avseende representation, kurser och konferenser (KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Stickprovskontroll på fakturor avseende representation, kurser och konferenser</p> <p> Godtagbar</p> <p>Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en godtagbar följsamhet till kontrollmomentet, vilket är en försämring mot verksamhetsåret 2019 då följsamheten var god. Kontroll har genomförts för samtliga kvartal under 2020.</p> <p>Analys av socialförvaltningen</p> <p>Granskning har utförts på totalt 155 fakturor, utspritt på hela verksamhetsåret 2020 avseende representation samt kurser och konferenser. Den totala andelen godkända fakturor uppgår till 77 procent vilket innebär en försämring gentemot verksamhetsåret 2019 då andelen godkända fakturor uppgick till 88 procent. De flesta avvikelserna som noterats är att program saknas och att beloppsgränsen vid uppvaktning överskridits samt ett antal felaktiga attester.</p> <p>Anledningen till det något försämrade resultatet kan bero på att kommunen övergick till ett nytt fakturahanteringssystem i början av maj 2020, under pågående coronapandemi, förvaltningen kan tydligt se en successiv försämring för kvartal tre och fyra. Det nya fakturasystemet fungerar i vissa avseenden annorlunda än tidigare system och det kan därför vara en orsak till att det blivit en försämring under implementeringsfasen. En förändring har skett för att fakturan ska gå vidare till överordnad när beslutsattestanten själv deltagit, momenten som krävs för att fakturan ska gå vidare till överordnad har</p>

Kontroll
<p>inte gjorts i de fall där avvikelser om fel attestant har noterats. Informationsinsatser samt en mindre guide om hur attestanterna måste göra i Proceedo har tagits framför att förbättra resultatet för 2021. Vid fel har återkoppling gjorts till berörd person och vid återkommande felaktigheter har även överordnad chef informerats.</p> <p>Förslag till åtgärder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Informationsinsatser till attestanter där avvikelser noteras.

Personalen drabbas av allvarlig ohälsa och långvarig frånvaro på grund av att rehabiliteringsinsats inte görs vid upprepad korttidsfrånvaro (KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Kontroll av att rehabiliteringsinsats görs vid upprepad korttidsfrånvaro</p> <p> Godtagbar</p> <p>Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en godtagbar följsamhet till kontrollmomentet vilket är samma resultat som för verksamhetsåret 2019.</p> <p>Kommentar av Kommunledningsförvaltningen 9 av 37 saknas. 76 procent. Måttet mäter antal dokumenterade ärenden.</p> <p>Kommentar av Socialförvaltningen Andelen genomförda och dokumenterade rehabiliteringsinsatser har sjunkit från 79 procent 2019 till 76 procent för 2020 vilket innebär att de åtgärder som vidtagits under 2020 inte har varit tillräckliga för att förbättra resultatet.</p> <p>Förslag till åtgärd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • För att förbättra resultatet för 2021 så kommer ett fördjupat HR-stöd ges för att öka antalet påbörjade rehabiliteringsinsatser samt säkra dokumentationen av dessa.

Kommunen försämrar relationer med leverantörer och tvingas betala förseningsavgifter på grund av för sent betalda leverantörsfakturor (KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Kontroll av leverantörsfakturor</p> <p> God</p> <p>Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en god följsamhet till kontrollmomentet. Kontrollen är ny för 2020.</p> <p>Kommentar Kommunledningsförvaltningen Under året (Q1 till Q3) har 111 verifikationer granskats, 105 av dessa var betalda i tid vilket motsvarar 95 procent av de granskade fakturorna som sammanlagt innebär bedömningen god för de granskade kvartalen.</p>

Kontroll
<p>Kommentar Socialförvaltningen</p> <p>Resultat för verksamhetsåret 2020 är mycket bra och ett positivt tecken på att dem flesta leverantörsfakturor betalas i tid. Det kan finnas olika orsaker till att förvaltningen inte uppnår 100 procent, en orsak kan vara att fakturor ankommer väldigt sent och möjliggör inte betalning i tid då den ska passera flera personer innan den överförs till betalning.</p>

Att ersättning till uppdragstagare utgår efter att uppdraget avslutats

Kontroll
<p>Kontroll av att ersättning till uppdragstagare avslutas när uppdraget avslutas</p> <p> Godtagbar</p> <p>Resultatet för verksamhetsåret 2020 visar på en godtagbar följsamhet till kontrollmomentet. Kontrollen är ny 2020.</p> <p>Under hösten 2020 så har flertalet felaktiga utbetalningar av ersättning till uppdragstagare noterats. Ersättning har betalats ut trots att uppdragstagaren inte längre har ett pågående uppdrag inom förvaltningen vilket inneburit att uppdragstagaren fått en skuld till förvaltningen. Samtliga uppdragstagare är informerade och de flesta har återbetalat hela skulden och några har en pågående avbetalningsplan.</p> <p>Orsaken till dessa felaktiga utbetalningar bedöms bero på att denna process innehåller flera manuella aktiviteter, det gör att det finns flertalet felkällor som till viss del bedöms som en konsekvens av coronapandemin då medarbetare arbetar hemifrån och inte har samma möjligheter till utskrift samt fysiskt arbetsmaterial som idag krävs för att utföra arbetet. Åtgärder har vidtagits vid upptäckt av dessa brister och arbete med att ta fram nya rutiner och säkerställa processen kommer att fortsätta under 2021. Förvaltningen har undersökt en integration mellan befintligt verksamhetssystem och lönesystemet som delvis skulle kunna underlätta processen men i dagsläget finns ingen kommun som har en sådan koppling då integrationerna inte har fungerat tillfredställande.</p> <p>Kontrollmomentet föreslås utgå från 2021 års internkontrollplan och flyttas över till förvaltningens egenkontroll för berörda enheter.</p> <p>Förslag till åtgärder</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se över och uppdatera rutiner för att säkerställa processen • Månatliga kontroller för vilka uppdragstagare som får en utbetalning • Digitalisering av de delar som är möjligt

Det systematiska arbetsmiljöarbetet brister vilket leder till sämre arbetsmiljö, ökad ohälsa och fler olycksfall (KOMMUNÖVERGRIPANDE)

Kontroll
<p>Stickprovskontroll av dokumentation</p> <p> God</p> <p>Resultatet för kontrollen visar på en god följsamhet till kontrollmomentet för verksamhetsåret 2020 vilket är samma resultat som för verksamhetsåret 2019.</p> <p>Kommentar av Kommunledningsförvaltningen 6 av 6 är gjorda. 100 procent av den inskickade arbetsmiljöfördelningsdokumentationen är korrekt underskrivna.</p> <p>Kommentar av Socialförvaltningen Förvaltningen uppnår 100 procent för kontrollmomentet vilket är ett mycket bra resultat.</p>

Felaktigt debiterade avgifter

Kontroll
<p>Stickprov avgifter</p> <p> Godtagbar</p> <p>Resultatet visar på en godtagbar följsamhet till kontrollmomentet för verksamhetsåret 2020. Kontrollen är ny 2020.</p> <p>I 8 kap. socialtjänstlagen (2001:453) regleras kommuners rätt att ta ut ersättning för vissa stöd- och hjälpinsatser som kommunen tillhandahåller. Stickprov har genomförts vid två tillfällen och en genomgång av samtliga avgifter har skett en gång under 2020 för att säkerställa att förvaltningen debiterar korrekta avgifter. Ett flertal felaktiga avgifter har noterats vid dessa granskningar. Totalt har 85 procent av avgifterna varit korrekta. Informationsinsatser har genomförts avseende de avgifter där avvikelser noterats, en guide har tagits fram för hantering av avgifter i verksamhetssystemet.</p> <p>Det finns flera orsaker till att felaktiga avgifter debiteras, dels att handläggare inte får kännedom om klienters ekonomiska förändringar dels att handläggare inte informerar förändringar till avgiftshandläggaren som till exempel när en klient flyttar till annat boende som ofta innebär en förändring av klientens hyra. Konsekvensen kan bli att klienten får betala en för hög avgift eller att förvaltningen debiterar en för låg avgift.</p> <p>Förslag till åtgärder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Färdigställande av rutin för hantering av avgifter • Informationsinsatser kommer att genomföras för att säkerställa att processen fungerar tillfredställande. <p>Kontrollmomentet föreslås utgå från 2021 års internkontrollplan och flyttas över till förvaltningens egenkontroll för berörda enheter.</p>

Bristfällig riskhantering inklusive egenkontroll i verksamheten

Kontroll
<p>Kontroll av att det finns riskhantering och egenkontroll inlagt i Stratsys</p> <p> God</p> <p>Verksamheten har under 2020 genomfört riskhantering och egenkontroll i enlighet med riktlinjen för systematiskt kvalitetsarbete. Verksamhetens identifierade risker har analyserats i samband med delårsuppföljning samt vid verksamhetsberättelse. Inför verksamhetsplanering 2021 utgör riskhantering och egenkontroll väsentliga underlag.</p>

4 Årets aktiviteter

För verksamhetsåret 2020 hade förvaltningen inte några aktiviteter i internkontrollplanen.

5 Analys

Analys av genomförd granskning med bedömning och kommentarer på följsamheten samt förslag till åtgärder finns beskrivet mer detaljerat under respektive kontrollmoment i rapporten.

6 Uppföljning av planerade åtgärder föregående år

För kontrollmomentet ” Kontroll av att rehabiliteringsinsats görs vid upprepad korttidsfrånvaro” så föreslogs följande åtgärder:

- Rehabiliteringsledare från Hälsosupporten har bl.a. i uppgift att följa upp att rehabiliteringsinsatser sker vid upprepad korttidsfrånvaro i syfte att stötta chefer i sitt systematiska rehabiliteringsarbete.

Uppföljning: Detta har skett löpande under året.

- I de mail till chef som Hälsosupporten skickar vid upprepad sjukfrånvaro finns även utförlig instruktion om omtankesamtal samt att det ska dokumenteras i Adato. Cheferna i hantering av upprepad sjukfrånvaro, t ex kring omtankesamtal. I detta arbete kan HR-specialister på förvaltningarna nyttja Hälsosupportens rehabiliterings
- ledare genom regelbundna avstämningar.

Uppföljning: Cheferna har meddelats rutiner löpande. I de fall verksamheter har ett återkommande eller omfattande problem med sjukfrånvaro så kommer kommunens insats ”chefsstödet” kopplas in. Dessa har arbetat tillsammans med grupp och chef i två av Socialförvaltningens enheter under året.

2**Verksamhetsberättelse 2020 (SN 2020:547)****Beslut**

Socialnämnden godkänner verksamhetsberättelsen för 2020 och överlämnar den till kommunstyrelsen för vidare beredning

Sammanfattning

2020 har varit ett händelserikt år med stora utmaningar för socialnämndens verksamhet i förhållande till de ekonomiska förutsättningarna.

Verksamhetsåret har präglats av att utföra grunduppdraget i skuggan av Covid-19. Pandemins konsekvenser har inneburit att redan utsatta blivit mer utsatta. Detta har också medfört ett större krav på tillgänglighet och möjlighet till anpassning utifrån förändrade behov hos socialnämndens verksamheter. Inom vissa verksamheter har aktiviteter behövt ställas in medan vissa verksamheter istället ställt om och anpassats med hjälp av digitala hjälpmedel.

Socialnämnden har bidragit till kommunfullmäktiges målområden genom de resultat som uppnåtts för nämndens olika mål. Måluppfyllelsen är knutna till olika målsatta mått och aktiviteter. Sammantaget värderas måluppfyllelsen för socialnämndens mål som godtagbar utifrån det som redovisas under respektive nämndmål.

2021-01-25 Sn 2020: 00547

Referens

Jennifer Gavin,
Verksamhetschef
Stöd och utvecklingsenheten

Mottagare

Socialnämnden

Verksamhetsberättelse 2020

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner verksamhetsberättelsen för 2020 och överlämnar den till kommunstyrelsen för vidare beredning

Sammanfattning

2020 har varit ett händelserikt år med stora utmaningar för socialnämndens verksamhet i förhållande till de ekonomiska förutsättningarna.

Verksamhetsåret har präglats av att utföra grunduppdraget i skuggan av Covid-19. Pandemins konsekvenser har inneburit att redan utsatta blivit mer utsatta. Detta har också medfört ett större krav på tillgänglighet och möjlighet till anpassning utifrån förändrade behov hos socialnämndens verksamheter. Inom vissa verksamheter har aktiviteter behövt ställas in medan vissa verksamheter istället ställt om och anpassats med hjälp av digitala hjälpmedel.

Socialnämnden har bidragit till kommunfullmäktiges målområden genom de resultat som uppnåtts för nämndens olika mål. Måluppfyllelsen är knutna till olika målsatta mått och aktiviteter. Sammantaget värderas måluppfyllelsen för socialnämndens mål som godtagbar utifrån det som redovisas under respektive nämndmål.

Ekonomiska konsekvenser

För socialnämnden inleddes verksamhetsåret med att vid delårsrapport 1 visa på ett stort underskott på 38,3 miljoner kronor som vittnade om obalans i ekonomin. Under 2020 har stort fokus legat på åtgärder för att få en ekonomi i balans. Socialnämnden redovisar ett underskott på 7,5 miljoner kronor jämfört med budget, vilket motsvarar 1,1 procent, att jämföra med 3,4 procents underskott föregående år. Underskottet finns inom verksamheterna barn och unga samt vuxna utan beroendeproblematik samt vuxna med beroendeproblematik

Barnkonsekvensanalys

Många av socialnämndens verksamheter möter barn i olika skeden av livet inom en rad olika områden. Forskning visar på samband mellan ekonomisk utsatthet och svagare skolprestation, samt risk för missbruk och kriminalitet i

2020-01-25

vuxenlivet. Sambandet mellan social och ekonomisk utsatthet och sämre hälsa och levnadsvillkor är också tydliga.

Socialförvaltningen har, tillsammans med andra i kommunen och samhället, en viktig roll i att motverka och förebygga segregationens effekter där barnens perspektiv är särskilt viktiga att beakta. Den komplexitet och de utmaningar som rör medborgares behov av stöd för att leva ett självständigt liv, tillsammans med de ekonomiska förutsättningarna har under året lett till och kommer fortsättningsvis att innebära behov av effektiviseringar, omprioriteringar och nya sätt att ge välfärdstjänster. Att barnens perspektiv beaktas är av största vikt - så att verksamheterna samtidigt ges verktyg och resurser för att tillgodose barn och ungas behov.

Charlotte Lagerqvist
T.f. Socialdirektör

Jennifer Gavin
Verksamhetschef

Bilaga: Verksamhetsberättelse 2020

Expedieras till
Kommunstyrelsen
IFO-chefer, Verksamhetschefer, Kvalitetsledare Socialförvaltningen

**DET HÄR ÄR
BOTKYRKA**

Verksamhetsberättelse

SN/2020:00547

Sammanfattning

Verksamhet (i miljoner kronor)	Bokslut 2019	Utfall 2020	Budget 2020	Avvikelse 2020
Intäkter (+)	99,8	91,8	54,5	37,3
Kostnader (-)	-764,8	-773,0	-728,2	-44,8
Netto (+/-)	-665,0	-681,2	-673,7	-7,5
Nettoinvesteringar (+/-)	-3,8	-0,4	-4,0	3,6

Mål och målsatta Mått

Sammantaget värderas måluppfyllelsen för nämndens mål som godtagbar utifrån det som redovisas under respektive nämndmål.

2020 har varit ett händelserikt år med stora utmaningar för nämndens verksamheter i förhållande till de ekonomiska förutsättningarna och coronapandemin. Verksamhetsåret har även fortsatta effekter av omorganisationen som genomfördes 2019, med syftet att bättre möta Botkyrkabornas behov med ett helhetsperspektiv.

Nämnden ska erbjuda rätt stöd vid rätt tillfälle, till de Botkyrkabor som behöver det. Detta är svårt att direkt översätta till målsatta mått i form av att nämnden ska erbjuda fler eller färre insatser, eller stöd till en större eller mindre andel inom en viss målgrupp. Få av nämndens uppdrag passar därför att mäta genom kvalitativa mått. När det kommer till analys av resultat är det också en utmaning att dra slutsatser av vilken effekt just socialtjänstens insatser har haft för den enskilde. Detta är viktigt att ha i minnet när man följer upp måtten och läser analysen. Både statistiska värden och mer kvalitativa analyser behöver sättas i sin kontext och relateras till verkligheten.

Tydliga resultat

Vissa mål och målsatta mått har formulerats och beräknats på ett sådant sätt att analysen har varit verklighetstrogen och tydlig, det gäller exempelvis:

- Andelen brukare som anger att de kunnat påverka vilken typ av insats de får från socialtjänsten ökar. Utfallet ligger 7 procent över förväntat resultat där brukarenkäten legat som underlag.
- Andel brukare som uppger att det är lätt eller ganska lätt att komma i kontakt med socialtjänsten ökar. Utfallet ligger 9 procent över förväntat resultat och mätmetoden har inkluderat brukarundersökningen.
- Väntetiden (bedömningstid) för budget- och skuldrådgivning minskar. Kötiden har minskat från 60 veckor vid delår 1, till en kötid på ca 7 veckor vid årets slut.

Det känns viktigt att inför framtida mål- och måttformuleringar fundera över vad vi vill veta med målet eller måttet samt hur det ska beräknas. Vissa underlag och beräkningssätt är mer användbara än andra och att även ta med och utveckla det som fungerar bra är viktigt för framtida resultat.

Otydliga resultat

Några målsatta mått har varit särskilt svåra att följa upp detta år som en konsekvens av coronapandemin, omorganisation och förändring i verksamhetssystemet, med anledning av formuleringen på vissa mått och på grund av hur måttet har beräknats. Det finns således avvikelser i utfall och därmed svårigheter med analys.

Detta är till exempel gällande för måtten:

- Andel ej återaktualiserade vuxna med missbruksproblem 21+ ett år efter avslutad utredning eller insats, andel (%) öka.

- Andel, av föräldrar som beviljats insats från socialtjänstens individ och familjeomsorg på grund av sin våldsutsatthet, som upplever att deras barn har fått det stöd de behöver av socialtjänsten, ökar.
- Antalet barn som någon gång under året varit akut hemlösa minskar (exklusivt skyddat boende) (Nytt för 2020)
- Antalet Botkyrkabor som lever i hemlöshet minskar.
- Antal personer med funktionsnedsättning som genom metoden IPS (Individual Placement and Support) går vidare till arbete, praktik eller studier ökar.

Det är viktigt att ta del både av utfall och av analyserna för att förstå och tänka rätt kring utfallen.

Ibland finns en uttryckt vilja att sätta mer ambitiösa, eller mer konkreta, mål och målsatta mått än vad lagen kräver. Det handlar exempelvis om att antalet teamsplaneringar ska öka, men utfallet på det målsatta måttet speglar inte vad man egentligen vill komma åt - det vill säga samverkan. Andra exempel på områden där lokala politiska ambitioner är höga gäller vräkningsförebyggande arbete och att motverka hemlöshet. Målsatta mått för dessa områden fungerar främst som strålkastare för viktiga frågor, däremot är utfallen mycket problematiska att tolka.

Övrigt om mål, mått, kontroll och kvalitet

Ambitionen att finna mål och målsatta mått som är nationellt och över tid jämförbara står ibland i motsättning till att mål ska vara smarta och effektiva för sitt syfte att utveckla verksamheterna och mäta måluppfyllelse och resultat i Botkyrka. Detta är viktigt att ha i minnet när det gäller olika sätt att fånga brukares röster. Måluppfyllelse för de mål som bygger på brukares uppfattning om nämndens verksamheter har bedömts som godtagbar trots svårtolkade resultat i årets nationella brukarundersökningar, bedömningen vilar även på andra sätt för brukare att vara delaktiga och uttrycka sin uppfattning.

När nämndens mål och målsatta mått syftar till att möta kärnverksamhetens utmaningar handlar det i praktiken i hög grad om att följa lagar och föreskrifter. Kontrollmoment som syftar till att fästa särskild uppmärksamhet på att nämnden uppfyller lagen finns också i internkontrollplanen. Uppföljning av denna plan redovisas i en särskild uppföljning.

Den del av det systematiska kvalitetsarbetet som syftar till att säkerställa patientsäkerheten utifrån patientsäkerhetslagen och nämndens hälso- och sjukvårdsansvar utifrån Hälso- och sjukvårdslagen redovisas i patientsäkerhetsberättelsen.

Ekonomi

Nämnden redovisar ett underskott på 7,5 miljoner kronor jämfört med budget, vilket motsvarar 1,1 procent. Nämnden redovisade ett underskott på 22 miljoner kronor 2019, vilket motsvarade 3,4 procent. Underskottet finns inom verksamheterna barn och unga samt vuxna utan beroendeproblematik samt vuxna med beroendeproblematik.

Redovisat resultat har förbättrats med 10,1 miljoner kronor jämfört med oktoberprognosen (17,8 miljoner kronor) orsaken är ytterligare statsbidrag avseende våldspreventivt arbete, statsbidrag avseende sjuklöner samt intäkter från Migrationsverket.

Nämnden har tilldelats tilläggsbudget om totalt 26,1 miljoner kronor samt utökning av budgetramen om 3,2 miljoner kronor avseende lönesatsningar, öppna förskolan samt förebyggande verksamhet.

Nämnden har tilldelats statsbidrag om 8,7 miljoner kronor avseende våldspreventivt arbete från kommunledningsförvaltningen samt rekviderat 7,7 miljoner kronor i statsbidrag enligt beslut i socialnämnden. Avseende statsbidraget för våldspreventivt arbete så kommer kommunledningsförvaltningen hantera åiterrapporteringen till bidragsgivaren. Statsbidrag för sjuklöner uppgår till 3 miljoner kronor. Totalt uppgår statsbidragen till 19,4 miljoner kronor för verksamhetsåret 2020.

Omprioriteringar och anpassningar pågår ständigt i nämndens verksamheter för att eftersträva en budget i balans.

Personal

Socialförvaltningens medarbetare och chefer har på grund av coronapandemin haft ett tufft år. Delar av de planerade utbildningsinsatserna behövdes ställas in för att ge utrymme åt att hantera det akuta krisläge som varit och majoriteten av förvaltningens medarbetare har under året tvingats ställa om och hitta nya digitala arbetssätt för att på ett säkert sätt och med god arbetsmiljö kunna utföra sina dagliga arbetsuppgifter från hemmet. Socialförvaltningens chefer har även de behövt ställa om och utveckla ledarskapet för att möta de förändrade behoven vid distansarbete. Dessa faktorer kan antas ha påverkat medarbetarnöjdheten under året och förklara den sänkning av hållbart medarbetarengagemang som uppmätts, 73 jämfört med 78 år 2019.

Trots rådande läge har inga större skillnader i personalomsättning uppmätts. Detta kan antas bero på att instabiliteten på arbetsmarknaden i kombination med de upplevda fördelarna av hemarbete, minskat benägenheten att byta jobb.

Inte heller sjukfrånvaron har påverkats märkbart under året och Socialförvaltningens korttidsfrånvaro för år 2020 är 2,7 procent. Detta kan förklaras med att hemarbetet minskat exponering för de vanligen förekommande virus och infektioner medarbetarna vanligtvis utsätts för under resor till och från arbetet samt på arbetsplatsen. Vidare kan medarbetarna antas arbeta trots sjukdomssymptom i större utsträckning än vad som normalt är tillrådligt då hemmiljön till skillnad från kontorsarbetet försvårar gränsdragningen.

Måluppföljning och analys

Målområde/Process: 1 Möjliggöra Botkyrkabornas medskapande av samhället

Analys

Den kommunala verksamheten bedrivs på uppdrag av Botkyrkaborna. Nämnden arbetar på flera sätt för att möjliggöra Botkyrkabornas medskapande. Av särskild betydelse är att involvera den enskilda Botkyrkaborn i planering och genomförande av utredningar och insatser som berör hen. Det är också viktigt att säkerställa att Botkyrkaborna har insyn i nämndens arbete genom att kunna ta del av de beslut som fattas av nämnden.

Nämnden bidrar också till målområdet genom verksamheternas arbete inom ramen för grunduppdraget via reglementet. Bidraget från socialnämnden bygger i hög grad på att nämndens verksamheter ger stöd som bidrar till Botkyrkaborns mer självständiga liv - där större jämställdhet och högre delaktighet blir verktyg inte bara i det egna livet utan också i hela samhällsbygget.

Nämnden har goda resultat på två av tre målsatta mått. För det tredje måttet finns inget utfall för 2020. Den samlade bedömningen är därför att nämndens bidrag till målområdet är god.

Nämndens mål: Botkyrkaborna upplever att den kommunala organisationen möjliggör medskapande

Analys

Att kommunens medborgare har möjlighet att påverka - medskap - verksamheten är en viktig demokratisk princip. Inom nämndens verksamheter, som berör individens personliga förhållanden och som kan vara ingripande i den enskildes integritet, är det särskilt viktigt att medborgaren upplever sig ha möjlighet till medskapande i utredningar och insatser.

Majoriteten av de synpunkter nämnden tar emot är kopplade till individärenden och myndighetsutövning. Dessa kommer som regel inte in genom kommunens gemensamma system för synpunktshantering, och ingår därför inte i uppföljningen. Istället lämnas de direkt till handläggaren eller dennes chef. Därför hanteras dessa synpunkter inom berörd verksamhet.

Nämndens verksamheter arbetar också kontinuerligt med att säkerställa individens medskapande i sitt enskilda ärende genom att aktivt arbeta med att stärka klientens delaktighet i såväl förebyggande arbete som i planering av utredningar och genomförande av insatser. Ett konkret exempel är att verksamheten använder metoden Signs of Safety, som främjar delaktighet från den enskilda familjen och barnen och förutsätter ett transparent arbetssätt som innebär att klienten får vetskap om alla steg i utredningen, hur hen kan påverka hur behandlingen skall gå till, vad målet med behandlingen ska vara, och hjälp att hitta egna lösningar.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andelen brukare som anger att de kunnat påverka vilken typ av insats de får från socialtjänsten ökar	Totalt		55 %	66 %	76 %	83 %
	Män		49 %	73 %		67 %
	Kvinnor		65 %	65 %		96 %
	or					

Analys

Utfallet har förbättrats markant sedan fjolårets undersökning, och 83 procent anser sig ha en möjlighet att påverka den insats de får (66 procent föregående år). Det finns en skillnad mellan könen i hur de upplever möjlighet att påverka sin insats. Av kvinnorna anger 96 procent att de har en möjlighet att påverka, i jämförelse med 67 procent av männen. Resultatet för Botkyrka ligger också över riksgenomsnittet, även om resultatet ska tolkas med försiktighet, då underlaget består av ett litet antal svar.

Att ha tillgång till rätt insatser, med en god kvalitet, är en viktig faktor för att kunna stödja personer till ett självständigt liv. Att den enskilde ges möjlighet att påverka vilken typ av insats som beviljas, och är motiverad att ta emot den, bedöms också öka chansen att insatsen får önskat resultat. Socialtjänsten arbetar kontinuerligt för att ha tillgång till insatser som är evidensbaserade och som samtidigt kan beviljas inom befintlig budgetram.

Andelen synpunkter som besvaras av socialförvaltningens verksamheter inom 10 dagar ökar (Nytt för 2019)				83 %	100 %	95 %
---	--	--	--	------	-------	------

Analys

Under året har det inkommit 24 synpunkter som samtliga utom en har besvarats inom 10 dagar. Innehållet i dessa beskrivs lite närmare i kvalitetsavsnittet i denna rapport.

Synpunkter och klagomål kommer in på olika sätt till socialförvaltningen, både via kommunens synpunktshanteringssystem och direkt till nämndens registrator. Det förekommer också att socialförvaltningen medarbetare får synpunkter som rör enskilda ärenden direkt från den som är berörd. Sådana synpunkter hanteras och dokumenteras i verksamhetssystemet Procapita. De synpunkter som omfattas av detta mått är enbart de som inkommit via synpunktshandlingen som registreras i diariet.

Nämndens mål: Botkyrkaborna är mer delaktiga i den lokala demokratin

Analys

Coronapandemin har inneburit stora omställningar för hela kommunen och alla dess invånare, inte minst genom restriktioner med syfte att minska smittspridningen. Nämnden arbetar på uppdrag av Botkyrkaborna, och har det yttersta ansvaret för att upprätthålla verksamheten. Att nämnden kan sammanträda är därför en förutsättning för att upprätthålla demokratin och säkerställa

Botkyrkabornas delaktighet. En annan aspekt av att göra Botkyrkaborna delaktiga i den lokala demokratin är att de har möjlighet att komma i kontakt med, och ha insyn i, nämndens verksamhet.

För att kunna upprätthålla styrningen av verksamheten har nämnden under året ställt om till digitala sammanträden. Tider för sammanträden har kommunicerats via kommunens hemsida och i lokaltidningen. Nämndens beslut har kommunicerats via kommunens intranät. Botkyrkborna har däremot inte fått möjlighet att delta vid nämndens sammanträden under året, på grund av att nämnderna har genomförts digitalt. Även nämndens utskott har hållit digitala sammanträden. När utskottet har behandlat ett ärende som har gällt myndighetsutövning rörande en enskild Botkyrkabo har denne fått möjlighet att medverka digitalt.

Botkyrkaborna har också fått information om socialtjänstens verksamhet genom olika kommunikationsinsatser. Botkyrka.se uppdaterades i augusti 2020 och ett stort arbete har genomförts för att säkerställa att rätt information finns på hemsidan. Övriga kommunikationsinsatser som skett är exempelvis satsningarna på kommunens barntelefon i inledningsskedet av pandemin, och kommunikation i samband med att Ungdomsmottagningens övergick till regional regi.

Inga allmänna val har hållits under 2020. Därför finns inget utfall för måttet.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Brukare med psykisk funktionsnedsättning och insatser i form av boende, boendestöd eller sysselsättning från socialförvaltningen erbjuds vid behov stöd för att kunna delta i allmänna val			89 %	90 %	100 %	
Analys Inget utfall finns att redovisa för år 2020 med anledning av att det inte varit några allmänna val under året.						

Målområde/Process: 2 Möjliggöra Botkyrkabornas livslånga lärande

Analys

Livslångt lärande är en förutsättning för att kunna delta i ett föränderligt arbets- och samhällsliv. Förmåga och intresse för lärande grundläggs tidigt i livet. Godkända betyg från grundskolan har ett tydligt samband bland annat med starkare etablering på arbetsmarknaden och minskad risk för ohälsa längre fram i livet. Det ger också en stabil grund för fortsatt lärande genom hela livet.

Lärande sker inte bara i skolan eller i arbetslivet, det handlar också om att individen fortsätter att utveckla sina förmågor genom hela livet. Nämnden tar stort ansvar för att alla som behöver stöd och hjälp från socialtjänsten får möjlighet att utveckla sina förmågor, och därigenom kan stärka sin egenmakt och möjlighet att leva ett självständigt och meningsfullt liv.

Av de två nämndmål som är knutna till målområdet är det ena uppfyllt och det andra delvis uppfyllt. Nämndens bidrag till målområden bedöms därför vara godtagbart.

Nämndens mål: Botkyrkaborna har tillgång till likvärdig och kompensatorisk utbildning med hög kvalitet

Analys

Att gå ut grundskolan med godkända betyg är den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för välbefinnande i vuxenlivet. Samtidigt visar statistik att barn som är placerade i heldygnsvård har

betydligt sämre skolresultat än barn som växer upp i sin ursprungsfamilj. Det är vanligt att barn som placeras utanför hemmet har svårigheter i skolan redan innan placeringen.

En placering innebär dessutom ofta att barnet behöver byta skola vilket kan leda till tillfälliga avbrott i skolgången och glapp i undervisningen som gör att barnet går miste om delar av kunskapsinnehållet. Socialförvaltningen samverkar med Utbildningsförvaltningen för att bidra till det kompensatoriska uppdraget, exempelvis genom insatser som Trampolinen, kommunens egen behandlande skola och Team skolnärvaro.

När socialtjänsten beslutar att omhänderta ett barn övergår också ansvaret för att barnet får den skolgång hen har rätt till från föräldrarna till socialtjänsten. I första hand arbetar nämnden för att placerade barn ska kunna gå kvar i samma skola, för att barnet ska få en obruten skolgång och kunna upprätthålla viktiga sociala relationer. När ett barn behöver byta skola i samband med placeringen har socialtjänsten ett särskilt ansvar för att barnet får en sammanhängande skolgång. För att barn som behöver byta skola i samband med placering ska få goda möjligheter att lyckas i skolan samarbetar socialtjänsten både med Utbildningsförvaltningen och Regionen både i samband med att barnet placeras, under placeringstiden och när barnet flyttar hem.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Antal placerade barn som efter årskurs 9 går ut med godkända betyg ökar (Nytt för 2020)						5

Analys

Av totalt tolv placerade barn som under året gick ut årskurs 9 hade fem godkända betyg.

När ett barn behöver placeras gör verksamheten alltid upp en planering för hur skolgången ska kunna fortlöpa utan avbrott. För att ge de barn som omhändertas bättre förutsättningar för att lyckas i skolan strävar därför verksamheterna efter att i första hand hitta lösningar som innebär att barnen kan gå kvar i sin skola.

I de fall där ett barn behöver byta skola i samband med en placering har Socialtjänsten kontakt med Utbildningsförvaltningen i syfte att de ska kunna ha en direkt kontakt med den mottagande skolan inför och under placeringstiden. Därigenom får den mottagande skolan tidigt kännedom om barnet till exempel har behov av extra stöd. En direktkontakt mellan skolor gör också att det kan säkerställas att barnet har en plats i sin ordinarie skola i samband med att placeringen avslutas.

Uppföljning av skolgången och eventuella behov av extra stöd ingår också i den löpande uppföljning som görs under placeringen. Om barnet har behov av extra stöd samverkar socialtjänsten både med Utbildningsförvaltningen och Regionen för att tillgodose behoven.

Under året har enheten Familjehem också utvecklat och börjat använda en särskild mall för att ytterligare strukturera uppföljningen av skolgången, tydliggöra övergången mellan skolor, samt tydliggöra skolans, familjehemmets och socialtjänstens ansvar för barnens skolgång.

Nämndens mål: Botkyrkaborna har goda förutsättningar för livslångt lärande som stärker egenmakten och skapar jämlika livschanser

Analys

Intresse för lärande grundläggs tidigt i livet, och skolan spelar en viktig roll för individens framtida motivation och förmåga till lärande. Många barn och unga som har behov av skydd, stöd och insatser från socialtjänsten har svårigheter i skolan och en hög frånvaro, och en stor andel av de orosanmälningar som kommer från skolan gäller barn som har en problematisk skolfrånvaro. Även orosanmälningar som inte leder till fortsatt utredning inom socialtjänsten kan leda till att hjälpa skolan att göra en planering för att komma till rätta med barnets skolproblematik.

Problematisk skolfrånvaro föregås ofta av tidigare skolproblematik. Det är vanligt att skolproblematik leder till skolfrånvaro i samband med att eleven byter från låg- till mellanstadiet

eller från mellan- till högstadiet. I grunden finns ofta en komplex problembild, och för att öka skolnärvaron och ge förutsättningar för lärande behövs ofta en kombination av insatser från både socialtjänst och skola. Socialtjänsten har ett nära samarbete med skolorna. Ett exempel är insatsen Team skolnärvaro där socialtjänsten och skolan arbetar med hela familjen för att bryta ett mönster av problematisk skolfrånvaro och ge föräldrarna verktyg för att upprätthålla barnets skolnärvaro även efter insatsen.

Nämnden arbetar också på andra sätt för att stötta föräldrar och barn där barnen av olika anledningar inte har optimala förutsättningar för en fungerande skolgång. Stödet kan i sådana fall bestå av insatser i form av kontaktperson eller familjebehandling, eller hjälp med att få kontakt med rätt instans för stöd vid diagnoser och psykisk ohälsa.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andel barn med insatser från Team skolnärvaro som efter avslutad insats har ett bättre skolresultat jämfört med för insatsen (Nytt för 2020)				62 %		80 %

Analys

En stor del av de orosanmälningar som kommer från skolan handlar om barn med hög skolfrånvaro. Ansökningar till Team skolnärvaro gäller främst elever som går i högstadiet och ofta har en omfattande frånvaro, 50 procent eller mer. När Team skolnärvaro arbetar med yngre barn är frånvaron ofta mindre omfattande. Under året har verksamheten fått in 30 ansökningar, och en positiv trend är att skolor har börjat ansöka tidigare när skolfrånvaron uppmärksammas.

Många av de elever som Team skolnärvaro arbetar med har olika former av psykisk ohälsa, till exempel neuropsykiatriska diagnoser, oro, ångest och/eller depression, och många gånger har föräldrarna också egen problematik eller ohälsa. Mycket av arbetet är därför inriktat på att stärka föräldrarna och hjälpa dem att stödja sina barn även efter insatsen. Att arbeta med föräldrarna är mycket viktigt för att eleven ska återgå till en hållbar skolsituation. När föräldrarna inte orkar eller inte har verktyg för att stötta sina barn finns en stor risk för att barnen återfaller i ett mönster av problematisk skolfrånvaro.

Under året har socialtjänsten påbörjat ett arbete i samverkan med skolorna och Team skolnärvaro för att hitta nya arbetssätt för att nå barn som skolan bedömer har behov av stöd från socialtjänsten, men där socialtjänsten inte delar bedömningen. I dessa ärenden för socialtjänsten en dialog med skolan, för att nå samsyn kring hur barnet bäst kan få det stöd som det har rätt till, oavsett om stödet ska komma från skolan, Regionen eller socialtjänsten. En utmaning har varit att få med Prima/BUP i denna samverkan. Ytterligare en utmaning är att skolorna uppger att de har minskade resurser, vilket har en negativ påverkan på de kartläggningar som de behöver göra för att utreda orsaken till skolfrånvaron.

Under 2021 kommer arbetet att intensifieras. Bland annat kommer Team Skolnärvaro att utvecklas, och parallellt med att skolan tar fram en ny åtgärdsstrappa kommer socialtjänsten att skapa en rutin som tydliggör när i processen socialtjänsten kan vara ett stöd och med vad.

Målområde/Process: 3 Möjliggöra arbete och företagande för Botkyrkaborna

Analys

I det svenska samhället är det norm att arbeta. Arbete, genom anställning eller eget företagande, spelar därför stor roll för individens upplevelse av mening i tillvaron och samhörighet med samhället. Genom att skapa förutsättningar för Botkyrkaborna att försörja sig genom anställning eller företagande bidrar nämnden till ökad social och ekonomisk trygghet, mer jämlika levnadsvillkor och minskat utanförskap för kommunens medborgare.

Alla människor har behov av att känna mening och tillhörighet. För att stödja personer som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden erbjuder nämnden insatsen sysselsättning, som bidrar till att skapa struktur i tillvaron och en upplevelse av att tillhöra ett sammanhang. För en del är sysselsättningen ett första steg mot att närma sig arbete, för andra är det en mer långvarig insats.

Botkyrkabor i behov av stöd för att kunna närma sig och etablera sig på arbetsmarknaden är en

heterogen grupp, och stödet behöver därför anpassas till individens behov. Personer som är aktuella för ekonomiskt bistånd och som står förhållandevis nära arbetsmarknaden får stöd genom Jobbcenter inom Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen. Personer som på grund av psykisk ohälsa har behov av ett mer omfattande stöd kan ta del av insatsen Individual Placement and Support (IPS). Under året har insatsen IPS utvidgats, och ges numera även till personer med missbruksproblematik.

Den pågående coronapandemin har haft betydande konsekvenser för arbetsmarknaden. Det har i sin tur haft stor påverkan på personer som har insatser via Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen eller som tar del av Individual Placement and Support (IPS), som ofta står långt ifrån arbetsmarknaden och därför får än svårare att etablera sig på arbetsmarknaden när utbudet av arbetskraft ökar.

Sammantaget har nämnden två mått kopplat till målområdet för att möjliggöra arbete och företagande. Den samlade bedömningen är att nämndens bidrag till måluppfyllelsen är att den ej är uppnådd.

Nämndens mål: Botkyrkaborna kan försörja sig på eget arbete eller företagande

Analys

Att arbeta - som anställd eller i eget företag - är för de flesta avgörande för att klara den egna försörjningen. Att arbeta bidrar också till ökat välbefinnande och till minskat utanförskap. Nämndens verksamheter inriktas på att frigöra den enskildes resurser, och att ge stöd som möjliggör för individen att försörja sig genom eget arbete eller företagande.

Arbetsmarknaden började försvagas redan under hösten 2019, och försämringen accelererades under våren 2020 av coronapandemin. Under tredje kvartalet började landets ekonomi återhämta sig. Men arbetsmarknaden släpar efter och uppgick i november 2020 till 8,7 procent, att jämföra med 7,2 procent i november 2019, och väntas fortsätta öka under 2021. Den ökande arbetslösheten slår först mot grupper med svag koppling till arbetsmarknaden, och erfarenheter från tidigare visar att de som har kort utbildning, ungdomar och personer som är födda utanför Europa drabbas extra hårt. Individer i dessa grupper tenderar också att ha svårare att hitta nytt arbete, även när arbetslösheten åter minskar.

Andelen hushåll som avslutas för att de blivit självförsörjande genom arbete eller studier har minskat jämfört med 2019, med fem procentenheter. Inflödet av nya ärenden sker med viss fördröjning och det är därför sannolikt att den ökande arbetslösheten under hösten kommer leda till att fler hushåll kommer att ha behov av ekonomiskt bistånd, och att andelen som avslutas till egen försörjning genom arbete eller studier fortsätter att minska. För att stödja hushåll till egen försörjning har nämnden ett nära samarbete med Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter genom de kompetenshöjande insatser som de tillhandahåller.

Nämnden erbjuder ett särskilt stöd för personer som har psykisk funktionsnedsättning, för att stödja dem att hitta arbete eller genomföra studier. Den evidensbaserade metoden Individual Placement and Support (IPS) innebär att den enskilde får individuellt anpassat stöd för att kunna få ett arbete på den öppna arbetsmarknaden eller att studera. Under året har nämnden utvecklat insatsen och erbjuder den numera även till personer med missbruksproblematik.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andel hushåll med ekonomiskt bistånd som avslutas pga. arbete eller studier ökar			32%	24% 16% 8%	32%	19% 10% 9%

Analys

Under 2020 har 19 procent av hushåll med ekonomiskt bistånd avslutats med anledning av egen försörjning genom arbete eller studier. Andelen män är en procentenhet högre än andelen kvinnor.

Den ökande arbetslöshet som inleddes under hösten 2019 och som accelererat i spåren av coronapandemin bedöms vara en starkt bidragande orsak till att andelen hushåll som avslutas med anledning av inkomster från arbete eller studier är lägre än under 2019. Resultatet till trots bedöms det som ett bra utfall utifrån den rådande coronapandemin och med den ökade arbetslösheten som kommit till följd. Konkurrenten om såväl kvalificerade som okvalificerade arbeten har ökat och verksamhetens stora andel lågutbildade försörjningsstödstagare hamnar längre ifrån arbetsmarknaden. Ökande arbetslöshet slår först mot grupper med svag koppling till arbetsmarknaden, och erfarenheter från tidigare visar att de som har kort utbildning, ungdomar och personer som är födda utanför Europa drabbas extra hårt. Individer i dessa grupper tenderar också att ha svårare att hitta nytt arbete, även när arbetslösheten åter minskar. För att stödja hushåll till egen försörjning har nämnden ett nära samarbete med Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens verksamheter genom de kompetenshöjande insatser som de tillhandahåller.

Utfallet påverkas även av att samarbetet med Arbetsförmedlingen har försämrats under pandemin då Arbetsförmedlingen haft en mycket förhöjd arbetsbelastning med ett betydande antal ärenden per handläggare. Även omorganisationen av Arbetsförmedlingen och förändrade arbetssätt med ökad digitalisering påverkar utfallet. Den ökade digitaliseringen, som innebär att de arbetssökande behöver ha god digital kunskap för att kunna tillgodogöra sig deras tjänster, påverkar även de medborgare som söker vårt stöd.

Verksamhetens utfall påverkas även av kommunens andra förvaltningar och deras insatser. Vissa insatser är till exempel svåra för klienter med liten kunskap i svenska att tillgodogöra sig, varför personerna avslutas från insatsen och åter hänvisas till ekonomiskt bistånd. Ytterligare försvårande omständigheter med anledning av coronapandemin är att så gott som alla fysiska klientmöten har upphört till förmån för digitala och/eller telefonmöten. Klienter som då inte kan tillgodogöra sig digitala insatser avslutas och hänvisas till ekonomiskt bistånd. Verksamheten bedömer dock att samarbetet med andra förvaltningar trots allt är gott och att förutsättningar för ett utvecklat samarbete finns.

Med anledning av coronapandemin har det även i nämndens egen verksamhet arbetats mer digitalt vid uppföljning i klientärendena och det är tydligt att en stor andel av våra klienter har svårt att anpassa sig till digitaliseringen. Den sammantagna bedömningen är att de klienter som inte har förmåga eller tillräckliga digitala kunskaper inte får det stöd de behöver för att komma ut på arbetsmarknaden, vilket är kunskap som vi tar med oss inför verksamhetsplaneringen 2021.

En positiv trend under året är att allt fler väljer att studera, och därigenom får sin försörjning genom CSN.

Antal personer med funktionsnedsättning som genom metoden IPS (Individual placement and support) går vidare till arbete, praktik eller studier ökar				59		2
---	--	--	--	----	--	---

Analys

Den stora skillnaden mellan utfallen för 2019 och 2020 beror på att de har beräknats på olika sätt. Utfallet för 2020 avser endast personer som har avslutat sin insats. Under 2020 har 2 personer avslutat sin insats och gått vidare till arbete, praktik eller studier, jämfört med 10 personer 2019.

Det redovisade utfallet för 2019, 59 personer, avser både personer som avslutats och gått vidare till arbete, praktik eller studier och personer som hade pågående insats i form praktik eller studier. Motsvarande utfall för 2020 är 66 personer, av totalt har 121 Botkyrkabor som har tagit del av insatsen under året.

Metoden Individual Placement and Support (IPS) utgår från den enskildes önskemål och behov av stöd för att kunna få och behålla ett arbete eller hitta och slutföra sina studier. Det gör att insatsen kan pågå även efter det att en anställning eller studier startat, för att möjliggöra att det blir en hållbar arbetsrehabilitering mot ett mer självständigt liv och i många fall även en egen försörjning.

Coronapandemin har haft en omfattande negativ påverkan på arbetsmarknaden, och arbetslösheten har ökat under året. Personer och grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden är de som drabbas först när arbetsmarknaden försämras, och har ofta svårt att återetablera sig på arbetsmarknaden. Målgruppen för IPS, personer med psykisk funktionsnedsättning, är en grupp som ur ett sysselsättningsperspektiv har drabbats hårt. Coronapandemin har inneburit att en del har fått avbryta sin praktik, inte fått de anställningar som utlovats samt att det även varit svårt att finna arbetsplatser som är beredda på att ta emot ny personal/praktikanter. Därtill har de Botkyrkabor som valt att studera upplevt det svårare med distansundervisning än vanlig klassrumsundervisning.

Antalet personer som under året avslutat sin IPS-insats har därför minskat avsevärt jämfört med tidigare och av de Botkyrkabor som avslutas har en lägre andel gått vidare till arbete, praktik eller studier. Positivt är dock att endast ett fåtal har valt att avbryta insatsen, eftersom det innebär att de alltjämt kan få stöd för att fortsätta sin arbetsrehabilitering.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Under andra halvåret har IPS breddat sin målgrupp till att även omfatta Botkyrkabor med en beroendeproblematik, och 10 personer har tagit del av insatsen.						

Målområde/Process: 4 Möta Botkyrkabornas behov av stöd för att leva ett självständigt liv

Analys

Nämndens verksamheter är inriktade på att frigöra resurser hos den enskilde, för att möjliggöra ett självständigt och meningsfullt liv. De Botkyrkabor som har behov av stöd och hjälp från nämnden är ofta utsatta på olika sätt. Det är därför av största vikt att stödet och hjälpen är av hög kvalitet och att rättssäkerheten inom nämndens verksamheter är hög. För att stödet och hjälpen till den enskilda ska bidra till positiv förändring är det också viktigt att den enskilda upplever stödet som adekvat och är nöjd med den hjälp som ges. Resultaten från årets brukarundersökning tyder på att de som har kontakt med nämndens verksamheter överlag är nöjda med bemötandet och det stöd de får.

Verksamheten behöver utvecklas och anpassas i takt med omvärlden, och ibland behöver anpassningen ske snabbt. Under 2020 har nämndens verksamheter visat att de har en god beredskap för att ställa om verksamheten, och fortsätta bedriva socialtjänst med god kvalitet. Omställningen av arbetet har också synliggjort områden där nämndens verksamhet kan bli än bättre med hjälp av digitala verktyg.

Hemlöshet är en fortsatt viktig fråga, som inte enbart berör nämnden. Tidigare har hemlöshet i stor utsträckning bottnat i en social problematik hos individen, till exempel missbruksproblematik eller psykisk ohälsa. Men under de senaste åren har nämnden noterat att det blir allt vanligare att personer lever i hemlöshet, utan att ha en underliggande social problematik. I dessa fall beror hemlösheten istället på strukturella faktorer som bostadsbrist och höga hyresnivåer. För att avhjälpa den strukturella hemlösheten krävs tillräckligt många bostäder till en kostnad som även en person med lägre inkomst kan betala, och som även personer med tidigare betalningsanmärkningar eller skulder, eller personer som har försörjningsstöd får hyra.

Sammantaget värderas nämndens bidrag till måluppfyllelsen för målområdet som godtagbar

Nämndens mål: Botkyrkas medborgare i behov av skydd, stöd, vård och omsorg är nöjda med den verksamhet socialnämnden bedriver

Analys

För många är kontakt med socialtjänsten förknippat med negativa förväntningar och oro, och kan upplevas som stigmatiserande. Det är av stor vikt att kontakterna med socialtjänstens medarbetare präglas av respekt och är inkluderande, eftersom negativa upplevelser kan leda till att den enskilde väljer att inte medverka i utredningar eller insatser, vilket kan få som konsekvens att den enskilde inte får det stöd och den hjälp hen har rätt till och behov av.

Förvaltningen arbetar kontinuerligt för att öka tillgängligheten, göra det lättare för enskilda att söka stöd och hjälp från socialtjänsten och att säkerställa att den enskilde vid behov får stöd som leder till en positiv förändring. Det handlar både om att erbjuda olika sätt att ta kontakt för att få rådgivning eller söka stöd, att minska väntetider och att göra den enskilde delaktig i utredningar och insatser.

Den brukarundersökning som genomfördes under hösten tyder, även om svarsunderlaget är litet, på att förvaltningen i stor utsträckning lever upp till detta och att de som har sökt stöd hos individ- och familjeomsorgen sammantaget är nöjda med kontakten, tycker det är lätt eller ganska lätt att komma i kontakt med socialtjänsten och upplever att socialsekreteraren visat förståelse för deras situation.

Att säkerställa att den enskilde får det stöd hen behöver handlar också om att ge ett samordnat stöd till enskilda som har behov av insatser från flera enheter inom förvaltningen och/eller från andra förvaltningar eller huvudmän. Verksamheten arbetar fortlöpande med att utvärdera och utveckla samverkan, för att kunna säkerställa att enskilda får rätt stöd. Samverkan sker både formaliserat i form av teamsamplaneringar och samordnade individuella planer och i mindre formaliserade former i dialogforum, genomförandeplaner med mera. Med anledning av coronapandemin har samverkan under året till stor del genomförts via digitala kanaler eller telefonsamtal. Det har underlättat kontakter mellan tjänstemän, men framförallt inom vuxenspåret har digitala möten varit svåra att genomföra på grund av att den enskilde inte alltid har förutsättningar för att medverka. Trots det bedömer förvaltningen att samverkan generellt har utvecklats till det bättre under året.

Coronapandemin har haft stor påverkan på hur verksamheterna arbetar. Under hösten genomfördes en undersökning av hur de nya sätten att arbeta har fungerat. Resultaten visar att digitala arbetssätt har både för- och nackdelar. Samtal med barn är till exempel en arbetsuppgift där digitala möten inte kan ersätta personliga möten fullt ut. Det har också varit svårare att hitta arbets- och praktikplatser till personer inom IPS. Vissa delar av sysselsättningen har helt behövt ställas in. Samtidigt upplever en del klienter att det är positivt att möta socialtjänsten digitalt, och att det under året varit lättare att komma i kontakt med socialsekreterare.

Under året har verksamheten haft kontakt med ett flertal personer som lever i hemlöshet, och utöver de Botkyrkabor som söker stöd hos socialtjänsten finns ett mörkertal av personer som socialtjänsten inte har kännedom om. Det är viktigt att skilja mellan social och strukturell hemlöshet. Social hemlöshet bottnar i en social problematik, som innebär att den enskilde behöver stöd från socialtjänsten för att klara sitt boende under en period eller mer långsiktigt. Strukturell hemlöshet beror istället på faktorer kopplade till bostadsmarknaden. Varken den sociala eller strukturella hemlösheten kan lösas av nämnden ensam.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andel, av alla som söker stöd från socialtjänstens individ och familjeomsorg, som sammantaget är ganska eller mycket nöjda med detta stöd, ökar	Totalt Män Kvinnor		74 % 66 % 88 %	85 %	85 %	88 % 79 % 92 %

Analys

Utfallet för 2020 är något bättre än utfallet 2019, och uppfyller målet. Men underlaget är osäkert på grund av få svarande, endast 53 personer, och resultatet bör därför tolkas med försiktighet. Det kan ändå noteras att Botkyrkas resultat ligger aningen över riksgenomsnittet.

Att det är ett litet svarsunderlag kan delvis förklaras med att handläggarna på grund av coronapandemin inte har träffat klienterna i samma utsträckning som föregående år, och därför inte kunnat motivera och informera om brukarundersökningen i samma utsträckning som föregående år.

Andel brukare som uppger att det är lätt eller ganska lätt att komma i kontakt med socialtjänsten ökar	Totalt Män Kvinnor		83 % 85 % 80 %	84 % 86 % 84 %	83 %	92 % 93 % 92 %
--	---	--	----------------------	----------------------	------	----------------------

Analys

Utfallet för 2020 är något bättre än utfallet 2019, och uppfyller målet. Men underlaget är osäkert på grund av få svarande, endast 53 personer, och resultatet bör därför tolkas med försiktighet. Det kan ändå noteras att Botkyrkas resultat ligger aningen över riksgenomsnittet.

Att det är ett litet svarsunderlag kan delvis förklaras med att handläggarna på grund av coronapandemin inte har träffat klienterna i samma utsträckning som föregående år, och därför inte kunnat motivera och informera om brukarundersökningen i samma utsträckning som föregående år.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Antal hushåll med ekonomiskt bistånd som avslutas pga. ersättning för arbetslöshet eller annan ersättning/bidrag ökar			103	129 86 43	105	118 64 54

Analys

Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd som avslutats under 2020 på grund av ersättning för arbetslöshet eller annan ersättning/bidrag har minskat under året.

Verksamheten har noterat att antalet personer som söker kortvarigt ekonomiskt bistånd har ökat under året. Det är personer som i vanliga fall är självförsörjande, och som väntar på arbetslöshetsersättning eller sjukpenning på grund av långa handläggningstider.

Den vanligaste ersättningen som hushållen avslutades till är sjuk- och aktivitetsersättning. Sjuk- och aktivitetsersättning är svårt att få beviljat från Försäkringskassan, och underlag för ansökan måste vara mycket väl underbyggt med bland annat läkarbedömningar och intyg. På grund av coronapandemin har vården varit mycket ansträngd och väntetiderna har varit långa. Därtill har fysiska besök med verksamhetens förtroendeläkare och/eller förtroendepsykolog ställts in med anledning av rådande pandemi. Sammantaget har det lett till att slutförandet av utredningarna har försenats.

Andel brukare som uppger att socialsekreteraren visat förståelse för hans/hennes situation ökar	Totalt		67 %	88 %	88 %	85 %
	Män		64 %	86 %		85 %
	Kvinnor		72 %	89 %		81 %
	or					

Analys

Utfallet är något lägre än föregående år, men bedöms ändå vara godkänt. Men resultatet är baserat på ett litet antal svar, endast 53 stycken, och bör därför tolkas med försiktighet.

Det är möjligt att resultatet försämrats något till följd av att socialsekreterare på grund av coronapandemin inte har haft lika många personliga möten med enskilda. Under året har det blivit tydligt att telefon- och videosamtal inte fullt ut kan ersätta personliga möten. Detta eftersom en stor del av kommunikationen är ickeverbal och det kan vara svårt att läsa av och förmedla all information utan att träffas. Det skulle kunna medföra att den enskilde inte känner sig lika sedd och lyssnad till som hen skulle ha gjort om hen träffat socialsekreteraren personligen.

Att det är ett litet svarsunderlag kan delvis förklaras med att handläggarna på grund av coronapandemin inte har träffat klienterna i samma utsträckning som föregående år, och därför inte kunnat motivera och informera om brukarundersökningen i samma utsträckning som föregående år.

Väntetiden (bedömningstid) för budget- och skuldrådgivning minskar			40	47	4	7
--	--	--	----	----	---	---

Analys

Verksamheten har under året fokuserat på att korta kötiden till budget- och skuldrådgivningen, med mycket goda resultat. Kötiden har minskat från 60 veckor vid delår 1, till en kötid på ca 7 veckor vid årets slut.

Att kötiden minskat så mycket bedöms bero på en kombination av ett strukturerat förbättringsarbete, som bland annat har inkluderat att telefontid har införts för att frigöra tid för nybesök, införandet av e-tjänst, kontinuerligt arbete med att se över arbetssätten och förenkla momenten, och ökad samverkan med Medborgarcenter och enheterna för vård- och stödsamordning.

God samverkan mellan olika huvudmän med brukaren i centrum - Antal samordnade individuella planer (SIP) ökar		81	305	100		117 65 52
--	--	----	-----	-----	--	-----------------

Analys

Antalet Samordnade individuella planer (SIP) har ökat under 2020 jämfört med föregående år. Detta trots att verksamheten bedömer att färre SIP-möten har kunnat genomföras. Den viktigaste förklaringen till att antalet möten har minskat är att Regionen använder en annan digital plattform än kommunen; kommunen inte har tillgång till den plattform som Regionen använder och Regionen bedömer inte att man kan använda kommunens plattform för att diskutera individärenden. I viss utsträckning har det gått att lösa genom telefonmöten. Viktiga samverkansparter för förvaltningens verksamheter är bland annat Barn- och ungdomspsykiatri, Beroendecentrum, Mödravårdscentralen och Psykiatri.

En förutsättning för att kunna upprätta och följa upp SIP är att den enskilde som planen gäller kan medverka. Många i målgruppen, framförallt inom vuxenspäret, saknar förutsättningar för att delta i digitala möten eller telefonmöten. Det kan bero till exempel på språkbarriärer eller att den enskilde inte har tillgång till den tekniska utrustning som behövs. De restriktioner som begränsar möjligheten att ha personliga möten har därför inneburit att vissa SIP-möten inte kunnat genomföras.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
God samverkan mellan kommunens olika verksamheter, med medborgaren i centrum) - antal teamsamplanering ökar			117	113		61 33 28

Analys

Syftet med teamsamplanering är att planera och samordna insatser när en enskild ska få adekvat stöd när hen behöver insatser från olika enheter. behöver stöd från flera enheter. Under året har 61 teamsamplaneringar registrerats i verksamhetssystemet, vilket är en liten ökning jämfört med de 50 teamsamplaneringar som registrerades 2019. Men de teamsamplaneringar som registreras i systemet utgör bara en del av den samordning och gemensam planering som görs kring enskilda. Samordning och gemensam planering sker också i andra former än just teamsamplanering, och syns därför också i andra underlag, till exempel handlingsplaner för SIG, genomförandeplaner och journalanteckningar.

Trots coronapandemin bedömer förvaltningen att samverkan mellan enheterna har ökat och förbättrats under året, och menar att det kan bero dels på det blivit en naturlig del av arbetet dels på att möjligheten till digitala möten har underlättat att sammankalla till möten mellan tjänstemän. Samtidigt upplever delar av verksamheten att restriktionerna gällande personliga möten ibland försvårar samplaneringen då inte alla klienter har förutsättningar för att delta i digitala möten, till exempel på grund av språkbarriärer eller att den enskilde inte har tillgång till den teknik som behövs.

Antalet Botkyrkabor som lever i hemlöshet minskar		551	567	492	0	473
---	--	-----	-----	-----	---	-----

Analys

När man talar om hemlöshet måste man skilja den strukturella hemlösheten från den sociala hemlösheten. Med strukturell hemlöshet avses personer som av ekonomiska skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Social hemlöshet bottnar istället i sociala skäl, till exempel att en person har ett pågående missbruk eller lider av psykisk ohälsa. Personer som lever i hemlöshet av sociala skäl är oftast också i behov av stöd för sitt boende under en övergångsperiod, eller på lång sikt för att kunna nå en stabilitet i sitt boende. Tendensen i Botkyrka är att det framförallt är den strukturella hemlösheten som ökar.

Antalet Botkyrkabor som någon gång under året har varit i kontakt med socialtjänsten och fått stöd med anledning av hemlöshet uppgår till 473 individer. Av dessa var 124 individer placerade i skyddat boende.

Utfallet innebär en viss minskning jämfört med 2019, men eftersom förvaltningen har ändrat arbetssätt går det inte att fullt ut jämföra utfallet för 2020 med tidigare år. Det nya arbetssättet innebär att några av dem som söker stöd för hemlöshet själva bokar plats på till exempel vandrarhem och hotell. Det innebär att det tillfälliga boendet inte registreras i systemet på samma sätt som när socialtjänsten bokar boende. Syftet är att stärka klientens egenmakt. Bostadslösa klienter som har större behov och en bristande förmåga placeras fortsatt av socialsekreterare.

Utfallet inkluderar förstås inte heller de Botkyrkainvånare som lever i hemlöshet men som inte har kontakt med socialtjänsten.

Antal vräkta hushåll (där socialtjänsten varit involverade) minskar			5		0	1
---	--	--	---	--	---	---

Analys

Under 2020 har socialtjänsten fått färre meddelanden om hushåll med el- och hyresskulder som kan leda till avhysning från Botkyrkabyggen och andra värdar än föregående år. Ansökningar om ekonomiskt bistånd för el- eller hyresskulder har inte ökat. Men antalet ärenden med mycket höga hyresskulder är fler. Verksamheten har också sett att efterfrågan på boenden för Botkyrkabor som förlorat ett bostadskontrakt på grund av att de olovligen hyrt en bostad i andra hand ökar.

När nämnden får meddelande om el- eller hyresskuld som kan leda till avhysning tar socialtjänsten kontakt med hushållet och erbjuder rådgivning/stöd. Bosamordnare och handläggare på Utredning boende följer upp störningsärenden från hyresvärd i syfte att förebygga avhysningar.

Antalet barn som någon gång under året varit akut hemlösa minskar (exklusivt skyddat boende) (Nytt för 2020)		161	158	129		117
--	--	-----	-----	-----	--	-----

Analys

Under 2020 har 117 barn någon gång under året varit akut hemlösa.

De barnfamiljer som söker bistånd hos socialtjänsten till boende tillhör som regel inte till särskilt utsatta grupper. Därför har de, enligt gällande rättspraxis, inte rätt till bistånd i form av egen permanent bostad. Däremot behöver socialtjänsten utifrån ett barnrättsperspektiv ta särskilda hänsyn i ärenden som rör barnfamiljer som lever i hemlöshet

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
<p>och bör därmed betrakta barnfamiljer som en särskilt utsatt grupp.</p> <p>Under året har verksamheten implementerat ett nytt arbetssätt i syfte att stärka egenmakten hos de föräldrar som har förmåga att på egen hand bidra till att lösa sin boendesituation. Arbetssättet innebär att familjer som har förmåga att själva boka in sig på tillfälligt boende och ansöka om kostnaden från ekonomiskt bistånd ska göra det. Familjer som behöver hjälp med att boka tillfälligt boende får även fortsättningsvis stöd med det. Däremot har detta påverkat registreringen i verksamhetssystemet, vilket gör det svårt att bedöma om antalet barn som lever i hemlöshet verkligen har minskat.</p>						

Nämndens mål: Socialnämnden bedriver en verksamhet som präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet

Analys

Nämnden har det yttersta ansvaret för att enskilda Botkyrkabor får det stöd och den hjälp de behöver. Det innebär att socialtjänsten möter och arbetar med några av samhällets mest utsatta individer och grupper, som inte alltid själva känner till eller kan bevaka sina rättigheter. Insatser från socialtjänsten kan innebära ingrepp i den personliga sfären, och i vissa fall har nämnden också befogenhet att utöva tvångsvård av enskilda.

Insatser och stöd från socialtjänsten ska leda till positiva förändringar för den enskilde. Det är därför av stor vikt att socialtjänstens verksamheter bedrivs på ett rättssäkert sätt och med hög kvalitet. En förutsättning för att en insats ska få avsedd effekt är att den enskilde är motiverad att ta emot den. Socialtjänsten har därför ett viktigt uppdrag att arbeta motiverande för att den enskilde ska vara mottaglig för den behandling hen beviljas.

Utredningar av inkomna avvikelser- och lex Sarah-rapporter har visat att det finns behov av att utveckla ett flertal rutiner inom verksamheten och arbete har genomförts för att säkerställa att nödvändiga rutiner finns, är aktuella och implementerade i verksamheten. Utredningarna har också visat att det finns behov av kompetensutveckling i verksamheten. En digital utbildning i lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) har tagits fram och arbete pågår med att ta fram en utbildning i lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Under året har flera missförhållanden upptäckts inom bostad med särskild service. Under andra halvåret har flera åtgärder vidtagits för att komma till rätta med dessa. Till exempel har flera utbildningar genomförts och medarbetare har fått praktiskt metodstöd och handledning i arbetet.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andel ej återaktualiserade barn 0-12 år ett år efter avslutad utredning eller insats, andel (%) ökar	Totalt Män Kvinnor	74 %	57 % 61 % 53 %	77 % 78 % 75 %	75 %	49 % 52 % 45 %

Analys

Fler barn och unga har återaktualiserats under 2020 än under 2019. Det skulle kunna vara ett tecken på att socialtjänsten inte lyckats tillgodose dessa barns behov. Men det finns mycket som kan påverka att ett barn återkommer till socialtjänsten, som verksamheten inte kan påverka. Det är heller inte alltid negativt att unga återaktualiseras, det beror på vilka de bakomliggande orsakerna är.

Utfallet kan delvis förklaras av att verksamheten under året har inventerat pågående insatser, och i högre grad avslutat insatser där familjen inte har varit mottaglig för behandling, bedöms ha tagit till sig den behandling den förmår eller där pågående behandling inte möter de behov familjen har. Även insatser som beviljats av socialtjänsten trots att behovet bör tillgodoses av annan huvudman har avslutats i större utsträckning. I vissa fall har oro kvarstått, vilket har lett till att ungdomen har återaktualiserats. I flera dessa ärenden har det även tidigare kommit in ett stort antal orosanmälningar men då insatsen var pågående syntes inte dessa i statistiken som återaktualiserade ärenden.

Ökningen kan även delvis vara en effekt av coronapandemin. Flera skolor i kommunen har signalerat att ungdomar beskriver att de fått det tuffare hemma till följd av ökad arbetslöshet, sämre ekonomi, fler hemmavarande

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
<p>familjemedlemmar som ökar trångboddheten. Detta rör inte minst de ungdomar som redan tidigare varit föremål för utredning och/eller insats hos socialtjänsten. Bilden bekräftas av statistiken för orosanmälningar där vi ser en tydlig ökning av anmälningar som rör omsorgsbrist och föräldrar som missbrukar. Våld mot barn och unga har inte ökat lika tydligt men förekommer i oförminskad utsträckning.</p> <p>Under hösten har verksamheten återupptagit arbetet med att implementera Signs of Safety, som är en metod som ökar familjers delaktighet i utredning och lösningar på problem. Det väntas bidra till att familjerna blir mer mottagliga för behandling och till mer långsiktigt hållbara lösningar på familjens svårigheter, vilket i förlängningen bedöms bidra till att minska antalet återaktualiseringar.</p>						
Andel ej återaktualiserade ungdomar 13-20 år ett år efter avslutad utredning eller insats, andel (%) ökar	Totalt Män Kvinnor	63 %	53 % 56 % 50 %	70 % 72 % 64 %	65 %	62 % 65 % 57 %
Analys						
Se måttet om ej aktualiserade barn ovan.						
Andel ej återaktualiserade vuxna med missbruksproblem 21+ ett år efter avslutad utredning eller insats, andel (%) ökar	Totalt Män Kvinnor	79 %	73 % 70 % 78 %	80 % 75 % 86 %	80 %	
Analys						
Måttet kan ej redovisas för 2020 på grund av omorganisation och förändring i verksamhetssystemet som gör det att det inte är möjligt att ta fram utfall för den avgränsade målgruppen.						

Nämndens mål: Socialnämnden erbjuder en verksamhet som ständigt utvecklas i takt med en föränderlig omvärld och nya behov hos Botkyrkas medborgare

Analys

För att möta medborgarnas behov är det viktigt att verksamheter utvecklas i takt med omvärlden. I takt med att omvärlden förändras uppstår också nya och/eller andra behov hos Botkyrkaborna, och nämndens verksamheter behöver utvecklas och anpassas för att säkerställa kvalitet och tillgänglighet för kommunens medborgare.

Coronapandemin har inneburit att nämndens verksamheter snabbt har behövt ställa om till mer digitala arbetssätt. Erfarenheter från året visar att möjligheten till digitala möten och behandlingar har varit uppskattat av många klienter, till exempel har många som har svårt att komma till personliga möten upplevt att socialtjänsten blivit mer tillgänglig. Det finns därför anledning att utvärdera om vissa delar av verksamheten även fortsättningsvis ska erbjudas i form av digitala möten, parallellt med eller istället för personliga möten.

Idag finns möjlighet för Botkyrkabor att ansöka om ekonomiskt bistånd, anmäla oro för barn, ansöka om budget- och skuldrådgivning samt ansöka om serveringstillstånd via e-tjänst.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andel e-ansökningar Ekonomiskt bistånd ökar		8,3 %	46 %	49 %	55 %	49 %

Analys

Under perioden januari till och med december har totalt 7 652 ansökningar (unika hushåll) om ekonomiskt bistånd inkommit via e-tjänsten. Det motsvarar 49 procent av det totala antalet ansökningar, lika hög andel som vid uppföljningen efter delår 2. I genomsnitt har 638 ansökningar per månad gjorts via e-tjänsten.

Verksamheten arbetar löpande och systematiskt med att öka andelen e-ansökningar, och ser en viss ökning under

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
<p>året. Verksamheten erbjuder klienterna information om möjligheten till e-ansökan och visar hur det går till att använda e-tjänsten. Verksamheten har också inlett samarbete med Medborgarcentrum för att informera och stötta medborgare i att använda e-tjänsten.</p> <p>Att inte fler klienter använder sig av e-tjänsten bedöms bero på att restriktionerna för personliga möten med anledning av coronapandemin minskat socialsekreterarnas möjligheter att visa och motivera klienterna att söka via e-tjänsten.</p>						
Andelen anmälningar (%) via e-tjänsten "anmäla oro för barn" ökar. Antalet e-anmälningar mäts i förhållande till antalet anmälningar som inkommer på annat sätt. (Nytt för 2020)						38
<p>Analys</p> <p>Andelen orosanmälningar som inkommit via e-tjänsten under 2020 uppgår till 38 procent vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med tertiäl två. Det är framförallt skola och polis som nyttjar e-tjänsten, den nyttjas endast i mindre utsträckning av invånare. För att öka användandet av e-tjänsten behövs ett fortsatt arbete med att synliggöra den, till exempel genom att informera och uppmuntra den som gör orosanmälan via telefon att göra eventuella kompletteringar via e-tjänsten.</p>						

Målområde/Process: 5 Möta Botkyrkabornas behov av gemenskap, rörelse och ett rikt kulturliv

Analys

På samhällsnivå finns tydliga kopplingar mellan socioekonomiska status och hälsa. Låg socioekonomisk status hänger ihop med ökad risk för ohälsa och för tidig död. Botkyrka är en socioekonomiskt segregerad kommun, och det finns betydande skillnader mellan kommunens olika områden gällande till exempel sysselsättningsgrad, inkomst, skolprestationer och upplevelse av trygghet, faktorer som alla på en strukturell nivå hänger samman med hälsa.

För att främja Botkyrkabornas upplevelse av gemenskap och trygghet, och förebygga ohälsa behöver kommunen bland annat säkerställa att olika samhällstjänster, kommunala verksamheter och möjligheter till rekreation, till exempel promenadvägar, lekplatser, bibliotek, parker, fritidsgårdar, öppna förskola med mera, är jämnt fördelade mellan olika områden.

Nämnden arbetar kontinuerligt med att främja hälsa och förebygga ohälsa hos Botkyrkaborna genom sitt grunduppdrag, bland annat genom arbetsrehabiliterande insatser och satsningar på att tidigt upptäcka och förebygga psykisk ohälsa hos barn och unga.

Den sammantagna bedömningen är att nämndens bidrag till målområdet är god.

Nämndens mål: Botkyrkaborna har god hälsa

Analys

De Botkyrkabor som socialtjänsten kommer i kontakt med tillhör ofta grupper som har en ökad risk för ohälsa. Till exempel har placerade barn sämre hälsa än barn som bor i sina ursprungsfamiljer, och den ökade risken för ohälsa kvarstår även i vuxen ålder. Även faktorer som ekonomisk utsatthet och hemlöshet innebär en ökad risk för ohälsa. Psykisk ohälsa är också en riskfaktor för fysisk ohälsa.

Nämnden arbetar på flera sätt för att främja hälsa och förebygga ohälsa. Verksamheten har till exempel tagit fram ett hälsodokument som används för alla placerade barn, inkluderat fysisk och

psykisk hälsa i utredningar av unga vuxna och i mål för beviljade insatser. Förebyggarens arbete är också i stor utsträckning direkt eller indirekt hälsofrämjande.

Nämnden bidrar också till målpuppfyllelsen genom verksamheternas arbete inom ramen för grunduppdraget via reglementet, till exempel genom tobaksförebyggande arbete.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Alla verksamheter ska skapa minst en aktivitet inom ramen för det tobaksförebyggande arbetet som bidrar till att nå nämndens mål. (Nytt för 2019)						 Ja

Analys

De flesta av nämndens verksamheter har under året vidtagit aktiviteter inom ramen för de tobaksförebyggande arbetet. Till exempel har det tydliggjorts att vi är en tobaksfri arbetsplats genom att informationsmaterial om tobaksanvändningens skadeverkningar har funnits tillgängliga i lokaler där invånare tas emot och vistas, även information om sluta röka-linjen finns tillgänglig i verksamhetens lokaler. Verksamheten har också samtal med föräldrar och vårdnadshavare om risker med tobaksanvändning, och inkluderar information om risker med tobaksanvändning i missbruksbehandlingen för minderåriga.

Målområde/Process: 6 Skapa en god och trygg livsmiljö för Botkyrkaborna

Analys

Botkyrka är en segregerad kommun, och i strategi för ett jämlikt Botkyrka framhålls att effekterna av segregationen i kommunen är betydande. Segregationen påverkar alla, och medför segregation att samhället inte håller samman, vilket bland annat påverkar känslan av gemenskap, trygghet och tillit.

Att motverka segregationen och dess effekter, för att främja en god och trygg livsmiljö för Botkyrkaborna är ett arbete som behöver bedrivas i samverkan mellan alla nämnder. Därför har nämnden under året tagit initiativ till att utveckla samarbetet och samverkan med exempelvis Kommunledningsförvaltningen och Samhällsbyggnadsförvaltningen, liksom med andra myndigheter så som Polisen.

Nämnden arbetar kontinuerligt för att erbjuda stöd och hjälp till personer som utsätts för våld eller övergrepp från en närstående, och till barn som bevittnar våld eller utsätts för våld av eller mot en närstående.

Den sammantagna bedömningen är att nämndens bidrag till målområdet är godtagbart.

Nämndens mål: Botkyrkaborna är trygga och trivs i Botkyrka

Analys

Frihet från våld är en mänsklig rättighet, och en förutsättning för att enskilda ska känna sig trygga och trivas i Botkyrka. Det handlar både om ett samhälle fritt från våld, och frihet från våld i nära relationer. Botkyrka är en segregerad kommun, och segregationen får konsekvenser för alla som lever i ett sådant samhälle. Segregation har mer negativa konsekvenser för människors rättigheter, förutsättningar och möjligheter om de bor i områden med socioekonomiska utmaningar eller går i skolor som ligger i sådana områden.

Under coronapandemin har både våld i vuxna nära relationer och våld mot barn ökat. Både BRIS

och tjej- och kvinnojourer berättar om en ökning av antalet samtal under pandemin. Det ökade våldet bedöms vara en konsekvens av de påfrestningar som bland annat arbetslöshet, ökad alkoholkonsumtion och oro för att insjukna medför, samt av den ökade isoleringen i hemmet. Isoleringen leder också till att det blir svårare för våldsutsatta att söka hjälp. Det finns därför anledning för nämndens verksamheter att under pågående pandemin vara extra uppmärksamma på tecken på våldsutsatthet hos dem som kommer i kontakt med socialtjänsten. Det finns också anledning för verksamheten att förbereda sig på att antalet hjälpsökande kan komma att öka när pandemin är över.

Nämnden arbetar fortlöpande med att erbjuda skydd och stöd till barn och vuxna som utsätts för våld av en närstående, samt barn som bevittnat våld av eller mot en närstående. För att ge våldsutsatta familjer ett sammanhållet stöd samarbetar nämndens verksamheter med varandra och samverkar också med andra aktörer. För att bekämpa och förebygga upprepat våld erbjuder nämnden också insatser till våldsutövare. Fortsatta arbete med att tillhandahålla skydd och stöd till våldsutsatta, och stöd till våldsutövare för att upphöra med våldet, är vara ett prioriterat område för nämnden.

På grund av förändrade arbetssätt och omorganisation finns inget utfall att redovisa för måtten.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andel, av vuxna som beviljats insats från socialtjänstens individ och familjeomsorg på grund av sin våldsutsatthet, som är nöjda med det stöd och skydd som de fått, ökar (Nytt för 2019)						
Analys På grund av förändrade arbetssätt och omorganisation finns inget utfall att redovisa för måttet.						
Andel, av föräldrar som beviljats insats från socialtjänstens individ och familjeomsorg på grund av sin våldsutsatthet, som upplever att deras barn har fått det stöd de behöver av socialtjänsten, ökar (Nytt för 2019)						
Analys På grund av förändrade arbetssätt och omorganisation finns inget utfall att redovisa för måttet.						
Andel, av vuxna som beviljats insats från socialtjänstens individ och familjeomsorg på grund av sitt våldsutövande, som är nöjda med det stöd som de fått för att sluta med detta våldsutövande, ökar (Nytt för 2019)						
Analys På grund av förändrade arbetssätt och omorganisation finns inget utfall att redovisa för måttet.						

Målområde/Process: 7 Effektiv organisation

Analys

Effektivitet handlar om att använda tillgängliga resurser på bästa möjliga sätt. Det ekonomiska läget i kommunen gör att nämnden behöver hushålla med befintliga resurser, och säkerställa att den verksamhet som bedrivs har avsedd effekt för den enskilde, till en kostnad som inte överstiger nämndens budget.

En förutsättning för att kunna bedriva en effektiv socialtjänst är att förvaltningens medarbetare har rätt kompetens för sitt uppdrag. Stabilitet i personalgrupperna, med en lagom nivå av personalomsättning, bidrar också till att kunna bedriva en effektiv verksamhet. Nämnden arbetar

aktivt för att säkerställa att medarbetare ska ha rätt förutsättningar för respektive uppdrag.

Nämndens mål: Den kommunala organisationen är klimatneutral

Analys

Coronapandemin, och den utveckling av digitala arbetssätt som den har bidragit till, har resandet minskat betydligt under året. Det innebär att nämndens kostnader för resor har minskat under 2020. Det minskade resandet har också bidragit till att minska nämndens klimatpåverkan..

Förvaltningen arbetar aktivt med att minska användandet av fossilt bränsle, men en utmaning är att bilåkandet ibland sker med hyrbilar från kommunens ramavtalsleverantör som inte kan tankas med fossilfritt bränsle. I övrigt handlar nämndens verksamheter klimatneutrala varor i enlighet med kommunens ramavtal.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Andelen fossila bränslen (bensin och diesel) minskar (Nytt för 2020)				46 %		41 %

Analys

Andelen fossila bränslen uppgår till 41procent för 2020 vilket är en minskning med en procentenhet jämfört med tertial 2. En utmaning är att bilåkandet ibland sker med hyrbilar från kommunens ramavtalsleverantör som inte kan tankas med fossilfritt bränsle samt att de bilar förvaltningen leasar idag måste tankas med en viss mängd bensin för att kunna starta.

Nämndens mål: Socialnämnden har god ekonomisk hushållning

Analys

Omprioriteringar och anpassning av ambitionsnivåer pågår ständigt i socialnämndens verksamhet för att eftersträva en budget i balans. I jämförelse med kommuner som har liknande struktur inom IFO-området, kan konstateras att Botkyrka ligger långt under den förväntade referenskostnaden för liknande kommuner. Inför 2020 så har nämnden ytterligare fått besparingskrav på cirka 10 miljoner kronor vilket gör det problematiskt att hålla en budget i balans då nämnden gick med ett så stort underskott redan 2019.

Nämnden redovisar ett underskott på 7,5 miljoner kronor jämfört med budget, vilket motsvarar 1,1 procent. Nämnden redovisade ett underskott på 22 miljoner kronor 2019, vilket motsvarade 3,4 procent. Underskottet för 2020 finns inom verksamheterna barn och unga samt vuxna utan beroendeproblematik samt vuxna med beroendeproblematik.

Nämnden har tilldelats tilläggsbudget om totalt 26,1 miljoner kronor samt utökning av budgetramen om 3,2 miljoner kronor avseende lönesatsningar, öppna förskolan samt förebyggande verksamhet.

Nämnden har tilldelats statsbidrag om 8,7 miljoner kronor avseende våldspreventivt arbete från Kommunledningsförvaltningen samt rekviderat 7,7 miljoner kronor i statsbidrag enligt beslut i socialnämnden. Statsbidrag för sjuklöner uppgår till 3 miljoner kronor. Totalt uppgår statsbidragen till 19,4 miljoner kronor för verksamhetsåret 2020 som har gett en stor positiv påverkan på verksamhetsårets resultat.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Nämndens nettoutfall är inom beslutad budgetram (%) (Nytt 2020)		Nej	Ja	Nej		Nej

Analys

För år 2020 redovisar nämnden ett underskott på 7,5 miljoner kronor. Nämndens underskott avser främst externa placeringar inom barn och unga, externa och interna placeringar avseende vuxna utan beroendeproblem samt externa placeringar avseende vuxna med beroendeproblem. På grund av pandemin har det varit svårt att bedöma det ekonomiska utfallet för helåret. Statsbidragen för 2020 motsvarar totalt cirka 19,4 miljoner kronor och har stor positiv påverkan på det slutliga resultatet.

Budgetavvikelsen utgör cirka 1,1 procent av nämndens omslutning.

Årsplaceringar i jourhem och familjehem i egen regi, som andel av totala antalet placeringar i jourhem och familjehem, ökar för barn och unga		57 %	61 %	71 %	80 %	76 %
---	--	------	------	------	------	------

Analys

Andelen årsplaceringar i jourhem och familjehem i egen regi har ökat med 5 procentenheter 2020 jämfört med 2019. Familjehemsenheten har arbetat aktivt med att rekrytera både jourhem och familjehem i egen regi och vi ser en mycket positiv utveckling. Värt att nämna är att målsiffran är höjd med 22 procentenheter för 2020 jämfört med 2019.

Årsplaceringar i andra boendeformer i egen regi, som andel av totala antalet årsplaceringar, för personer med psykisk funktionsnedsättning ökar		67,5 %	63,8 %	66,7 %	78 %	61 %
---	--	--------	--------	--------	------	------

Analys

Andelen årsplaceringar i egen regi, som andel av totala antalet årsplaceringar uppgår till 61 procent för 2020. Det är 5,7 procentenheter lägre än andelen för 2019.

Nämndens prognos vid delårsrapport 2. avviker från årsutfallet med max 1% (Nytt 2020)						Nej
---	--	--	--	--	--	-----

Analys

Nämndens prognos vid delårsrapport 2 per augusti månad avvek med cirka 3,2 procent från årsutfallet.

Nämndens mål: Socialnämnden har medarbetare med rätt kompetens och erfarenhet

Analys

Socialförvaltningens medarbetare och chefer har på grund av pandemin haft ett tufft år. Delar av de planerade utbildningsinsatserna behövdes ställas in för att ge utrymme åt att hantera det akuta krisläge som varit och majoriteten av förvaltningens medarbetare har under året tvingats ställa om och hitta nya digitala arbetssätt för att på ett säkert sätt och med god arbetsmiljö kunna utföra sina dagliga arbetsuppgifter från hemmet. Socialförvaltningens chefer har även de behövt ställa om och utveckla sina ledarskap för att möta de förändrade behoven vid distansarbete. Dessa faktorer kan antas ha påverkat medarbetarnöjdheten under året och förklara den sänkning av hållbart medarbetarengagemang som uppmätts, 73 jämfört med 78 år 2019.

Trots rådande läge har inga större skillnader i personalomsättning uppmätts. Detta kan antas bero på att instabiliteten på arbetsmarknaden i kombination med de upplevda fördelarna av hemarbete påverkat viljan att byta jobb.

Inte heller sjukfrånvaron har påverkats märkbart under året och Socialförvaltningens korttidsfrånvaro för 2020 är 2,7 procent. Detta kan förklaras med att hemarbetet minskat exponering

för de vanligen förekommande virus och infektioner medarbetarna vanligtvis utsätts för under resor till och från arbetet samt på arbetsplatsen. Vidare kan medarbetarna antas arbeta trots sjukdomssymptom i större utsträckning än vad som normalt är tillrådligt då hemmiljön till skillnad från kontorsarbetet försvårar gränsdragningen.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Socialförvaltningens genomsnittliga nivå på ett hållbart medarbetarengagemang ska öka	Totalt Män Kvinnor	75 %	76 %	78 % 78 % 78 %	82 %	73 % 71 % 74 %

Analys

Socialförvaltningen når inte upp till målet för hållbart medarbetarengagemang under året. Indexet för Hållbart Medarbetarengagemang, HME, har tagits fram av Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Begreppet "hållbart" markerar att detta index för medarbetarengagemang fokuserar på organisationens förmåga att främja, ta tillvara och bygga vidare på engagemanget. Medarbetarengagemanget bedöms vara en av de viktigaste förutsättningarna för en organisations förmåga att nå goda resultat och mäts i den årliga medarbetarundersökningen.

År 2020 har på grund av coronapandemin innefattat stora förändringar i förvaltningens arbetssätt där arbetssättet i största möjliga mån, och i de verksamheter där detta varit möjligt, ställts om till distansarbete. Detta har ställt nya krav på medarbetare så väl som på chefer vilka behövt avbryta, pausa eller revidera de insatser som efter medarbetarundersökningen 2019 planerades att genomföras för att öka medarbetarengagemanget. Även andra planerade insatser så som utbildningar och verksamhetsutveckling har till viss del satts på vänt till förmån för akut krishantering och arbetsmiljöåtgärder vilket kan antas ha påverkat medarbetarnöjdheten.

Socialförvaltningens genomsnittliga nivå på Ledarskapsindex ur medarbetarundersökningen ska öka		67 %			78 %	
---	--	------	--	--	------	--

Analys

Ledarindex (LI) har inte mätts på kommunövergripande nivå i samband med medarbetarundersökning sedan 2017. Utfall saknas därmed för 2020, 2019 och 2018.

Personalomsättning - antal nyanställda till Socialförvaltningen under året i % av antalet anställda minskar	Totalt Män Kvinnor		13 %	19 %	16 %	12 %
---	-----------------------------------	--	------	------	------	------

Analys

Förvaltningen har under år 2020 minskat avgångsomsättningen med 7 procentenheter och hamnar väl under målet. Den kraftiga minskningen jämfört med år 2019 förklaras delvis med att jämförelseåret påverkades av den omfattande omorganisation som då genomfördes. Att förvaltningens minskade antal nyanställningar hamnar väl under årsmålet på 16 procent kan vidare förklaras med en minskad total personalomsättning under året. Färre medarbetare valde att avsluta sin anställning vilket ledde till färre vakanser och i sin tur färre nyanställningar.

Det finns en viss spridning i personalomsättning mellan förvaltningens personalkategorier. Inom barn och unga myndighet rekryterades 18 procent av socialsekreterarna in under året och inom ekonomiskt bistånd var motsvarande siffra 22 procent.

Tabellen nedan visar procent av nyrekryteringar i förhållande till ålder. Under året har en tredjedel av alla nyanställda varit 29 år eller yngre och endast 5 procent av förvaltningens nyanställda har varit över 50 år. Detta speglar marknadsläget där förvaltningen under en längre tid haft utmaningar i att attrahera och rekrytera senior och erfaren arbetskraft.

[Åldersgrupp]	År	2019	2020
Totalvärdet		19 %	12 %
<=29		33 %	30 %
30-49		21 %	10 %
50-59		13 %	3 %
>=60		4 %	2 %

Andelen konsulter har under året varit anmärkningsvärt låg, totalt har 7 konsulter varit inhyrda. Av dessa var 6 stycken socialsekreterartjänster och den genomsnittliga tiden för det uppdraget var två månader.

Målsatt mått	*)	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Mål 2020	Utfall 2020
Personalomsättning, antal avslutade från Socialförvaltningen under året i % av antalet anställda minskar	Totalt Män Kvinnor		17 %	16 %	14 %	17 %

Analys

Förvaltningens personalomsättning för avslut ligger i linje med tidigare år och når därmed inte det satta minskande målet. Under året två samarbeten avslutats med Region Stockholm och med Södertörns kommunerna. Detta har resulterat i att förvaltningen dragit in 12 tjänster vilka inte ersättningsrekryterats. Detta förklarar varför antal avslut under året varit fler än antal nyanställningar.

Nedan visas antalet avgångar i procent uppdelat på ålder. Gruppen >60 har en relativt hög avgångsfrekvens vilket förklaras med pensionsavgångar. För gruppen 30-49 behöver vidare analyser göras för att utreda varför medarbetare i denna åldersgrupp tenderar att avsluta sina anställningar i högre utsträckning än andra.

[Åldersgrupp]	År	2019	2020
Totalvärdet		16 %	17 %
<=29		20 %	11 %
30-49		16 %	20 %
50-59		6 %	12 %
>=60		22 %	26 %

Frisknärvaron för medarbetare vid socialförvaltningen i Botkyrka ska öka	Totalt Män Kvinnor	94,1 %	94 %	93,4 %	93,5 %	92,8 % 94,9 % 92,2 %
--	-----------------------------------	--------	------	--------	--------	----------------------------

Analys

Förvaltning når inte fullt upp till målet för ökad frisknärvaro under året. Förvaltningens anställda män når målet med god marginal medan kvinnorna, vilka är 83,5 procent av förvaltningens totalt antal anställda, inte når upp till det satta målet. Förvaltningens korttidsfrånvaro är 2,7 procent och det går inte att utläsa några märkbara effekter av coronapandemin under året. Detta kan förklaras med att stora delar av förvaltningen under året arbetat hemifrån och därmed inte utsatts för förkylningar och virus i samma omfattning som under tidigare år. Det kan även antas att medarbetare i större utsträckning arbetat trots milda sjukdomssymptom, något som under ordinarie omständigheter och arbete på plats inte är tillrådligt.

Sjukfrånvaron är lägst bland medarbetarna under 29 år och är sedan ökande för att vara högst för medarbetarna över 60 år.

År	2020
Ålder <29 i % av ordinarie arbetstid <29	4,4 %
Ålder 30-49 i % av ordinarie arbetstid 30-49	7,4 %
Ålder 50-59 i % av ordinarie arbetstid 50-59	7,4 %
Ålder >=60 i % av ordinarie arbetstid >=60'	8,9 %

Betydelsefulla händelser

Nedan följer de händelser under verksamhetsåret 2020 som bedöms ha utgjord särskilt betydelsefulla händelser ur ett medborgarperspektiv:

Coronapandemin - Redan utsatta blir extra utsatta

Verksamhetsåret 2020 har till stor del präglats av coronapandemin. Pandemin har under året fört med sig konsekvenser för folkhälsan, samhällsekonomin och levnadsmönster, vilka alla har betydelse för socialnämndens verksamheter.

Coronapandemin har inneburit att de redan utsatta blivit mer utsatta i och med pandemins konsekvenser, vilket medfört ett större krav på tillgänglighet och möjlighet till anpassning utifrån

förändrade behov hos socialnämndens verksamheter. Under coronapandemin har socialnämndens verksamheter behövt vidta åtgärder för att minska smittspridning. Inom vissa verksamheter har aktiviteter behövt ställas in medan vissa verksamheter istället ställt om och anpassats med hjälp av digitala hjälpmedel.

Det kan inte uteslutas att den omställning som skett på grund av coronapandemin lett till en så kallad omsorgsskuld. Coronapandemins konsekvenser är dock i dagsläget svåra att analysera. Omfattningen av förändringarna i kvaliteten, mätt som effekter för Botkyrkaborna, och för socialnämndens verksamheter kommer inte kunna ses med säkerhet förrän längre fram, i en tid som vi kan kalla för efter pandemin.

Stora steg mot en digitaliserad socialtjänst

Socialtjänsten är ett område där digitalisering innebär stora möjligheter att bättre tillgodose de olika behoven hos medborgarna. Under verksamhetsåret 2020 har digitaliseringen som en konsekvens av coronapandemin tagit stora kliv framåt genom ökad användning av digitala verktyg och arbetssätt. Digitaliseringen av nämndens verksamheter bedöms ha medfört effektiviseringar och förbättrad kvalitet genom ökad delaktighet hos medborgarna. Många som varit i kontakt med socialtjänsten under året har uppgivit att det blivit lättare att komma i kontakt med socialtjänsten samt att vara delaktig i handläggningen.

En stor utmaning som blivit tydlig under 2020 är att parallellt med ökad digitalisering kunna möta de målgrupper som har låg teknisk kunskap, begränsade språkkunskaper och/eller olika funktionsnedsättningar. I en mer digitaliserad omvärld behöver socialtjänsten säkerställa att de som tar del av våra insatser inte hamnar i digitalt utanförskap.

Ekonomiska utmaningar för socialtjänsten

Flera ekonomiska analyser pekar på sämre ekonomiska förutsättningar för kommuner, så också för Botkyrka. För socialnämnden inleddes verksamhetsåret med att vid delårsrapport 1 visade på ett stort underskott som vittnade om obalans i ekonomin. Under 2020 har stort fokus legat på åtgärder för att få en ekonomi i balans. De ekonomiska förutsättningarna tillsammans med den komplexitet och de utmaningar som särskilt rör medborgares behov av stöd för att leva ett självständigt liv har lett till och kommer fortsättningsvis att innebära behov av effektiviseringar, omprioriteringar och nya sätt att ge välfärdstjänster.

Ekonomisk uppföljning och analys

Driftuppföljning

Analys

VERKSAMHET	UTFALL 2018	UTFALL 2019	BUDGET 2020	UTFALL 2020	AVVIKELSE 2020 Budget - Utfall
GEMENSAM VERKSAMHET					
Intäkter	9 776	8 559	5 255	6 403	1 148
Kostnader	-60 587	-73 158	-92 771	-90 460	2 311
Netto	-50 811	-64 599	-87 516	-84 058	3 458
PERSONLIGA OMBUD					
Intäkter	1 005	1 241	610	1 331	721

VERKSAMHET	UTFALL 2018	UTFALL 2019	BUDGET 2020	UTFALL 2020	AVVIKELSE 2020 Budget - Utfall
Kostnader	-1 454	-1 656	-1 169	-1 660	-490
Netto	-449	-416	-559	-328	231
FLYKTINGÅTGÄRDER					
Intäkter	47 999	36 758	17 545	22 033	4 487
Kostnader	-86 317	-52 336	-38 518	-33 741	4 778
Netto	-38 318	-15 578	-20 973	-11 708	9 265
ÖPPNA FÖRSKOLAN					
Intäkter	-	-	-	88	88
Kostnader	-6 291	-6 101	-5 472	-5 756	-284
Netto	-6 291	-6 101	-5 472	-5 668	-196
BARN OCH UNGDOMAR					
Intäkter	20 813	11 995	6 266	18 396	12 130
Kostnader	-246 099	-256 585	-239 326	-249 783	-10 457
Netto	-225 287	-244 590	-233 060	-231 387	1 673
VUXNA UTAN BEROENDEPROBLEMATIK					
Intäkter	25 888	26 907	20 085	31 595	11 510
Kostnader	-147 820	-153 153	-122 798	-154 033	-31 235
Netto	-121 932	-126 247	-102 713	-122 438	-19 725
VUXNA MED BEROENDEPROBLEMATIK					
Intäkter	2 693	3 770	2 110	4 864	2 754
Kostnader	-52 723	-51 025	-54 781	-63 452	-8 671
Netto	-50 031	-47 254	-52 671	-58 588	-5 917
FÖRSÖRJNINGSSTÖD					
Intäkter	5 930	10 568	2 600	7 047	4 447
Kostnader	-157 252	-170 786	-173 312	-174 073	-761
Netto	-151 322	-160 218	-170 712	-167 026	3 686
ÖVR VERKSAMHETER					
Intäkter	214	-	-	-	-
Kostnader	-2 027	-	-	-	-
Netto	-1 813	-	-	-	-
TOTALT					
Intäkter	114 316	99 797	54 471	91 757	37 285
Kostnader	-760 570	-764 793	-728 147	-772 957	-44 810
Netto	-646 254	-664 996	-673 676	-681 200	-7 524

Gemensam verksamhet inklusive nämnd (79)

Nämnden redovisar ett överskott på 3,5 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett underskott på 1,6 miljoner kronor. Överskottet finns främst inom boende (0,7 miljoner kronor) och vakanser inom central förvaltning (1,3 miljoner kronor) samt kompetensfonden (1 miljon kronor).

Personligt ombud (01)

Nämnden redovisar ett överskott på 0,2 miljoner kronor jämfört med budget vilket är i samma nivå som redovisat resultat 2019.

Flyktingåtgärder (14)

Nämnden redovisar ett överskott på 9,3 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett överskott på 13,9 miljoner kronor. Överskottet återfinns främst inom försörjningsstöd för nyanlända och ensamkommande barn och unga, Flyktingmottagandets omfattning har fortsatt att minska under 2020.

Nämnden har tilldelats en tilläggsbudget på 7 miljoner kronor för ensamkommande barn och unga (11,7 miljoner kronor 2019) samt en tilläggsbudget på 2,8 miljoner kronor avseende modulbostäder (2,8 miljoner kronor 2019). Flyktingmottagande för vuxna redovisar ett överskott på 5 miljoner kronor vilket beror på den minskade omfattningen av flyktingmottagande.

Öppna förskolan (72)

Nämnden redovisar ett underskott på 0,2 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett överskott på 0,3 miljoner kronor. Nämnden har tilldelats ett tilläggsanslag på 1,1 miljoner kronor med anledning av det minskade effektiviseringskravet avseende Öppna förskolan.

Barn och ungdomar (73)

Nämnden redovisar ett överskott på 1,7 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett underskott på 17,7 miljoner kronor. Överskottet beror bland annat på att verksamheten barn och unga tilldelats 7,2 miljoner kronor av det totala statsbidraget för våldspreventivt arbete på totalt 8,7 miljoner kronor.

Placeringar på institution enligt LVU (lag med särskilda bestämmelser om vård av unga) prognostiserar ett underskott på 18,2 miljoner kronor (17,1 miljoner kronor i oktober). Placeringar på institution enligt SoL (socialtjänstlagen) redovisar ett överskott jämfört med budget på 2,3 miljoner kronor (1,2 miljoner kronor i oktober). Detta resulterar i ett totalt underskott på 15,9 miljoner kronor för LVU och SoL på institution, vilket är i samma nivå som redovisat i oktoberprognosen.

Antalet årsplaceringar på institution enligt LVU uppgår till 16 årsplaceringar 2020 jämfört med 13 årsplaceringar 2019. Antalet årsplaceringar enligt SoL uppgår till 7 årsplaceringar jämfört med 8 årsplaceringar 2019.

Flera unga kriminella ingår i denna grupp, situationen med kriminella ungdomar är uppmärksammas i kommunen och i övriga delar av landet vilket varit tydligt hela året. Staten sänkte dygnskostnaden för de dyraste placeringarna på SiS-institution från 7 500 kronor per dygn till 5 328 kr per dygn från 1 juli till 31 december 2020 vilket gett en positiv ekonomisk effekt på 6,1 miljoner kronor för placeringar under denna period.

Familjehemsvården redovisar ett överskott om 3,3 miljoner kronor jämfört med budget. Antalet placeringar inom familjehemsvården har varit färre än prognostiserat i oktober.

Överskottet för öppenvården uppgår till 10 miljoner kronor som till viss del beror på att den förebyggande verksamheten tilldelats 3,7 miljoner kronor av statsbidraget för våldspreventivt arbete. I överskottet ingår även vakanser som uppgår till 3 miljoner kronor samt utlån av personal till andra verksamheter inom nämnden samt även till kommunledningsförvaltningen, övrigt har öppenvårdsinsatser som riktats till barn och unga prioriterats ner under året. Övriga verksamheter

redovisar ett överskott på 3 miljoner kronor.

Vuxna utan beroendeproblematik (74)

Nämnden redovisar ett underskott på 19,7 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett underskott på 12,9 miljoner kronor. Hela underskottet kan hänföras till kostnader för externa placeringar samt boende i egen regi.

Avvikelsen mot budget beror till största delen på fortsatt höga kostnader för externa placeringar inom socialpsykiatri på 14,3 miljoner kronor jämfört med 8,5 miljoner kronor för 2019. Det återspeglar sig i nämndens volymer och nyckeltal, antalet årsplaceringar har ökat med 8 årsplaceringar från 2019 till 2020.

Placeringar i skyddat boende (våld i nära relation), redovisar ett överskott om 0,6 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett överskott på 0,1 miljoner kronor (underskott om 0,4 miljoner kronor i oktober). Det förbättrade resultatet beror främst på en intäkt från Migrationsverket som tillkommit efter oktoberprognosen (0,9 miljoner kronor). Nämnden kan konstatera att dygnskostnaden för skyddat boende har blivit högre efter den nya upphandlingen. Inga ökade kostnader kopplat till coronapandemin har konstaterats.

Boende med särskild service redovisar ett underskott på ca 5,0 miljoner kronor jämfört med budget. Underskottet avser främst personal på internt särskilt boende som delvis kan hänföras till coronapandemin samt lokal- och flyttkostnader. Arbetet kopplat till boende där åtgärder vidtagits för att förändra både arbetssätt, resursutnyttjande och säkerställande av ändamålsenlighet och kostnadseffektivitet har pågått hela året, arbetet kommer fortsätta och förväntas ge större effekt under 2021. Boendelokaler som inte är ändamålsenliga har sagts upp.

Övrigt så redovisar nämnden ett underskott på 0,5 miljoner kronor avseende interna boenden.

Vuxna med beroendeproblematik (75)

Nämnden redovisar ett underskott på 5,9 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett underskott på 2,1 miljoner kronor. Avvikelsen mot budget beror främst på ett underskott för placeringar på 4,5 miljoner kronor. Det återspeglar sig i nämndens volymer och nyckeltal, antalet årsplaceringar har totalt ökat med 8 årsplaceringar från 2019 till 2020 för vuxna med beroendeproblematik, 14 årsplaceringar fler än budgeterat. Årsplaceringarna avser både LVM och SoL.

Resterande avvikelse beror på personalkostnader då verksamheten lånar personal från övriga verksamheter inom nämnden.

1,5 miljoner av statsbidraget för våldspreventivt arbete har tilldelats vuxna med beroendeproblematik.

Försörjningsstöd (76)

Förvaltningen redovisar ett överskott på ca 3,7 miljoner kronor jämfört med budget, 2019 redovisades ett underskott på 2,1 miljoner kronor. Överskottet beror främst på ökade intäkter från Migrationsverket.

Nämnden konstaterar att det inte finns några ökade kostnader kopplat till coronapandemin och bedömer att de negativa ekonomiska konsekvenserna kopplat till den ökade arbetslösheten som en konsekvens av coronapandemin kommer att ha effekt först andra delen av 2021, eventuellt kan en svag uppgång märkas något tidigare. Bedömningen görs utifrån att dem flesta har lön under sin uppsägningstid och därefter uppbär a-kassa.

Nämnden har tilldelats en tilläggsbudget om 10 miljoner konor för försörjningsstöd. Tilläggsanslag om 1 miljon kronor har tilldelats avseende förebyggande arbete. Statsbidrag om 1,4 miljoner kronor har tilldelats verksamheten.

Åtgärder med anledning av budgetavvikelse

Vidtagna och beslutade åtgärder för en budget i balans

- Dialogmöten för samtliga nya externa placeringar och förlängningar
- Lokalbehovet har gått igenom och de lokaler som inte ansetts vara ändamålsenliga har sagts upp
- Genomgång av samtliga externa placeringar för eventuell hemtagning avseende både barn och vuxna
- Tätare uppföljningar av alla placerade
- Andra alternativ till extern placering
- Köpstopp extern öppenvård
- Konverterat två socialsekreterartjänster till intensivvårdsutredare
- Fortsatt arbete med omstrukturering av Boende med särskild service
- Översyn av alla administrativa funktioner

Köpstoppet avseende extern öppenvård har varit svårt att följa med anledning av att när handläggare hittar andra lösningar istället för att placera på SiS institutioner så kan det medföra att dessa insatser ändå behövs och kan inte alltid tillhandahållas av vår interna öppenvård.

Intäkter och kostnadsanalys

Kontotyp	Innevarande årJan 20 - Mån 13 20	Föregående årJan 19 - Mån 13 19	Förändring
Verksamhetens intäkter			
Taxor och avgifter	2 125	2 956	831
Externa bostads- och lokalhyror	28 933	29 304	370
Försäljning av verksamhet	1 025	407	-618
Bidrag från staten med flera	58 752	65 643	6 892
Övriga verksamhetsintäkter	228	602	374
Intäkter konto 39	694	886	192
Summa intäkter	91 756	99 797	8 041
Verksamhetens kostnader			
Personalkostnader	-345 711	-326 130	19 581
Varor	-4 299	-5 910	-1 611
Entreprenad och köp av verksamhet	-165 585	-164 564	1 020
Externa lokalhyror	-60 416	-63 100	-2 684
Bidrag och transfereringar	-140 196	-136 362	3 834
Övriga verksamhetskostnader	-50 199	-64 496	-14 297
Kostnader konto 49	-2 272	-2 455	-183
Kapitalkostnader	-4 164	-1 648	2 516
Summa kostnader	-772 842	-764 667	8 175
Finansiella poster	-115	-126	-11
Netto	-681 201	-664 996	16 204

Intäkts- och kostnadsanalys för bokslut 2020 jämfört med 2019

Projekt	Budget 2020	Utfall 2020	Avvikelse	Slutredov.
3696 Investeringar boenden	-2 000	-156	1 844	Sep 2020
3698 Investeringar lokaler	-2 000	-267	1 733	Dec 2020
Totalt	-4 000	-423	3 577	

Personalkostnader - utfallet för 2020 är högre än 2019. Detta förklaras främst genom att socialförvaltningen, efter omorganisationen som trädde i kraft 1 mars 2019, gjort en stor satsning på ledarskapet inom förvaltningen. Förvaltningen har tillsatt fler tjänster med ansvar för personal och budget, ett antal stödtjänster samt handläggare. Dessa tjänster var inte tillsatta under 2019 års första månader, inte heller dåvarande vakanser.

Varor - utfallet visar på en minskning mot 2019 detta beror sannolikt på coronapandemin då förbrukningsmaterial, livsmedel med mera inte köps in i samma utsträckning eftersom många arbetar hemifrån.

Bidrag och transfereringar - försörjningsstödet visar på en ökning med 3,8 miljoner kronor jämfört med samma period 2019 vilket är i linje med våra antaganden inför 2020 samt även hur läget är i övriga delar av landet.

Övriga verksamhetskostnader - har minskat avsevärt 2020 framförallt så har kostnaden för inhyrd personal halverats. Minskade kostnader för utbildning, planeringsdagar och resor som bedöms vara en konsekvens av coronapandemin. Kostnader avseende reparationer, underhåll av fastigheter och anläggnings- och reparationsentreprenader har också minskat som bedöms kunna kopplas till coronapandemin då större delen av personalen arbetat hemifrån.

Kapitalkostnader - utfallet är högre för 2020 än för 2019, i slutet på 2020 så har nedskrivningar av anläggningstillgångar gjorts med ca 2,3 mkr. Efter inventering av samtliga anläggningstillgångar där genomlysning har gjorts om inventarierna finns kvar eller om de har utstrangerats. Anskaffningsdatum har också kontrollerats för att bedöma den ekonomiska livslängden. Bedömning har gjorts att objekt till ett värde om totalt 2,3 miljoner kronor skrivits ner med 100 procent per den 31 december 2020.

Investeringsuppföljning

	Utfall 2020	Budget 2020	Avvikelse budget-utfall
6-projekt	0	0	0
3-projekt	-0.4	-4	3,6
Totalt	-0,4	-4	-3,6

Analys

Utfallet på årets investeringar uppgick till 0,4 mkr, vilket är 3,6 mkr under budget. Investeringarna avsåg främst belysningsarbete i verksamhetslokalerna.

Investeringsmedlen på socialförvaltningen är avsedda för byggnationer och inventarier som inte ingår i internhyresmodellen och regleras genom en gänsdragningslista mellan socialförvaltningen och teknik- och fastighetsförvaltningen.

Tabell: Årliga investeringsprojekt. Belopp i tusentals kronor (tkr)

Projekt	Budget 2020	Utfall 2020	Avvikelse	Slutredov.
3696 Investeringar boenden	-2 000	-156	1 844	Sep 2020
3698 Investeringar lokaler	- 2 000	-267	1 733	Dec 2020
Totalt	-4 000	-423	3 577	

Redovisning av årliga investeringsprojekt:

3696 Investeringar boenden: Under 2020 har investeringar gjorts på Kantorn (87 tkr) och Norrhagen (69 tkr). Båda investeringarna avsåg mindre ombyggnationer på boendena. Utfallet blev väsentligt lägre än budget på grund av att de flesta åtgärderna som utfördes under 2020 avsåg främst underhållsarbeten.

3698 Investeringar lokaler: Utfallet på investeringarna på lokaler avsåg installationsarbeten på belysning på Hans Stahles väg 5. Utfallet var lägre än budget på grund av att det inte fanns akuta behov av investeringar i lokalerna under verksamhetsåret.

Volymer och nyckeltal 2020

Volymer	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Utfall 2020
Barn och unga					
Institution SoL, årsplatser exkl ensamkommande	4	4	8	7	7
Institution LVU, årsplatser exkl ensamkommande	3	8	13	6	16
Familje- och jourhem, årsplatser exkl ensamkommande. Resultat 2020 även exkl Vårdnadsöverflyttade	122	123	119	111	101
Vårdnadsöverflyttade*	-	-	-	40	33
Personer med psykisk funktionsnedsättning					
Boende i egen regi, årsboende	60	60	60	60	58
Boende i annan regi, årsboende	29	34	30	17	38
Boendestöd, antal insatser	237	280	293	280	333
IPS, antal insatser	91	100	100	100	120

Volym	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Utfall 2020
Vuxna - Våld i nära relation					
Skyddat boende, årsplatser	9	10	10	10	10
Vuxna med beroendeproblem					
Institution SoL, årsplatser	48	49	48	41	50
Institution LVM, årsplatser	6	3	4	3	5
Familjehem, årsplatser	2	3	2	2	2
Boende (utan hvb-tillstånd) årsplatser	19	20	13	15	18
Ekonomiskt bistånd					
Genomsnittligt antal biståndshushåll per månad	950	967	1 029	962	1 096
Andel hushåll som fått bistånd 10 månader och längre under de senaste 12 månaderna	38 %	37 %	39 %	37 %	43 %
Genomsnittlig biståndstid i månader under perioden	6,8	6,7	7	7	7
Genomsnittligt antal biståndshushåll per månad (nyanlända)	16,2	9	7	8	3
Genomsnittlig biståndstid i månader under perioden (nyanlända)	2,2	2,6	4	3	4

*Vårdnadsöverflytt redovisas från och med bokslut 2020, har inte varit möjligt tidigare år att separera från övriga jour- och familjehemsplaceringar.

Nyckeltal, resursmätt		Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Utfall 2020
Barn och unga						
Institution SoL, årskostnad exkl ensamkommande	tkr	1 053	1 428	1 270	1 460	1 215
Institution LVU, årskostnad exkl ensamkommande	tkr	2 289	1 865	2 047	2 393	1 944
Familje- och jourhem, årskostnad exkl ensamkommande inkl vårdnadsöverflytt 2020	tkr	473	447	419	392	407
Vårdnadsöverflyttade *	tkr	-	-	-	190	192
Personer med psykisk funktionsnedsättning						

Nyckeltal, resursmätt		Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Utfall 2020
Kostnad per årsboende i egen regi	tkr	517	517	614	505	641
Kostnad per årsboende i annan regi	tkr	496	619	693	730	705
Vuxna - Våld i nära relation						
Skyddat boende, årskostnad	tkr	522	552	506	566	464
Vuxna med beroendeproblem	tkr					
Institution SoL, nettokostnad per årsplats	tkr	440	457	466	493	439
Institution LVM, nettokostnad per årsplats	tkr	1 000	960	1 377	1 533	1 321
Familjehem, nettokostnad per årsplats	tkr	526	492	461	493	484
Boende (utan hvb-tillstånd) nettokostnad per årsplats	tkr	271	266	247	265	270
Ekonomiskt bistånd						
Genomsnittligt bistånd per månad i kronor	kronor	9 630	9 689	9 842	9 900	9 632
Genomsnittligt bistånd per månad i kronor (nyanlända)	kronor	12 393	15 437	14 174	14 500	15 118

Analys

En årsplacering är 365 dagar och årskostnaden beräknas på nettokostnaden.

Barn och unga

Antalet årsplaceringar avseende LVU ligger på 16 årsplaceringar jämfört med budget på 6 årsplaceringar. Nettokostnaden per årsplacering är lägre för 2020 än i bokslut 2019 vilket till stor del beror på den sänkta dygnskostnaden för placeringar på SiS-institutioner som började gälla från 1 juli till 31 december 2020.

I bokslut 2020 redovisas 33 årsplaceringar jämfört med budget på 40 årsplaceringar och för övriga jour och familjehem redovisas 101 årsplaceringar vilket är 18 färre än vid bokslut 2019. För bokslut 2020 kan nämnden även redovisa antal årsplaceringar avseende vårdnadsöverflyttade, med vårdnadsöverflytt menad de barn som varit familjehemsplacerade där vårdnaden övergått till familjehemmet genom beslut i tingsrätten. Nämnden betalar ersättning i form av arvode och omkostnad till familjen som vårdnaden övergått till fram tills dess att ungdomen fyller 18 år alternativt tills ungdomen gått ut gymnasiet.

Personer med psykisk funktionsnedsättning

Antalet årsplaceringar avseende externt boende för psykiskt funktionshindrade uppgår till 38

årsplaceringar i bokslut 2020 jämfört med 30 årsplaceringar i bokslut 2019. Det är 21 årsplaceringar fler än budgeterat. Nämnden har en stor utmaning då det inte funnits medel som gjort det möjligt att öka budgeterat antal årsplaceringar för målgruppen.

Nämnden ser även en stor ökning avseende boendestöd som redovisar 333 insatser i bokslut 2020 jämfört med 293 vid bokslut 2019. Nämnden kan konstatera att behovet av insatsen har ökat under 2020. Insatsen riktar sig både till psykiskt funktionshindrade och vuxna med beroendeproblematik.

Skyddat boende

Antalet årsplaceringar avseende skyddat boende ligger i samma nivå som budgeterat för 2020 samt utfallet för bokslut 2019. Nettokostnaden för en extern årsplacering i skyddat boende ligger lägre jämfört med budget, det beror främst på en intäkt på ca 1 miljon kronor avseende återsökning från Migrationsverket.

Vuxna med beroendeproblem

Antalet årsplaceringar enligt SoL uppgår 50 årsplaceringar vilket är 9 årsplaceringar fler än budgeterat, två fler än redovisat i bokslut 2019. Årskostnaden är dock lägre per placering än budgeterat.

Ekonomiskt bistånd

Nämnden kan konstatera att antalet hushåll inom ekonomiskt bistånd varit fortsatt högt under 2020, högre än budgeterat antal hushåll men genomsnittligt utbetalt bistånd är lägre än budgeterat. Antal hushåll i snitt per månad är 1096 för bokslut 2020 som ligger i samma nivå som snittet låg på de tre sista månaderna 2019, därav kan ingen ökning kopplas till coronapandemin. Genomsnittligt bistånd per hushåll är 9 632 kronor för bokslut 2020 och ligger under budgeterat snitt på 9 900 kronor per månad. Nämnden redovisade ett genomsnittligt bistånd på 9 842 kronor per hushåll för bokslut 2019 och 1029 hushåll i genomsnitt för samma period. Det visar att genomsnittligt bistånd per hushåll och månad är lägre medan antalet hushåll är högre vid bokslut 2020 jämfört med samma period 2019. En del i att det genomsnittliga biståndet är lägre är att klienter beviljats reskassa istället för månadskort avseende SL.

Förändringar av volymer och nyckeltal avspeglar sig i den ekonomiska analysen.

Personalredovisning

Personalsammansättning

Analys

Inga stora skillnader har skett i antalet årsarbetare under året. Förvaltningen har 3 färre årsarbetare samtidigt som 12 tjänster dragits in under året på grund av avslutade samarbeten med Region Stockholm samt Södertörns kommunerna. Detta betyder att vi under året har en faktiskt ökning av årsarbetare med 9 jämfört med 2019.

	2019	2020
Årsarbetare Total	534	531
Årsarbetare Kvinna	430	426
Årsarbetare Man	104	105
Årsarbetare tillsvidare Total	483	476
Årsarbetare tillsvidare Kvinna	390	383
Årsarbetare tillsvidare Man	93	93

80 procent av förvaltningens anställda är kvinnor. Kvinnorna motsvarar även 80 procent av andelen

tillsvidareanställda och 78 procent av antalet visstidsanställda med månadslön. Av det totala antalet kvinnor arbetar 90 procent heltid. Förvaltningens totala sysselsättningsgrad är 98 procent och oförändrad mot föregående år. En medarbetare har under året önskat utöka sin deltidstjänst till heltid men valt att avstå de erbjudanden som givits.

	2019	2020
Antal anställda Totalt	539	571
Antal anställda Kvinna	434	455
Antal anställda Man	105	117
Antal tillsvidare Totalt	488	478
Antal tillsvidare Kvinna	395	385
Antal tillsvidare Man	93	93
Antal visstidsanställda med månadslön Totalt	56	57
Antal visstidsanställda med månadslön Kvinna	44	45
Antal visstidsanställda med månadslön Man	12	12
Antal visstidsanställda med timlön Totalt	17	10
Antal visstidsanställda med timlön Kvinna	14	9
Antal visstidsanställda med timlön Man	3	1
Andelen tillsvidareanställda av månadslön	91 %	90 %
Andelen tillsvidareanställda av månadslön Kvinna	92 %	90 %
Andelen tillsvidareanställda av månadslön Man	89 %	90 %
Andelen visstidsanställda av månadslön Totalt	11 %	11 %
Andelen visstidsanställda av månadslön Kvinna	10 %	11 %
Andelen visstidsanställda av månadslön Man	12 %	12 %

Inga större förändringar har skett i förvaltningens åldersstruktur under år 2020. Medelåldern för Socialförvaltningens anställda är oförändrad och ligger på 41,6. Detta är ett mått att fortsatt bevaka då medelåldern för de nyrekryterade är låg och medelåldern för de som valt att sluta är högre, se stycke om personalomsättning nedan för ingående redogörelse kring detta.

Kön	År	2017	2018	2019	2020
Årsarbetare <=29 Total		21,3 %	21,2 %	21,3 %	20,7 %
Årsarbetare <=29 Kvinna		22,4 %	22,0 %	22,5 %	21,7 %
Årsarbetare <=29 Man		16,2 %	17,6 %	16,4 %	16,8 %
Årsarbetare 30-49 Total		48 %	48 %	48 %	50 %
Årsarbetare 30-49 Kvinna		49 %	50 %	49 %	51 %
Årsarbetare 30-49 Man		42 %	41 %	42 %	45 %
Årsarbetare 50-59 Total		21 %	21 %	20 %	19 %
Årsarbetare 50-59 Kvinna		20 %	20 %	20 %	19 %
Årsarbetare 50-59 Man		26 %	23 %	21 %	19 %
Årsarbetare >=60 Total		9 %	10 %	11 %	10 %
Årsarbetare >=60 Kvinna		8 %	8 %	8 %	8 %
Årsarbetare >=60 Man		16 %	18 %	20 %	19 %
Medelålder Total		41,7	41,1	41,6	41,7
Medelålder Kvinna		41,1	40,3	40,6	41,0
Medelålder Man		44,1	45,6	45,5	44,7

Socialförvaltningens personalomsättning för avslut ligger i linje med tidigare år och når därmed inte

det satta minskande målet. Under året två samarbeten avslutats med Region Stockholm och med Södertörns kommunerna. Detta har resulterat i att Socialförvaltningen dragit in 12 tjänster vilka inte ersättningsrekryterats. Detta förklarar varför antal avslut under året varit fler än antal nyanställningar.

Nedan visas antalet avgångar i procent uppdelat på ålder. Gruppen 60 har en relativt hög avgångsfrekvens vilket förklaras med pensionsavgångar. För gruppen 30-49 behöver vidare analyser göras för att utreda varför medarbetare i denna åldersgrupp tenderar att avsluta sina anställningar i högre utsträckning än andra.

	2016	2017	2018	2019	2020
Totalvärden	24 %	16 %	17 %	16 %	17 %
<=29	26 %	16 %	17 %	20 %	11 %
30-49	28 %	14 %	19 %	16 %	20 %
50-59	10 %	15 %	9 %	6 %	12 %
>=60	32 %	23 %	23 %	22 %	26 %

Socialförvaltningen har under år 2020 minskat avgångsomsättningen med 7 procentenheter och hamnar väl under målet. Den kraftiga minskningen jämfört med år 2019 förklaras delvis med att jämförelseåret påverkades av den omfattande omorganisation som då genomfördes. Att Socialförvaltningens minskade antal nyanställningar hamnar väl under årsmålet på 16 procent kan vidare förklaras med en minskad total personalomsättning under året. Färre medarbetare valde att avsluta sin anställning vilket ledde till färre vakanser och i sin tur färre nyanställningar.

Det finns en viss spridning i personalomsättning mellan förvaltningens personalkategorier. Inom barn och unga myndighet rekryterades 18 procent av socialsekreterarna in under året och inom ekonomiskt bistånd var motsvarande siffra 22 procent.

Tabellen nedan visar procent av nyrekryteringar i förhållande till ålder. Under året har en tredjedel av alla nyanställda varit 29 år eller yngre och endast 5 procent av förvaltningens nyanställda har varit över 50 år. Detta speglar marknadsläget där Socialförvaltningen under en längre tid haft utmaningar i att attrahera och rekrytera senior och erfaren arbetskraft.

	2016	2017	2018	2019	2020
Totalvärden	30 %	23 %	14 %	19 %	12 %
<=29	66 %	38 %	25 %	33 %	30 %
30-49	27 %	23 %	13 %	21 %	10 %
50-59	12 %	12 %	10 %	13 %	3 %
>=60	6 %	8 %	4 %	4 %	2 %

Andelen konsulter har under året varit anmärkningsvärt låg, totalt har 7 konsulter varit inhyrda. Av dessa var 6 stycken socialsekreterartjänster och den genomsnittliga tiden för det uppdraget var två månader.

Arbetsmiljö och hälsa

Analys

Socialförvaltningen når inte fullt upp till målet för ökad frisknärvaro under året. Förvaltningens anställda män når målet med god marginal medan kvinnorna, vilka motsvarar 83,5 procent av de totala antalet anställda inte når det satta målet.

Socialförvaltningens korttidssjukfrånvaro är 2,7 procent och det går av detta inte att utläsa några märkbara förändringar i korttidssjukfrånvaron baserat på coronapandemin. Detta kan förklaras med

att stora delar av förvaltningen under året arbetat hemifrån och därmed inte utsatts för smitta av sedvanliga förkylningar och virus i samma omfattning som under tidigare år. Det kan även antas att medarbetare i större utsträckning arbetat hemifrån trots milda sjukdomssymptom, något som under ordinarie omständigheter och arbete på plats inte är tillrådligt.

Frisknärvaron är högst bland de yngre medarbetarna och sedan minskande för att vara lägst för medarbetare över 60 år.

År	2020
Ålder <29 i % av ordinarie arbetstid <29	4,4 %
Ålder 30-49 i % av ordinarie arbetstid 30-49	7,4 %
Ålder 50-59 i % av ordinarie arbetstid 50-59	7,4 %
Ålder >=60 i % av ordinarie arbetstid >=60'	8,9 %

Antalet anmälda arbetsskador för år 2020 var totalt 57 stycken (olycksfall 50, färdolycksfall 2 och arbetssjukdom 5, en viss felmarginal finns i underkategoriseringen av arbetsskador då fel rubrik valts vid inrapportering). En stor andel av arbetsskadorna avser våld eller hot om våld mot personalen i samband med kontakt med klienter. Socialförvaltningen har under hösten 2020 påbörjat ett arbete med att inventera och vidareutveckla arbetsrutiner och lokaler i syfte att ytterligare motverka möjligheten till arbetsskador.

Socialförvaltningen har under året mottagit tre anmälningar enligt §6:6a arbetsmiljölagen. Dessa har alla utretts och hanterats skyndsamt och planer har skapats för att förbättra och säkerställa en fortsatt god arbetsmiljö.

Socialförvaltningens resultat, 67, når inte upp till målet (78) för hållbart medarbetarengagemang under året. Indexet för Hållbart Medarbetarengagemang, HME, har tagits fram av Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Begreppet "hållbart" markerar att detta index för medarbetarengagemang fokuserar på organisationens förmåga att främja, ta tillvara och bygga vidare på engagemanget. Medarbetarengagemanget bedöms vara en av de viktigaste förutsättningarna för organisationens förmåga att nå goda resultat och mäts i den årliga medarbetarundersökningen. År 2020 har på grund av coronapandemin innefattat stora förändringar i Socialförvaltningens arbetssätt där arbetssättet i största möjliga mån, och i de verksamheter där detta varit möjligt, ställts om till distansarbete. Detta har ställt nya krav på medarbetare så väl som på chefer vilka behövt avbryta, pausa eller revidera de insatser som efter medarbetarundersökningen 2019 planerades att genomföras för att öka medarbeteengagemanget. Även andra planerade insatser så som utbildningar och verksamhetsutveckling har till viss del satts på vänt till förmån för akut krishantering och akuta arbetsmiljöåtgärder vilket kan antas ha påverkat medarbetarnöjdheten.

Kompetensutveckling

Analys

Socialförvaltningen har under året implementerat "utbildningstrappan" ett internt utbildningsprogram för förvaltningens medarbetare. Utbildningstrappan syftar till att ge medarbetarna den fortbildning som behövs för att de ska kunna utföra ett gott arbete på individ- så väl som grupp-nivå. Det finns två utbildningstrappor, en för området barn och en för vuxen. Dessa är uppdelade i tre delar; basutbildningar vilka tar upp de utbildningar som bör ges första året om medarbetaren inte redan har kompetensen sedan tidigare, fördjupningsutbildningar och specialist/enhets-specifika utbildningar vilka ger exempel på utbildningar som kan komma att vara aktuella beroende på behov kopplat till roll eller behov av fördjupning. Utbildningarna kompletteras med ett strukturerat metodstöd.

För att möta behovet av den allt yngre målgrupp som rekryteras till Socialförvaltningen kompletteras utbildningstrappan med ett grundligt introduktionsprogram. Introduktionen anpassas efter den nyanställda och medarbetaren introduceras med hjälp av chef, kollegor och en introduktionshandledare till arbetsplatsen så väl som yrkesrollen. Introduktionsperioden sträcker sig från 6-12 månader beroende på individuella behov.

Socialförvaltningen har under året även påbörjat byggandet av en digital utbildningsbank. Detta för att säkerställa att viktig kompetensutveckling kan ske trots rådande läge, men också för att i framtiden tillgängliggöra kunskap enkelt och vid behov. Till skillnad från fysiska utbildningar vilka kräver närvaro under en speciell dag och klockslag, kan de digitala utbildningarna genomföras på individ eller gruppnivå då behov uppstår. Förvaltningens digitala utbildningsbibliotek medför inga löpande kostnader vid användandet utöver kostnad för lön under utbildningstiden.

Under året har särskilda medel om 2 500 000 beviljats Socialförvaltningen. Dessa äskades för att möta de förändrade behov och behov av kompetensutveckling som uppstod i samband med omorganisationen 2019, för att genomföra uppdragsutbildningar för Nämnden i syfte att ge utbildning i systematiska uppföljningar, samt för att HBTQI-certifiera förvaltningen. Medlen har nyttjats till att HBTQI-certifiera 5 verksamheter under året, att genomföra uppdragsutbildningar samt att stärka upp och säkra kompetens kring nya målgrupper efter omorganisationen. Exempel på utbildningsinsatser som genomförts är: Grundkurs i vårdnadsutredningar, utbildning i utanförskap och gängkriminalitet samt medlingsutbildning.

Kvalitetsarbete

Inledning

Insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Det framgår av 3 kap. 3 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Avsikten med bestämmelsen är att garantera kvalitet i den verksamhet som bedrivs och de insatser som ges. Kravet på god kvalitet gäller för såväl myndighetsutövning som övriga insatser. Bestämmelsen gäller både offentlig och privat verksamhet inom socialtjänsten.

Nämndens grunduppdrag speglar det faktum att verksamheten styrs av lagar och föreskrifter, vilket vägs samman med den lokala politikens egna ambitioner i mål och styrdokument för att leda verksamhetens inriktning och utveckling. Det arbete som nämnden bedrivit under året, framgår dels av utfallen och analysen av mål och målsatta mått, och dels i detta avsnitt där delar av det arbete som nämndens verksamheter bedrivit under året sammanfattas.

Processer med syfte att vara ett användbart stöd i arbetet för medborgare

Ledningssystemet för kvalitet syftar till att fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet genom att planera, leda, kontrollera, följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten. Ambitionen är att skapa en lärande organisation som har en struktur för att arbeta med förbättringar och ständig utveckling. Ett av huvudsyftena med ledningssystemet och processkartläggningen är att verksamheten ska ha en fastställd process som utgör ett användbart stöd i arbetet, för att kunna säkerställa en rättssäker handläggning och service med kvalitet till de invånare som kommer i

kontakt med socialtjänsten.

Det kvarstår en del arbete med implementering av ledningssystemet, för att det ska utgöra ett levande och tillgängligt stöd för medarbetare inom socialtjänsten. Det pågår ett ständigt arbete med att dels beskriva arbetssätt, dels att göra dessa tillgängliga digitalt för medarbetare.

De enheter som arbetat mycket med ledningssystemet upplever att det är ett gott stöd till medarbetare för att försäkra sig om att de handlägger alla ärendetyper på ett korrekt och rättssäkert sätt, att det kan användas vid introduktion för nya medarbetare och vara ett underlag för att utveckla arbetssätt. Nedan är några exempel på processkartläggningar som pågår och slutförts under året:

- Utredda och följa upp barns behov
- Trampolinens behandlande skola, Team Skolnärvaro
- Missbruksbedömningar Minimaria
- Medlingsprocessen och Föräldrastödsprogrammet ABC
- Vård- och stödsamordning
- Öppenvård för vuxna
- Våld i nära relation
- LVM - processen
- Processkartläggning för IPS och IPS beroende
- Familjerätten uppdaterar regelbundet sina processer

Exempel på nya rutiner som upprättats under året:

- Boendestödsrutin, upprättad och beslutad i mars 2020.
- Riktlinjer för föreningsbidrag, reviderade och beslutad augusti 2020
- Sekretessrutin, upprättad och beslutad april 2020
- Handläggningsrutin boende, upprättad och beslutad december 2020
- Rutin för barnkonsekvensanalys, upprättad och beslutad april 2020
- Rutin för fortsatt placering i jourhem, reviderad december 2020
- Anhörigguide, reviderad och uppdaterat två gånger under 2020
- Postrutin, reviderad våren 2020
- Riktlinjer för serveringstillstånd, beslutad november 2020
- Tillsynsplan för serveringstillstånd, beslutad november 2020
- Överföring mellan barnspåret och vuxen
- Uppdaterad LVU-rutin
- Uppdragsmallen för IPS och Sysselsättning har uppdaterats inom myndighetsenheterna på Vuxenspåret

Digitala utbildningar har tagit stora kliv framåt

Med anledning av coronapandemin har många utbildningar hållits digitalt inom socialförvaltningen både i form av förinspelade utbildningar samt liveutbildningar. Förinspelade utbildningar publiceras på kommunens intranät. Därmed är de tillgängliga när verksamheten behöver dem, till exempel vid introduktion av nya medarbetare. Exempel på utbildningar som hållits inom nämndens område under året är:

- Utbildning för mottag vuxen gällande kommuntillhörighet, februari 2020
- Utbildning för utredning familj gällande avvikelser och lex Sarah, april 2020
- Utbildning för utredning boende i diverse juridiska frågeställningar, april 2020
- Utbildning för chefer på bostad med särskild service gällande avvikelser och lex Sarah, september 2020

- Utbildning för familjehem gällande handläggning och dokumentation, våren 2020
- Utbildning för familj 1 gällande handläggning och dokumentation, våren 2020
- Utbildning för familj 2 gällande handläggning och dokumentation, våren 2020
- Utbildningen ”att samtala med barn” har erbjudits digitalt i tre omgångar under april-maj 2020, maj-juni 2020 samt november-december 2020
- Utbildningen ”föra barn på tal” har erbjudits digitalt under november-december
- Digitala utbildningar i verksamhetssystemet procapita har löpande erbjudits digitalt under 2020
- En digital utbildning gällande barnkonsekvensanalys har erbjudits till samtliga socialförvaltningens anställda.
- En digital utbildning gällande LVU i flera delar har upprättats och kommuniceras till socialförvaltningens medarbetare
- En digital utbildning gällande LVM i flera delar har upprättats och kommunicerats till socialförvaltningens medarbetare
- En digital utbildning i anhörigstöd i flera delar har upprättats och kommunicerats till socialförvaltningens medarbetare
- Utbildning om beroendelära och samsjuklighet
- Utbildning i att leda enligt Signs of Safety förhållningssätt

Samverkan och samordning har initierats och utvecklats

De verksamheter inom socialförvaltningen som arbetar med barn och unga medverkar i olika skolfrämjande samverkanforum med utbildningsförvaltningen, exempelvis Team Skolnärvaro, Trampolinen och Kraftsamling. En ny samverkansgrupp för socialförvaltningen och vård och omsorgsförvaltningen har skapats i syfte att skapa forum för informationsöverföring mellan förvaltningarna.

Familjerätten har en väl fungerande samverkan med Södertörns tingsrätt, som är den största uppdragsgivaren. Enheten har samverkar också regelbundet på chefs- och handläggarnivå med övriga familjerätter i Södertörn för kunskapsutbyte och i syfte att uppnå en liknande handläggning.

Ett samarbete med SOS barnbyar har inletts under 2020. Projektet heter "Getting ready 4 leaving care" och är ett stödprogram för ungdomar mellan 16 och 23 år och som är på väg att lämna eller har lämnat placering i samhällsvård, exempelvis i familjehem. Syftet är att förbereda och ge ungdomar verktyg för underlätta vuxenlivet och dess ansvar. Ett avtal mellan SOS Barnbyar och Botkyrka har undertecknats och berörda enhetschefer har fått en presentation av projektet.

I forumet för organisatoriska mellanrum tas ärenden upp, som inbegriper flera arbetsgruppers uppdrag och ibland faller emellan stolarna. Många ärenden som tagits upp under året har rört vuxensparets verksamhet, vilket har lett till en justering av organisationen. Ett behov av att förbättra samverkan med den lokala beroendemottagningen har också uppdagats.

Det finns ett behov av att förtydliga samarbetet med Arbetsförmedlingen. Samarbetet med myndigheten har försvårats i och med deras stora organisatoriska förändring. I slutet av året hölls ett uppstartsmöte för dem som möter nyanlända inom båda organisationerna, för att klargöra hur samverkan kan ske på bästa sätt för att stötta den enskilde. En förhoppning är att denna samverkan också ge ringar på vattnet.

Exempel på arbetssätt och metoder inom nämnden som implementerats, reviderats och utvärderats

Barnkonventionen

Ett implementeringsarbete gällande barnkonventionen pågår inom förvaltningen. Detta har inledningsvis inriktat sig på bedömningar av barnets bästa och barnkonsekvensanalyser.

Implementeringsarbetet har gett mycket goda resultat. För att säkerställa efterlevnaden av rutinen har socialförvaltningens jurister under 2020 haft återkommande träffar med förste socialsekreterare som arbetsleder i ärenden för att ge stöd i hur barnkonsekvensanalyser ska göras. Juristerna granskar också löpande alla nämnd- och utskottshandlingar och lämnar feedback kring hur barnperspektivet kan stärkas i underlagen.

Utvecklingsområden som uppmärksammats är att barnsamtal i högre utsträckning behöver hållas för alla barn på barnspåret för att uppnå kravet på barns delaktighet i artikel 12 i barnkonventionen. Arbetssätt för att öka barns delaktighet på vuxenspåret samt vid förvaltningsövergripande beslut behöver utvecklas för att säkerställa barns delaktighet.

Signs of safety

Inom barnspåret pågår implementering av rutin för Signs of Safety. Målet är att implementeringen ska vara genomförd i slutet av 2022. Verksamheten har jobbat med metodstöd för att följa upp och fördjupa kompetensen hos medarbetarna.

Familjerätten har utvecklat journalföring

Familjerätten har tagit del av granskningar som Justitieombudsmannen (JO) har gjort av andra familjerätters umgängesstödsverksamhet samt journalföring. Familjerätten har anpassat verksamheten utifrån JO:s direktiv, vilket har lett till att dokumentationen i familjerätternas utredningar har blivit mer utförlig. Det fattas också beslut om att utse en specifik person som kontaktperson i umgängesstödsärenden.

Utveckling av Familjecentraler

Öppna förskolan Fittja och Tullinge har i samarbete med Regionen (BVC och MVC) under det sista halvåret arbetat med att planera och utveckla arbetet inom ramen för familjecentralerna. Planerade arbetssätt bygger på föräldraenkäten, tidigare erfarenheter och omvärldsbevakning.

Uppföljning av avslutade placeringar och metod för utredning av Familjehem

Under året har familjehemsenheten påbörjat arbetet med att följa upp avslutade placeringar. Under året har även en strukturerad metod för att utreda nya familjehem börjat användas. Metoden kallas "*En varaktig relation*" och rekommenderas av Socialstyrelsen. Den innebär att alla familjehem utreds på samma sätt för att socialsekreteraren ska få en tydlig bild över familjehems styrkor och svagheter. Familjehemsenheten har också tagit fram ett hälsodokument för alla placerade barn. Hälsodokumentet ger en bild över barns fysiska hälsa inklusive tandstatus, och används vid alla nya placeringar.

Individual Placement and Support beroende

I riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende rekommenderar Socialstyrelsen i första hand att socialtjänsten ska använda metoden Individual Placement and Support (IPS) i arbetslivsinriktad rehabilitering för målgruppen med beroendeproblematik. IPS-verksamheten i Botkyrka är sedan tidigare väl förankrad och framgångsrik för den nuvarande målgruppen, personer med psykisk ohälsa.

Under året har målgruppen utökats till att även omfatta personer med missbruksproblematik. Syftet är att komplettera utbudet av insatser till målgruppen, då befintliga arbetslivsrelaterade insatser ofta kräver en längre tids nykterhet. Många i målgruppen kvalificerar sig inte för dessa insatser. De har därför blivit kvar i behandling på öppenvården, trots att behovet av behandling mot substansbruk inte längre finns kvar och trots att de haft behov av normaliserande insatser och en återgång till arbetslivet.

E-robot inom ekonomiskt bistånd

Under 2020 har ett automatiserat arbetssätt inom ekonomiskt bistånd utvecklats. Inledningsvis

användes arbetssättet av en pilotgrupp bestående av några få handläggare. Succesivt har fler handläggare under året börjat tillämpa arbetssättet. Handläggaren får stöd av en mjukvarurobot som hanterar en del av handläggningen av e-ansökan. Syftet är att frigöra tid för handläggaren till att lära känna sina klienter och deras situation bättre, samt att ingå i klientens team med andra samarbetsparter inom och utanför socialtjänsten. Verksamheten har också minimerat begäran om underlag i samband med ansökan till enbart kontoutdrag. Kommunikeringen med medborgarna sker huvudsakligen via dialog, snarare än via olika pappersunderlag. Ett mål med det nya arbetssättet är att öka kvaliteten i det sociala arbetet mot självförsörjning och bedömningen av rätten till ekonomiskt bistånd.

Eftersom det automatiserade arbetssättet innebär att underlagen för ansökan kontrolleras i mindre utsträckning. Därför kommer en rutin för stickprovskontroller att utarbetas. Den kommer bland annat att innehålla rutin för slumpmässiga urval av inlämnade ansökningar för att på så sätt finna eventuellt felaktiga utbetalningar.

Utvecklingsarbete på Boende med särskild service

Boende för särskild service bytte lokaler i juni, och i samband med det gjordes ett flertal lex Sarah-rapporter efter att det framkommit att flera av de boende inte fått det stöd de har rätt till. En utbildningsplan för medarbetare togs fram, rutiner för stöd i boendet sågs över och arbetsledningen förstärktes. Under 2020 har verksamheten utvecklat arbetet som har koppling till hälso- och sjukvårdslagen, frågor som varit eftersatta. Bland annat har ett rum iordningsställt för att förvara och fördela mediciner som inte har funnits tidigare. Interna städrutiner har reviderats ytterligare för att leva upp till den höga standard verksamheten kräver gällande hygienrutiner.

Arbetet med att kvalitetssäkra dessa verksamheter pågår fortfarande och under våren 2021 ska medarbetare få fortsatt handledning och arbete pågår med att säkerställa att alla boenden håller hög standard i frågor gällande stöd för våra klienter och även gällande dokumentationskraven.

Organisationsjustering på utredning vuxen

Under året har en organisationsjustering gjorts. Justeringen innebär att uppdelningen av ärendetyper mellan Utredning boende och Utredning vuxen upphör, och att båda enheterna framöver ska hantera samtliga ärendetyper. Förändringen syftar bland annat till att underlätta handläggningen runt personen, färre kontakter för den enskilde, med sikte på att förbättra för dem som kommer i kontakt med verksamheten. Ett stort arbete har gjorts för att förbereda och planera inför förändringen som trädde i kraft 1 januari 2021. I november och december gjordes en genomgång av samtliga rutiner.

Inom vuxenspåret har ett styrkebaserat arbetssätt inletts, där medarbetare har deltagit i workshops och fått utbildning. Även rutiner, mallar och uppdrag är anpassade efter arbetssättet.

Ärendegenomgångar för kvalitetsutveckling

Inom ekonomiskt bistånd har ärendegenomgångarna skiftat fokus för att på ett systematiskt sätt stötta medarbetarna i det dagliga arbetet. Syftet är att ärendegenomgångarna ska vara coachande tillfällen, där förste socialsekreterare och socialsekreterare tillsammans går igenom ett fåtal ärenden per tillfälle där den förste socialsekreteraren har ett lärande förhållningsätt.

Under ärendegenomgången får medarbetaren feedback på exempelvis journalföring, beslutsfattande, återsökning och andra viktiga delar som alla utgör en grund för det rättssäkra arbetet. Förste socialsekreterare får under ärendegenomgången möjlighet att fånga upp om socialsekreteraren har behov av stöd i sin handläggning eller om socialsekreteraren vill lyfta något kring sin arbetssituation.

Utvärdering av nya arbetssätt med anledning av coronapandemin

Med anledning av coronapandemin behövde stora delar av verksamheten snabbt ställas om och anpassas i mars. Omställningen medförde nya sätt att arbeta, och i viss utsträckning har verksamhet

behövt ställas in helt för att minimera risken för smittspridning i samhället. De nya arbetssätten har inneburit att stora delar av arbetet har bedrivits digitalt och att många har arbetat på distans.

I början av hösten gjordes en uppföljning och utvärdering av hur verksamheten och personalen påverkats av omställningen. En slutsats är att distansarbete lämpar sig bättre för vissa typer av arbetsuppgifter än andra. Dokumentationsarbete och andra administrativa arbetsuppgifter kan med fördel utföras på distans, medan till exempel utredningssamtal tenderar att hålla högre kvalitet om de genomförs i personliga möten. Inom de delar av verksamheten som utför insatser, i synnerhet där vissa aktiviteter och insatser har behövt ställas in helt under en period, har en risk för omsorgsskuld identifierats. Under hösten har anpassningar gjorts för att säkerställa kvaliteten i verksamheten, bland annat genomförs numera samtal med barn åter i form av personliga möten.

Uppföljningen visar också att många medarbetare uppskattar att kunna arbeta på distans och gärna vill fortsätta att göra det delar av tiden, men att långvarigt distansarbete kan bidra till ökad stress och en upplevelse av minskat kollegialt stöd.

Överflyttning av insatsen sysselsättning till Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen

Under året har en utredning genomförts som visat att insatsen sysselsättning med fördel kan utföras av Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen istället för inom den egna förvaltningen. Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen utför redan den snarlika insatsen daglig verksamhet enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) år vård- och omsorgsförvaltningen. De utför dessutom arbetsförberedande insatser inom Jobbcenter. Att samla sysselsättning och daglig verksamhet inom en förvaltning bedöms kunna leda till samordningsvinster och effektivisering. Dessutom skapas bättre förutsättningar för individen att röra sig från sysselsättning till arbetsförberedande insatser i takt med att hen närmar sig arbetsmarknaden.

Utveckling av planerings- och uppföljningsprocessen

Under året har ett behov av att revidera förvaltningens planerings- och uppföljningsprocess identifierats, och ett utvecklingsarbete har inletts. Ett resultat av arbetet är att planeringen har fått en tydligare koppling till uppföljningen, och att planeringen justeras löpande under året utifrån uppföljning och analys av verksamheten. Arbetet kommer att fortgå även under 2021.

Lex Sarah och avvikelser

Lex Sarah

Syftet med lex Sarah och övriga avvikelser är att brister ska rättas till och att verksamheten ska förbättras och utvecklas. Att rapportera och utreda lex Sarah-rapporter och avvikelser är ett skydd både för den enskilde och för organisationens medarbetare. Syftet är att finna systemfel och att skapa åtgärder för dessa.

Inkomna lex Sarah - rapporter och färdigställda lex Sarah -utredningar under 2020

Under 2020 har det inkommit totalt 47 lex Sarah-rapporter jämfört med motsvarande 42 rapporter under 2019. De rapporter som kommit in under 2020 har varierat i karaktär, men ofta har det handlat om dokumentationsbrister och brister i ärendeflöde samt brister i sekretess och att handläggning av exempelvis anmälningar och aktualiseringar inte har skett i tid. Det är ingenting som särskilt sticker ut i årets rapporter jämfört med föregående år. På barnspåret har flera åtgärder som berör LVU-lagstiftningen genomförts. Frågor gällande LVU har även i övrigt uppmärksamats under senare delen av 2020.

Under 2020 så har 32 rapporter utretts och färdigställts. Några av dessa inkom redan 2019. Detta är jämförelsevis färre än föregående år där 55 rapporter utreddes och färdigställdes under året. Detta kan förklaras dels med en ansträngd personalsituation under början av året, dels med att mycket tid har gått åt till att effektivisera och kvalitetssäkra det långsiktiga arbetet med både lex Sarah-

utredningar och åtgärds- och uppföljningsarbete som följt på utredningarna. Coronapandemin bedöms inte ha inverkat på arbetet med lex Sarah. Av de 47 lex Sarah rapporter som inkommit under 2020 så har 25 utretts och beslutats. Det innebär att 22 rapporter som inkommit under 2020 ännu är pågående över årsskiftet till 2021.

Kvalitetsutveckling av lex Sarah-arbetet

Under året har arbetet med att skapa relationer, bygga förtroende och kommunikation varit fokus för lex Sarah-arbetet, då det finns mycket att vinna med en öppen, transparent och löpande dialog om verksamhetens styrkor och svagheter. Stärkande, motiverande och uppmuntrande samtal har varit återkommande i verksamheten för att förmedla perspektivet med lex Sarah-arbetet som ett kvalitetshöjande arbete, och att höja medvetenheten kring att rapportering av möjliga missförhållanden, utöver att det är en skyldighet, också innebär att ta ansvar för verksamhetens kvalitet.

Under året har flera aktiviteter initierats och genomförts för att effektivisera och förbättra arbetet med lex Sarah-utredningarna och med uppföljningsarbetet av beslutade åtgärder. Fokus har varit att ta fram aktiviteter och åtgärder som är långsiktiga och leder till hållbara förbättringar för att hålla tidsramen om 2 månader för en utredning, att bibehålla hög kvalitet i utredningarna och att säkerställa att beslutade åtgärder genomförs och följs upp. Utöver ovanstående har också lex Sarah-processen reviderats. En större genomgång av samtliga beslutade åtgärder har också genomförts. Åtgärderna har följts upp, och genomförda åtgärder har avslutats. Åtgärder om ännu inte genomförts har fått reviderade tidsplaner och kommer att följas upp under 2021. Arbetsflödet och den interna strukturen har effektiviserats och rutiner har reviderats för att säkerställa ett tydligt och effektivt flöde i arbetet med både lex Sarah-utredningar och åtgärder.

Anmälan till IVO

Under året har 11 utredningar anmälts till Inspektionen för vård och omsorg (IVO). En utredning anmäls till IVO när den händelse som utreds bedöms vara ett allvarligt missförhållande eller påtaglig risk för allvarligt missförhållande. Samtliga av dessa ärenden har sedan avslutats av IVO, och alla utom en har avslutats utan krav på ytterligare åtgärder från IVO:s sida. Den utredning som IVO vill följa upp görs inom ramen för en pågående översyn som genomförs av IVO, och som främst handlar om att nämnden haft för långa handläggningstider för utredningar av lex Sarah-rapporter och att nämnden behöver komma i balans med dessa. Detta är något som nämnden själv har vidtagit åtgärder för och anført i sin anmälan till IVO varpå IVO under 2020 inte vidtagit några ytterligare åtgärder för detta.

Avvikelser

Avvikelser som uppstår i den egna verksamheten rapporteras av medarbetare och utreds av närmsta chef. Under 2020 har det inkommit 116 rapporter om olika avvikelser, jämfört med 2019 då det inkom 144. Av dessa har 54 utredningar avslutats och 20 är pågående. I 38 fall har utredning ännu inte inletts. Totalt medföljer därmed 58 rapporter som är upprättade under 2020 in i 2021. Under 2020 har verksamheten utrett totalt 88 avvikelser, varav flera har medföljt från 2019.

Avvikelsena är av skiftande karaktär och flertalet handlar om samarbetsvårigheter och kommunikationsbrister mellan enheter och verksamheter, och brister gällande dokumentation och handläggning. Flera avvikelser kan även härledas till den så kallade "mänskliga faktorn" där medarbetare har glömt eller missat något i ett ärende och som inte kan härledas till varken kompetensbrister, bristande rutiner eller andra organisations- eller systemfel.

Synpunkter och klagomål

Nämnden är skyldig att ta emot och utreda klagomål och synpunkter som rör kvalitet i kommunens verksamhet. Synpunkter som inkommer till nämndens verksamheter är av skiftande karaktär och är

ett dagligt element och ett verktyg inom det sociala arbetet. Ibland är synpunkterna förknippade med exempelvis tillgänglighet och bemötande och kan röra såväl beröm som klagomål. Klagomål som rör beslut i de enskilda ärendet resulterar ofta i att de hanteras inom ramen för överklagan.

Brukarundersökning 2020

Delar av resultaten från undersökningen presenteras under de mått som hämtar sitt utfall från enkäten. Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) årliga nationella brukarundersökning genomfördes digitalt under två månader under hösten. I vissa delar var utförandet helt nytt. Exempelvis fick deltagare en unik kod, vilket av verksamheten har uppfattats som administrationskrävand och svårhanterat. I kombination med situationen med coronapandemin antas detta ha påverkat svarsfrekvensen till det negativa i den del av undersökningen som rör individ- och familjeomsorgen. Den riktar sig till myndighetsutövande områden som omfattar social barn- och ungdomsvård, ekonomiskt bistånd samt missbruks- och beroendevård, men den enkät som fått högst andel svar är ekonomiskt bistånd.

Även förebyggarenheten har genomfört två olika enkäter i syfte att förbättra kvaliteten. Inom öppna förskolan har över 100 föräldrar svarat på frågor om deras behov och önskemål om råd och stöd.

I den delen som riktar sig till vuxna personer med funktionsnedsättning som har insatser inom boendestöd, sysselsättning eller boende särskild service enligt socialtjänstlagen, har däremot svarsfrekvensen varit förhållandevis god.

Sysselsättningen visade på goda resultat trots att verksamheten varit stängd. Svarsfrekvensen uppgick till 54 procent, vilket får anses bra utifrån att inget personligt stöd kunde erbjudas vid ifyllandet. Könsfördelningen mellan de svarande var också relativt jämn. Majoriteten av de som svarat upplever att sysselsättningen är viktig för deras vardag och de känner sig sedda och förstådda av personalen. 16 procent svarar att de inte vet vart de ska vända sig ifall de inte är nöjda med sysselsättningen vilket talar för att sysselsättningen behöver därför utveckla en aktiv synpunktshantering som känns trygg för deltagarna.

Den sammanlagda svarsfrekvensen för boendestöd, uppgick till 42 procent. De svarande uppger genomgående att de är nöjda med insatsen, att de upplever att boendestödjaren bryr sig och att de får bestämma saker som är viktiga för dem. Svaren är på de flesta frågor i nivå eller över riksgenomsnittet, men precis som inom sysselsättningen och som föregående år, är det relativt hög andel som svarar att de inte vet vart de ska vända sig om de inte är nöjda med sitt boendestöd - vilket vittnar om att området kräver fortsatt arbete.

Svarsfrekvensen inom bostad med särskild service varierade mellan de tre enheterna, där den enhet med lägst svarsfrekvens var 50 procent och de övriga två enheterna hade en svarsfrekvens över 70 procent. Svaren är genomgående goda på de flesta områden. En stor andel svarar att de trivs hemma på två av enheterna, men 22 procent av de svarande har på en enhet svarat att de inte trivs hemma. Samtliga resultat behöver kompletteras med dialoger direkt i verksamheten.

Röster från medborgare som svarat på brukarundersökningen

Årets undersökning gav en möjlighet för respondenterna att lämna fritextkommentarer. Nedan följer ett axplock av citat tagna ur de kommentarer som lämnats.

Ekonomiskt bistånd

"...hon frågar om mig och om min hälsa och råder mig. Jag försummar min hälsa. Det är underbart att se detta intresse från henne. Jag är nöjd med det."

"Socialsekreterare som förtjänar stående ovationer, en vardagshjälte, gett mig verktyg, att återfå en förlorad identitet med både självförtroende samt strävan efter att bli självförsörjande. Inte bara för mina barns skull utan för egen del."

”... både bollat till höger och vänster tills det nu börjat lossna, hända något. Finns en vilja, finns möjligheter - inte hinder. Egentligen sjukskriven för utmattningssyndrom som givetvis skall tas på allvar men har idag mot alla odds tackat nej till förlängning av sjukskrivning oavsett vad läkare kuratorer anser är bäst, orsaken är simpel. Min handläggare har fått mig till att inse mitt eget värde, det om något bör väl säga allt.”

”Saklig tydlig info har delgivits sedan den nya handläggaren tog över efter tidigare, som inte gett tillräckligt med konkret info, inklusive delge mig som klient vad min skyldighet är parallellt och vilka krav förväntningar som ställs.”

”... genom att är du ärlig med din situation blir hjälpen också förtydligande med en helhetsbild om vad som behövs.”

”Hen jag har är otroligt förstående och dömer inte mig. Hen lyssnar på min oro och mina tankar.”

”De förklarar mer än en gång om jag inte förstår, de förklarar det på ett enklare och tydligare sätt”

”Ekonomiskt är det tufft, annars är det bra att ni finns. Nackdelen är att utbetalningarna är på tok försena 27-28 då blir det fel med autogiro”

”Ärligt talat, ja, de behandlade mig alla med respekt, hjälpte mig och lärde mig till och med saker som jag inte visste. Jag är tacksam mot kommunen och sociala för de underbara omgångarna. Tack för deras förståelse och behandling.”

”Inklusive sektionen för barn inom socialförvaltningen, genom att man häver sekretess gör det lättare för alla att samarbeta och se var behovet finns. Inklusiva LSS kommer att utökas, pga dem sett vi fått bistånd under en längre tid. Samarbetet gör att det snart börjar flyta på.”

Sysselsättning

”Jag trivs. Jag tycker det är väldigt bra och viktigt att det vidtas åtgärder i samband med Covid 19. Dock känner i varje fall jag mig ofta orolig att detta går ut över en fungerande verksamhet. Vore mycket bra med mer information om framtiden till brukare.”

”Jag tycker våra löner är otillräckliga”

” Finns ingen sysselsättning att trivas på nu! Det är av största vikt att lokalen öppnar för mig för att må bättre, vara i ett sammanhang”

”...jag saknar sällskapet av medlemmarna och personal nu när det är stängt”

”...jag är kvinna men vi behandlas lika. ( ) de får mig att känna mig som en familj och ha mycket tålamod med alla personalen. lyssnar alltid på dig och hjälper dig

Boende med särskild service SoL

”Tråkigt att vara hemma hela tiden”

”Jag är ibland rädd för att förlora det jag har - eller inte komma överens med personalen”

”Jag tycker att personalen lägger sig i lite för mycket om privata saker.”

”Vi har tillsyn och det har blivit finare i bostaden”

Boendestöd

”... tycker att vår kommunikation flyter på och jag blir inte missförstådd.”

”Jag skulle ju trivas bättre om jag inte behövde boendestöd. Men det handlar ju inte om personerna. Jag är väldigt nöjd med att mitt liv funkar bättre sen jag fick boendestöd.”

”Vi har lagt upp en plan utifrån mina svårigheter, de gör så gott de kan. Enligt min mening kan det

bli bättre då jag behöver påminnas om betalda räkningar, sjukvård osv. Jag är en person som varken har struktur eller rutiner under min vardag..."

"Så otroligt nöjd och tacksam för stöd och den hjälp jag får."

"Ibland kände jag som att det blev inte som jag önskade, men efter överenskommelse som personalen håller fast vid är allt bra"

Barn och vårdnadshavare

"Socialsekreteraren lyssnar, observerar och man ser att de har stor förståelse och kan bedöma situation också från förälder sida"

"Men nu ( ) är jag jättenöjd med socialtjänsten. Hon hänger med i svängarna"

"I början placeringen hade socialsekreteraren en dålig dialog med mig. Nu när jag bytte till X förstår jag vad som gäller på ett bättre sätt."

"Socialsekreteraren frågar mig om vad jag tycker om till exempel omprövningen. Jag tycker att hon där tog ett bra beslut utifrån mina åsikter."

"Skriver sina egna ord inte mina ord. Det blir falska uppgifter i journal, skyddar mannen mer än jag som blev misshandlad - han får mer stöd"

"Är inte nöjd, vem vill bli LVU:ad?"

3

Patientssäkerhetsberättelse 2020 och Patientsäkerhetsplan 2021 (SN/2021:23)

Beslut

Socialnämnden godkänner Patientsäkerhetsberättelsen 2020, inklusive Patientsäkerhetsplan 2021

Sammanfattning

Vårdgivaren har ett övergripande ansvar för att den hälso- och sjukvård som kommunen erbjuder uppfyller hälso- och sjukvårdslagens krav på god och säker vård. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Patientsäkerhetsberättelsen sammanställs årligen av medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) inom Socialförvaltningen (SOC) som ansvarar för att tillhandahålla och utföra hälso- och sjukvård.

2020-02-04

Referens

Lena Mäkinen, Medicinskt ansvarig sjuksköterska
(MAS)

Mottagare

Socialnämnden

Patientssäkerhetsberättelse 2020 och Patientsäkerhetsplan 2021, Dnr. SN/2021:00023

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner Patientsäkerhetsberättelsen 2020, inklusive Patientsäkerhetsplan 2021

Sammanfattning

Vårdgivaren har ett övergripande ansvar för att den hälso- och sjukvård som kommunen erbjuder uppfyller hälso- och sjukvårdslagens krav på god och säker vård. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Patientsäkerhetsberättelsen sammanställs årligen av medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) inom Socialförvaltningen (SOC) som ansvarar för att tillhandahålla och utföra hälso- och sjukvård.

Ärendet

I patientsäkerhetslagen 3 kap § 9 och 10 anges vårdgivarens dokumentations- skyldighet. Vårdgivaren ska dokumentera hur det organisatoriska ansvaret för patientsäkerhetsarbetet är fördelat inom verksamheten. Vårdgivaren ska senast den 1 mars varje år upprätta patientsäkerhetsberättelsen. I patientsäkerhetsberättelsen ska det framgå hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående år, vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten och vilka resultat har uppnåtts.

Patientsäkerhetsberättelsen ska hållas tillgänglig för den som önskar ta del av den. I SOSFS 2011:9 om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, har vårdgivaren dokumentationsskyldighet ytterligare förtydligats, med egenkontroller, samverkan, riskanalys, klagomål, synpunkter, avvikelser och vårdskador. Patientsäkerhetsberättelsen ska ha en sådan detaljeringsgrad att det går att bedöma hur det systematiska patientsäkerhetsarbetet har bedrivits i verksamhetens olika delar.

Patientsäkerhetsberättelsen ska tydligt redovisa vilka resultat och mål som uppnåtts under föregående år i form av granskningar, kontroller, mätningar, resultat i kvalitetsregister och utbildningsinsatser. Samtidigt upprättas en plan för

21-01-22

patientsäkerhetsarbetet till innevarande år 2021. Planen för det strukturerade patientsäkerhetsarbetet ska följas av alla ansvariga medarbetare på Socialförvaltningen.

Förbättringsområden 2020

Målen från 2020 års patientsäkerhetsplan innehöll, bortsett från hygien, ett flertal områden som identifierades under 2019. Ett av målen var att ta fram nya riktlinjer och rutiner gällande hälso- och sjukvård. Då riktlinjer och rutiner ligger till grund för stora delar av kvalitetsarbetet är det ett mål som har prioriterats under året men även fortsättningsvis.

Årets patientsäkerhetsarbete har i stora delar präglats av det nya Sars viruset, SARS-CoV-2, Covid-19. Under året har verksamheterna och personalen utsatts för stora påfrestningar. Personalen har hanterat en helt ny sjukdom, tvingats improvisera och snabbt sätta sig in i nya rutiner och anpassa sig till nya rekommendationer

Patientsäkerhetsplanen för 2019- 2021 innehåller flera av de områden som sedan tidigare ingår i en långsiktig plan för att upprätthålla och förbättra patientsäkerheten.

Ekonomiska konsekvenser

Vilka de ekonomiska konsekvenserna blir utifrån patientsäkerhetsberättelsen är svåra att avgöra. I de granskningar och inspektioner som genomförts under 2020 har ett flertal brister blivit synliga och dokumenterats. Även åtgärder från föregående års påtalade brister har följts upp under 2020 och dokumenterats mer systematiskt än tidigare. De granskningar och inspektioner som har genomförts är väl dokumenterade vilket underlättar för kommande uppföljningar som ska ske under 2021. Verksamheterna har skrivit handlingsplaner och påbörjat åtgärderna genom att se över sina förbrukningsartiklar och framtida inköp, som exempelvis är inköp av tvättkorgar och uppsättning av väggfasta hållare. Det är svårt att kunna beräkna ekonomiska konsekvenser innan beslut om åtgärder fattas.

Charlotte Lagerkvist
Tf. Socialdirektör

Jennifer Gavin
Stöd- och utvecklingschef

Bilaga:

Patientsäkerhetsberättelse 2020 och Patientsäkerhetsplan 2021

**DET HÄR ÄR
BOTKYRKA**

Patientsäkerhetsberättelse 2020

Patientsäkerhetsplan 2021 SN/2021:00023

Innehåll

Sammanfattning	4
Struktur.....	5
Övergripande mål och strategier	5
Organisation och ansvar	5
Samverkan för att förebygga vårdskador	6
Patienters och närståendes delaktighet.....	7
Hälso- och sjukvårdspersonalens rapporteringsskyldighet	7
Klagomål och synpunkter.....	8
Egenkontroll.....	8
Process.....	9
Åtgärder för att öka patientsäkerheten	9
Riskanalys	12
Utredning av händelser - vårdskador	12
Informationssäkerhet.....	12
Resultat och analys.....	12
Klagomål och synpunkter	13
Avvikelse	13
Vårdavvikelse	13
Fall, fallprevention och hjälpmedel	16
Avvikelsehantering och riskanalys.....	16
Kvalitetsgranskning.....	16
Egenkontroller.....	16
Hygien	17
Dokumentation	17
Munhälsa	17
Delegering	17
Nutrition	17
Hälso- och sjukvårdsorganisation	17

Sammanfattning

Årets patientsäkerhetsarbete har i stora delar präglats av det nya Sars viruset, SARS-CoV-2, covid-19. Under året har både kommunens verksamheter och medarbetare utsatts för stora påfrestningar. Socialnämndens verksamheter har periodvis haft en hög personalfrånvår samtidigt som medarbetarna har hanterat en helt ny sjukdom. Personalen har tvingats improvisera, snabbt sätta sig in i nya rutiner och anpassa sig till nya rekommendationer från myndigheter. Botkyrka Kommun har blivit granskad av allmänhet, myndigheter och media. Den kommunala hälso- och sjukvården har därmed också belysts och blivit mer synlig än tidigare.

Under pandemin har vi inte kunnat utföra granskningar och uppföljningar som planerat. Däremot har vi fått en unik inblick i verksamheten och kunnat se denna ur ett annat perspektiv där vi fått möjlighet att belysa förbättringsområden som annars inte skulle ha uppmärksammats på samma sätt. Ett viktigt och grundläggande område som identifierades redan föregående år var arbetet med hygienrutiner. Vikten av basala hygienrutiner, dess följsamhet och förutsättningar har tveklöst aktualiserats i samband med pandemin. De brister som uppmärksammades föregående år blev uppenbara i samband med pandemin. Tidigare fanns en stor kunskapsbrist som troligtvis lett till att prioriteringar av förutsättningarna för hygienrutinerna förbisetts. Ett flertal omfattande insatser under året har lett till en ökad kunskap och följsamhet till de basala hygienrutinerna.

Under året som gått har socialnämnden anställt nya sjuksköterskor till följd av personalomsättning. Det har också tillkommit nya enhetschefer vilket har inneburit att verksamheterna behövt fokusera mycket på att de grundläggande arbetsrutinerna ska fungera. En del boenden har stängts ned medan ett nytt har öppnats med tre olika enheter. När sjuksköterskornas tidigare lokaler stängdes ned passades det samtidigt på att göra en omorganisering av hanteringen av läkemedel eftersom det fanns brister med den dåvarande hanteringen. Bristerna rörde bland annat förvaringsutrymmen och hur sjuksköterskorna hanterade läkemedlen. Efter flytten uppstod dock nya problem med hanteringen. Detta eftersom sjuksköterskornas nya lokal var för liten, leveranserna skulle hämtas från ett apotek som låg längre bort än tidigare, för små förvaringsutrymmen för läkemedlen och risken för förväxling var påtaglig. Det saknades även arbetsytor för att kunna dela dosetter utan att riskera aseptik. Allt detta resulterade i att ett nytt arbetssätt återigen behövde utarbetas som skulle passa den nya logistiken. En ny lokal för förvaring och hantering av läkemedel har också byggts upp från grunden.

Medarbetarna som jobbar inom bostad för särskild service inom socialpsykiatri vuxen (BOSS 3, Vuxna) har under 2020 arbetat proaktivt vilket har gett fantastiska resultat och man har lyckats med att skydda brukarna från Covid-19.

Målen från 2020 års patientsäkerhetsplan innehöll, bortsett från hygien, ett flertal områden som identifierades under 2019. Ett av målen var att ta fram nya riktlinjer och rutiner gällande kommunal hälso- och sjukvård. Då riktlinjer och rutiner ligger till grund för stora delar av kvalitetsarbetet är det ett mål som prioriterats under året.

Patientsäkerhetsplanen för 2021 innehåller flera av de områden som sedan tidigare ingår i en långsiktig plan för att upprätthålla och förbättra patientsäkerheten.

Struktur

Övergripande mål och strategier

SFS 2010:659, 3 kap. 1 § och SOSFS 2011:9, 3 kap.

Varje patient ska känna sig trygg och säker i sin kontakt med vården i Botkyrka kommun. Likaså ska varje medarbetare kunna utföra sitt arbete under sådana förutsättningar att en trygg och säker vård kan ges. Ledningssystemet ska därför presentera och synliggöra verksamhetens kvalitet och dess resultat för personal, patienter och övriga medborgare. Ett arbete med att utveckla ledningssystemet inom den kommunala hälso- och sjukvården har påbörjats och det arbetet fortgår. Bland annat har nya riktlinjer och vägledning för rutiner tagits fram och arbetet med att förbättra rutiner för avvikelshantering och egenkontroller pågår.

Organisation och ansvar

SFS 2010:659, 3 kap. 9 § och SOSFS 2011:9, 7 kap. 2 §, p 1

Vårdgivaren har ett övergripande ansvar för att den hälso- och sjukvård som kommunen erbjuder uppfyller hälso- och sjukvårdslagens krav på god vård. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Vårdgivaren ska enligt Patientsäkerhetslagen (2010:659) senast den 1 mars varje år upprätta en patientsäkerhetsberättelse av vilken det ska framgå:

- hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår
- vilka åtgärder som vidtagits för att öka patientsäkerheten, samt
- vilka resultat som uppnåtts.

Socialnämnden

Socialnämnden har som ansvarig vårdgivare det övergripande ansvaret för att planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att kravet på god vård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) upprätthålls.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) ansvarar för att patienterna får en säker och ändamålsenlig vård och behandling av god kvalitet inom kommunens ansvarsområde. MAS ska upprätthålla och utveckla verksamhetens kvalitet och säkerhet inom ramen för det ledningssystem som ska finnas i verksamheten. MAS ska utöva sitt ansvar genom att planera, styra, kontrollera, dokumentera och redovisa arbetet med patientsäkerhet och kvalitet inom den kommunala vården. Vidare ska MAS se till att författningsbestämmelser och andra regler är kända och följs av alla medarbetare, att det finns nödvändiga direktiv och instruktioner för sjukvårdsverksamheten, att personalen har den kompetens som verksamheten kräver och att patienten får den vård och behandling som ordinerats av läkare. Ansvaret avser den vård och behandling som patienten ges samt de krav som ställs på bland annat läkemedelshantering, dokumentation och anmälan av vårdskador.

I Botkyrka finns två medicinskt ansvariga sjuksköterskor som ansvarar för olika områden, socialpsykiatri, funktionsnedsättningsområdet och äldreomsorg.

Socialdirektör

Socialdirektören har ett övergripande ansvar för att planera, leda, samordna och utveckla verksamheten så att patientsäkerhet, god vård och omsorg säkerställs.

Verksamhetschef enligt 4 kap 2 § Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Där det bedrivs hälso- och sjukvårdsverksamhet ska det finnas en verksamhetschef som svarar för verksamheten. Verksamhetschefen ska säkerställa att patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet i vården tillgodoses (4 kap. 1 § Hälso- och sjukvårdsförordningen, 2017:80).

Hälso- och sjukvårdspersonal

Hälso- och sjukvårdspersonalen ansvarar för hur de fullgör sina arbetsuppgifter. I Patientsäkerhetslagen (2010:659) står att hälso- och sjukvårdspersonalen har följande ansvar:

- Hälso- och sjukvårdspersonalen ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet
- Patienterna ska få sakkunnig och omsorgsfull hälso- och sjukvård
- Vården ska så långt som möjligt utformas och genomföras i samråd med patienten
- Patienten ska visas omtanke och respekt

Hälso- och sjukvårdspersonalen ska vidare bidra till en hög patientsäkerhet. Därför har de en skyldighet att rapportera risker för vårdskador och händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada till vårdgivaren.

Stödfunktioner

Flera olika verksamheter och funktioner bidrar till att säkerställa patientsäkerheten. Storstockholm och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) bidrar med omvärldsbevakning av hälso- och sjukvård, Patientnämnden tar emot klagomål och synpunkter, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har ett tillsynsansvar och Vårdhygien och Smittskydd bidrar med specialistkompetens inom vårdhygien och infektioner.

Socialförvaltningens stöd- och utvecklingsenhet ansvarar för viktiga stödfunktioner som bland annat IT, journalsystem, kvalitetsledningssystem, informationssäkerhet och tillsyn av personuppgiftsbehandling samt viss implementering och utbildningsinsatser.

Samverkan för att förebygga vårdskador
SOSFS 2011:9, 4 kap. 6 §, 7 kap. 2 § p 3

I patientsäkerhetslagen står att en vårdskada är "lidande, kroppslig eller psykisk skada eller sjukdom samt dödsfall som hade kunnat undvikas om adekvata åtgärder hade vidtagits vid patientens kontakt med hälso- och sjukvården". En vårdskada kan uppstå antingen på grund av den vård och behandling som patienten fått eller att patienten inte har fått den vård och behandling som behövts.

Inom den kommunala hälso- och sjukvården har flera situationer identifierats där risk för vårdskada föreligger, bland annat:

- In- och utskrivning till/från slutenvård

- Ny patient på boendet
- Läkarkontakter eller andra kontakter med specialistsjukvård eller primärvård

Exempel på aktuella samverkansöverenskommelser och samverkanspunkter:

- Samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård
- Samverkan när enskilda/patienter behöver praktisk hjälp med egenvård
- Samverkan och överenskommelser mellan Psykiatri sydväst och Botkyrka kommun
- Sammanhållen överenskommelse om vård och omsorg för äldre
- Samverkan vid vård och omsorg för personer med demenssjukdom eller kognitiv svikt
- Uppsökande verksamhet för vissa äldre och funktionshindrade, munhälsa
- Samverkan mellan habiliteringen och Botkyrka kommun
- Samarbete mellan biståndshandläggarna och MAS
- Samverkansmöten mellan vårdcentralerna och den kommunala hälso- och sjukvården
- Nätverksmöten för olika hälso- och sjukvårdsprofessioner

Patienters och närståendes delaktighet

SFS 2010:659, 3 kap. 4 §

Det är viktigt att ha patienten i fokus utifrån det hälsofrämjande, funktionsbevarande och riskförebyggande arbetet. Detta är prioriterat för att så långt det går möjliggöra välbefinnande hos patienten och att patienten känner delaktighet.

Samverkan är avgörande och en viktig del för att patienter ska kunna få adekvat vård och fungerande insatser. Behovet är särskilt uttalat för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, schizofreni och missbruk. Patienter och närstående ska ges möjlighet till delaktighet vid vårdplanering, synpunktshantering, anhörigmöten, boendemöten eller andra möten i det dagliga arbetet. För att informationsöverföring ska kunna ske inhämtas samtycke från patienten. Patienter och närstående har även rätt att ta del av utredningar av vårdskador och anmälningar enligt lex Maria.

Hälso- och sjukvårdspersonalens rapporteringsskyldighet

SFS 2010:659, 6 kap. 4 § och SOSFS 2011:9, 7 kap. 2 § p 5

Det är viktigt att alla medarbetare är delaktiga i kvalitetsarbetet. Risker måste uppmärksammas för att antalet vårdavvikelser ska kunna minimeras genom förebyggande insatser och systematiskt förbättringsarbete i organisationen.

Rapportering av avvikande händelser är en viktig del i det systematiska förbättringsarbetet vilket består av avvikelshantering, riskanalys och egenkontroll. Alla avvikelser ska rapporteras, registreras, utredas och åtgärdas. Det är den som upptäcker något avvikande som ska rapportera detta till närmaste chef. Det kan handla om både risker, tillbud eller negativa händelser.

Akuta insatser ska åtgärdas direkt och sedan analyseras avvikelserapporten i multiprofessionella team för att få fram bakomliggande orsaker och kunna förebygga att något liknande händer igen. Allvarliga vårdskador ska alltid utredas av MAS och skickas till IVO.

Klagomål och synpunkter

SOSFS 2011:9, 5 kap. 3 och 6 §§, 7 kap 2 § p 6,

Alla medborgare kan lämna klagomål och synpunkter till Medborgarcenter som ansvarar för att fördela synpunkten eller klagomålet till berörd chef och sedan återkoppla svar till medborgaren. Medborgare kan också vända sig direkt till Patientnämnden med sina klagomål och synpunkter som sedan skickar dem vidare till vård- och omsorgsförvaltningens registrator. Ärendet diarieförs och skickas till ansvarig utredare/chef. Klagomål och synpunkter kan även lämnas direkt till verksamheten där ansvarig chef ansvarar för att utreda och återkoppla. Ett övergripande systematiskt arbetssätt ute i verksamheterna saknas i dagsläget, men ett arbete med att förbättra detta pågår.

Egenkontroll

SOSFS 2011:9, 5 kap. 2 §, 7 kap. 2 § p 2

Enligt Socialstyrelsens krav ska egenkontroller utföras i alla verksamheter som bedriver vård- och omsorg. Egenkontroller görs för att kontrollera att den egna verksamheten följer de beslutade rutiner och lagar som finns. I tabellen nedan visas de egenkontroller som ska ha utförts under året. Resultatet från egenkontrollerna redovisas delvis under rubriken *Resultat och analys*.

Tabell 1, egenkontroller

Egenkontroller	Beskrivning	Verksamhet
Basala hygienrutiner och klädregler	Mätning av personalens följsamhet och förutsättningar till basala hygienrutiner och klädregler. Utförs även vid behov.	BOSS 3, Vuxna
Hygienrond	Kontroll av städning och lokaler utifrån förutsättningar för följsamhet av hygienrutiner. Utförs vid behov.	BOSS 3, Vuxna
Journalgranskning	Kontroll av dokumentation genom mallar	BOSS 3, Vuxna
Symfoni, munhälsa	Kontroll av att antalet utförda munhälsobedömningar och utbildningar i munhälsa.	BOSS 3, Vuxna
Läkemedelsgranskning	En extern granskning av läkemedelshanteringen utförs årligen.	BOSS 3, Vuxna

Delegering av läkemedel	Sjuksköterskan följer årligen upp delegeringar. Utförs även vid behov.	BOSS 3, Vuxna
-------------------------	--	---------------

Process

Åtgärder för att öka patientsäkerheten

SFS 2010:659, 3 kap. 10 § p 2

Planen för 2020 var att arbeta med flera olika förbättringsområden som uppmärksammades under 2019. På grund av rådande pandemi fick dock flera insatser skjutas upp till nästkommande år. Några åtgärder har dock kunnat utföras eller påbörjats under 2020. Nedan följer åtgärder och reflektioner till följd av covid-19 pandemin samt vad som gjorts utifrån patientsäkerhetsplan 2020.

Covid-19

År 2020 var året som starkt kom att präglas av den nya sjukdomen covid-19. I början av pandemin uppstod det fler frågor än svar och okunskapen runt sjukdomen skapade en oro hos såväl medarbetare som hos övriga medborgare. I början skrevs och diskuterades det kring riskanalyser och handlingsplaner togs fram. Det var en otroligt svår situation då ingen visste hur sjukdomen smittade eller vilka symtom eller prognos vi kunde förvänta oss av de som blivit smittade. När kunskapen om sjukdomen ökade har det tagits fram rutiner för omvårdnad vid covid-19 och checklistor för att säkra upp arbetet med att hindra smittspridningen. En av de stora frågorna i början handlade om skyddsutrustning. Tillgången till skyddsutrustning var till en början begränsad och enheterna hindrades från att få sina beställda leveranser. I Botkyrka byggdes det dock snabbt upp en organisation kring skyddsutrustning och andra produkter som behövs för de basala hygienrutinerna. Vård- och omsorgsförvaltningen har tillsammans med upphandlingsenheten sett till att inga andra förvaltningar inom kommunen varit utan utrustning när de har haft smitta. Idag finns det ett gemensamt centrallager med dessa produkter.

Rekommendationer och beslut från myndigheterna kunde under våren ändras väldigt snabbt, men i takt med att kunskapen kring covid-19 ökat har detta stabiliserats. En av de viktigaste åtgärderna under pandemin har varit att förhindra smittspridning och följa rekommendationerna kring att stanna hemma när man är sjuk, tvätta händerna och att hålla avstånd. I Socialförvaltningens verksamheter är det inte alltid möjligt att hålla avstånd och ett stort fokus har därför varit på skyddsutrustning. Idag används skyddsutrustning av alla medarbetare inom BOSS 3, vuxna under hela arbetspasset.

Massiva utbildningsinsatser har återkommande genomförts av MAS, sjuksköterskor och enhetschefer under 2020. Grunden till att förhindra smittspridning är dock att alla arbetar enligt de basala hygienrutinerna, ett arbete vi har arbetat intensivt med under hela året, se även under rubriken *Hygien*.

Provtagningsförfarandet har också ändrats under året. I början skedde provtagningen sparsamt men allteftersom ökade kapaciteten i regionen både när det gäller provtagning och möjligheten till smittspårning. På BOSS 3, vuxna följs antalet smittade eller misstänkt smittade upp och blir provtagna ute på enheterna. Även personalfrånvaron rapporteras in som ett led i att upptäcka trender som kan tyda på ökad spridning.

Samverkan under pandemin har varit otroligt viktigt. Både för att få information och för att dela med sig av erfarenheter sinsemellan. MAS har under pandemin deltagit i olika samverkansgrupper, krisledning och även fungerat som ett stöd för verksamheter som de normalt inte har kontakt med.

Den kommunala hälso- och sjukvården har uppmärksammats av många under denna pandemi. Det har varit omfattande kritik i media och Inspektionen för vård och omsorg IVO har utfört flera stora granskningar i olika verksamheter och kommuner i Sverige. Utifrån ett patientsäkerhetsperspektiv är inte detta bara av ondo. Vi har upptäckt och hanterat ett flertal brister som annars kanske inte skulle uppmärksammats. Diskussionerna pågår i detta nu om vilken nivå hälso- och sjukvården ska ligga på i kommunerna.

För ett antal år sedan var de som flyttade in på boende fysiskt friskare än idag och ett flertal av patienterna inom BOSS har blivit äldre vilket kräver fler hälso- och sjukvårdsinsatser. Kraven på hälso- och sjukvårdspersonalens kompetens har ökat. Sjuksköterskorna behöver ha en högre kompetens både inom den psykiatriska och somatiska vården. De administrativa arbetsuppgifterna är mer tidskrävande idag än tidigare och den arbetsledning som sjuksköterskan svarar inför är avsevärt mindre idag än tidigare. Under en extraordinär situation, exempelvis en pågående pandemi, förändras omständigheterna markant. Förväntningarna på kommunens hälso- och sjukvård har därmed varit höga och i fokus. Något som också har blivit tydligt under pandemin är patienternas rätt till god och säker rehabilitering alternativt habilitering som inte efterlevts utifrån hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) HSL. Målet med rehabilitering och habilitering är att förbättra livskvaliteten för patienten och syftar till att förbättra den enskildes funktionsförmågor. Rehabilitering och habilitering syftar också till att undanröja fysiska och psykiska hinder för den enskilde att kunna vara självständig och aktiv.

På enheterna bedrivs omsorgen i hemlika miljöer. Som stödassistenternas/ undersköterskeutbildningen ser ut idag krävs betydande handledning inom hälso- och sjukvården efter avslutad utbildning. Sjuksköterskorna hinner inte handleda och utbilda i den takt som efterfrågas ute på enheterna i dagsläget. Under pandemin har MAS varit behjälplig med både handledning och utbildning som ska utföras av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Under pandemin har rådande okunskaper hos personalen blivit mer synliga.

Covid-19 pandemin har fört med sig mycket oro, sorg och rädsla. Det är många som har förlorat en närstående eller själv upplevt sjukdomen. Pandemin har utifrån detta varit en svår tid. Utifrån ett patientsäkerhetsperspektiv finns nu chansen att lyfta viktiga frågor som rör hälso- och sjukvården. Vi behöver fortsätta diskutera hälso- och sjukvårdens uppdrag och organisation i kommunen. Exempelvis vilken vårdnivå vi ska ha. Kommunens uppdrag är att bedriva hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå, basal hemsjukvård och inte akutsjukvård.

Riktlinjer och rutiner

Tydliga riktlinjer och rutiner är en viktig del i kvalitetsarbetet och därför har framtagandet av sådana prioriterats. Medicinskt ansvariga sjuksköterskor har i en arbetsgrupp tillsammans med medicinskt ansvariga sjuksköterskor från Nykvarn, Södertälje och Nynäshamn, under 2020 tagit fram nya riktlinjer för den kommunala hälso- och sjukvården. Dessa riktlinjer är nu redo att implementeras och kompletteras med rutiner i verksamheterna. Till riktlinjedokumentet följer även en vägledning som verksamheterna kan använda som stöd i det arbetet. Implementeringen av de nya riktlinjerna och framtagningen av nya anpassade

rutiner förväntas pågå under en längre period och en tidsplan för det arbetet har tagits fram i samråd med verksamheterna. Under tiden används även de gamla rutinerna.

Samverkan

Flera nya samverkansformer på grund av pandemin har inletts, bland annat med Regionen och Länsstyrelsen. MAS-nätverket har haft tätare möten.

Klagomål och synpunkter

Ingen ny hantering av klagomål och synpunkter har tagits i drift och det saknas fortfarande ett tydligt arbetssätt för att hantera dessa. För att tydliggöra att det är möjligt att även lämna ett klagomål via Patientnämnden har en länk till Patientnämnden lagts upp på hemsidan.

Egenkontroller

En plan för vilka egenkontroller inom hälso- och sjukvård som ska läggas in i det digitala kvalitetsledningssystemet Stratsys har tagits fram, men införandet av egenkontroller i Stratsys har skjutits fram. MAS har utformat ett nytt egenkontrollprogram för vårdhygien som innefattar både observationer, självskattning och checklistor. Både tidsplan för utförande och form för uppföljning och förbättringsarbete finns beskrivet. Planen är att alla verksamheter som bedriver vård- och omsorgsarbete ska kunna använda sig av egenkontrollprogrammets olika delar.

Kvalitetsgranskning på hygien

Granskande hygienronder med fokus på förutsättningarna för basala hygienrutiner, klädregler och städning har delvis följts upp av MAS.

Hygien

På grund av rådande pandemi och smittspridning har ett stort fokus under året varit att förbättra verksamheternas vårdhygienrutiner. MAS har under framtagandet av ett ”Arbeta säkert”-paket deltagit i utbildningsinsatser, spelat in filmer, haft fysiska och digitala möten. Samtliga medarbetare har även utfört flera obligatoriska e-utbildningar om basala hygienrutiner.

Journalgranskning och dokumentation

Ett arbete med syfte att ta fram nya mallar för att underlätta för journalgranskning påbörjades men arbetet har pausats i och med implementeringen av det nya journalsystemet. I samband med införandet av ett nytt journalsystem vilket planeras till hösten 2021 ska det tas fram rutiner för dokumentation och egenkontroller av patientjournaler.

Munhälsa

Ett mål för 2020 var att alla enheter skulle ha fått utbildning i munhälsa. Pandemin satte stopp för de fysiska utbildningarna, men nu har företagen fått ställa om och kan erbjuda digitala utbildningar istället. De flesta enheter har inte haft utbildning än, men ett flertal har nu bokat in utbildning till 2021.

Läkemedelsgranskning

Den årliga läkemedelsgranskningen av externa utförare har genomförts. Inför granskningen gjordes ett grundläggande analysarbete av logistiken för läkemedelshanteringen.

Delegering

Nytt material för delegeringsrutinen för läkemedelshantering har arbetats fram och ett fortsatt arbete med kompetensutveckling/ utbildningar runt delegering av läkemedel har genomförts. Införandet av obligatorisk webb-utbildning innan delegering av läkemedel av sjuksköterskorna givits till personal.

Risikanalys

SOSFS 2011:9, 5 kap. 1 §, 7 kap 2§ p 4

Risikanalys ska genomföras inför alla förändringar i verksamheten för att säkerställa att förändringen inte drabbar patienterna på negativt sätt. Beroende på förändring sätts en arbetsgrupp ihop som bedömer risker och planerar adekvata åtgärder. En riskanalys kan också utföras i samband med upptäckta brister, som till exempel under en hygienrond eller läkemedelsgranskning. Flera riskanalyser har utförts under året på grund av pandemin, men även vid risk i samband med värmebölja.

Utredning av händelser - vårdskador

HSLF-FS 2017:40, 3 kap. 1 § och SOSFS 2011:9 7 kap. sista stycket

Den som upptäcker en händelse/ risk kontaktar alltid sjuksköterskan som vidtar nödvändiga åtgärder. Vårdavvikelse skrivs av personal på pappersblankett som lämnas in till enhetschefen på respektive enhet. Enhetschefen tillsammans med sjuksköterskorna utreder samtliga risker, händelser och avvikelser. Om verksamhetschef behöver få ta del av vårdavvikelse skickas den via internposten. Verksamhetschef tar kontakt med MAS om vårdavvikelsen anses vara allvarlig. För att förenkla hanteringen av vårdavvikelse har konfigurering av en ny digital avvikelsemodul genomförts och kommer att implementeras under 2021. På så sätt ska hela avvikelseprocessen underlättas, från rapportering till analys och uppföljning.

Informationssäkerhet

HSLF-FS 2016:40, 7 kap. 1 §

I Botkyrka har man sedan tidigare bestämt vilken behörighet som ska ges till olika personalgrupper och ingen förändring är gjord under året. Ett fåtal patientjournaler har slumpmässigt granskats under 2020. När de nya sjuksköterskorna har påbörjat sina tjänster har de belyst bristerna i patientjournalerna och arbetat med att åtgärda de brister som förekommer utifrån dokumentation. Dialog sker fortlöpande mellan sjuksköterskor, chefer och MAS utifrån brister i dokumentationen.

Logg-kontroller utförs kontinuerlig av IT-enheten, inga avvikelser rapporterade.

Resultat och analys

SFS 2010:659, 3 kap. 10 § p 3

För att kunna redogöra ett resultat behöver verksamheterna ha gjort mätningar eller sammanställningar under året. Arbetet med att ta fram resultatet av egenkontrollerna har inte påbörjats inom alla områden men det kommer ingå i ett långsiktigt patientsäkerhetsarbete. Här finns ett stort behov av utveckling- och förbättringsarbete och ett flertal rutiner saknas.

MAS saknar förväntade effekter vilket innebär att det blir svårt att kontrollera kvaliteten när det saknas mätbara verktyg. Resultaten från egenkontroller har inte dokumenterats på grund av tidsbrist och presenteras därmed inte i årets patientsäkerhetsberättelse.

De nya mallarna för kvalitetsuppföljning för den kommunala hälso- och sjukvården är inte klara och den planerade kvalitetsgranskningen kunde inte utföras enligt plan och resultatet kommer framöver att presenteras under rubriken *Resultat och analys*, dock gäller inte detta för år 2020.

Riktlinjer och rutiner

MAS har under året arbetat igenom samtliga övergripande riktlinjer och skapat ett dokument med vägledande rutiner för samtliga verksamheter som bedriver kommunal hälso- och sjukvård inom Botkyrka kommun. Riktlinjer och rutiner kommer löpande att bytas ut under 2021 inom samtliga verksamheter med kommunal hälso- och sjukvård. Syftet med det är att skapa en tydlighet kring vårdgivarens respektive verksamheternas ansvar. En prioriteringsordningsplan för rutinerna har arbetats fram i samarbete mellan MAS, Verksamhetschef och Enhetschefer.

Klagomål och synpunkter

Inga klagomål eller synpunkter från andra vårdgivare har inkommit under året. Enligt Patientnämndens sammanställning av klagomål och synpunkter inom hälso- och sjukvård har det inkommit 5 klagomål och/eller synpunkter till Botkyrka kommun under 2020. Ingen av dessa berör socialpsykiatrin. De klagomål och synpunkter som inkommit handlar om brister i kommunikation (2) respektive vård och behandling (3). Då det i nuläget saknas redovisning från berörda enheter är det inte möjligt att följa upp vilka åtgärder som vidtagits. Anledningen till detta är att klagomål och synpunkter som lämnas direkt till verksamheterna utreds av varje verksamhetsansvarig chef som även ansvarar för återkopplingen. Ett övergripande systematiskt arbetssätt ute i verksamheterna saknas i dagsläget men ett arbete för att förbättra detta pågår.

Avvikelser

Enhetschefer på respektive enhet har fått det övergripande ansvaret att ta emot samtliga synpunkter, klagomål och rapporter om risker och händelser som kunnat leda till vårdavvikelser. Enhetschefen ska ta emot rapporter och utreda dem skyndsamt i teamarbete med sjuksköterskor och personal på respektive enhet. Vid akuta risker/ händelser ska alltid sjuksköterskan kontaktas akut. Sammanställning har gjorts manuellt av enhetscheferna. Resultatet utifrån inkomna rapporter ökar i omfattning, men även underrapportering förekommer. Orsaken till detta varierar men beror delvis på okunskap inom vissa personalkategorier.

Vårdavvikelser

Under 2020 har 50 vårdavvikelser rapporterats in och samtliga handlar om läkemedelsavvikelser. Här redogörs för några orsaker till läkemedelsavvikelserna: överlämning av felaktig dos, signering saknas efter att man faktiskt givit läkemedlet, läkemedel har saknats vid leveranser, obetalda fakturor som skulle ha betalats av brukaren eller att sjuksköterskan har missat att fylla på i läkemedelsskåpet. Utredningar av vårdavvikelser resulterar främst i individåtgärder som till exempel läkemedelsändring. Dock är det vissa händelser som resulterar i att rutiner behöver ändras eller att miljön behöver anpassas. Sjuksköterskorna ska kontinuerligt följa upp läkemedelsdelningarna, kontrollera signeringslistor, genomföra kompetensutbildningar och ge informationen fortlöpande för att säkerställa att läkemedelshanteringen inte brister.

Ett system för vårdavvikelsehantering och uppföljning av inrapporterade externa vårdavvikelser finns med Psykiatrin Sydväst och delvis även med Beroendevården. Under 2020 har 5 externa vårdavvikelser inkommit och 2 har skickats vidare till externa vårdgivare.

Hälso- och sjukvårdspersonalen diskuterar tillsammans med enhetschefer de inträffade avvikelserna på APT.

Det saknas uppgifter om antal vårdrelaterade infektioner i de kommunala verksamheterna, men under 2021 kommer detta att finnas med som en avvikelsetyp och ska därför registreras som en vårdavvikelse. MAS har gett förslag på åtgärder och kommer att följa upp under 2021.

Enligt planeringen för 2020 skulle införandet av det digitala avvikelssystemet för vårdavvikelser starta under hösten 2020. Tyvärr tvingades vi skjuta upp införandet av det digitala systemet på grund av tidsbrist, men förväntat införande ska ske under 2021.

Basala hygienrutiner, klädregler och hygienronder

Det saknades tidigare grundläggande kunskaper om de basala hygienrutinerna inom flera enheter när pandemin startade. MAS granskning under hösten 2020 visade ett tydligt förbättrat resultat på de åtgärder som har genomförts. Personalen följer nu samtliga rekommendationer, arbetar utifrån de basala hygienrutinerna och använder arbetskläder och skyddsutrustning. Ingen tillåts att ha långa naglar, nagellack, klockor eller smycken vid nära vård- och omsorgsarbete. Tidigare fanns det svårigheter med att arbeta under rätta förutsättningar då det saknades möjligheter till handtvätt, tvål, handdesinfektion och pappershanddukar. Det slarvades också med städningen men nu har det blivit betydligt renare och det märks att alla tar mer ansvar för sin arbetsmiljö. Brukarna har i och med detta fått en enorm vinning när deras lägenheter har blivit mycket renare.

Covid-19 åtgärder

En fysisk pärm sammanställdes under mars 2020 med information från folkhälsomyndigheten och andra relevanta källor. Pärmen finns tillgänglig på alla enheter och uppdateras kontinuerligt. Syftet har varit att underlätta för medarbetarna att kunna arbeta säkert då det hela tiden har varit ett enormt informationsflöde att hantera. De svårigheter och utmaningar som har varit under pandemin är att allt gått väldigt snabbt och många rekommendationer ska ha börjat gälla omgående. Nedan följer de åtgärder som gjorts under pandemin.

- Rekommendation för personal angående förhållningssätt i arbetet vid misstänkt smitta
- Information Covid 19
- Information om skyddsutrustning, vid vilka moment den ska användas samt hur
- Information om skillnaden mellan utrustning i akutsjukvård och i kommunens vård och omsorg
- Information om basala hygienrutiner (även med bilder, hur man tvättar händer mm)
- Information om hur man ska klä sig för att följa hygienrutinerna
- Information om kohortvård (vid smitta)
- Information om genomförd riskbedömning
- Information om coronavirus vid mat och dryck
- Information om desinficering av tag ytor i kontor, lunchrum, dörrar, handtag mm.
- Prioriteringslista av arbetsuppgifter vid underbemanning.
- Beredskap, information och tillgänglighet av chef kväll/natt/helg.
- Introduktionslista vid ny personal-för att säkerställa att samtliga får viktig information.
- Riktlinjer gällande om personal blir sjuk med förkylningssymtom.

- Information från Försäkringskassan, smittbärrpenning, karensdag mm.

Övriga åtgärder som genomfördes i förebyggande syfte;

- Gemensamhetsutrymmen/lokaler för brukarna stängdes med syfte att minska ev smittspridning samt med hänsyn till social distansering.
- Personal uppmanas att hålla avstånd.
- Sjuksköterskor har ansvarat för fördelning av skyddsutrustning/hygienartiklar på enheterna.

Utöver detta har verksamheterna hållit dagliga morgonmöten över situationen kring corona samt fört daglig statistik kring antal smittade, både brukare och personal.

Journalgranskning och dokumentation

Loggkontroller av hälso- och sjukvårdsjournaler är genomförda varje kvartal 2020 och är utan anmärkningar. Under 2021 kommer befintliga journalsystemet procapita att uppdateras och införande av Life care för hälso- och sjukvård. Detta ger förutsättningar att kunna utveckla och säkerställa betydelsen av dokumentation. Införande av nya frastexter för att underlätta dokumentationen kommer att vara ett utvecklingsområde under 2021. Målområden som följs upp är att samtliga patienter ska ha hälsoplaner utifrån behov och att patienterna varit delaktiga i utförande av dessa.

Munhälsa

Utifrån förra årets patientsäkerhetsberättelse behövde personalens kompetens inom munhälsa prioriteras och samtliga enheter uppmanades att beställa utbildning i munhälsa. Oturligt nog gick utföraren av uppsökande verksamhet gällande munhälsa som ansvarar för utbildningarna i Botkyrka kommun i konkurs. Det tillsammans med att pandemin satte stopp för fysiska utbildningar. Botkyrka kommun har nu ett avtal med en ny utförare och de erbjuder även digitala utbildningar. Målet är fortfarande att alla enheter ska kunna delta på utbildning i munhälsa en gång per år. Statistik för att kunna se hur många munhälsobedömningar som utförts på patienterna samt kunna se hur många som tackat nej går inte att plocka fram när det inte har registrerats av utföraren. Rapporteringar av munhälsobedömningar i Symfonis kvalitetsregister brister och detta kan ses genom att uppdateringar i systemet inte blivit utfört på korrekt sätt. Det går inte att få ut kvalitativdata för 2020.

Läkemedelsgranskning

Varje år utförs en kvalitetsgranskning av läkemedelshanteringen av en extern utförare. 2020 års granskning utfördes under hösten av legitimerad apotekare från ApoEx. MAS, enhetschef och sjuksköterskorna har deltagit på samtliga granskningar. Sammanställningen av några brister som påtalades var att ordinationerna på läkemedel ska vara tydliga för att det inte ska uppstå frågor när delegerad personal ska dela ut läkemedel. Två enheter förvarade läkemedel i ett större läkemedelsskåp vilket kan leda till förväxling. Övriga enheter har personbundna skåp där det finns säkra rutiner för nyckelhantering. Dokumentationen brister av de brukare som har egenvård. Det ska finnas ett tydliggörande av doseringar genom exempelvis ett dagsschema på alla boenden. Skrivna avvikelserapporteringar av brister runt rutiner, till exempel vid hantering av läkemedel görs inte. Brytdatum ska noteras på alla lösning- och salvberedningar. Om läkemedel är utsatt eller om ordination upphört ska signeringslistan markeras med "ej aktuellt, får inte ges". Doseringsanvisning på signeringslistan får inte skilja sig från läkarordinationen.

Resultatet av granskningen visar att BOSS 3, vuxna sammantaget har en god ordning på läkemedelshanteringen, men att vissa rutiner behöver förtydligas och uppdateras. Det finns

också behov av fortlöpande utbildningar. Förbättringsåtgärder har gjorts från tidigare års granskningar runt patienternas läkemedelsskåp och nyckelhantering på boendena och nu har endast den personal med delegering tillgång till skåpen. På grund av pandemin har inte den nya lokalen för läkemedelshantering kunnat granskas och målet är detta ska ske framöver. Alla enheter har fått egna åtgärdsplaner och det är viktigt att en samplanering sker för att följa upp och åtgärda bristerna inför kommande granskningar.

Fall, fallprevention och hjälpmedel

Det saknas återigen ett förebyggande arbete runt fall och hjälpmedel utifrån ett patientsäkerhetsarbete. Vårdgivaren Socialnämnden är ytterst ansvarig att skyndsamt tillgodose patienternas behov av insatser som ska bidra till att förbättra livskvaliteten och funktionsförmågan för patienterna och hjälpa dem till ett självständigt liv. Målet med rehabilitering och habilitering är att förbättra livskvaliteten för patienten och syftar till att förbättra den enskildes funktionsförmågor. Rehabilitering och habilitering syftar också till att undanröja fysiska och psykiska hinder för den enskilde att kunna vara självständig och aktiv. Patientsäkerhetsarbete kan bara hålla god säkerhet och standard om samverkan sker mellan hälso- och sjukvårdslagar och arbetsmiljölagar. Det har framkommit att brister förekommer runt fall som sker på boendena. Det råder även okunskap inom vissa personalkategorier på samtliga enheter som leder till att patientsäkerheten inte kan säkerställas. Patienternas rättigheter till god och säkervård samt god och säker rehabilitering alternativt habilitering efterlevs inte utifrån hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) HSL.

MAS påtalar att det ska finnas legitimerad arbets- och fysioterapeut med förskrivningsrätt inom de socialpsykiatriska enheterna.

Mål och strategier för kommande år

Utifrån 2020 års patientsäkerhetsberättelse finns det ett flertal mål och strategier där arbetet har påbörjats och vi kommer fortsätta med dessa även under 2021. Det finns även nya mål som tillkommit i denna patientsäkerhetsberättelse.

Avvikelsehantering och riskanalys

I början på 2021 planeras det för en implementering av det nya digitala systemet för vårdavvikelser. I samband med införandet kommer nya rutiner för avvikelsehanteringen att presenteras. För att avvikelsehanteringen även ska kunna leda till förbättring av patientsäkerheten krävs också ett nytt sätt att arbeta med avvikelser, händelse- och riskanalyser. En plan för hur detta ska gå till är påbörjad.

Kvalitetsgranskning

Kvalitetsgranskning av hälso- och sjukvården genom verksamhetsbesök kommer ske utifrån nya mallar för kvalitetsuppföljning. Detta är ett kvalitetsarbete som kommer pågå under en längre period. Ett första steg är att MAS färdigställer mallarna.

Egenkontroller

MAS kommer tillsammans med verksamhetschef fortsätta arbetet med att digitalisera egenkontroller för hälso- och sjukvård i kommunens system för mål och kvalitet (Stratsys) under 2021. Målet är att samtliga enheter med Kommunalt hälso- och sjukvårdsansvar enkelt ska kunna gå in i systemet för att följa upp, redovisa resultat och lägga till aktiviteter samt förbättringsåtgärder löpande under året.

Hygien

Egenkontroller av basala hygienrutiner ska införas och tydliggöra hygienombudens roll samt ansvarsområden. Implementera följsamhet utifrån basala vårdhygienrutiner ska också göras. Rutiner för att säkerställa att de obligatoriska webb-utbildningar inom basala hygien alltid ska ha genomförts innan delegeringar av läkemedel sker. Enheterna ska följa upp MAS åtgärder utifrån hygienronderna som utfördes under 2020.

Dokumentation

Flera utvecklingsområden inom dokumentation behöver ske, utbildning och implementering av Life Care, utvecklande av flera frastexter och patienternas delaktighet ska dokumenteras. Implementering av hälsoplaner för samtliga patienter är ett pågående arbete. Målet är att alla ska ha en hälsoplan i juni 2021. Vi arbetar också vidare med mallar för journalgranskningar.

Munhälsa

Arbetet fortskrider med att få till munhälsoutbildningar på alla enheter som har behov årligen. Det är viktigt att utförda munhälsobedömningar på patienter som har behov av detta registreras i det digitala systemet av sjuksköterskorna.

Delegering

Fortsatt arbete med kompetensutveckling/ utbildningar runt delegering av läkemedel kommer ske. Införande av obligatorisk webb-utbildning som ska vara genomförda innan delegering av läkemedel sker av sjuksköterskorna till personal. De nya rutinerna kring läkemedelsdelegeringarna ska implementeras under 2021 för att säkerställa patientsäkerheten. Varje sjuksköterska ska delegera personal på de enheter de har tilldelats ansvar för.

Nutrition

På de olika boendena kommer arbeten att påbörjas inom kost och hälsa med syftet att öka kompetensen hos stödassistenterna kring områden som övervikt, viktnedgång, läkemedelspåverkan och se till att en god nutrition säkerställs. Arbetet ska ledas av sjuksköterskorna.

Geriatrisk

Sjuksköterskor ska hålla utbildning i geriatrisk omvårdnad för personal på de boenden där vi har äldre brukare.

Suicidprevention

Under 2021 ska utbildningar inom suicidprevention genomföras av samtliga sjuksköterskor i verksamheten.

Inflyttningsrutiner

Inflyttningsrutiner kopplade till hälso- och sjukvård ska implementeras.

Hälso- och sjukvårdsorganisation

Flera arbeten pågår både nationellt och lokalt när det gäller bland annat vårdnivåer och hälso- och sjukvårdsinsatser inom kommunal hälso- och sjukvård. Hälso- och sjukvården är en stor del av den kommunala vård- och omsorgen även om andelen hälso- och sjukvårdspersonal endast står för en liten del av den totala andelen medarbetare. De frågor som lyfts upp under pandemin måste fortsätta diskuteras. Vilken hälso- och sjukvård behövs i den kommunala vård- och omsorgen och vilken organisation behövs för att detta ska bli verklighet?

Samverkan ska påbörjas med Vård- och omsorgsförvaltningen kring eventuellt en gemensam sjuksköterskeberedskap för jourtid (kvällstid och helger).

4

Mål och internbudget 2021 (SN 2021:53)

Beslut

Socialnämnden antar förvaltningens förslag till Mål och internbudget 2021

Socialnämnden beslutar även att:

Godkänna förslag till åtgärder för budget i balans utifrån effektiviseringsuppdraget i kommunens Mål och budget 2021 med flerårsplan 2021-2024.

Godkänna fastighetsinvesteringarna

Ärendet

Förvaltningens förslag till Mål och internbudget 2021 utgår ifrån Kommunfullmäktiges Mål och Budget 2021 med flerårsplan 2022-2024 och förvaltningens förslag till åtgärder för budget i balans utifrån effektiviseringsuppdraget i kommunens Mål och budget 2021 med flerårsplan 2022-2024.

Socialnämndens mål och internbudget 2021 beskriver nämndens väsentliga områden, uppdrag från kommunfullmäktige, mål och målsatta mått samt internbudget och investeringsbudget. Socialnämndens budget uppgår 2021 till 674,6 miljoner kronor. I budgetramen ingår effektiviseringskrav på sammanlagt 10,1 miljoner kronor.

2021-01-20

Referens

Zaid Zakaria, ekonomichef
Jennifer Gavin, stöd- och utvecklingschef

Mottagare

Socialnämnden
Kommunledningsförvaltningen

Mål och internbudget 2021

Förslag till beslut

Socialnämnden antar förvaltningens förslag till Mål och internbudget 2021

Socialnämnden beslutar även att:

Godkänna förslag till åtgärder för budget i balans utifrån effektiviseringsuppdraget i kommunens Mål och budget 2021 med flerårsplan 2021-2024.

Godkänna fastighetsinvesteringarna

Ärendet

Förvaltningens förslag till Mål och internbudget 2021 utgår ifrån Kommunfullmäktiges Mål och Budget 2021 med flerårsplan 2022-2024 och förvaltningens förslag till åtgärder för budget i balans utifrån effektiviseringsuppdraget i kommunens Mål och budget 2021 med flerårsplan 2022-2024.

Socialnämndens mål och internbudget 2021 beskriver nämndens väsentliga områden, uppdrag från kommunfullmäktige, mål och målsatta mått samt internbudget och investeringsbudget. Socialnämndens budget uppgår 2021 till 674,6 miljoner kronor. I budgetramen ingår effektiviseringskrav på sammantaget 10,1 miljoner kronor.

Charlotte Lagerkvist
Tf. Socialdirektör

Zaid Zakaria
Ekonomichef

Jennifer Gavin
Stöd- och utvecklingschef

Bilagor

Mål och internbudget 2020 för socialnämnden

Expedieras till

Annette Ödalen på ekonomi- och verksamhetsstyrning på kommunledningsförvaltningen senast den 26 januari 2021.

DET HÄR ÄR BOTKYRKA

Mål och internbudget 2021

Socialnämnden, SN 2021:00053

Innehållsförteckning

1 Nämndens ansvarsområde	3
2 Kort sammanfattning.....	4
3 Omvärldsanalys 2021-2024.....	5
4 Väsentliga områden.....	8
5 Mål och mått 2021	10
5.1 Område 1 - Botkyrkaborna har egenmakt	10
5.2 Område 2 - Botkyrkaborna är trygga	10
5.3 Område 3 - Botkyrkabor har ökad livskvalitet.....	11
5.4 Område 4 - Kommunens organisation	11
6 Uppdrag.....	13
6.1 Fullmäktigeuppdrag	13
7 Internbudget per verksamhet 2018-2021	14
8 Investeringsplan fram till 2024	16
8.1 Investeringsprojekt.....	16
8.2 Fastighetsinvesteringar i teknik- och fastighetsnämnden.....	16
9 Volymer och nyckeltal 2018-2021	17
9.1 Volymer	17
9.2 Nyckeltal	18
10 Årsarbetare och anställda 2018-2021	20

Socialnämnden

1 Nämndens ansvarsområde

Socialnämnden ansvarar för individ- och familjeomsorgen och insatser för personer med psykisk funktionsnedsättning. Dessutom ansvarar socialnämnden för de öppna förskolorna.

2 Kort sammanfattning

Miljoner kronor	Budget 2020	Budget 2021	Plan 2022	Plan 2023	Plan 2024
Driftkostnader, netto	-647,6	-674,6	-683,4	-695,5	-711,1
Investeringar fram till 2024, netto	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Varav:					
Investeringsutgifter	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Investeringsinkomster	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Socialförvaltningens budget uppgår 2021 till 674,6 miljoner kronor, vilket är en ökning på 27 miljoner kronor. Budgeten räknas upp med 10,6 miljoner kronor för löne- och prisuppräknningar. För att möta ökade kostnader inom försörjningsstöd på grund av den vikande konjunkturen tillförs 10,0 miljoner kronor. Övriga ramökningar avser prioriteringar för att stärka det förebyggande arbetet samt att hålla två öppna förskolor öppna. I budgetramen ingår effektiviseringskrav på sammantaget 10,1 miljoner kronor.

Mål, målsatta mått och uppdrag är formulerade för att ange hur socialnämnden styr sin verksamhet utifrån den egna politiska ambitionen samt för att bidra till kommunfullmäktiges utvecklingsmål. Utöver detta är mål, målsatta mått och uppdrag formulerade för att ta ansvar enligt reglemente och lagar och föreskrifter.

Utifrån detta finns mål, målsatta mått och uppdrag som syftar till en tillgänglig, snabb och effektiv handläggning med professionella möten. Ambitionen är att medborgarna ska få tydlig information och känna sig delaktiga. Socialnämndens verksamheter ska eftersträva god samverkan internt och externt och vara av hög kvalitet. För att nå dit ska praktiken vara rättssäker och evidensbaserad samt kopplas till systematisk uppföljning i syfte att utveckla och förbättra verksamheten. Mål, målsatta mått och uppdrag är också formulerade för att stödja en utveckling i takt med en föränderlig omvärld och nya behov. En förutsättning för detta är medarbetare med rätt kompetens och erfarenhet och en god ekonomisk hushållning inom givna ramar. Alla dessa ambitioner och ansvar ligger till grund för mål- och internbudgeten inför 2021.

3 Omvärldsanalys 2021-2024

Årets omvärldsanalyser pekar sammantaget på förväntat sämre ekonomiska förutsättningar för kommuner, så också för Botkyrka. Detta samtidigt som kommunen står inför en ökande andel barn, unga och äldre som traditionellt medför ökade utgifter för välfärden. Även asylsökande och nyanlända innebär ett tryck på bostäder, förskolor, skolor, socialtjänst samt vård och omsorg. Tillsammans med den komplexitet och de utmaningar som särskilt rör medborgares behov av stöd för att leva ett självständigt liv gör detta att betydande effektiviseringar och väl avvägda prioriteringar kommer att krävas.

Sådana effektiviseringskrav måste samtidigt hanteras som det dilemma det faktiskt är när behov ökar till följd av externa faktorer och modeller för lösningar inte alltid finns. Tillitsbaserad styrning och medarbetarskap utgör tillsammans med ny teknik och ny kunskap möjligheter när vi står inför detta dilemma. För att hantera komplexa utmaningar måste vi ha mål som faktiskt handlar om den kvalitet vi strävar efter. Vi måste ha metoder för att identifiera medborgarens behov och jobba processinriktat utifrån dessa. En förutsättning är också att vi skapar verkligt handlingsutrymme för medarbetarskap, en utmaning i sig i en allt mer centraliserad organisation med uttalad ekonomistyrning.

Kommunens ansvar enligt socialtjänstlagen rymmer ett särskilt ansvar för flera olika grupper i samhället. För att klara av omvärldens förväntningar på att kommunen ska kunna erbjuda vård och omsorg till personer med stora och omfattande behov och samtidigt använda våra resurser effektivt, måste det finnas tydliga definitioner av vad kommunen ska erbjuda och på vilka villkor. Detta kommer att kräva fortlöpande omvärldsanalys under planperioden då flera centrala lagar som påverkar förvaltningarna är nya eller under omfattande omarbetning, det gäller självklart socialtjänstlagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och barnkonventionen men även en rad andra lagar och föreskrifter.

Socialtjänsten är ”det yttersta skyddsnätet” och när medborgare har alltmer komplexa behov av stöd och omsorg ökar också komplexiteten i våra insatser. Antalet äldre med olika kombinationer av demenssjukdom, psykisk ohälsa, missbruksproblematik, utvecklingsstörning eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ökar. Andra exempel handlar om vuxna med beroendeproblematik och psykisk ohälsa samt om barn och unga med komplexa behov, inte sällan i kombination med olika aspekter av kriminalitet eller våld. När andra huvudmän gör besparingar, snävar in sina målgruppsdefinitioner och specialiserar sig avbördar de sig det egna ansvaret och hänvisar till socialtjänstens yttersta ansvar. Sammantaget betyder detta att socialtjänsten får ta ansvar när människor inte passar in någon annanstans.

Den politiska majoriteten i Botkyrka kommun har i sin plattform lyft fram segregationen som viktig för att förstå flera av de problem som kommunens utvecklingsarbete kommer att kretsa kring under mandatperioden, och sammanfattat detta i åtta problemområden. Nedan sammanfattas kort hur övergripande förutsättningar och trender i den förvaltningsspecifika omvärldsanalysen relaterar till dessa problemområden.

Skolsegregation, alla barn lyckas inte

Psykisk ohälsa och tilltagande komplexitet i många av de frågor och ärenden som förvaltningen möter, pekar bland mycket annat på fortsatta behov av utveckling och satsningar för att minska problematisk skolfrånvaro och på utveckling av öppen förskola och familjecentraler. Placerade barns skolgång är i dessa sammanhang i särskilt fokus då det utgör en viktig förklaring till hur det går för dessa barn senare i livet. Barn som anhöriga till personer med missbruk eller psykisk ohälsa är också en grupp som behöver särskild uppmärksamhet.

Botkyrkaborna är inte nöjda med sin omsorg

Under ett antal år har Botkyrkas äldre medborgare varit mindre nöjda med vård och omsorg jämfört

Socialnämnden

med andra äldre medborgare i övriga länet. Brukarundersökningar för äldre visade dock mer positiva resultat år 2018, men trenden är inte stabil utan resultatet försämrades för 2019. Verksamheter riktade till äldre arbetar särskilt med bemötandefrågor och värdegrund. Brukarundersökningar görs även inom verksamheter riktade till personer med psykiska funktionsnedsättningar. Resultaten från de som har boendestöd eller insatser inom sysselsättning är över lag positiva. Undersökningarna riktade till personer som har insatsen boende med särskild service har mindre andel positiva svar och dessutom sämre resultat än förra året. Inom individ- och familjeomsorgen kan noteras att fler uppger att socialsekreteraren visat förståelse för hans eller hennes situation, fler analyser finns i verksamhets- och kvalitetsberättelser. Mycket av det sociala arbetet bygger på ett gott bemötande, på att skapa förutsättningar för medborgarens delaktighet och självständighet.

Alla kan inte eller vill inte bo i Botkyrka

Ett tryggt boende är en viktig grund för ett självständigt liv och viktiga delar av ansvaret för nya grupper och för konsekvenser av strukturell hemlöshet och brist på bostäder, ligger inom socialtjänsten. Detta blir tydligt inte minst genom en rad utmaningar knutna till boende i kommunen för Botkyrkabor med olika behov.

Utmaningar knutna till trygghet och trivsel i Botkyrka

De nämnder som är ansvariga för socialtjänst har genom detta i uppdrag att på demokratins och solidaritetens grund främja människornas trygghet, jämlika levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Omvärldsanalysen pekar på flera stora utmaningar inom detta område, inte minst utifrån olika aspekter av våld och kriminalitet. Socialtjänstens ansvar blir också tydligt utifrån den allt större fokuseringen på förebyggande arbete i framtidens socialtjänst.

Kriminella organisationer

Förutom den skada våld och kriminalitet medför för barn, familjer och andra vuxna, ökar de resurser som måste avsättas för att hantera våldets konsekvenser och detta påverkar samtliga verksamheter inom socialtjänst. Samtidigt kan mycket av socialtjänstens arbete, inte minst det som är förebyggande, utgöra grund för att motverka kriminella organisationer och de konsekvenser dessa för med sig. Andra viktiga motkrafter är våldsförebyggande arbete i skolorna, föräldrastödsprogram, familjebehandling, en särskild mottagning för våld i nära relation mm. Regeringen utreder hur ett lagstadgat kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet bör utformas och vilka verksamheter som bör omfattas av ett sådant ansvar.

Botkyrkas påverkan på klimat och miljö

Klimatet är en av de största utmaningarna mänskligheten står inför. Miljö- och klimathot påverkar människors hälsa och välbefinnande. Genom att skapa förutsättningar för att hantera de resurser vi har på ett klokt sätt kan vi bidra till en mer långsiktig och hållbar och klimatsmart organisation. Enligt SMHI förväntas värmeböljor bli vanligare i framtiden vilket ställer krav på den beredskap som finns för att möta dessa utmaningar, till exempel på våra boenden för äldre och för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Genom ett medvetet miljötänkande och klimatperspektiv kan förvaltningarna bidra med ett bättre resursnyttjande.

Alla Botkyrkabor känner sig inte delaktiga i Botkyrkas utveckling

Att verka för delaktighet och inflytande är viktiga delar av socialtjänstens uppdrag. Ett uttryck för detta är bland annat arbetet med brukarmedverkan och den enskildes uppfattning och önskemål som en oersättlig del av den evidensbaserade praktiken. En mer framskjuten plats för förebyggande arbete och stora behov av samverkan på alla nivåer i organisationen förstärker behovet av att öka delaktigheten.

Behov av mer näringsliv och jobb

Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället. Kommuners

Socialnämnden

kostnader för ekonomiskt bistånd ökar. Kommunens arbete med att ge stöd till egen försörjning påverkas av mycket, inte minst andra myndigheters agerande. Det skulle exempelvis kunna handla om att arbetsförmedlingens ändrade arbetssätt och minskade budget ger sämre möjligheter till samverkan kring gemensamma målgrupper.

4 Väsentliga områden

Socialnämnden ska bedriva en verksamhet som präglas av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet

Årets omvärldsanalys pekar på förväntat sämre ekonomiska förutsättningar för kommuner, så också för Botkyrka. Detta samtidigt som kommunen står inför en ökande andel barn, unga och äldre samt att analyser pekar på en förväntad volymökning inom socialnämndens ansvarsområde, vilket sammanlagt traditionellt medför ökade utgifter för välfärden.

Ett ekonomiskt pressat läge medför krav på omprioriteringar och effektiviseringar. De fleråriga effektiviseringskraven har successivt förändrat förutsättningarna för socialnämndens uppdrag och kommer ställa stora krav för att fortsatt klara att fullt ut upprätthålla ambitionsnivån av en verksamhet som präglas av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet. Åtgärder för att uppnå en budget i balans är pågående inom nämndens område och ytterligare åtgärder kommer behöva vidtas under innevarande period. Det är dock angeläget att påtala att nämndens verksamhet till största del är lagstyrd och lyder under lagkravet om att erbjuda god kvalitet på sin verksamhet. Ett väsentligt område under perioden kommer därför vara att säkerställa att avvägningar för en ekonomi i balans inte medför avsteg från kvalitet och rättssäkerhet.

Att bekämpa våld och kriminalitet - för att öka tryggheten och trivseln

Våld och kriminalitet är ett område som under många år ökat och fortsätter att öka. Att motverka våld och kriminalitet är en högt prioriterad fråga inom Botkyrka kommun.

Nämnden har genom sitt ansvar för socialtjänsten i uppdrag enligt lag att på demokratins och solidaritetens grund främja människors trygghet, jämlika levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Omvärldsanalysen pekar på flera stora utmaningar inom detta område, inte minst utifrån olika aspekter av våld och kriminalitet. Socialtjänstens ansvar blir också tydligt utifrån den allt större fokuseringen på förebyggande arbete i framtidens socialtjänst.

En stor del av socialnämndens verksamheter arbetar aktivt med uppdraget att bekämpa våld och kriminalitet samt att motverka befintliga kriminella strukturer. Under perioden kommer ett aktivt arbete genomföras för att bidra till ökad trygghet för Botkyrkaborna genom att tidigt upptäcka och förebygga våld, inklusive våld i nära relation samt hedersrelaterat våld. Vidare kommer arbetet med samverkan tillsammans med andra samhällsaktörer för att motverka kriminella organisationer och fortsatt kriminalitet att vidareutvecklas. Nämndens verksamheter är, och kommer fortsättningsvis vara, viktiga aktörer i arbetet för att motverka våld och kriminella strukturer samt de konsekvenser dessa kan föra med sig. Därför bedöms ovanstående utgöra ett väsentligt område för nämnden under kommande period.

Digitalisering

Socialtjänsten är ett välfärdsområde där digitaliseringen bär med sig stora möjligheter. Digitaliseringen av nämndens verksamheter bedöms medföra effektiviseringar och stora möjligheter att förbättra kvaliteten i välfärden och öka medborgarnas trygghet, självständighet och delaktighet. En utökad digitalisering av socialtjänsten bedöms även leda till en bättre digital arbetsmiljö som för medarbetare möjliggör ett smartare och mer kunskapsbaserat arbetssätt.

För att säkerställa en modern socialtjänst som tillgodoser medborgarnas behov behöver tempot i den digitala utvecklingen öka och socialnämndens ambition på området är hög. För att möta medborgarnas behov arbetar nämnden för att fler av socialförvaltningens tjänster ska digitaliseras och automatiseras.

En ökad digitalisering ställer dock krav på informationssäkerhet. I dagsläget kan Botkyrka kommuns allmänna IT-miljö inte erbjuda den nivå av säkerhet som nämndens verksamhet är i

Socialnämnden

behov av. Det är därför angeläget att påtala att kommunen måste kunna erbjuda tillfredställande digitala lösningar som är anpassade till samtliga av förvaltningarnas behov. Under perioden bedöms digitalisering vidare utgöra ett väsentligt område

5 Mål och mått 2021

5.1 Område 1 - Botkyrkaborna har egenmakt

1:5 Kommunens arbetsmarknadsinsatser leder till fler Botkyrkabor i arbete

Socialnämndens verksamheter bidrar till att stödja personer till meningsfull sysselsättning

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Andel av de personer som haft IPS (Individual placement and support) och går vidare till arbete eller studier ökar (nytt 2021)		Ökar	50
Andel av personer med ekonomiskt bistånd som påbörjat insats på Jobbcenter ökar (nytt 2021)		Ökar	

1:6 Botkyrkaborna är delaktiga i Botkyrkas utveckling

Socialnämnden bidrar till att Botkyrkaborna är delaktiga i Botkyrkas utveckling

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Socialnämnden genomför minst 1 dialogmöte per år med barn och unga med insatser från nämnden (nytt 2021)		Ja	Ja

1:7 Botkyrkaborna har förtroende för kommunen som organisation

Socialnämnden bedriver en verksamhet som präglas av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Andel av beslut som innehåller en barnkonsekvensanalys, (nytt 2021)		Ökar	100
Andelen synpunkter som besvaras av socialförvaltningens verksamheter inom 10 dagar ökar (Nytt för 2019)	83 %	Ökar	100
Andelen utredningar inom socialnämndens verksamheter för barn som görs inom lagstadgad utredningstid, ökar (nytt 2021)		Ökar	100
Andelen verkställda beslut inom socialnämndens verksamheter för vuxna som görs inom lagstadgad tid, ökar (nytt 2021)		Ökar	100
Andelen överväganden av vård av barn ska göras inom lagstadgad tid, ökar (nytt 2021)		Ökar	100
Väntetiden (bedömningstid) för budget- och skuldrådgivning minskar	47	4	4
Väntetiden för verkställande av internt boendestöd minskar (nytt 2021)		Minskar	3

5.2 Område 2 - Botkyrkaborna är trygga

2:2 Botkyrkaborna känner sig trygga

Socialnämndens verksamheter bidrar till trygghet för Botkyrkaborna genom att tidigt upptäcka och förebygga våld

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Socialnämndens verksamheter använder standardiserade bedömningsmetoden FREDA kortfrågor för att upptäcka våldsutsatthet hos enskilda vuxna i socialnämndens verksamhet. (nytt 2021)	75 %	100 %	100 %

2:3 Botkyrkaborna trivs i kommunen

Botkyrkas medborgare i behov av skydd, stöd, vård och omsorg är nöjda med den verksamhet socialnämnden bedriver

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Andel barn 13-21 år som uppger att de är sammantaget nöjda med det stöd de får från socialtjänsten bibehålls (nytt 2021)	100 %	100%	100 %
Andel klienter med insats ekonomiskt bistånd som uppger att de är sammantaget nöjda med det stöd de får från socialtjänsten ökar (nytt 2021)	80 %	Ökar	95 %
Andel klienter med insatser från utredning vuxen som uppger att de är sammantaget nöjda med det stöd de får från socialtjänsten ökar (nytt 2021)	73 %	Ökar	90 %
Andel, av alla som söker stöd från socialtjänstens individ och familjeomsorg, som sammantaget är ganska eller mycket nöjda med detta stöd, ökar (nytt 2021)	85 %	Ökar	90 %

Socialnämnden har god samverkan med helhetssyn och den enskilde i centrum

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Antal placerade barn som efter årskurs 9 går ut med godkända betyg ökar (Nytt för 2020)		Ökar	
God samverkan mellan kommunens olika verksamheter, med medborgaren i centrum) - antal teamsamplanering ökar	113		121
God samverkan mellan olika huvudmän med brukaren i centrum - Antal samordnade individuella planer (SIP) ökar	100	Ökar	310

5.3 Område 3 - Botkyrkabor har ökad livskvalitet

3:1 Fler och mer varierade bostäder inom och mellan våra stadsdelar

Socialnämndens stöd och insatser bidrar till att stötta personer med boendeproblematik för att lindra hemlöshetens konsekvenser.

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Antalet barn som någon gång under året varit akut hemlösa minskar (exklusive skyddat boende) (Nytt för 2020)	129	Minskar	0

5.4 Område 4 - Kommunens organisation

4:1 Kommunens organisation är resurseffektiv

Socialnämnden har god ekonomisk hushållning

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Nämndens nettoutfall är inom beslutad budgetram (%) (Nytt 2020)	 Nej	Ja	Ja
Nämndens prognos vid delårsrapport 1. avviker från årsutfallet med max 1% (Nytt 2020)		Ja	Ja

Socialnämnden

Socialnämndens organisation är resurseffektiv

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Årsplaceringar i andra boendeformer i egen regi, som andel av totala antalet årsplaceringar, för personer med psykisk funktionsnedsättning ökar	66,7 %	Ökar	80 %
Årsplaceringar i jourhem och familjehem i egen regi, som andel av totala antalet placeringar i jourhem och familjehem, ökar för barn och unga	71 %	Ökar	80 %

4:2 Botkyrkas anställda trivs och mår bra

Socialnämnden har medarbetare som trivs och mår bra.

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Frisknärvaron för medarbetare vid socialförvaltningen i Botkyrka ska öka	93,4 %	94 %	95,5 %
Personalomsättning - antal nyanställda till Socialförvaltningen under året i % av antalet anställda minskar (nytt 2020)	19 %	14 %	10 %
Personalomsättning, antal avslutade från Socialförvaltningen under året i % av antalet anställda minskar (nytt 2020)	16 %	13 %	10 %
Socialförvaltningens genomsnittliga nivå på ett hållbart medarbetarengagemang ska öka	78 %	83 %	85 %

4:3 Kommunen nyttjar digitaliseringens möjligheter till att ge bättre service till medborgarna och arbeta mer effektivt

Socialnämnden nyttjar digitaliseringens möjligheter till att bättre ge service till medborgarna och arbeta mer effektivt.

Mått	Utfall 2019	Mål 2021	Mål 2024
Andel e-ansökningar Ekonomiskt bistånd ökar	49 %	60 %	65 %
Andelen anmälningar via e-tjänsten "anmäla oro för barn" ökar. Antalet e-anmälningar mäts i förhållande till antalet anmälningar som inkommer på annat sätt. (Nytt för 2020)		Ökar	50
Socialnämndens medarbetare utför digitala uppföljningar av insatser (ja/nej)		Ja	Ja

6 Uppdrag

6.1 Fullmäktigeuppdrag

Uppdrag	Slutdatum
<p>Effektiviseringar I nämndernas budgetramar ingår för perioden 2021 – 2024 årliga krav på att nämnderna planerar för och vidtar effektiviseringsåtgärder. Krav på effektiviseringar finns även inom central administration. Nämnderna får i uppdrag att ta fram och genomföra effektiviseringsåtgärder så att tilldelad budgetram hålls.</p> <p>Nämnderna redovisar i samband med yttrande till Mål och budget 2022 med flerårsplan 2023 - 2025 de effektiviseringsåtgärder som på kort och lång sikt har eller planeras beslutas av nämnden. Nämndernas förslag till åtgärder ska utgå ifrån kommunfullmäktiges förutsättningar för nämndernas effektiviseringsuppdrag.</p>	2021-08-31
<p>Pröva om civilsamhället kan vara utförare av verksamheten - långsiktiga samarbetsavtal Samtliga nämnder får i uppdrag att gå igenom sina verksamheter och pröva om civilsamhället kan vara utförare av verksamheten och om de i så fall är möjligt ingå långsiktiga samarbetsavtal. En första redovisning av vilka samarbetsavtal nämnderna har eller har för avsikt att teckna ska göras till kommunstyrelsens budgetberedning och lämnas till kommunledningsförvaltningen senast den 14 maj 2021. Ytterligare redovisning ska göras till kommunstyrelsens budgetberedning och lämnas till kommunledningsförvaltningen senast den 6 september 2021.</p>	2021-08-31
<p>Utreda inom vilka verksamheter det är lämpligt att införa funktions-/alternativt kategorihyror Teknik- och fastighetsnämnden får tillsammans med kultur- och fritidsnämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden samt vård- och omsorgsnämnden i uppdrag att utreda inom vilka verksamheter det är lämpligt att införa funktions-/alternativt kategorihyror samt ta fram förslag till sådana hyror.</p>	2021-08-31
<p>Lägga ut lokalhyror på enhetsnivå från och med 2022 För att skapa ett bredare intresse till att arbeta med lokaleffektiviseringar i den kommunala organisationen får samtliga nämnder i uppdrag att lägga ut lokalhyror på enhetsnivå från och med 2022.</p>	2021-08-31

7 Internbudget per verksamhet 2018-2021

Verksamhet, tkr	Utfall 2018 Nettokostnad	Utfall 2019 Nettokostnad	Budget 2020 Nettokostnad	Budget 2021 Kostnader	Intäkter	Nettokostnad
Personliga ombud (01)	-449	-416	-559	-1 179	619	-560
Flyktingåtgärder (14)	-38 318	-15 578	-20 973	-23 279	6 245	-17 034
Öppna förskolan (72)	-6 291	-6 101	-5 472	-5 380	0	-5 380
Barn & ungdomar (73)	-225 287	-244 590	-233 060	-232 482	2 871	-229 611
Vuxna utan beroendeproblematik (74)	-121 932	-126 247	-102 713	-136 658	22 008	-114 650
Vuxna med beroendeproblematik (75)	-50 031	-47 254	-52 671	-55 162	2 090	-53 072
Försörjningsstöd (76)	-151 322	-160 218	-170 712	-173 244	2 640	-170 604
Gemensamverksamhet (79)	-50 811	-64 599	-87 516	-84 494	808	-83 686
Totalt:	-644 441	-664 996	-673 676	-711 878	37 281	-674 597

Beskrivning av förändringar i nämndens driftbudgetram 2021

Socialnämndens budget för 2021 uppgår till 674,6 miljoner kronor vilket är en ökning med 27 miljoner kronor jämfört med 2020 års budget.

Utifrån kommunens resursfördelningsmodell får socialnämnden en minskning av budget-ramen med 1,4 miljoner kronor 2021. Beräkningarna i modellen utgår från en ny bedömning, från oktober 2020, om hur befolkningstillväxten i Botkyrka kommer utvecklas under 2020 och 2021. Det är ökningen av antalet invånare i de yngre samt i de vuxna åldersgrupperna som inte utvecklas i samma omfattning som bedömdes i tidigare gjorda befolkningsprognoser.

Nämndens ram räknas upp med 1,4 miljoner kronor, vilket motsvarar den ramminskning som orsakas av en lägre befolkningstillväxt.

Budgeten räknas upp med 10,6 miljoner kronor för löne- och prisuppräknningar.

Reglering enligt finansieringsprincipen

Från och med 2021 får kommunerna ett utökat kommunalt ansvar som en följd av förslag om ny påföljd för unga lagöverträdare (ungdomsövervakning). Kommunen kompenseras med 35 000 kronor.

Övriga prioriteringar

För att möta ökade kostnader inom försörjningsstöd på grund av den vikande konjunkturen tillförs 10,0 miljoner kronor.

Från och med den 1 juli 2017 började nya ersättningsregler för gruppen ensamkommande barn och unga att gälla, vilket innebär lägre ersättning från Migrationsverket. Kostnaderna minskar för varje år till följd av att gruppen minskar och beräknas för 2021 till 6 miljoner kronor. Tidigare år har socialnämnden kompenserats för kostnaden via tilläggsanslag.

För att stärka det förebyggande arbetet avsätts 1,4 miljoner kronor.

För att hålla två öppna förskolor i södra respektive norra kommundelarna öppna avsätts 2,5 miljoner kronor.

För att i samtliga av Botkyrkas skolor implementera det våldsförebyggande arbetet kallat MVP (Mentors in Violence Prevention) avsätts 5,0 miljoner kronor.

Socialnämnden

Omfördelning mellan nämnder

Från och med 2021 sänks internhyrorna för verksamhetslokaler med sammantaget 36,2 miljoner kronor, vilket medför att nämndernas budgetramar sänks med motsvarande belopp. Återtagna budgetmedel förs över till teknik- och fastighetsnämnden och ska täcka årliga engångskostnader i samband med fastighetsinvesteringar, till exempel kostnader för rivningar och nedskrivningar. För socialnämndens del innebär förändringen en sänkt budget med 1,4 miljon kronor.

Ansvar och budget för Fritidsbanken överförs från socialnämnden till kultur- och fritidsnämnden, budgeten minskas med 545 000 kronor.

Socialnämndens verksamhet sysselsättning enligt SoL överförs från socialnämnden till arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, budgeten minskas med 4,4 miljoner kronor. Socialnämnden behåller myndighetsansvaret för att bedöma behov och bevilja insatsen och arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden blir utförare.

Beslutet om en reviderad internhyresmodell innebär ett behov av omfördelning av budget mellan nämnder och att hyrorna sammantaget höjs med drygt 13 miljoner kronor. Verksamhetsnämndernas budgetar regleras så att förändringen blir kostnadsneutral för respektive nämnd. För socialnämndens del innebär förändringen en höjd hyra och budget med 7,7 miljoner kronor.

Budgeten räknas upp med 187 000 kronor för socialnämndens andel av ökade kostnader för kungömsgemensamma verksamhetssystem.

Familjecentral

Det finns 0,8 miljoner kronor avsatta under KS/KF förfogande som socialnämnden kan avropa i särskilt ärende om nämnden får merkostnader avseende inrättandet av minst en familjecentral.

Effektivisering

I budgetramen går krav på effektiviseringar på omkring 2 procent motsvarande 9,8 miljoner kronor. Vid framräkning av krav på effektiviseringar exkluderas försörjningsstöds-verksamheten. Det finns även krav på effektiviseringar inom central administration motsvarande 359 000 kronor.

Åtgärder inom nämndens verksamhet 2021 med anledning av effektiviseringskravet om totalt 10,1 mkr:

- Avveckling FoU Södertörn, 0,32 mkr
- Fritidsbanken till Kultur- och fritidsförvaltningen, 0,56 mkr
- Nedläggning av sysselsättning Tullinge, 0,87 mkr
- Enhetschef Rehab och Sysselsättning avvecklas 0,4 mkr
- Administratörstjänst avvecklas, 0,52 mkr
- Socialassistenttjänster avvecklas 0,85 mkr
- Etablering Södertörn avvecklas, 0,14 mkr
- Köp av externöppenvård minskas, 5,63 mkr
- Flytt av verksamhet rörande sysselsättning till Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, 1,2 mkr

8 Investeringsplan fram till 2024

8.1 Investeringsprojekt

S	P	Investeringsprojekt	Besluta d total- budget	t o m 2020	2021	2022	2023	2024	Ny total- budget	TB
		Övriga investeringar								
Å	3	Byggnationer och inventarier verksamhetslokaler			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000		
Å	3	Byggnationer och inventarier boendelokaler			-2 000	-2 000	-2 000	-2 000		
		Summa			-4 000	-4 000	-4 000	-4 000	0	0

Socialnämndens investeringsprojekt i investeringsplanen 2021 - 2024 uppgår till 16 miljoner kronor och avser investeringar i inventarier och utrustning.

8.2 Fastighetsinvesteringar i teknik- och fastighetsnämnden

Investeringsprojekt

S	P	Investeringsprojekt	Besluta d total- budget	t o m 2020	2021	2022	2023	2024	Ny total- budget	TB
P	6	Boende med särskild service A	-81 600				-1 000	-16 000	-32 000	0
P	6	Boende med särskild service Slättmalm	-81 600			-2 000	-32 000	-30 000	-64 000	0

Fastighetsinvesteringar uppgår till 96 miljoner kronor 2021 – 2024 för socialnämndens räkning och avser investeringar i nya boenden med särskild service.

Fotnot: S= Status

B - Beslutat/pågående projekt

B21 - För beslut till Mål och budget 2021

P - Planerat projekt i planperioden eller efter

Å- Årlig investering

P = Projekt 3- eller 6 åriga

Socialnämnden

9 Volymer och nyckeltal 2018-2021

9.1 Volymer

Volymer	Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Budget 2021
Barn och unga				
Institution SoL, årsplatser exkl ensamkommande	4	8	7	9
Institution LVU, årsplatser exkl ensamkommande	8	13	6	6
Familje- och jourhem, årsplatser exkl ensamkommande och vårdnadsöverflytt	123	119	111	109
Vårdnadsöverflytt	-	-	40	40
Personer med psykisk funktionsnedsättning				
Boende i egen regi, årsboende	60	60	60	60
Boende i annan regi, årsboende	34	30	17	17
Boendestöd, antal insatser	280	293	280	340
IPS, antal insatser	100	100	100	125
Vuxna - Våld i nära relation				
Skyddat boende, årsplatser	10	10	10	10
Vuxna med beroendeproblem				
Institution SoL, årsplatser	49	48	41	43
Institution LVM, årsplatser	3	4	3	4
Familjehem, årsplatser	3	2	2	2
Boende (utan hvb-tillstånd) årsplatser	20	13	15	14
Ekonomiskt bistånd				
Genomsnittligt antal biståndshushåll per månad	967	1 029	1 027	1 053
Andel hushåll som fått bistånd 10 månader och längre under de senaste 12 månaderna	37 %	39 %	37 %	43 %
Genomsnittlig biståndstid i månader under perioden	6,7	7	7	7

Socialnämnden

Volym		Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Budget 2021
Genomsnittligt antal biståndshushåll per månad (nyanlända)		9	7	8	5
Genomsnittlig biståndstid i månader under perioden (nyanlända)		2,6	4	3	4

9.2 Nyckeltal

Nyckeltal, resursmätt		Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Budget 2021
Barn och unga					
Institution SoL, årskostnad exkl ensamkommande	tkr	1 428	1 270	1 460	1 295
Institution LVU, årskostnad exkl ensamkommande	tkr	1 865	2 047	2 393	2 445
Familje- och jourhem, årskostnad exkl ensamkommande exkl vårdnadsöverflytt	tkr	447	419	392	405
Vårdnadsöverflytt		-	-	190	204
Personer med psykisk funktionsnedsättning					
Kostnad per årsboende i egen regi	tkr	517	614	505	564
Kostnad per årsboende i annan regi	tkr	619	693	730	715
Vuxna - Vård i nära relation					
Skyddat boende, årskostnad	tkr	552	506	566	570
Vuxna med beroendeproblem					
Institution SoL, nettokostnad per årsplats	tkr	457	466	493	470
Institution LVM, nettokostnad per årsplats	tkr	960	1 377	1 533	1 375
Familjehem, nettokostnad per årsplats	tkr	492	461	493	500
Boende (utan hvtillstånd) nettokostnad per årsplats	tkr	266	247	265	275
Ekonomiskt bistånd					
Genomsnittligt bistånd per månad i kronor	kronor	9 689	9 842	9 900	9 800

Socialnämnden

Nyckeltal, resursmätt		Utfall 2018	Utfall 2019	Budget 2020	Budget 2021
Genomsnittligt bistånd per månad i kronor (nyanlända)	kronor	15 437	14 174	14 500	15 000

10 Årsarbetare och anställda 2018-2021

Kön	År	2017	2018	2019	2020
Antal anställda Totalvärden		520	539	538	570
Antal anställda Kvinna		431	442	433	454
Antal anställda Man		89	97	105	117
Antal tillsvidare Totalvärden		475	491	487	477
Antal tillsvidare Kvinna		395	404	394	384
Antal tillsvidare Man		80	87	93	93
Antal Visstidsanställda med månadslön Totalvärden		43	51	56	57
Antal Visstidsanställda med månadslön Kvinna		35	40	44	45
Antal Visstidsanställda med månadslön Man		8	11	12	12
Antal Visstidsanställda med timlön Totalvärden		26	22	17	10
Antal Visstidsanställda med timlön Kvinna		14	15	14	9
Antal Visstidsanställda med timlön Man		12	7	3	1
ÅrsarbetareNew Totalvärden		507	531	533	530
ÅrsarbetareNew Kvinna		420	435	429	426
ÅrsarbetareNew Man		87	96	104	105
Årsarbetare tillsvidare Totalvärden		469	485	482	475
Årsarbetare tillsvidare Kvinna		390	399	389	382
Årsarbetare tillsvidare Man		79	86	93	93
Andelen Tillsvidareanställda av Månadslön Totalvärden		92 %	92 %	91 %	90 %
Andelen Tillsvidareanställda av Månadslön Kvinna		92 %	92 %	92 %	90 %
Andelen Tillsvidareanställda av Månadslön Man		91 %	90 %	89 %	90 %
Andelen Visstidsanställda av Månadslön Totalvärden		9 %	10 %	11 %	11 %
Andelen Visstidsanställda av Månadslön Kvinna		8 %	9 %	10 %	11 %
Andelen Visstidsanställda av Månadslön Man		10 %	11 %	12 %	12 %

5**Omvärldsanalys 2022-2025 (SN/2021:33)****Beslut**

Socialnämnden tar del av informationen

Sammanfattning

Varje år görs omvärldsanalyser i kommunen och i respektive förvaltning. I år har socialförvaltningen reviderat den förvaltningsspecifika omvärldsanalysen från föregående år där strukturen och syftet med analysen framgår tydligare. Omvärldsanalysen är framtagen för att användas i den fortsatta verksamhetsplaneringen.

Sammanfattningen av de förvaltningsspecifika omvärldsanalyserna ska skickas till kommunledningsförvaltningen före 26 februari och kommer att delas ut till de förtroendevalda vid analysseminarier i början av mars. De kommer dessutom vara ett av underlagen när kommunstyrelsens budgetberedning tar fram förutsättningar till nämndernas yttrande till Mål och budget 2022 med flerårsplan 2023 - 2026 som sedan beslutas av kommunfullmäktige under april 2021.

Omvärldsanalysen i sin helhet följer socialnämndens beslut om yttrande till Mål och budget 2021 med flerårsplan 2023 – 2026 som lämnas in till kommunstyrelsens budgetberedning den 7 september 2020.

Förutsättningar, händelser och trender som bedöms påverka verksamheten knyts i analysen till de åtta problemområden som den politiska majoriteten i kommunen beslutat att utvecklingsarbetet ska kretsa kring under mandatperioden. Mycket av det som bedöms som viktigt har pekats ut i såväl nationella som kommunövergripande analyser. Bärande delar överensstämmer dessutom med det som lyftes fram förra året, och pekar på fortsatt stora utmaningar och dilemman där komplexiteten ökar. Förutom övergripande förutsättningar och trender redovisas i omvärldsanalysen också nya lagar och föreskrifter som kan komma att påverka verksamheterna. För att nå beslutade mål kommer betydande effektiviseringar och väl avvägda prioriteringar att behövas de

kommande åren. Tillitsbaserad styrning och förebyggande arbete är viktiga delar i detta. Ett sätt att skapa förutsättningar för självständighet, integritet och livskvalitet för botkyrkaborna handlar om att ta tillvara digitaliseringens möjligheter och anpassa service och tjänster efter medborgarens behov.

2021-01-25

Dnr: SN/2021:00033

Referens

Jennifer Gavin, chef stöd- och utveckl-
ingsenheten

Mottagare

Socialnämnden

Omvärldsanalys 2022-2025 (SN/2021:00033)**Förslag till beslut**

Socialnämnden tar del av informationen

Sammanfattning

Varje år görs omvärldsanalyser i kommunen och i respektive förvaltning. I år har socialförvaltningen reviderat den förvaltningsspecifika omvärldsanalysen från föregående år där strukturen och syftet med analysen framgår tydligare. Omvärldsanalysen är framtagen för att användas i den fortsatta verksamhetsplaneringen.

Sammanfattningen av de förvaltningsspecifika omvärldsanalyserna ska skickas till kommunledningsförvaltningen före 26 februari och kommer att delas ut till de förtroendevalda vid analysseminarier i början av mars. De kommer dessutom vara ett av underlagen när kommunstyrelsens budgetberedning tar fram förutsättningar till nämndernas yttrande till Mål och budget 2022 med flerårsplan 2023 - 2026 som sedan beslutas av kommunfullmäktige under april 2021. Omvärldsanalysen i sin helhet följer socialnämndens beslut om yttrande till Mål och budget 2021 med flerårsplan 2023 – 2026 som lämnas in till kommunstyrelsens budgetberedning den 7 september 2020.

Förutsättningar, händelser och trender som bedöms påverka verksamheten knyts i analysen till de åtta problemområden som den politiska majoriteten i kommunen beslutat att utvecklingsarbetet ska kretsa kring under mandatperioden. Mycket av det som bedöms som viktigt har pekats ut i såväl nationella som kommunövergripande analyser. Bärande delar överensstämmer dessutom med det som lyftes fram förra året, och pekar på fortsatt stora utmaningar och dilemman där komplexiteten ökar. Förutom övergripande förutsättningar och trender redovisas i omvärldsanalysen också nya lagar och föreskrifter som kan komma att påverka verksamheterna. För att nå beslutade mål kommer betydande effektiviseringar och väl avvägda prioriteringar att behövas de

2020-09-11

kommande åren. Tillitsbaserad styrning och förebyggande arbete är viktiga delar i detta. Ett sätt att skapa förutsättningar för självständighet, integritet och livskvalitet för botkyrkaborna handlar om att ta tillvara digitaliseringens möjligheter och anpassa service och tjänster efter medborgarens behov.

Charlotte Lagerkvist
T.f Förvaltningsdirektör

Jennifer Gavin
Chef Stöd- och utvecklingsenheten

Bifogas: Omvärldsanalys 2022-2025

Expedieras till
Kommunledningsförvaltningen, Annette Ödalen
IFO-chefer samt verksamhetschefer och kvalitetsledare, Socialförvaltningen

**DET HÄR ÄR
BOTKYRKA**

Förvaltningsspecifik Omvärldsanalys 2022-2025

Socialnämnden

Innehållsförteckning

1 Förvaltningsspecifik Omvärldsanalys 2022-2025.....	3
1.1 Presentation av omvärldsanalysen	3
1.2 Sammanfattning	3
2 Övergripande konsekvenser och förutsättningar.....	6
2.1 Ekonomi	6
2.2 Befolkning.....	7
2.3 Klimat och miljö	7
2.4 Digitalisering och IT-säkerhet.....	8
2.5 Värderingsförändringar och individualisering	8
2.6 Covid-19 pandemin.....	9
3 Konsekvenser för verksamheten.....	10
3.1 Segregation.....	10
3.2 Arbetsmarknad och vägen till egen försörjning	12
3.3 Bostad och hemlöshet	13
3.4 Våld och kriminalitet.....	14
3.5 Psykisk ohälsa	15
3.6 Placerade barn - förutsättningar för utbildning och arbete.....	15
4 Nya lagar och föreskrifter	16
5 Botkyrka kommun som organisation	18

1 Förvaltningsspecifik Omvärldsanalys 2022-2025

1.1 Presentation av omvärldsanalysen

Socialnämndens omvärldsanalys 2022-2025, dnr: SN 2021/:00033

I socialnämndens omvärldsanalys 2022-2025 presenteras de händelser i omvärlden som med sannolikhet kommer att påverka Botkyrka kommun och Botkyrka kommuns invånare från 2022 och framåt. Händelser som bör tas i beaktande inför socialnämnden och socialförvaltningens kommande planering och mål med verksamheten.

Omvärldsanalysen redovisar faktorer och händelser som sker lokalt och i världen och som kommer innebära både möjligheter och utmaningar för kommunen.

Innehållet i omvärldsanalysen förhåller sig till den politiska prioriteringen och redogör i sin helhet för de åtta problemområden som den politiska plattformen har identifierat:

- Skolsegregation, alla barn lyckas inte
- Att Botkyrkaborna inte är nöjda med sin omsorg
- Att alla inte kan och vill bo i Botkyrka
- Trygghet och trivsel i Botkyrka
- Kriminella organisationer
- Botkyrkas påverkan på klimat och miljö
- Att alla Botkyrkabor inte känner sig delaktiga i Botkyrkas utveckling
- Få till mer näringsliv och jobb

Omvärldsanalysen är sedan strukturerad efter konkreta faktorer och förutsättningar, på övergripande liksom på en mer verksamhetsnära nivå, som kan ha konsekvenser för socialnämnden. Varje sådant område diskuteras där det finns behov och anledning utifrån lokal, regional - och globalnivå, samt utifrån aktuella samhällstrender av relevans.

I sammanfattningen ges en övergripande bild av vad omvärldsanalysen innehåller.

1.2 Sammanfattning

I sammanfattningen presenteras övergripande innehåll i socialnämndens omvärldsanalys och sammanfattningen fokuserar på att ge en kort redogörelse för analysens fokuspunkter.

Årets förvaltnings specifika omvärldsanalys pekar på fortsatt stora utmaningar och dilemman. Det är därför viktigt att nämnden ser över de möjligheter som finns och är innovativa för att hitta nya lösningar.

Analyserna pekar på att medborgarna har nya och högre krav på välfärden och att de som får del av insatser och stöd ofta ställer högre krav på tillgänglighet, delaktighet och involvering samtidigt som vi går mot ett starkare individfokus. Vidare lyfter vi fram i omvärldsanalysen att ett sätt att skapa förutsättningar för självständighet, integritet och livskvalitet för medborgaren handlar om att ta tillvara digitaliseringens möjligheter och anpassa service och tjänster efter medborgarens behov.

Omvärldsanalysen pekar också på förväntat sämre ekonomiska förutsättningar för kommuner. Detta samtidigt som en ökande andel barn, unga och äldre traditionellt medför ökade utgifter för välfärden. Tillsammans med asylsökande och nyanlända i kommunen innebär detta ett tryck på bostäder, förskolor, skolor, socialtjänst och vård och omsorg.

Socialtjänsten är ”det yttersta skyddsnätet” och när medborgare har alltmer komplexa behov av stöd och omsorg ökar också komplexiteten i våra insatser. Det handlar till exempel om vuxna med

Socialnämnden

beroendeproblematik och psykisk ohälsa och om barn och unga med komplexa behov, inte sällan i kombination med olika aspekter av kriminalitet eller våld. När andra huvudmän gör besparingar, snävar in sina målgruppsdefinitioner och specialiserar sig avbördar de sig det egna ansvaret och hänvisar till socialtjänstens yttersta ansvar.

Volymökningar tillsammans med sämre ekonomiska förutsättningar bidrar till denna komplexitet och de utmaningar som särskilt rör medborgares behov av stöd och omsorg. Betydande effektiviseringar och väl avvägda prioriteringar kommer att krävas för att kunna balansera ekonomin och medborgarens behov.

Sådana effektiviseringskrav måste samtidigt hanteras som det dilemma det faktiskt är.

Tillitsbaserad styrning och medarbetarskap utgör tillsammans med ny teknik och ny kunskap möjligheter när vi står inför detta dilemma. För att hantera komplexa utmaningar måste vi ha mål som faktiskt handlar om den kvalitet vi strävar efter. Vi måste ha metoder för att identifiera medborgarens behov och jobba processinriktat utifrån dessa. En förutsättning är också att vi skapar verkligt handlingsutrymme för medarbetarskap, en utmaning i sig i en allt mer centraliserad organisation med uttalad ekonomistyrning.

För att verksamheterna ska kunna möta Botkyrkabornas behov av stöd för att leva ett självständigt liv är det viktigt att vi tar tillvara på dessa möjligheter samtidigt som vi planerar för hur vi ska hantera alla utmaningar på bästa sätt.

De rubriker som lyfts fram i socialförvaltningens omvärldsanalys tar utgång i de problemområden som lyfts fram av den politiska majoriteten i Botkyrka.

Ekonomi

Ekonomin är osäker – den har under 2020 påverkats negativt av Covid-19, under våren föll konjunkturen rekordsnabbt. Under 2021 och 2022 väntas viss återhämtning, men restriktioner i samhället tillsammans med förändrat beteenden hos befolkningen väntas bromsa den ekonomiska utvecklingen.

Befolkning

En relativt stor andel av länets asylsökande är bosatta i Botkyrka. Det är rimligt att förvänta sig att ett relativt stort antal människor även framöver kommer att vilja bosätta sig i kommunen. Effekter från lagstiftning som reglerar rätten till ersättning för asylsökande som väljer egen bostättning och den så kallade gymnasielagen kan innebära att dessa målgrupper kommer att ha än mindre förutsägbara inkomster och att behovet av kommunala insatser kan öka.

Klimat och miljö

Kommunen behöver ha beredskap för förväntade värmeböljor som bedöms bli allt vanligare i framtiden.

Digitalisering och IT-säkerhet

Med en utveckling av digitala medel kan socialnämnden göra sig mer tillgänglig. Distansarbetet med anledning av covid-19 pandemin har visat flera goda effekter. Höga krav på informationssäkerhet föreligger socialförvaltningen och stöd i form av teknisk kompetens för att driva själva utvecklingsarbetet är nödvändigt.

Värderingsförändringar och individualisering

Medborgarna kommer att förvänta sig ett medborgarperspektiv snarare än ett produktionsorienterat perspektiv på verksamheter.

Covid-19 pandemin

Verksamheterna har mycket att vinna på att effekter, konsekvenser och möjligheter som har

Socialnämnden

uppdagats efter covid-19 pandemin analyseras – både för framtida scenarion men också för effektivisering av verksamheten.

Segregation

Segregationen kan sägas vara den gemensamma nämnaren för många av Botkyrka kommuns problem, barns uppväxtvillkor, en arbetsmarknad som tar vara på kunskap och kompetens och ett lokalsamhälle som håller ihop diskuteras särskilt.

Arbetsmarknad och vägen till egen försörjning

Kommunernas kostnader för det ekonomiska biståndet ökar generellt i Sverige, liksom antalet hushåll som tar emot ekonomiskt bistånd. Vägen till egen försörjning ser olika ut för olika människor, många Botkyrkabor kommer att ha svårt att med egen kraft nå egen försörjning och satsningar på särskilt utsatta grupper kommer att vara fortsatt viktiga – många unga i kommunen saknar egen försörjning.

Bostad och hemlöshet

Det råder fortsatt stor bostadsbrist och höga hyror, särskilt utsatta med låg inkomst kommer få det fortsatt svårt. Hemlösheten kan främst bedömas som strukturell, bland annat då det är höga krav på att bli godkänd som hyresgäst.

Våld och kriminalitet

Det grova våldet fortsätter att öka liksom bland barn och unga, inte minst i Botkyrka. Kriminella organisationer och ungdomsbrottslighet ökar.

Psykisk ohälsa

Flera trender i anslutning till psykisk ohälsa är särskilt oroande för nyanlända, för kvinnor, och för äldre samt barn och unga. Skolfrånvaron har koppling till psykisk ohälsa.

Placerade barn – förutsättningar för utbildning och arbete

Hur barnen lyckas i skolan är den enskilt viktigaste faktorn för hur det ska gå för dem senare i livet. Placerade barn har sämre skolresultat. Orsakerna bedöms vara en instabil uppväxt med byten av placering och skola, att skolan har varit lågprioriterad av socialtjänsten och att ansvarsfördelningen mellan socialtjänst och skola varit oklar.

Nya lagar och föreskrifter

Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag, ett särskilt hedersbrott, språkplikt, övervägande av vårdnadsöverflytt, revidering av vårdplan för placerade barn och särskilda lämplighetskrav för offentliga biträden och barnkonventionen är förändringar och förslag som bedöms ha stor inverkan för verksamheten.

Botkyrka kommun som organisation

Tillitsbaserad styrning och förebyggande arbete bedöms vara förutsättningar för en hållbar kommunal verksamhet. Och kommunen som organisation har mycket att vinna på att komma närmare civilsamhället.

2 Övergripande konsekvenser och förutsättningar

I detta kapitel redogörs för de faktorer som antingen är vanligt återkommande i en omvärldsanalys eller som kan betraktas ur ett mer övergripande perspektiv där socialnämndens verksamheter bedöms ha mindre möjlighet att direkt påverka.

2.1 Ekonomi

Såväl världsekonomin som Sveriges ekonomi har under 2020 påverkats negativt av Covid-19, och under våren föll konjunkturen rekordsnabbt. Under 2021 och 2022 väntas viss återhämtning, men restriktioner i samhället tillsammans med förändrat beteenden hos befolkningen väntas bromsa den ekonomiska utvecklingen. En viktig faktor för ekonomins återväxt är snabb och framgångsrik massvaccination mot Covid-19, som bidrar till att restriktioner kan lyftas och efterfrågan på framförallt tjänster kan öka.

Redan innan pandemin hade Sverige lämnat en period av högkonjunktur med hög ekonomisk tillväxt och under de kommande åren väntas tillväxten och sysselsättningen minska, vilket kommer att medföra ett minskat skatteunderlag. På grund av pandemin minskade sysselsättningsgraden betydligt under 2020. Minskningen beräknas fortsätta under 2021, för att sedan öka något under 2022.

Utöver Covid-19 finns andra faktorer som bidrar till osäkerhet gällande utvecklingen av Sveriges ekonomi. Vad som sker i Europa har direkt påverkan på Sveriges förutsättningar, andra världshändelser som spänningar mellan nationer och val i ledande nationer som USA.

Sammantaget pekar fler analyser på förväntat sämre ekonomiska förutsättningar för kommuner, så också för Botkyrka. Detta samtidigt som kommunen står inför en ökande andel barn, unga och äldre som traditionellt medför ökade utgifter för välfärden. Även asylsökande och nyanlända i kommunen innebär ett ökat tryck på bostäder, förskolor, skolor, socialtjänst samt vård och omsorg. Nya krav i lagar, föreskrifter med mera, bidrar också tillsammans med nya möjligheter (ny teknik, nya metoder, ny kunskap) till att ambitioner höjs. Det finns anledning att påminna sig om att all ny teknik inte leder till minskade kostnader, inte ens på sikt. Med nya tekniska möjligheter kommer nya möjligheter att möta fler och mer komplexa behov – behov vi inte alltid tidigare kunde erbjuda lösningar för.

De ekonomiska förutsättningarna kommer sammantaget med den komplexitet och de utmaningar som särskilt rör medborgares behov av stöd för att leva ett självständigt liv att leda till behov av betydande effektiviseringar, omprioriteringar och nya sätt att ge välfärdstjänster. För att nå lokala politiska mål och lagstiftningens intentioner kommer väl avvägda prioriteringar behövas de kommande åren.

Samtidigt som både behov och möjligheter att tillfredsställa behoven ökar – så ökar också kostnaderna för den redan befintliga välfärden. Den demografiska utvecklingen där relativt färre medborgare kommer att vara i yrkesverksam ålder spär på denna utveckling, både när det gäller ökade behov av välfärdstjänster och när det gäller minskade skatteintäkter. Sveriges kommuner och regioner (SKR) sammanställer regelbundet de ekonomiska konsekvenserna av denna utveckling för Sveriges kommuner.

Till nationella satsningar knyts ofta olika typer av statsbidrag. Utifrån regeringens budgetproposition är det vanligt med olika typer av nationella överenskommelser. Dessa pekar ut hur statsbidrag ska fördelas och användas kommande år inom bland annat socialnämndens ansvarsområden. Men flera statsbidrag och projektmedel söks i konkurrens och förutsättningarna för att ta del av medlen, och behålla dem, inte alltid självklart överensstämmer med lokala mål och prioriteringar i kommunen. Det betyder i praktiken att det inte är effektivt för förvaltningen att alltid söka alla bidrag.

2.2 Befolkning

Befolkningstillväxten i Stockholmsregionen och i Botkyrka påverkar förutsättningarna för det kommunala uppdraget. Folkmängden och dess sammansättning har stor grundläggande betydelse för hur vi ska dimensionera kommunens verksamheter.

Befolkningsprognoser för kommunen påverkas i hög grad av flyktingfrågor och annan invandring, något som i sin tur påverkas av det utrikespolitiska läget och händelser i omvärlden, samt av den nationella asylpolitiken. Under de tre senaste åren har antalet asylsökande i Sverige legat på en relativt låg nivå, och de reserestriktioner som införts med anledning av Covid-19 har medfört en drastisk minskning både av antalet asylansökningar och ansökningar om arbetstillstånd 2020. I den senaste planeringsprognosen från oktober 2020 utgår Migrationsverket från att reserestriktionerna gradvis kommer att lyftas under 2021, varför en ökning av antalet asylansökningar väntas under perioden 2021-2023.

En relativt stor andel av länets asylsökande är bosatta i Botkyrka. Det är rimligt att förvänta sig att ett relativt stort antal människor även framöver kommer att vilja bosätta sig i kommunen. Sedan 1 januari 2020 gäller ny lagstiftning som reglerar rätten till ersättning för asylsökande som väljer egen bostad. I Botkyrka kommer vissa stadsdelar att vara undantagna rätten till ersättning. Det innebär att om personer ändå väljer att bosätta sig där kommer de att förlora sin dagersättning. Hittills har det inte påverkat antalet som väljer att bosätta sig i kommunen. Vi får räkna med att en av kommunens svagaste grupper kommer att ha än mindre förutsägbara inkomster och att behovet av kommunala insatser kan komma att öka.

Mycket pekar också på att bestämmelserna i den tillfälliga migrationslagen, som träder ur kraft i juli 2021, kommer att permanentas. Det skulle innebära att tillfälliga uppehållstillstånd blir norm, vilket innebär att vi får räkna med otryggare levnadsförhållanden för många nyanlända.

Mycket talar för att de flyktingar som kommer att komma till Botkyrka också bär med sig svåra erfarenheter och har stort behov av stöd av olika slag. Flyktingar är även en av de grupper där den psykiska ohälsan är relativt hög. Andelen kvotflyktingar kommer troligen att öka också av de nyanlända som anvisas till kommunen, dessa flyktingar har generellt större behov av initialt stöd och flera har stora vårdbehov.

Lagen om ny möjlighet till uppehållstillstånd för vissa ensamkommande, den så kallade gymnasielagen, trädde i kraft den 1 juli 2018. De tidigare ensamkommande barn som sökt uppehållstillstånd för gymnasiestudier kommer även de att under sin studietid ha svårt med bostad och försörjning. Vi kommer under de närmaste åren kunna se effekten av denna lagstiftning då flera kommer att avsluta sina studier. Genom att ett stort antal av de tidigare ensamkommande barnen efter avslutade studier inte kommer att kunna få uppehållstillstånd på någon annan grund och inte heller kommer att återvända till sina hemländer riskerar de att hamna i utanförskap utan laglig möjlighet till försörjning. Då är risken stor för att de bland annat utnyttjas av kriminella grupperingar. Förvaltningen behöver bevaka utvecklingen och hanteringen av den här situationen i andra kommuner i Sverige och överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att förhindra en sådan utveckling i Botkyrka.

2.3 Klimat och miljö

Enligt SMHI förväntas värmeböljor bli vanligare i framtiden vilket ställer krav på den beredskap som finns för att möta dessa utmaningar. Våra boenden behöver bli bättre rustade för att möta ihållande perioder av värme under sommaren. Värmeböljor kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. På sikt måste nämndens boenden anpassas för att klara av längre perioder av höga temperaturer. Det är viktigt att framöver säkerställa att byggnaderna på något sätt och i någon form helt eller delvis kan kylas ner. Vid nybyggnation behöver byggandet i större grad utformas utifrån verksamheternas behov, och möjligheter till samverkan mellan olika verksamheter, för att nyttja

lokalerna på bästa sätt. Medarbetares arbetsmiljö kan också behöva anpassas för ett hållbart arbetsklimat i samband med värmeböljor.

2.4 Digitalisering och IT-säkerhet

Socialtjänsten är ett område där digitalisering innebär stora möjligheter att bättre tillgodose de olika behoven hos medborgarna. En lärdom från 2020 är till exempel att socialförvaltningen genom att komplettera traditionella behandlingssamtal med digitala sådana blir mer tillgänglig för grupper som inte kan eller vill komma till socialtjänstens lokaler.

För att kunna möta målgruppernas behov behöver förvaltningen kontinuerligt fråga sig om en digitalisering eller automatisering av en välfärdstjänst skulle innebära ökad tillgänglighet, större självständighet eller delaktighet för medborgaren. Det finns ett stort intresse bland klienter att använda digital teknik, inte minst unga personer som har stor vana vid digital tillgänglighet och kommunikation. Samtidigt har alla inte tillgång till en dator eller smartphone, något som kan innebära att vissa hamnar helt utanför den kommunikation som sker digitalt. En stor utmaning är att parallellt med ökad digitalisering kunna möta de målgrupper som har låg teknisk kunskap, begränsade språkkunskaper och/eller olika funktionsnedsättningar. Alla har inte heller ekonomiska möjligheter att hålla en teknisk utrustning uppdaterad. I en mer digitaliserad omvärld behöver socialtjänsten säkerställa att de som tar del av våra insatser inte hamnar i digitalt utanförskap. Detta är bland mycket annat en viktig fråga för minskad segregation. Då det inte är någon annan huvudman som har det uppdraget idag blir det i slutändan kommunen som har det yttersta ansvaret även för digitalt utanförskap på samma sätt som det ansvar vi har för det sociala utanförskapet.

Nämndens verksamheter och tjänster hanterar i hög grad personuppgifter av känslig natur, vilket ställer höga krav på informationssäkerhet i de system som används. En förutsättning är att kommunens övriga system och digitala plattformar stödjer utvecklingen. Som det ser ut idag kan inte sådan information hanteras i Botkyrka kommuns allmänna IT miljö (e-post, chatt, utskrift osv) det gäller även lagring av information i datorer, telefoner och annan digital utrustning.

Förvaltningen behöver stöd i form av teknisk kompetens för att driva själva utvecklingsarbetet inom digitaliseringen, i dessa frågor behöver förvaltningarna i kommunen samarbeta för att utnyttja resurserna effektivt. Mycket talar för att det vore en styrka om det fanns någon med helhetsansvar för att samordna kommunens digitalisering, inklusive välfärdsteknologi.

Andra vägar som kan prövas är mer strategiskt samarbete med leverantörer. Ett led i detta är att börja publicera öppna data och på så sätt möjliggöra innovationsarbete i leverantörsleden.

Kommunerna behöver driva innovationsarbete i samarbete med leverantörer utifrån att vi saknar budget och kompetens för att kunna driva utvecklingen själva. Oavsett detta måste vi och alla andra kommuner bli bättre på att i våra kravställningar utmana existerande leverantörer så att det sker en uppdatering på de tjänster som de vill sälja till oss. Vi måste ställa krav på att det finns integrationer och rätt standarder så att vi kan koppla ihop och föra över information mellan våra och andra huvudmäns system och tjänster där detta är effektivt och önskvärt.

En utmaning i arbetet är att balansera skydd för personlig integritet, kvalitet, säkerhet och effektivitet. Ansvaret för regelverket runt detta ligger på staten och SKR (Sveriges kommuner och regioner). Berörda förvaltningar behöver hålla sig uppdaterade och informerade om vad som sker inom befintlig lagstiftning. Men utmaningar gällande informationssäkerhet och integritet finns då information och dokumentation är digital. Medarbetare kommer att behöva kompetensutveckling för att möta kraven.

2.5 Värderingsförändringar och individualisering

Vi går mot en tilltagande individualisering av samhället, där utrymmet för individuell handlingsfrihet och individens egenmakt har ökat. Sociala insatser, vård och omsorg, transport, skola och andra samhällstjänster väljs med utgångspunkt i kvalitet och tillgänglighet. Medborgarna

Socialnämnden

kommer att förvänta sig ett medborgarperspektiv snarare än ett produktionsorienterat perspektiv på verksamheter. Globalt sett är tendensen att traditionella, grupporienterade värderingar får ge vika för mer individorienterade, i takt med att välståndet ökar och utbildningsnivån höjs. De ekonomiska klyftorna i Sverige ökar samtidigt som digitaliseringen riskerar att förstärka dessa klyftor. Det har skett en polarisering av människors tillgång till socialt och kulturellt kapital.

För Botkyrka innebär det utmaningar då det kan skapa socialt utanförskap, ge upphov till minskad tolerans, hatbrott, kriminalitet eller extrema rörelser. De ökade skillnaderna i samhället riskerar att cementera utanförskap, öka psykisk ohälsa och minska försörjningsförmågan hos vissa medborgare. Det kan leda till ökade behov av skydd, stöd och omsorg, ökade kostnader och krav på kompetens.

Medborgarnas förväntningar på kommunens service ökar och samtidigt ökar också medarbetarnas krav på sin arbetsgivare. Det kan vara en utmaning att bemöta medborgares och medarbetares synpunkter och missnöje i sociala medier. Många nyanlända kommer från länder med låg tillit till myndigheter och rättsväsende. Även kommunens medarbetare påverkas av samhällets värderingsförändring i stort. Att samtala om människosyn och bemötande blir troligen ännu viktigare. Omsorgsverksamheter och verksamheter med myndighetsövning behöver på ett tydligare sätt lyfta värdegrundsfrågor vid rekrytering och introduktion av nya medarbetare.

2.6 Covid-19 pandemin

Covid-19 pandemin slog till hårt och snabbt och har på kort sikt ställt krav på en samhällsutveckling som även långsiktigt kan medföra stora förändringar för världen och för Botkyrka kommun och socialförvaltningen.

Sjukdomen slår hårt mot äldre och mot de med socioekonomisk utsatthet, målgrupper aktuella för socialnämndens verksamheter. Vi har idag för lite underlag för att kunna spekulera i hur pandemin har påverkat de Botkyrkabor som är eller kan komma att vara aktuella för våra verksamheter. Omfattningen av förändringarna i kvaliteten, mätt som effekter för Botkyrkaborna, och för förvaltningen kommer inte kunna ses med säkerhet förrän längre fram, i en tid som vi kan kalla för efter pandemin. Oavsett om förändringarna är stora eller små har verksamheterna mycket att vinna på att de analyseras för framtida scenarion.

3 Konsekvenser för verksamheten

I detta kapitel redogörs för sådana konsekvenser för socialnämndens verksamheter som kan betraktas som mer verksamhetsnära.

Flera av de utmaningar som socialförvaltningen pekade på inför budgetåret 2020 ligger kvar och kommer sannolikt att kvarstå under överskådlig tid. Hit hör inte minst boendefrågor, frågor om egen försörjning, det oroande våldet och segregationens konsekvenser.

3.1 Segregation

Den politiska majoriteten i Botkyrka kommun lyfter fram segregationen som den gemensamma nämnaren för de identifierade problemområdena i kommunen (se inledning). Kommunens och socialnämndens arbete behöver fortsättningsvis fokusera på och kretsa kring frågor som prioriterar att motverka segregationen.

Kommunledningsförvaltningen har gemensamt med övriga förvaltningar tagit fram en jämlikhetsanalys med mycket fokus på segregation där dess mest framträdande effekter för Botkyrka kommun med invånare framgår. Dessa redogörs för i detta avsnitt.

Barns uppväxtvillkor

Barn och unga i Botkyrka växer idag upp med olika villkor och förutsättningar att leva ett gott liv. Skillnaderna mellan norra och södra Botkyrka är stora och det finns även skillnader inom och mellan stadsdelarna när det gäller trångboddhet, ekonomisk trygghet, studieresultat, delaktighet i fritidsaktiviteter, frihet att leva ett liv fritt från våld och förtryck samt möjlighet att vistas tryggt i offentliga miljöer. Alla dessa aspekter har bäring på ungas framtidstro och hopp om en bättre framtid. Det finns unga i kommunen som inte ser positivt på sin framtid eller tror att möjligheterna att förverkliga sig själva och sina drömmar är tillgängliga för dem.

Att förbättra barns uppväxtvillkor handlar om många olika delar som behöver förstärkas parallellt. Det handlar om aspekter så som exempelvis tillgången till arbete och ekonomisk stabilitet för föräldrar och vårdnadshavare, frånvaro och våld och förtryck både hemma och i det offentliga rummet och möjligheten till en skolgång som kan möta de individuella behoven och kompensera för eventuella svårigheter eller socioekonomiska aspekter.

Ungas psykiska och känslomässiga hälsa försämras över tid. Försämrade hälsa har samverkan med försämrade levnadsvillkor, social välfärd och segregation som i sin tur innebär utmaningar för både individen och kommunens förmåga att säkerställa ungas livschanser. Botkyrka har en högre andel ungdomar som är föremål för åtgärder och en lägre andel som motiveras att fullfölja sin gymnasieutbildning. Frånvaron från gymnasieskolan, psykisk ohälsa och sociala problem ökar och ställer helt nya krav på hur vi förmedlar betydelsen av utbildning, välmående och självförverkligande. Andra grupper av barn och unga som behöver uppmärksammas särskilt är; barn och unga med funktionsnedsättning, unga i gymnasiesärskolans nationella program med behov av särskilt stöd samt barn och unga i samhällsvård. Ett annat exempel handlar om våld mot barn och unga, både i hemmiljön och på offentliga platser. Barn har ett extra skyddsvärde.

Bristen på likvärdighet mellan barn och unga i Botkyrka kräver helhetsgrepp. Det förpliktigar kommunen att kompensera för den ojämlikhet som uppstår på grund av omständigheter i livet eller samhällsstrukturer som barn och unga inte kan påverka.

Kommunen har en roll att spela i att uppmärksamma barn med olika problematik för att utreda och samordna behov av stöd till varje enskilt barn, ett exempel är hög skolfrånvaro – att ta ansvar för att utreda orsakerna bakom samt att samverka med berörda för barnets bästa.

Den segregation som finns i Botkyrka innebär att skolans betydelse skiljer sig mellan olika

områden. I områden med socioekonomiskt gynnsam elevsammansättning är skolan i första hand en plats för elever att inhämta kunskaper. I områden med socioekonomiska mindre gynnsam elevsammansättning är skolans betydelse vidare. Skolan ska i dessa områden också vara en plats för trygghet, stabilitet och framtidstro. Kommunens och förvaltningarnas behov av samverkan blir mer än tydlig när vi diskuterar segregationens effekter för ungas uppväxtvillkor.

En arbetsmarknad som tar vara på kunskap och kompetens

Botkyrka är en av kommunerna i regionen med högst arbetslöshet. Redan innan pandemin låg arbetslösheten på höga nivåer och väntas öka de kommande åren. I sämre ekonomiska tider drabbas särskilt sårbara grupper på arbetsmarknaden hårt. Unga, de med funktionsnedsättning, äldre och utrikesfödda löper särskilt stor risk att hamna i arbetslöshet eller få sämre möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det finns också skillnader avseende kön när det gäller tillgången till arbete. Fortfarande är det så att kvinnor arbetar i mindre utsträckning än män. När det gäller exempelvis Botkyrkabor som har insatser inom daglig verksamhet är det svårt att förutse utvecklingen ju mer komplex problematiken blir för individen. Socialförvaltningen behöver ta detta i särskilt beaktande.

Att möjliggöra för Botkyrkabor att kunna försörja sig själva är en central jämlikhetsskapande insats. Här handlar det inte enbart om tillgången till en arbetsplats utan om arbete med en lön som man kan försörja sig själv och sin familj på, goda arbetsvillkor och möjligheter att lära och utvecklas på jobbet.

Arbetsmarknaden går idag miste om kunskap och kompetens som Botkyrkabor besitter. Det handlar dels om kunskaper som förvärvats och utvecklats på andra platser i världen och som vi inte alltid lyckas synliggöra, dels om ett enformigt fokus på formella kunskaper som förbiser vad våra invånare faktiskt kan till förmån för vad som står i en meritförteckning. Botkyrka kommun med socialförvaltningen är en av de största arbetsgivarna och behöver använda sin kraft och kapacitet till att stödja effektiva former för validering och formalisering av informella kompetenser som blir gångbara på arbetsmarknaden. I det ingår att själva göra plats åt grupper som vanligen har svårt att få och behålla ett jobb, men också att i mötet med arbetsgivare och i stödet till lokal näringslivsutveckling påverka för en mer öppen och inkluderande arbetsmarknad för alla.

Större delen av de arbetslösa Botkyrkaborna är utrikesfödda. Utöver varsel och därigenom ökad arbetslöshet på grund av pandemin hänger arbetslösheten ihop med faktorer så som exempelvis kort utbildningsbakgrund, begränsade kontaktnät, kognitiva svårigheter att tillgodogöra sig nya utbildningar, icke-synliggörandet av informella kompetenser, åtgärdströtthet och frånvaron av en positiv framtidstro där ett jobb som genererar lön inte känns avlägsen. Alla dessa faktorer och fler därtill har både individuella och strukturella komponenter. Det är inte ovanligt bland de mest sårbara grupperna att kvinnor och män som blir arbetslösa har en historik av olika typer av insatser från det offentliga. Fler långsiktigt hållbara lösningar som möter både individens och arbetsgivarens behov och som möjliggör en långsiktig etablering på arbetsmarknaden av de prioriterade grupperna är nödvändig.

Arbetsplatsförlagd kompetensutveckling, mer träffsäker matchning, möjlighet till språkutveckling på jobbet och bättre exponering av målgruppen som en möjlig resurs för arbetsgivare är viktigt.

Ett lokalsamhälle som håller ihop

De långtgående effekterna av en utpräglad segregation berör frågor om mänskliga rättigheter och demokratiska grundvärden. Motsatsen till ett lokalsamhälle som hänger ihop är splittring och konflikt.

Botkyrkas vardag innefattar hela skalan från stark sammanhållning över grupp- och kommungränser till splittring och konflikt. Vi är en segregerad kommun och i segregationens spår

Socialnämnden

följer misstänksamhet, känsla av otrygghet, bristande samhörighet och tillit och påverkar förutsättningen att utveckla en socialt hållbar kommun.

Kommunen behöver gemensamt och innovativt arbeta med bland annat att förstärka föreningslivet i socioekonomiskt sårbara områden, arbeta mer med ungdomsverksamhet, fritidsgårdar, lokalpolis, aktiv socialtjänst, riktade skolinsatser, värna om allmänna mötesplatser med mera. Vi behöver vara nytänkande inom våra olika verksamheter och möjliggöra rätt stöd för våra invånare. Två grupper vi har identifierat som särskilt exkluderade är kvinnor och män med funktionsnedsättning och människor som bor, vistas eller verkar i kommunen utan kommunens vetskap. Socialförvaltningen blir särskilt viktig i detta.

Socialnämnden har i uppdrag att på demokratins och solidaritetens grund främja människornas trygghet, jämlika levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Omvärldsanalysen pekar på flera stora utmaningar inom detta område, inte minst utifrån olika aspekter av segregationen. Genom att ge civila samhällets aktörer en självskrivna roll i den lokala samhällsutvecklingen möjliggörs ökad delaktighet och inflytande hos kvinnor och män som bor och vistas i kommunen och grunden för lokalsamhälle som håller ihop stärks. Samverkan med civilsamhället är avgörande för att vårt lokalsamhälle ska hålla ihop och präglas av de viktiga värdena som behövs för att Borkyrkaborna ska må bra. Samverkan behöver genomsyras av en förståelse för att den kommunala organisationen är en del av ett större kretslopp av aktörer som finns på platsen Botkyrka och som har avgörande inverkan på Botkyrkabornas liv. För Botkyrka kommun innebär det en bättre utvecklad förmåga att agera som partner i relation till civilsamhället. Att agera som partner innebär att vara ödmjuk inför de egna organisatoriska begränsningarna och inta en stödjande roll i frågor som inte kan inrymmas i de traditionella förvaltningsprocesserna. Det handlar om att våga ge makt, inflytande och till viss del ekonomiska resurser till lokala idéburna organisationer och tillsammans forma verksamhet som bättre kan svara mot de behov som kommer till uttryck på platsen.

Ett sådant samarbete skapar också den närhet som saknas mellan kommunen och kommunens medborgare, en närhet som kan ge positiva effekter för känslan av och möjligheten till delaktighet i den lokala politiken.

3.2 Arbetsmarknad och vägen till egen försörjning

Arbete är den viktigaste förutsättningen för egen försörjning och etablering i samhället, men också för att finansiera den gemensamma välfärden. I spåren efter Covid-19 minskade sysselsättningsgraden under 2020, och minskningen väntas hålla i sig under 2021. Rådande lågkonjunktur väntas också påverka arbetsmarknaden under kommande år. Från tidigare lågkonjunkturer vet vi att vissa grupper har svårt att återetablera sig på arbetsmarknaden, även när efterfrågan på arbetskraft ökar. Det finns en risk för att individer inom dessa grupper på sikt kommer att bli beroende av ekonomiskt bistånd.

Kommunernas kostnader för det ekonomiska biståndet ökar generellt i Sverige, liksom antalet hushåll som tar emot ekonomiskt bistånd. En viktig orsak är att de statliga förändringarna inom arbetsmarknadspolitiken bidrar till en övervältring av kostnader till kommunerna. När statliga myndigheter, såsom exempelvis Arbetsförmedlingen, ändrar sina arbetsätt och får en minskad budget blir det ofta svårare för individer att få ta del av insatser och åtgärder. De ökade kostnaderna är därmed ingenting som kommunen ensam kan påverka. Det handlar istället många gånger om en förskjutning av ansvaret som innebär att allt fler individer faller ut de statliga trygghetssystem och hänvisas till kommunen för att klara sin försörjning. Allra hårdast drabbas de som redan tidigare befunnit sig i en ekonomiskt utsatt position.

Arbetsförmedlingen har under de senaste åren genomfört stora förändringar i sitt arbetsätt, och en förskjutning har skett mot att arbetssökande nu förväntas skriva in sig, söka arbete och rapportera

Socialnämnden

via Arbetsförmedlingens digitala verktyg. För personer som av olika anledningar har svårt att använda digitala tjänster har det därför blivit svårare att ta del av Arbetsförmedlingens stöd. Det innebär ett ökat tryck på kommunerna att kompensera för glapp och brister i det statliga trygghetssystemet.

Kostnadsökningen av ekonomiskt bistånd under perioden 2018 - 2020 förklaras inte enbart av att antalet individer blir fler, även hushållens genomsnittliga behov av ekonomiskt bistånd ökar. Det kan bero på bland annat storleken på familjen, ökade boendekostnader eller att hushållen får minskade inkomster i form av till exempel aktivitetsstöd för deltagande i Arbetsförmedlingens insatser. Det finns i dag en oro hos många kommuner att nedläggningen av kontor och minskade medel till aktiviteter hos Arbetsförmedlingen ytterligare kommer att öka de kommunala kostnaderna.

Egen försörjning är en viktig del av ett självständigt liv. Vägen till egen försörjning ser olika ut för olika människor, många Botkyrkabor kommer att ha svårt att med egen kraft nå egen försörjning under de närmaste åren och satsningar på särskilt utsatta grupper kommer att vara fortsatt viktiga. Spåren av Covid - 19 kommer sannolikt vara synliga en lång tid framöver för den grupp som står långt ifrån arbetsmarknaden. Fler arbetssökande leder till en ökad konkurrens på arbetsmarknaden, vilket ökar risken att de som redan varit långt ifrån arbete kommer att hamna ännu längre ifrån. Verksamheterna inom socialförvaltningen noterar också särskilt att många unga vuxna i Botkyrka saknar egen försörjning, trots att ungdomsarbetslösheten sjunker i länet. I kommunen finns en rad satsningar för att hjälpa människor att finna sin egen väg och skapa förutsättningar som stärker den enskildes resurser. Det kommer sannolikt att finnas ett stort behov av sådana satsningar även kommande år.

3.3 Bostad och hemlöshet

Boende

Ett tryggt boende är en viktig grund för ett självständigt liv. Samtidigt är det fortfarande en stor brist på bostäder. De som står utanför bostadsmarknaden blir sannolikt också fler under kommande år, trots att bostadsbyggandet förväntas öka. Hyrorna för nya bostäder är höga vilket leder till att människor med mindre resurser kommer att ha fortsatt svårt att få ett eget bostadskontrakt. En annan bidragande orsak är sannolikt att det blir fler personer kommande år i de grupper som har svårast att få egen bostad, det gäller inte minst unga nyanlända Botkyrkabor. De upprustningar som nu sker i många bostadsområden byggda inom miljonprogrammet leder till hyreshöjningar, något som även för med sig förändrade villkor för många som har behov av ekonomiskt bistånd. I denna grupp finns redan idag många som lever med osäkra boendeförhållanden och har en svag hemkänsla. Hemlöshet och osäkra bostadsförhållanden i sig bidrar till sociala problem för grupper och individer. Detta gäller särskilt barn, då deras möjligheter till en trygg uppväxt försvåras. Bostadsbrist leder vidare till trångboddhet och till att fler skuldsätter sig. Andra konsekvenser kan bli att kommunen tvingas till fler dyra externa insatser.

Regeringen har inlett en utredning som förväntas vara klar hösten 2021, där utredaren ska titta på uppgiftsfördelningen mellan stat och kommun, samt de bostadspolitiska verktyg som kommuner har för att hjälpa de hushåll som står längst ifrån bostadsmarknaden. Utredarens uppdrag handlar också om att motverka boendesegregation och förbättra förutsättningarna för jämlika uppväxt- och levnadsvillkor.

Hemlöshet

Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden har framförallt strukturella orsaker, utöver det som redan beskrivits ovan kan nämnas höga krav för att bli godkänd som hyresgäst. Sammantaget kan inte bristen på bostäder ses som en "socialtjänstfråga". Bostadsfrågan är dock ett av flera områden där socialtjänsten har fått ansvar för nya grupper och nya uppgifter på grund av den

strukturella hemlösheten och bristen på bostäder. Hemlöshet drabbar Botkyrkabor i alla åldrar och i många olika grupper.

En vanlig förklaring till att just barnfamiljer står utan bostad är att de aldrig kommit in på bostadsmarknaden. Det finns omfattande inslag av att vara inneboende eller att ha andrahandskontrakt inom denna grupp. Dessa familjer hyr ofta rum eller lägenhet på en växande svart bostadsmarknad. Sådana boendeformer ökar risken för att man flyttar ofta, saknar en stadigvarande adress och inte kan tillgodogöra sig familjepolitiska stöd, som bostadsbidrag. För barn i familjer som tvingas att flytta ofta blir det också svårare att upprätthålla närhet till vänner och skolgången blir lätt drabbad. I spåren av att barns rätt stärks på olika sätt i lagar och föreskrifter blir boendefrågor ännu mer angelägna. Det finns en stor risk att den svarta andrahandsmarknaden fortsätter att växa och att allt fler barnfamiljer tvingas att vända sig till socialtjänsten för hjälp. Samtidigt finns signaler i verksamheterna på att hyresvärdar försöker minska antalet svartkontrakt, något som på kort sikt också kan öka behovet av akutbedömningar inom socialtjänsten utifrån att personer som blivit av med sådana boenden söker akut stöd.

Allt fler människor utan andra sociala problem vänder sig till socialtjänsten för att få bistånd till olika former av akuta och tillfälliga boenden. Med begränsade resurser äventyrar en sådan utveckling socialtjänstens möjligheter att fullgöra sitt uppdrag inom andra områden. Samtidigt är hemlöshet i kombination med andra problem något som gör utsatta människor än mer utsatta – och utmanar socialtjänstens sammantagna möjligheter att ge stöd till självständigt liv.

3.4 Våld och kriminalitet

Verksamheterna uppmärksammar mer grovt våld i samhället och noterar att detta inte minst påverkar barn och unga. Våld mot barn upptäcks och anmäls också i högre grad. Verksamheterna noterar vidare att grovt våld används även i yngre åldrar. Andra händelser som är viktiga att bevaka är att personer med ekonomiskt bistånd och funktionsnedsättning under senaste året kan ha utnyttjats för penningtvätt. Förutom den skada våld och kriminalitet medför för barn, familjer och andra vuxna, ökar de resurser som måste avsättas för att hantera våldets konsekvenser och detta påverkar samtliga verksamheter. Den skada våld och kriminalitet medför kommer att prägla och utmana många verksamheter inom socialtjänsten under överskådlig tid. Samtidigt utförs en rad främjande och förebyggande insatser som t.ex. våldsförebyggande arbete i skolorna, föräldrastödsprogram, familjebehandling, en särskild mottagning för våld i nära relation med flera.

Det kommer fortsatt att vara viktigt att ur kommunens perspektiv följa statistik och andra uppgifter om våld och kriminalitet. Det behövs också en vaksamhet för vad det är som mäts och med vilka syften olika uppgifter presenteras. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa våld spannar över den kommande tioårsperioden. Regeringen poängterar också i en utredning som tillsatts under 2019 att kommunerna har en central roll i samhällets brottsförebyggande arbete och kan bidra med insatser inom ramen för exempelvis socialtjänst. Idag finns inte något övergripande kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete. Regeringen utreder hur ett lagstadgat kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet bör utformas och vilka verksamheter som bör omfattas av ett sådant ansvar. Utredningen är en del i regeringens 34-punktsprogram med ytterligare åtgärder

Antalet våldsärenden är fortsatt högt i kommunen. När polisen anställer fler utredare som lokaliseras till Botkyrka för att arbeta med brott i nära relation finns förhoppningar om att sådana brott utreds snabbare och mer effektivt. Detta kan i sin tur leda till att antalet ärenden som kommer till socialtjänsten också ökar. Strategisk samverkan mellan kommunen på övergripande nivå och polisen genom socialtjänstens ordinarie verksamhet samt inom Våldspreventivt center, kan också föra med sig en ökning av antalet andra våldsärenden som aktualiseras inom såväl socialtjänst som hos polisen. Detta kan i sin tur medföra ökade behov av insatser från socialtjänsten i form av

Socialnämnden

exempelvis brottsofferstöd och tillfälliga boenden.

Utmaningar knutna till trygghet och trivsel i Botkyrka

Socialnämnden har i uppdrag att på demokratins och solidaritetens grund främja människornas trygghet, jämlika levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Omvärldsanalysen pekar på flera stora utmaningar inom detta område, inte minst utifrån olika aspekter av våld och kriminalitet. Socialtjänstens ansvar blir också tydligt utifrån den allt större fokuseringen på förebyggande arbete i framtidens socialtjänst.

3.5 Psykisk ohälsa

Psykisk ohälsa är ett omfattande problem och flera trender i anslutning till psykisk ohälsa är särskilt oroande för nyanlända, för kvinnor, och för äldre samt barn och unga. Problemen har blivit mer synliga de senaste åren och utmanar verksamheterna på flera sätt under överskådlig tid framöver. Det handlar generellt om mer psykisk ohälsa men det finns också en rad exempel på olika målgrupper och olika aspekter av psykisk ohälsa som särskilt lyfts fram i omvärlden. Ensamkommande barn med tillfälliga uppehållstillstånd och risk för avslag är en grupp som särskilt nämns och då särskilt knutet till omfattande risker för missbruk, prostitution osv. Andra exempel handlar om mer komplex psykisk ohälsa hos föräldrar och andra vuxna i barns närhet, se mer om just denna aspekt under rubriken förebyggande arbete. Verksamheterna noterar också en mer problematisk skolfrånvaro – med kombinationer av psykisk ohälsa och sociala problem. Regeringen har utifrån de stora utmaningarna inom detta område de senaste åren tagit fram överenskommelser med SKR kring psykisk hälsa (Uppdrag psykisk hälsa). Uppdrag psykisk hälsa har också en länsstruktur för samordning, analys och vissa aktiviteter, som riktar sig direkt till kommuner. Vidare pågår planering på regional nivå för ett resurscentrum för psykisk hälsa, i samverkan mellan regionen och kommunerna i Stockholms län samt Gotland.

3.6 Placerade barn - förutsättningar för utbildning och arbete

Placerade barn har i genomsnitt lägre betyg än andra barn och saknar oftare fullständiga betyg. De studerar inte heller vidare i samma utsträckning som andra barn. Samtidigt vet vi att en bra skolgång är en stark skyddande faktor för barns hälsa och utveckling. Enligt barnkonventionen har varje barn rätt till utbildning. Barnets bästa ska vara utgångspunkten i utbildningen. Även rätten till inflytande och delaktighet, rätten till respekt för den personliga integriteten och rätten att inte diskrimineras ska tas hänsyn till när barns utbildning utformas. Det innebär bland annat att utbildningen ska vara likvärdig oavsett var i landet barnet bor och oavsett barnets bakgrund och behov. Inget barn ska lämna skolan utan att vara rustat för de utmaningar som hen kan förvänta sig att möta i livet.

När ett barn placeras/omhändertas tar samhället över delar av föräldraansvaret. Ansvar för att garantera barnet rätten till utbildning ligger då istället på socialnämnden. Skolan har en avgörande betydelse för alla barns framtid och det gäller i högsta grad även placerade barn. Låg utbildningsnivå ökar risken för ohälsa och till exempel självmord, missbruk, kriminalitet och tonårsföräldraskap. Barn som är placerade löper mycket hög risk att i framtiden drabbas av hälsorelaterade och psykosociala problem.

Hur barnen lyckas i skolan är den enskilt viktigaste faktorn för hur det ska gå för dem senare i livet. Tre områden har identifierats som särskilt viktiga för att förstå de placerade barnets problematiska skolgång. Det handlar om en instabil uppväxt med byten av placering och skola, att skolan har varit lågprioriterad av socialtjänsten och att ansvarsfördelningen mellan socialtjänst och skola varit oklar.

4 Nya lagar och föreskrifter

Nya lagar och föreskrifter påverkar socialnämndens förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Nedan följer en redogörelse för de nya lagar och föreskrifter som förväntas påverka hur socialnämnden utför sitt uppdrag.

Förändringar som bedöms ha stor inverkan på socialnämndens uppdrag

Nedanstående förändringar bedöms ha stor och direkt inverkan på socialnämndens uppdrag och innebär därför ett större utvecklingsarbete.

Hållbar socialtjänst – en ny socialtjänstlag

Utredningen Framtidens socialtjänst lämnar förslag som tillsammans skapar förutsättningar för en hållbar socialtjänst. Utredningens större förslag handlar om förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst, övergripande planering och planering av insatser, kunskapsbaserad socialtjänst, ett förtydligat barnperspektiv och möjligheten att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning. Fullständig redogörelse för utredningens förslag finns på regeringens hemsida. Utredningens förslag har redovisats till regeringen och skickats ut på remiss till ett stort antal remissinstanser, bl.a. Botkyrka kommun. Nästa steg i lagstiftningsprocessen är att en proposition lämnas till riksdagen för beslut och ett sådant överlämnande bedöms av utredningen tidigast kunna ske under hösten 2021. Enligt utredningens förslag ska den nya socialtjänstlagen sedan träda i kraft den 1 januari 2023.

Ett särskilt hedersbrott

Utredningen lämnar förslag om att införa hedersbrott som en egen brottsrubricering med samma straffvärde som grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning och att skärpa regelverket kring kontaktförbud. Fullständig redogörelse för utredningens förslag finns på regeringens hemsida. Utredningens förslag har redovisats till regeringen och skickats ut på remiss till ett stort antal remissinstanser, bl.a. Botkyrka kommun. Nästa steg i lagstiftningsprocessen är att en proposition lämnas till riksdagen för beslut. Enligt utredningens förslag ska lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2022.

Språkplikt

Regeringen har lämnat en proposition till riksdagen för beslut om att den enskilde, om det behövs, ska vara med i vuxenutbildning i svenska för invandrare. Detta för att anses kunna stå till arbetsmarknadens förfogande – en så kallad språkplikt. Förslaget föreslås träda i kraft den 1 april 2021.

Övervägande av vårdnadsöverflytt, revidering av vårdplan för placerade barn och särskilda lämplighetskrav för offentliga biträden

Riksdagen beslutade den 10 december 2020 att anta ett utskottsbetänkande gällande följande lagändringar som ska träda i kraft den 1 mars 2021. Lagändringarna innebär förtydliganden kring hur ett övervägande om vårdnadsöverflytt ska gå till, hur vårdplanen ska utformas samt ett förtydligande kring tidsgränserna för detta. Särskilda lämplighetskrav ska också ställas på det offentliga biträdet för den unge i mål om LVU. Förslagen har tagits fram mot bakgrund av det i media uppmärksammade fallet ”Lilla hjärtat” och IVO:s granskning av detta.

Barnkonventionen

Barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020 och därefter har den i större utsträckning än tidigare beaktats i lagstiftningsprocessen samt vid beslut gällande barn. Myndigheter och organisationer såsom Barnombudsmannen och SKR har förtydligat hur barnkonventionen ska hanteras i relation till övriga lagar och kunskapsnivån på statlig och kommunal nivå har höjts. Det kan dock väntas att barnkonventionen i ökande omfattning kommer att få inflytande på nya lagar, domstolars prövning av mål och myndigheters och kommuners beslutfattande. Det är av vikt att

Socialnämnden

detta löpande bevakas.

Förändringar som bedöms påverka socialnämndens uppdrag

Nedanstående förändringar bedöms i någon del inverka på socialnämndens uppdrag och kännedom om dem är därför viktigt.

Ungdomsövervakning införs som ny påföljd, 1 januari 2021

Lagändringarna innebär att det införs en ny påföljd för unga lagöverträdare, ungdomsövervakning. Påföljden ska kunna utdömas i fall där varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande påföljder med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet. Domstolen ska få bestämma tiden för påföljden till mellan sex månader och ett år och Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten.

Utökade möjligheter till digital kommunikation i domstolsprocesser, 1 januari 2021

Lagändringarna innebär bland annat att en stämningsansökan i tvistemål och andra ansökningar enligt rättegångsbalken ska få göras digitalt. Ansökan ska i så fall skrivas under med en avancerad elektronisk underskrift.

Datainspektionen byter namn till Integritetsskyddsmyndigheten, 1 januari 2021

Namnbytet innebär ingen förändring i myndighetens verksamhet.

Bl.a. kommuner får möjlighet att söka stöd för åtgärder som bidrar till gröna och trygga samhällen, 15 januari 2021

Förordningen innebär att Boverket får ge stöd för att genomföra åtgärder för att öka eller utveckla stadgröniska eller ekosystemtjänster i områden med socioekonomiska utmaningar. Stödet kan sökas av bland annat kommuner och andra fastighetsägare. Stöd får ges för åtgärder som är till nytta för allmänheten utan krav på någon särskild motprestation. Den minsta totala kostnaden för åtgärderna ska uppgå till 200 000 kronor och stöd får ges med högst 50 procent av kostnaderna.

5 Botkyrka kommun som organisation

I detta kapitel diskuteras styrning, ledning, organisering, arbetssätt, kompetensförsörjning och politisk och demokratisk delaktighet utifrån Botkyrka kommun som myndighet och organisation. Precis som i övriga delar i analysen får omvärldsspaningar utifrån samhällstrender, evidensbaserad forskning liksom andra studier och utredningar även här en viktig roll.

Tillitsbaserad styrning

Flera utredningar och forum problematiserar och för dialog om framtidens socialtjänst. Att förenkla dokumentationen inom myndighetsutövningen är nödvändigt och något som lyfts i fler och fler sammanhang. I detta arbete finns mycket att inspireras av från Tillitsdelegationen (SOU 2018:47). Tillitsdelegationen har som mål att styrningen av den offentliga förvaltningen i högre utsträckning ska baseras på tillit. Medarbetarnas kunskap och erfarenhet ska bättre tas tillvara så att välfärdstjänsterna genererar större nytta och kvalitet för medborgarna. Tillitsbaserad styrning kräver förändringar i organisationen/ledarskapet, målstruktur och kultur. Det räcker inte att ha medborgarens fokus som ledstjärna och att kartlägga processer. En grundläggande utgångspunkt i tillitsdelegationens utredning är att ett mycket starkare inslag av tillitsbaserad styrning och ledning kan utgöra en viktig delösning på de olika problem och hinder som i dag begränsar medarbetarens handlingsutrymme och verksamheternas utveckling och därmed också kvaliteten på välfärdstjänsterna.

Medarbetarnas kunskap och erfarenhet måste tas bättre tillvara så att välfärdstjänsterna genererar större nytta och kvalitet för medborgarna. När man har tillit till professionen borde mindre resurser behöva läggas på kontroll, särskilt om denna kontroll ökar kraven på den typ av dokumentation som mer stressar den enskilde handläggaren, jämfört med vad kontrollen kan öka rättssäkerheten för den enskilde. När vi med intresse följer dessa trender bör vi dock bevaka så att inte viktiga delar av det sociala arbetet går förlorade i vår iver att förenkla. Utredning av behov måste kanske inte vara en transportsträcka som är bättre ju kortare den är.

Förebyggande arbete får en mer framskjuten roll

Enligt rapporten En förebyggande socialtjänst (SOU 2018:32) behöver former och arbetssätt för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen utvecklas och etableras. Rapporten pekar på att kommunen bör ta ett övergripande och aktivt ansvar för att samordna det förebyggande arbetet i kommunen och för socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen. Förebyggande insatser får i denna rapport en mycket framträdande roll. SKR betonar också förebyggande arbete (Framtidens utmaningar och socialtjänstens organisering – förslag till en förändrad socialtjänst). Många menar att kommunerna kan och bör intensifiera arbete med förebyggande innehåll för att vända på negativa spiraler. Områden som missbruk, psykisk ohälsa, elevhälsa, och ungdomsmottagningar är exempel där förebyggande arbete redan är viktigt men också kan utvecklas.

Ett annat exempel där det förebyggande arbetet utgör själva kärnan är stödet till anhöriga. Sådant stöd har varit lagstadgat sedan länge men många kommuner lever inte upp till lagens intentioner. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) menar att om en tillsyn skulle genomföras skulle den försvåras av att den valda regleringen är en ramlagstiftning och att stödet huvudsakligen ges som service, som inte dokumenteras. Utveckling av förebyggande verksamhet på alla nivåer (samhällsnivå, strukturell nivå, rationell nivå och individuell nivå) lyfts fram inför den nya, framtida socialtjänstlagen.

Barnrättsperspektivet utifrån barnkonventionen är ett område där det förebyggande arbetet lyfts fram. En del i detta är vikten av att uppmärksamma att barn och unga kan vara anhöriga till någon med allvarlig psykisk sjukdom eller allvarligt missbruk. Många av dessa barn och unga blir i en sådan situation omsorgsgivande, samtidigt som de kan sakna samhällets stöd då frågan generellt får liten uppmärksamhet. Nationellt kompetenscentrum för anhöriga (NKA) uppskattar att åtta procent

Socialnämnden

växer upp med allvarligt missbruk eller allvarlig psykisk sjukdom i familjen. NKA beräknar att dessa åtta procent i vuxen ålder står för omkring en fjärdedel av samhällets årliga kostnader för psykisk sjukdom och missbruk av alkohol och narkotika. Sedan flera år har Socialstyrelsen betonat vikten av ett familjebaserat perspektiv och arbetat med frågan utifrån regeringsuppdrag. Det är dock ofta långt kvar till familjeperspektiv i stora delar av vården och omsorgen i samhället. Respektive verksamhet har istället fokus på individen, utan att se betydelsen av hela det sociala sammanhang där barn eller föräldrar ingår. Samtidigt finns positiva trender när det gäller samverkan och samarbete i Botkyrka. Det gäller exempelvis kontakter mellan kommunens anhörigstöd och regionen, speciellt psykiatri. Alla regionens vårdenheter har en barnsamordnare och mindre organisatoriska enheter och avdelningar har utbildade barnombud.

Förebyggande arbete innebär bland mycket annat att verksamheter för att kunna tillgodose behov och samtidigt vara resurseffektiva kommer att behöva öka sin kunskap om risk- och skyddsfaktorer för att arbeta proaktivt. Att ha tidigare och mer lättillgängliga insatser kommer att bli allt viktigare. Öppna förskolan är ett exempel på detta, inte minst när det gäller arbetet med att ge föräldralediga stöd från SFI under sin föräldraledighet. Effektiva och evidensbaserade föräldrastödsprogram samt förenklad biståndsbedömning är andra delar av denna utveckling.

Tillgång till personal i kommunens verksamheter

Sammantaget pekar analysen av rekryteringsläget till socialtjänstens verksamheter på fortsatta problem inom flera verksamheter, inte minst när det gäller att nå nya medarbetare med relevant utbildning och erfarenhet. Detta påverkar förutsättningarna på olika sätt och analysen förväntas gälla hela planperioden. Den stora bristen på handläggare inom berörda områden märks i alla delar av landet. Detta driver upp såväl löner som personalomsättning i Botkyrka kommun, och i förlängningen även sjukfrånvaron. Vi kan dock se att situationen har stabiliserats något i de verksamheter som utvecklats introduktionen av nya medarbetare, utbildning och administrativt stöd. Många medarbetare har en allt för hög arbetsbelastning och det är ur arbetsmiljöhänseende viktigt att få ner antalet ärenden per handläggare, samt skapa utrymme för återhämtning och reflexion. Detta behov står dock i viss motsättning till olika effektiviseringskrav och utmaningen blir inte mindre av att merparten av verksamheternas arbete är lagstyrt med mycket begränsade möjligheter att påverka det totala antalet ärenden lika väl som tyngden och komplexiteten i de ärenden som kommer in till verksamheterna.

Kompetensförsörjning är en utmaning också i de personalintensiva dygnet-runt-verksamheterna. Verksamheterna ser svårigheter att attrahera och behålla medarbetare med rätt kompetens, ett problem vi delar med hela länet. För att lyckas rekrytera behöver vi vara en attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner, god arbetsmiljö och bra förmåner. Då regionen för närvarande samt kommande år har stora besparingar påverkar det möjligheten för kommunen att attrahera och anställa undersköterskor och sjuksköterskor som kan ha en mer osäker arbetssituation inom regionen. Detta kan på sikt medföra ett bättre rekryteringsläge för kommunen inom dessa yrkesgrupper.

Verksamheterna beskriver också att nya medarbetare i flera avseenden utgör en ny generation – med nya krav och nya förväntningar. Detta utmanar de som redan arbetat ett tag och tillhör en annan generation. Det krävs både nyfikenhet och möjligheter till utveckling i en organisation som behöver vara öppen för vad nya medarbetare har med sig. Samtidigt som det uppmärksammar oss på behov av att ta tillvara erfarenhet och kunskap hos dem som arbetat längre med socialtjänstens utmaningar.

Komplexitet och dilemman

När medborgare har alltmer komplexa behov av stöd och omsorg utmanas mer traditionella insatsformer. Hur erbjuder vi på bästa sätt hemtjänst eller boendestöd till en person som är bostadslös? Vård- och omsorgsboende till en individ med pågående missbruk? Stöd till

livsstilskriminella?

Förutom den komplexitet som blir allt tydligare i enskilda ärenden och som ställer stora krav på varje enskild medarbetare när dessa behov ska identifieras och mötas, finns det anledning att i en omvärldsanalys även lyfta fram den komplexitet som i högre grad bottnar i att även olika delar av kommunens verksamhet har olika uppdrag, fokus och kompetens. Ibland är det tydligt att inte ens lagstiftningen inom olika områden pekar åt samma håll. När sådana dilemman skjuts längre ner i organisationerna skapar det onödiga konflikter i en redan komplex arbetsituation och de som i slutändan blir lidande är medborgarna. Ett exempel på när lagstiftningen pekar åt olika håll inom olika områden är när det gäller papperslösa personer där kommunen bara kan ge nödbistånd till vuxna personer men samtidigt har ansvar för att barn i kommunen inte far illa. Andra exempel är utmaningar som finns när det gäller att samverka mellan missbruksvård och stöd vid psykisk ohälsa – och skillnader när det gäller vad som kan erbjudas till dessa grupper om det är vuxna eller barn och unga som behöver stöd. Samtidigt som dessa dilemman blir tydliga för dem som arbetar med att ge olika typ av vård och stöd så ökar både krav och behov av just samverkan mellan olika enheter.

När andra huvudmän gör besparingar, snävar in sina målgruppsdefinitioner och specialiserar sig avbördar de sig det egna ansvaret och hänvisar till socialtjänstens yttersta ansvar. Handläggare i kommunen lämnas genom detta alltmer ensamma med mycket svåra ärenden. Verksamheterna ser inga tecken på att dessa förändringar skulle vara tillfälliga, istället är det trender som kan påverka kommunens uppdrag och verksamheter under lång tid framöver. Sammantaget betyder detta att socialtjänsten får ta ansvar när människor inte passar in någon annanstans - att vara det yttersta skydds nätet.

En grundläggande förutsättning för att kunna hantera komplexa behov hos medborgarna är samverkan både internt och externt, inte minst med polis och med regionen.

Fler unga som har problem att hitta rätt i sitt sökande efter könsidentitet. Kommunen behöver i olika sammanhang och dokument vara öppna och tydliga inför att det finns fler könsuttryck än kvinnor/män och flickor/pojkar.

Nya familjebildningar - Hur människor bildar familj och vilka man betraktar som familj förändras snabbt och skiljer sig alltmer från lagstiftningens syn på familj. Antalet barn som tillkommer genom surrogatarrangemang ökar. Sverige ligger idag på en global fjärdeplats vad gäller surrogatarrangemang per capita. Uppskattningsvis har 150 – 180 barn i Sverige tillkommit genom surrogatmödraskap under 2019. Detta är fler än de barn som adopterats till Sverige. Ett annat exempel på att lagstiftaren inte har hunnit med är frågan om hur många vårdnadshavare ett barn ska ha som uppkommit till följd av det ökande antalet ”stjärnfamiljer”. Stjärnfamilj är ett begrepp för alla typer av familjekonstellationer, oavsett om det är en konstellation av regnbågs- enförälders-, tvåförälders-, bonusförälders-, adoptiv- eller donationsfamilj. Familjen behöver således inte utgå från biologiska förutsättningar. Innebörden av begreppet utgår även från att varje människa är unik. De ”nya” formerna av familjebildningar ställer större krav på bland annat familjerättens kompetens i att hantera alltmer komplexa ärenden där det ännu inte finns tydliga, inarbetade riktlinjer. Förvaltningen behöver fortlöpande följa lagstiftning med mera inom området.

Ett delaktigt civilsamhälle och delaktiga medborgare

Att verka för delaktighet och inflytande är viktiga delar av socialtjänstens uppdrag. Ett uttryck för detta är bland annat arbetet med brukarmedverkan och den enskildes uppfattning och önskemål som en oersättlig del av den evidensbaserade praktiken. En mer framskjuten plats för förebyggande arbete och stora behov av samverkan på alla nivåer i organisationen förstärker behovet av att öka delaktigheten.

Att öka kunskapen om partnerskap och samverkan mellan kommunal verksamhet och civilsamhället ligger i tiden. Sådana partnerskap ses alltmer runt om i nationen och vittnar om ett lyckosamt

Socialnämnden

samarbete med vinster för den enskilde. Botkyrka kommun har de senaste åren haft ett större engagemang för detta, bland annat har kommunledningsförvaltningen arbetat fram en strategi om samverkan med civilsamhället, någonting som kommer börja ta konkreta uttryck under 2022 och framåt.

6**Beslut om att tillåta att socialnämndens utskottssammanträden genomförs på distans****Beslut**

Socialnämnden beslutar om att tillåta att sammanträden för socialnämndens barnutskott och ungdoms- och vuxenutskott genomförs helt på distans via plattformen teams fram till och med den 31 maj 2021.

Sammanfattning

Socialnämnden fattade den 9 juni 2020 beslut om att sammanträden i barn- och ungdoms- och vuxenutskottet får genomföras helt på distans under perioden fram till den 31 augusti 2020 och därefter har beslut fattats om att förlänga den möjligheten fram till den 28 februari 2021. Nu föreslås att det beslutas om att den möjligheten förlängs till och med den 31 maj 2021.

Om förslaget beslutas får utskottssammanträdena genomföras via plattformen teams med alla ledamöter och ersättare deltagande på distans om särskilda skäl föreligger och om utskottens ordförande beslutar om detta. Beslut ska fattas separat inför varje utskottssammanträde för att en aktuell prövning ska kunna göras av om särskilda skäl föreligger. Den aktuella samhällssituationen med covid-19 utgör särskilda skäl om den påverkar ledamöternas och ersättarnas möjlighet att närvara vid sammanträdena i en inte obetydlig omfattning.

Även om det beslutas att utskottssammanträdet kan genomföras helt digitalt ska sammanträdet alltid ha en fysisk plats i eller i anslutning till kommunhuset i Tumba varifrån de ledamöter och ersättare som så önskar har möjlighet att delta fysiskt. Ledamöterna och ersättarna ansvarar för att senast tre dagar före utskottssammanträdet anmäla till utskottssekreteraren om ledamoten eller ersättaren avser att delta fysiskt eller digitalt vid sammanträdet.

Ett digitalt sammanträde får endast genomföras om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor. Den distansdeltagande ledamoten eller ersättaren ansvarar för att säkerställa att det finns en stabil internetuppkoppling. Om en distansdeltagande ledamot eller ersättare förlorar internetuppkopplingen eller på annat sätt förlorar de tekniska förutsättningarna för att delta i sammanträdet avgör ordföranden när en ersättare ska inträda.

Den distansdeltagande ledamoten eller ersättaren ansvarar för att lokalen där denne befinner sig är anpassad så att obehöriga inte ska kunna ta del av sekretessbelagda sammanträdeshandlingar, bild eller ljud.

2021-01-15

Referens
Maria Isaksson, förvaltningsjurist

Mottagare
Socialnämnden

Beslut om att tillåta att socialnämndens utskottssammanträden genomförs på distans

Förslag till beslut

Socialförvaltningens förslag till socialnämnden:

1. Socialnämnden beslutar om att tillåta att sammanträden för socialnämndens barnutskott och ungdoms- och vuxenutskott genomförs helt på distans via plattformen teams fram till och med den 31 maj 2021.

Sammanfattning

Socialnämnden fattade den 9 juni 2020 beslut om att sammanträden i barn- och ungdoms- och vuxenutskottet får genomföras helt på distans under perioden fram till den 31 augusti 2020 och därefter har beslut fattats om att förlänga den möjligheten fram till den 28 februari 2021. Nu föreslås att det beslutas om att den möjligheten förlängs till och med den 31 maj 2021.

Om förslaget beslutas får utskottssammanträdena genomföras via plattformen teams med alla ledamöter och ersättare deltagande på distans om särskilda skäl föreligger och om utskottens ordförande beslutar om detta. Beslut ska fattas separat inför varje utskottssammanträde för att en aktuell prövning ska kunna göras av om särskilda skäl föreligger. Den aktuella samhällssituationen med covid-19 utgör särskilda skäl om den påverkar ledamöternas och ersättarnas möjlighet att närvara vid sammanträdena i en inte obetydlig omfattning.

Även om det beslutas att utskottssammanträdet kan genomföras helt digitalt ska sammanträdet alltid ha en fysisk plats i eller i anslutning till kommunhuset i Tumba varifrån de ledamöter och ersättare som så önskar har möjlighet att delta fysiskt. Ledamöterna och ersättarna ansvarar för att senast tre dagar före utskottssammanträdet anmäla till utskottssekreteraren om ledamoten eller ersättaren avser att delta fysiskt eller digitalt vid sammanträdet.

Ett digitalt sammanträde får endast genomföras om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra och delta på lika villkor. Den distansdeltagande ledamoten eller ersättaren ansvarar för att säkerställa att det finns en stabil internetuppkoppling. Om en distansdeltagande ledamot eller ersättare förlorar internetuppkopplingen eller på annat sätt förlorar de tekniska förutsättningarna för att delta i sammanträdet avgör ordföranden när en ersättare ska inträda.

Den distansdeltagande ledamoten eller ersättaren ansvarar för att lokalen där denne befinner sig är anpassad så att obehöriga inte ska kunna ta del av sekretessbelagda sammanträdeshandlingar, bild eller ljud.

Ärendet

Enligt 6 kap. 24 § kommunallagen får ledamöter delta i en nämnds sammanträden på distans om fullmäktige har beslutat det. Deltagande på distans ska ske på det sätt som anges i 5 kap. 16 § kommunallagen.

Kommunfullmäktige i Botkyrka kommun fattade den 26 mars 2020 beslut om att ledamöter och ersättare får delta i kommunfullmäktiges och dess nämnders sammanträden på distans om särskilda skäl föreligger. De fattade samtidigt beslut om att ordföranden i respektive nämnd bestämmer om en ledamot eller ersättare får delta på distans.

Socialnämnden fattade den 9 juni 2020 beslut om att sammanträden i barn- och ungdoms- och vuxenutskottet får genomföras helt på distans under perioden fram till den 31 augusti 2020 och därefter har beslut fattats om att förlänga den möjligheten fram till den 28 februari 2021. Nu föreslås att det beslutas om att den möjligheten förlängs till och med den 31 maj 2021.

Den rådande situationen i samhället med covid-19 påverkar ledamöterna i barn- och ungdoms- och vuxenutskottet på så sätt att en inte obetydlig andel av ledamöterna är förhindrade att delta vid fysiska utskottssammanträden pga. risk för smitta till riskgrupper eller sjukdom. Detta gäller bl.a. ordförande för båda utskotten. Det är svårt att göra en prognos för hur länge situationen består, men enligt nuvarande prognos är den situationen oförändrad under våren 2021. En aktuell bedömning ska dock göras av utskottens ordförande inför varje sammanträde.

2021-01-15

Rättsläget kring distansdeltagande för samtliga ledamöter och ersättare vid ett utskottssammanträde är oklart och det har ännu inte prövats rättsligt om ett helt digitalt utskottssammanträde är beslutsfört.

Risken med att genomföra helt digitala utskottssammanträden är att besluten vid en domstolsprövning kan bli ogiltiga och upphävas. Risken med att under den rådande situationen i samhället med covid-19 genomföra utskottssammanträdena i fysisk form är att utskottens ordförande samt vissa övriga ledamöter och ersättare inte har möjlighet att delta vid sammanträdena. Det finns också en risk att ett sammanträde överhuvudtaget inte kan genomföras om ytterligare ledamöter och ersättare insjuknar med symptom.

Vid en sammanvägning av dessa risker bör möjligheten ges för utskottens ordförande att fatta beslut om att genomföra utskottssammanträden helt digitalt under den rådande samhällssituationen. Ordföranden ansvarar sedan för att göra en riskbedömning inför varje utskottssammanträde.

Rätten att genomföra utskottssammanträdena helt digitalt begränsas till perioden fram till den 31 maj 2021 då detta beslut avser just den nu aktuella samhällssituationen med covid-19. En ny utvärdering får sedan göras av samhällssituationen inför juni 2021.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet bedöms inte få några ekonomiska konsekvenser.

Barnkonsekvensanalys

Barnens bästa i relation till detta beslut är att få en rättssäker, korrekt och skyndsamt prövning av sina ärenden. Beslutet innebär en risk för att de beslut som fattas av utskotten upphävs. Det riskerar i ett begränsat antal ärenden, såsom vid ansökningar om vård enligt LVU, att få allvarliga konsekvenser för barn. Risken att ett utskottssammanträde inte kan genomföras eller att flera av de folkvalda ledamöterna och ersättarna inte kan delta vid sammanträdet riskerar att ge konsekvenser för barn i alla ärenden och allvarliga konsekvenser för barn i ett begränsat antal ärenden, såsom bl.a. om ansökningar om LVU inte kan ges in i tid.

2021-01-15

Riskerna med att beslut kan komma att upphävas bedöms kunna hanteras på ett tillfredsställande sätt genom att skapa en beredskap för att kunna genomföra extrautskott och ordförandebeslut med kort varsel. Riskerna med att sammanträden riskerar att inte kunna hållas eller att de inte kan genomföras på ett tillräckligt bra sätt bedöms därför som större för barn. Riskerna med beslutsförslaget minskar också genom att ordförande fattar separata beslut inför varje utskott. Sammantaget är beslutsförslaget därmed förenligt med barnens bästa.

Charlotte Lagerkvist
T.f. socialdirektör

Jennifer Gavin
Verksamhetschef Stöd- och
utvecklingsenheten

7**Strategi för att motverka hemlöshetens konsekvenser (SN 2021:26)****Beslut**

Socialnämnden föreslår kommunfullmäktige att godkänna

”*Strategi för att motverka hemlöshetens konsekvenser*”.

att insatsen kommunkontrakt ska beslutas enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen utöver vad som följer av 4 kapitlet 1 § om det finns skäl för det, till följande grupper:

- Barnfamiljer i långvarig hemlöshet
- Våldsutsatta
- Avhoppare från andra kommuner

Sammanfattning

När man talar om hemlöshet är det viktigt att särskilja den strukturella hemlösheten från den sociala hemlösheten. Hemlöshet är både en socialpolitisk och en bostadspolitisk fråga där både individuellt inriktade förändringar och strukturellt inriktade förändringar behövs för att motverka hemlöshet. Socialtjänsten har sällan ensamt verktygen för att komma till rätta med hemlöshetsproblematiken – även om socialtjänsten har en viktig roll att motverka och lindra konsekvenserna av hemlösheten som drabbar den enskilde människan.

Med strukturell hemlöshet avses personer som av ekonomiska skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Den sociala hemlösheten avser istället en problematik som bottnar i att individer av sociala skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Orsakerna till detta kan exempelvis vara att individen har ett pågående missbruk eller lider av psykisk ohälsa. Dessa personer är oftast även i behov av stöd för sitt boende under en övergångsperiod, eller på lång sikt för att kunna nå en stabilitet i sitt boende. Aktuell forskning och tendensen lokalt i Botkyrka är att det är den strukturella hemlösheten som ökar och där socialtjänsten runt om i landet bekräftar bilden av att de måste ägna sig allt mer åt boendefrågor, på grund av det allt hårdare klimatet på bostadsmarknaden.

2021-01-20 SN/2021:00026

Referens
Emma Westergren

Mottagare
Socialnämnden
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktige

Strategi för att motverka hemlöshetens konsekvenser

Förslag till beslut

Socialnämnden föreslår kommunfullmäktige att godkänna

”Strategi för att motverka hemlöshetens konsekvenser”.

att insatsen kommunkontrakt ska beslutas enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen utöver vad som följer av 4 kapitlet 1 § om det finns skäl för det, till följande grupper:

- Barnfamiljer i långvarig hemlöshet
- Våldsutsatta
- Avhoppare från andra kommuner

Sammanfattning

När man talar om hemlöshet är det viktigt att särskilja den strukturella hemlösheten från den sociala hemlösheten. Hemlöshet är både en socialpolitisk och en bostadspolitisk fråga där både individuellt inriktade förändringar och strukturellt inriktade förändringar behövs för att motverka hemlöshet. Socialtjänsten har sällan ensamt verktygen för att komma till rätta med hemlöshetsproblematiken – även om socialtjänsten har en viktig roll att motverka och lindra konsekvenserna av hemlösheten som drabbar den enskilde människan.

Med strukturell hemlöshet avses personer som av ekonomiska skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Den sociala hemlösheten avser istället en problematik som bottnar i att individer av sociala skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Orsakerna till detta kan exempelvis vara att individen har ett pågående missbruk eller lider av psykisk ohälsa. Dessa personer är oftast även i behov av stöd för sitt boende under en övergångsperiod, eller på lång sikt för att kunna nå en stabilitet i sitt boende. Aktuell forskning och tendensen lokalt i Botkyrka är att det är den strukturella hemlösheten som ökar och där socialtjänsten runt om i landet bekräftar bilden av att de måste ägna sig allt mer åt boendefrågor, på grund av det allt hårdare klimatet på bostadsmarknaden.

2021-01-20

Ärendet

Grundorsaken till den hemlöshet som drabbar barnfamiljer är oftast strukturell, det vill säga att den vanligaste förklaringen till deras situation är att deras vårdnadshavare av ekonomiska skäl inte kunnat etablera sig på bostadsmarknaden och hänger samman såväl med bristen på tillgängliga hyresrätter som svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. De allra flesta barnfamiljer som söker bistånd hos socialtjänsten till boende, tillhör inte de särskilt utsatta grupper som enligt rättspraxis har rätt till bistånd i form av egen permanent bostad. Däremot behöver socialtjänsten utifrån ett barnrättsperspektiv ta särskilda hänsyn i ärenden som rör barnfamiljer som lever i hemlöshet och bör därmed betrakta barnfamiljer som en särskilt utsatt grupp.

Barnfamiljer i långvarig hemlöshet

Den aktuella tendensen visar att det är den strukturella hemlösheten som ökar, där barn i synnerhet är särskilt utsatta. Det finns därför skäl att enligt 4 kapitlet 2 § socialtjänstlagen bevilja barnfamiljer i långvarig hemlöshet bistånd i form av boende i kommunkontrakt. Som hemlös barnfamilj räknas familjer eller ensamstående med hemmavarande barn under 18 år som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande andrahands- eller inneboendekontrakt och därför är hänvisade till tillfälliga boendialternativ.

Botkyrka kommun definierar långvarig hemlöshet som minst sex månader av styrkt sammanhängande hemlöshet.

Våldsutsatta

Med våldsutsatta menas de som har kontakt med socialtjänsten utifrån sin våldsutsatthet och med anledning av detta också befinner sig i långvarig hemlöshet utan möjlighet att lösa situationen på egen hand.

Avhoppare

Med avhoppare från andra kommuner avses personer som vill bryta sin kriminella bana och därför är i behov av boende långt bort från sitt nuvarande nätverk. För att denna ska tillämpas behövs en överenskommelse mellan mottagande och överlämnande kommun.

Charlotte Lagerqvist
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Jennifer Gavin
Stöd- och utvecklingschef
Socialförvaltningen

DET HÄR ÄR BOTKYRKA

Strategi för att motverka hemlöshet och dess konsekvenser

Innehållsförteckning

1	Definition av hemlöshet	3
2	Kommunens ansvar för personer som befinner sig i hemlöshet	5
2.1	Rättsliga utgångspunkter	5
2.2	Barn i hemlöshet	5
2.3	Socialtjänstens insatser för personer i hemlöshet.....	6
3	Hemlöshet inom Botkyrka kommun	8
4	Strategi för socialförvaltningens arbete mot hemlöshet	9
4.1	Tak över huvudet-garanti	9
4.2	Kommunkontrakt för socialt utsatt grupp	9
4.3	Särskilt ömmande omständigheter för att beviljas boende inom Botkyrka kommun.....	10

1 Definition av hemlöshet

När man talar om hemlöshet är det viktigt att särskilja den strukturella hemlösheten från den sociala hemlösheten. Hemlöshet är både en socialpolitisk och en bostadspolitisk fråga där både individuellt inriktade förändringar och strukturellt inriktade förändringar behövs för att motverka hemlöshet. Socialtjänsten har sällan ensamt verktygen för att komma till rätta med hemlöshetsproblematiken – även om socialtjänsten har en viktig roll att motverka och lindra konsekvenserna av hemlösheten som drabbar den enskilde människan.

Med strukturell hemlöshet avses personer som av ekonomiska skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Orsakerna till detta kan exempelvis vara att betalningsförmågan inte är i nivå med bostadspriserna, att man ännu inte etablerats på arbetsmarknaden, unga vuxna som vill flytta hemifrån, betalningsanmärkningar eller skulder som gör att man inte får hyra bostad. Det kan också röra sig om att den enskilde blivit tvungen att bryta upp från sitt hem utifrån våld i nära relation.

Den sociala hemlösheten avser istället en problematik som bottnar i att individer av sociala skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Orsakerna till detta kan exempelvis vara att individen har ett pågående missbruk eller lider av psykisk ohälsa. Dessa personer är oftast även i behov av stöd för sitt boende under en övergångsperiod, eller på lång sikt för att kunna nå en stabilitet i sitt boende.

Socialstyrelsens definition av hemlöshet omfattar fyra olika situationer som personer kan befinna sig i under en kortare eller längre tid. Situationerna omfattar allt från personer i akut brist på tak över huvudet till mer långsiktiga boendeformer inom den sekundära bostadsmarknaden. Nedan följer en beskrivning av de fyra olika situationerna av hemlöshet som Socialstyrelsen också använder sig av vid nationella kartläggningar.

1. Akut hemlöshet

Med akut hemlöshet avses de personer som är hänvisade till akutboenden, härbärge, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande.

2. Institutionsvistelse och stödboende

Med denna kategori avses personer som antingen är intagen eller inskriven på en kriminalvårdsanstalt, ett hem för vård och boende (HVB), ett familjehem eller en SIS-institution eller på ett stödboende som drivs av socialtjänst/hälso- och sjukvård och personen ska flytta därifrån inom tre månader men inte har någon egen bostad ordnad inför flytten eller utskrivningen. Hit räknas

även de personer som skulle ha skrivits ut eller flyttat men som är kvar på grund av att de inte har en egen bostad ordnad.

3. *Långsiktiga boendelösningar*

Med denna kategori avses personer som bor i en av kommunen (socialtjänsten) ordnad boendelösning såsom försökslägenhet, träningslägenhet, socialt kontrakt, kommunkontrakt eller motsvarande på grund av att personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det handlar om boendelösningar med någon form av hyresavtal (eller kontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler.

4. *Eget ordnat kortsiktigt boende*

Med denna kategori avses personer som bor tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar/bekanta, familj/släktingar eller har ett tillfälligt (max tre månader) inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson.

2 Kommunens ansvar för personer som befinner sig i hemlöshet

2.1 Rättsliga utgångspunkter

Den 1 januari 2001 trädde lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar, BFL, i kraft. Lagen stadgar ett ansvar för kommunerna att med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet med planeringen ska enligt lagen vara att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och för att främja att ändamålsenliga bostäder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.

Kommunfullmäktige i Botkyrka kommun beslutade den 31 mars 2016 om ”Program för bostadsförsörjning” (KS/2015:245).

Utifrån socialtjänstlagens bestämmelser har kommunen skyldighet att tillhandahålla bostäder till särskilda grupper och har det yttersta ansvaret för att personer som bor i kommunen får den hjälp och det stöd som de behöver.

Bestämmelserna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att försörja sig själv och sin familj inom ramen för sin förmåga. I detta ingår också ansvar för att ordna bostad, vilket innebär att den bostadslöse själv ska söka bostad via bostadsförmedling, bostadsföretag, andrahandsförmedlingar eller på annat sätt försöka ordna sin bostadssituation. Föräldrar har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för sina barn och ansvarar för att barnens behov och rättigheter blir tillgodosedda.

Det finns inga bestämmelser i socialtjänstlagen som ger bostadslösa en allmän rätt till att få en bostad av socialtjänsten. Däremot kan socialtjänsten i särskilda fall vara skyldig att tillhandahålla en bostad som bistånd.

2.2 Barn i hemlöshet

Det åligger socialnämnden enligt lag ett ansvar att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Den 1 januari 2020 trädde lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (”barnkonventionen”) i kraft som svensk lag.

Enligt barnkonventionen är barn rättighetsbärare det innebär bland annat att barn ska behandlas med respekt, att de har rätt att få komma till tals och att deras bästa ska beaktas i alla beslut.

Av artikel 27 punkt 3 - Alla barns rätt till levnadsstandard framgår att:

”konventionsstaterna ska i enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och utarbeta stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder, och bostad”.

Ett tryggt boende och kontinuitet är av grundläggande betydelse för barns utveckling och välmående, medan motsatsen kan ha en negativ inverkan på barns psykiska och fysiska hälsa och på deras skolgång. För barnets bästa innebär det att undvika både ofrivilliga flyttar, och att undvika att leva i osäkra tillfälliga boendelösningar.

Aktuell forskning visar att hemlöshet bland barn är ett snabbt ökande problem både vad gäller antalet drabbade familjer och tiden de förblir bostadslösa. Vidare syns tendenser kring att toleransen ökar hos berörda professioner inom det svenska välfärdssystemet för att den sekundära bostadsmarknaden blir en uppväxtmiljö för alltfler barn och ungdomar, från att tidigare i stort sett uteslutande varit en livsmiljö för vuxna med sociala problem¹.

Grundorsaken till den hemlöshet som drabbar barnfamiljer är oftast strukturell, det vill säga att den vanligaste förklaringen till deras situation är att deras vårdnadshavare av ekonomiska skäl inte kunnat etablera sig på bostadsmarknaden och hänger samman såväl med bristen på tillgängliga hyresrätter som svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

De allra flesta barnfamiljer som söker bistånd hos socialtjänsten till boende, tillhör inte de särskilt utsatta grupper som enligt rättspraxis har rätt till bistånd i form av egen permanent bostad. Däremot behöver socialtjänsten utifrån ett barnrättsperspektiv ta särskilda hänsyn i ärenden som rör barnfamiljer som lever i hemlöshet och bör därmed betrakta barnfamiljer som en särskilt utsatt grupp.

2.3 Socialtjänstens insatser för personer i hemlöshet

Socialtjänsten kan erbjuda olika former av insatser till hemlösa personer. Det kan exempelvis handla om boendeinsatser med olika typer av stöd.

Socialtjänster utreder och beslutar om insatser efter ansökan från kommunens medborgare. Kommuninvånare som befinner sig i hemlöshet kan ansöka om boendeinsatser hos socialtjänsten. Beslut beviljas efter en individuell behovsprövning och bedömning. De stödinsatser som kan bli aktuella för personer som befinner sig i hemlöshet är:

- Ekonomiskt bistånd till tillfälliga boenden på hotell, vandrarhem och härbärge
- Boendeinsatser i form av interna tillfälliga boenden, träningslägenhet och kommunkontrakt

Nedan redogörs det lite mer ingående för vad dessa insatser innebär och vilka kriterier som behöver vara uppfyllda för att en individ ska komma i fråga för dessa insatser.

---

¹ *Bostadslöshet som uppväxtvillkor - Barns och föräldrars vardagsliv i en familj som saknar egen bostad* (2017)

Internt tillfälligt boenden

Med interna tillfälliga boenden avses lägenheter som kommunen har i sitt bestånd och som socialförvaltningen kan nyttja för att erbjuda individer ett temporärt boende. Internt tillfälligt boende kan erbjudas personer som är i behov av en tillfällig boendelösning men där placering på hotell, vandrarhem eller härbärge inte är lämpligt, exempelvis barnfamiljer.

Träningslägenhet

Träningslägenhet är en insats för individer som har ett behov av stöd för att klara av att hantera ett boende och som samtidigt saknar egen bostad. Insatsen ska i första hand erbjudas individer som tidigare haft ordnade boendeformer i form av exempelvis placering på hem för vård och boende (HVB) eller bostad med särskild service (BOSS) eller familjehem och som under en övergångsperiod behöver stöd i förmågan att klara ett eget boende.

Kommunkontrakt

Kommunkontrakt är en boendeinsats som innebär att kommunen erhåller ett hyreskontrakt som individen i sin tur erhåller i andra hand. Kommunkontrakt är ingen insats som avser att tillgodose något vård- eller stödbehov utan insatsen syftar till att tillgodose behovet av bostad, vilket är skillnaden mot ovanstående insats ”träningslägenhet” som syftar till att den enskilde ska träna på att bo.

Det finns två typer av kommunkontrakt. Det ena beviljas enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen till personer som bedöms utgöra en särskilt utsatt grupp. För denna grupp är socialtjänsten enligt domstolspraxis skyldig att tillhandahålla en bostad genom bistånd. Den andra typen av kommunkontrakt beviljas enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen. Genom bestämmelsen i 4 kap. 2 § socialtjänstlagen ges socialtjänsten en utökad möjlighet att erbjuda insatser utöver de skyldigheter som följer av 4 kap. 1 § SoL. Socialtjänsten kan således med stöd av 4 kap. 2 § socialtjänstlagen erbjuda kommunkontrakt i situationer där kriterierna enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen inte är uppfyllda. Vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att erhålla kommunkontrakt enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen är kommunen fri att själv besluta om.

3 Hemlöshet inom Botkyrka kommun

Aktuell forskning och tendensen lokalt i Botkyrka är att det är den strukturella hemlösheten som ökar och där socialtjänsten runt om i landet bekräftar bilden av att de måste ägna sig allt mer åt boendefrågor, på grund av det allt hårdare klimatet på bostadsmarknaden.

Den nationella kartläggningen av hemlöshet² 2017 visade på att det i Botkyrka kommun fanns 139 hemlösa personer i enligt Socialstyrelsens definition av akut hemlöshet när mätningen gjordes. Det var endast Stockholm, Malmö och Göteborg som hade fler hemlösa än Botkyrka enligt denna undersökning.

Socialförvaltningen följer årligen hemlösheten bland de Botkyrkabor som sökt kontakt med socialtjänsten för att få stöd med anledning av hemlöshet. Nedan siffror visar hemlösheten under åren 2018 - 2020 och innefattar hemlösa i kategori 1 av socialstyrelsens definition av hemlöshet, under ett helt kalenderår.

Årtal	2018	2019	2020
Vuxna i hemlöshet	567	492	473
Barn i hemlöshet	158	129	117

Ovanstående siffror visar vilka som varit i kontakt med socialtjänsten någon gång under året och fått stöd för sin hemlöshetssituation. Dessa är inte jämförbara rakt av eftersom arbetssättet de två senaste åren ändrats. Dessa siffror visar inte heller de Botkyrkainvånare som lever i hemlöshet men utan kontakt med socialtjänsten.

Det konstateras att socialförvaltningen inte ser någon vikande trend vad gäller hemlösheten. Att människor tar kontakt med socialtjänsten med sina behov av stöd för hemlöshet är fortsatt hög och konstant. Det utmärkande är tendensen att det är den strukturella hemlösheten som ökar.

---

² Socialstyrelsen

4 Strategi för socialförvaltningens arbete mot hemlöshet

Nedan följer de vägledande principer som ska gälla för socialförvaltningens arbete mot hemlöshet.

4.1 Tak över huvudet-garanti

Botkyrka kommun ska erbjuda kommuninvånare tak över huvudet-garanti. Tak över huvudet-garanti (TÖG) innebär att de kommuninvånare som lever i akut hemlöshet³ alltid ska kunna erbjudas tak över huvudet efter en nödprövning i de fall en akut nödsituation inte kan avvärras och alla andra möjligheter till tak över huvudet för den enskilde är uttömda.

I Stockholms län finns det många personer och familjer som saknar stadigvarande boende och som flyttar mellan kommunerna i länet. Detta gör att det ibland uppstår skilda meningar mellan kommunerna kring vilken kommun som har ansvar för stöd till personen. Det kan leda till att personer hamnar i kläm eller inte får rätt stöd i tid. För att underlätta för handläggningen när det finns oklarheter för att personens behov ska vara i fokus finns en överenskommelse mellan kommunerna i länet om ärendeansvar för personer i hemlöshet.⁴

4.2 Kommunkontrakt för socialt utsatt grupp

Socialförvaltningen ska tillämpa följande kriterier för att bevilja kommunkontrakt enligt 4 kap. 1 § SoL:

- Den enskilde är hemlös på ett sådant sätt som avses i kategori 1 eller 2 i socialstyrelsens definition av hemlöshet.
- Den enskilde tillhör en socialt utsatt grupp och behöver särskild hjälp med att få eller behålla en bostad
- Den enskilde ska, efter sin förmåga, ha tagit eget ansvar för sin boendesituation

Vad som utgör en ”socialt utsatt grupp” ska definieras enligt nedan. Observera dock att det med ”socialt utsatt grupp” i detta sammanhang inte avser alla med någon form av social problematik beskrivet enligt nedan – utan att personen till följd av sina svårigheter inte kan tillgodose sitt eget behov av bostad.

Unga vuxna med särskilda skäl att flytta hemifrån

---

³ Med akut hemlöshet avses de personer som är hänvisade till akutboenden, härbärge, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande.

⁴ Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om ärendeansvar för personer i hemlöshet

I vissa mycket speciella fall där det föreligger allvarlig social problematik i hemmet kan unga som har fyllt 18 år ha rätt till bistånd för att flytta hemifrån. Detta förutsätter att socialtjänsten inte har lyckats komma till rätta med problemen genom annat stöd.

Familjehemsplacerade ungdomar som har fyllt 18 år

Enligt praxis har socialtjänsten ett ansvar för de ungdomar som familjehemsplacerats. När dessa ungdomar har fyllt 18 år kan den unge vuxne, undantagsvis, i vissa fall och när alla andra möjligheter har uttömts bedömas ingå i begreppet socialt utsatt grupp.

Personer med missbruksproblem

Socialtjänsten ska stödja personer med missbruksproblematik så att de får stöd att komma ifrån missbruket. Personer med missbruksproblematik kan ingå i gruppen socialt utsatt grupp.

Personer med psykisk ohälsa

Personer med psykisk ohälsa som inte har så pass omfattande stödbehov att de behöver bo i exempelvis bostad med särskild service eller i träningslägenhet – men samtidigt har omfattande problem att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden till följd av exempelvis skuldsättning kan ingå i gruppen socialt utsatt grupp.

Skuldsatta personer

Personer med stora skulder, särskilt hyresskulder, som dessutom har betalningsanmärkningar och saknar någon som kan gå i borgen för dem kan omfattas av begreppet socialt utsatt grupp. Vid den individuella bedömningen är det kombinationen av olika svårigheter som är avgörande. Vanligtvis krävs att den enskilde har annan social problematik och eller hemmavarande barn (under 18 år).

4.3 Särskilt ömmande omständigheter för att beviljas boende inom Botkyrka kommun

Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av 4 kapitlet 1 § om det finns skäl för det. För följande grupper bedöms det föreligga särskilt ömmande omständigheter och kan därför beviljas kommunkontrakt enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen:

- Barnfamiljer i långvarig hemlöshet
- Våldsutsatta
- Avhoppare från andra kommuner

Barnfamiljer i långvarig hemlöshet

Den aktuella tendensen visar att det är den strukturella hemlösheten som ökar, där barn i synnerhet är särskilt utsatta. Det finns därför skäl att enligt 4 kapitlet 2 § socialtjänstlagen bevilja barnfamiljer i långvarig hemlöshet bistånd i form av boende i kommunkontrakt.

Som hemlös barnfamilj räknas familjer eller ensamstående med hemmavarande barn under 18 år som saknar egen eller förhyrd bostad och som inte bor i något stadigvarande andrahands- eller inneboendekontrakt och därför är hänvisade till tillfälliga boendialternativ.

Botkyrka kommun definierar långvarig hemlöshet som minst sex månader av styrkt sammanhängande hemlöshet.

Våldsutsatta

Med våldsutsatta menas de som har kontakt med socialtjänsten utifrån sin våldsutsatthet och med anledning av detta också befinner sig i långvarig hemlöshet utan möjlighet att lösa situationen på egen hand.

Avhoppare

Med avhoppare från andra kommuner avses personer som vill bryta sin kriminella bana och därför är i behov av boende långt bort från sitt nuvarande nätverk. För att denna ska tillämpas behövs en överenskommelse mellan mottagande och överlämnande kommun.

En individuell prövning ska alltid genomföras för att bedöma om en det föreligger särskilt ömmande skäl för att beviljas en insats med stöd av 4 kap. 2 § socialtjänstlagen.

8**Revidering av riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd (SN 2020:279)****Beslut**

Socialnämndens förslag till kommunfullmäktige:

Kommunfullmäktige antar reviderad riktlinje för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Sammanfattning

En uppdatering av riktlinjerna för ekonomiskt bistånd gjordes senast 2016, då en omfattande revidering genomfördes. Socialförvaltningens arbete ledde då fram till att handlägningsrutiner och andra övriga rutiner så långt det var möjligt inkluderades i riktlinjerna för att skapa ett enhetligt arbetsdokument. En tydligare koppling till Socialstyrelsens allmänna råd, handböcker och övriga vägledningar gjordes, så även en tydlig avsnittsindelning.

Denna revidering har föranletts dels av ett behov att uppdatera innehållet till aktuell information efter organisationsförändringar och ny lagstiftning, och också för att undersöka möjligheten om det genom riktlinjerna finns möjliga ekonomiska effektiviseringar att hitta.

2020-12-10

Referens
Emma Westergren

Mottagare
Kommunstyrelse
Kommunfullmäktige

Revidering av riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Förslag till beslut

Socialnämndens förslag till kommunfullmäktige:
Kommunfullmäktige antar reviderad riktlinje för handläggning av ekonomiskt bistånd.

Sammanfattning

En uppdatering av riktlinjerna för ekonomiskt bistånd gjordes senast 2016, då en omfattande revidering genomfördes. Socialförvaltningens arbete ledde då fram till att handlägningsrutiner och andra övriga rutiner så långt det var möjligt inkluderades i riktlinjerna för att skapa ett enhetligt arbetsdokument. En tydligare koppling till Socialstyrelsens allmänna råd, handböcker och övriga vägledningar gjordes, så även en tydlig avsnittsindelning.

Denna revidering har föranletts dels av ett behov att uppdatera innehållet till aktuell information efter organisationsförändringar och ny lagstiftning, och också för att undersöka möjligheten om det genom riktlinjerna finns möjliga ekonomiska effektiviseringar att hitta.

Ärendet

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd behöver alltid korrelera med aktuell lagstiftning och praxis. Socialtjänstlagen innebär också alltid att en prövning av biståndet ska ske utifrån den enskildes behov. Tydliga och aktuella - om än detaljrika riktlinjer - ger en möjlighet för handläggare att göra en rättssäker bedömning för likartade ärenden. Vidare så ger det en effektiv handläggning och att rätt bistånd går till rätt person.

Sammanfattning av förändringarna

Ändringarna som gjorts inom denna revidering innebär bland annat:

- Förändringar utifrån ny lagstiftning eller rättspraxis
- Att kopplingar till Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd - där det bedömts rimligt - har skrivits in i dokumentet istället för hänvisningar.
- Språkliga justeringar kopplat till namnändringar

2020-12-10

Fokus på teamarbete och samverkan betonas i högre utsträckning efter revideringen, för att spegla en central metod inom socialtjänsten som ska präglas av teamarbete med individens behov i centrum. Ett fördjupande avsnitt om barnkonsekvensanalys har lagts till och hur bedömningen av barnets bästa ska beaktas vid handläggning av ekonomiskt bistånd, med utgångspunkt i bestämmelserna i barnkonventionen.

Det har i avsnittet om hemutrustning lagts till en skrivning om att det vid prövning av bistånd till hemutrustning är rimligt att hänvisa till andrahandsmarknaden. Både för en hållbar konsumtion och att det i Storstockholmsområdet finns ett väl sorterat utbud av bättre begagnad utrustning, vilket bör vara ett riktmärke för att bedöma skälig kostnad.

Enheten för ekonomiskt bistånd har påbörjat ett arbete med en så kallad e – robot, det arbetssättet beskrivs i riktlinjerna. Däremot ligger det i arbetets natur att det kommer ske en del justeringar då det fortfarande är nytt. Därför hänvisas det i riktlinjerna också till den senaste informationen som kommuniceras inom de enheterna som använder e-roboten.

En ny skrivning är också att habiliteringsersättning (s.k flitpeng) för personer som deltar i daglig verksamhet, ej ska vara en inkomst som reducerar biståndet.

I revideringen har också ett fördjupande avsnitt om boende lagts till, i ett försök att förtydliga hanteringen och bedömningen om rätt till bistånd för akut boende (kostnad) som i allt större utsträckning präglar det dagliga arbetet inom ekonomiskt bistånd som möter de individer och familjer som söker stöd för detta. Det framgår i det avsnittet, att det inte finns några bestämmelser i socialtjänstlagen som ger bostadslösa en allmän rätt till att få en bostad av socialtjänsten, däremot att det finns särskilda fall där socialtjänsten är skyldig att tillhandahålla en bostad som bistånd, enligt äldre praxis. Avsnittet tydliggör också- precis som tidigare - att en individuell bedömning utifrån personers förmåga och eventuella barns situation, alltid ska göras. Även om skälet att en barnfamilj ansöker om stöd inte per automatik innebär att socialtjänsten ska bevilja bistånd till akut boendekostnad.

Riktlinjerna innehåller numera också några rader om lagstiftningen som började gälla 1 januari 2020, om asylsökande som på egen hand (EBO) ordnar bostad i ett område som kommunen anmält som ett ”socioekonomiskt utsatt område”. Detta innebär att den asylsökande inte som huvudregel ska ha rätt till

2020-12-10

dagersättning eller särskilt bidrag enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). De ska i förekommande fall då hänvisas till Migrationsverkets anvisningsboende. Detta kan senare komma att påverka bedömningen vid rätt till bistånd vid eventuell ansökan om boendekostnad under etableringsperioden.

Slutligen ska det betonas att riktlinjerna alltid behöver tolkas utifrån den enskildes situation- och att det sociala arbetet som profession ligger till grund för hur enheterna som handlägger ekonomiskt bistånd arbetar. Arbetet med handläggning av ekonomiskt bistånd har alltid utgångspunkt i intentionen med lagstiftningen, det vill säga att det ekonomiska biståndet i princip ska vara en tillfällig hjälp och det är bättre för sökande att klara sin försörjning på egen hand än genom bistånd. Socialtjänsten ska hjälpa sökande på så sätt att hen kan uppnå egen försörjning. Det är bland annat detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker sökandes resurser att leva ett självständigt liv.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Bedömningen är att beslutet att anta Riktlinje för ekonomiskt bistånd, inte kommer att medföra några ändrade ekonomiska konsekvenser. Riktlinjerna förväntas bidra till att handläggningen av ekonomiskt bistånd sker rättssäkert och att rätt bistånd utbetalas till rätt person.

Barnkonsekvensanalys

Långvarigt ekonomiskt bistånd, påverkar barns möjligheter inom en rad olika områden, inte minst socialt där bristen på pengar kan leda till utanförskap.

Forskning visar även på samband mellan ekonomisk utsatthet och svagare skolprestation, samt risk för missbruk och kriminalitet i vuxenlivet.

Beslutet att anta riktlinjerna förväntas inte medföra några nya specifika konsekvenser utifrån barnrättsperspektivet. Däremot innehåller riktlinjerna ett fördjupat avsnitt som fokuserar på barnkonsekvensanalys inom ekonomiskt bistånd som bedöms främja att barnets perspektiv beaktas i samtliga beslut som rör barn.

Charlotte Lagerqvist
T.f Socialdirektör
Socialförvaltningen

Jennifer Gavin
Stöd och utvecklingsenheten
Socialförvaltningen

STYRDOKUMENT I BOTKYRKA KOMMUN

Socialnämndens riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Strategi
Program
Plan
Policy
Riktlinjer
Regler

Diarienummer: SN/2020:00279

Dokumentet är beslutat av: Socialnämnden

Dokumentet beslutades den: skriv datum så här xx månad 20xx

Dokumentet gäller för: Socialnämnden

Dokumentet gäller till den: tillsvidare

BOTKYRKA
KOMMUN

Dokumentet ersätter: Riktlinjer ekonomiskt bistånd 2016:155
Dokumentansvarig är: Stöd och utvecklingsenheten Socialförvaltningen
För revidering av dokumentet ansvarar: Socialförvaltningen
För uppföljning av dokumentet ansvarar: Socialförvaltningen
Relaterade dokument:

Innehåll

1. Allmänt	7
Inledning	7
Läshänvisning.....	7
Riktlinjernas syfte och innehåll	8
Lagstiftning	8
Socialtjänstlagen (SoL).....	8
Motiverande samtal	11
Struktur i akten – förvaring av inkomna handlingar	12
Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar	12
Övriga styrdokument	13
2. Handläggningsprocessen	14
Ansökan	14
Skillnad mellan ansökan och rådgivande samtal.....	14
Återtagande av ansökan.....	14
Att inleda en utredning	15
Utredning	15
Vägen till självförsörjning.....	15
Utredning av rätten till bistånd under tiden.....	15
Förenklad handläggning.....	16
Innehållet i en utredning	16
Information.....	16
Barnrättsperspektiv.....	17
Rätt utbetalning till rätt person - verifikation av inlämnade uppgifter.....	20
E-ansökan och automatisering.....	21
Olika hushållstyper.....	24
Inkomstberäkning.....	28
Beslut	33
Överklagande.....	34
Avslut av ärende	34
Återkrav och Återsökning	34
Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten.....	34
Återsökning Migrationsverket.....	35
Återkrav enligt socialtjänstlagen.....	37
Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)	40
Utredningsåtgärder.....	41
Återkrav.....	41
Polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott.....	43
Registrering i Procapita	44
3. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd	45
Arbetslösa	45
Att stå till arbetsmarknadens förfogande.....	45

Insatser	45
SFI-studier	46
Kompetenshöjande verksamhet	46
Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande.....	46
Frånvaro	46
Ledighet.....	47
Personer som har sagt upp sig.....	47
Arbetssökande med otillräcklig A-kassa eller Alfakassa	48
Arbetssökande med otillräcklig föräldrapenning.....	48
Barn och ungdom 0-18 år.....	48
Handläggning av beslut om fritidspeng	49
Företagare	49
Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård.....	50
Kontraktsvård	51
Samhällstjänst	51
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	51
Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.....	51
Rehabilitering/samverkansmöte	53
Sjukersättning eller aktivitetsersättning	53
Avslag på ansökan om ersättning från Försäkringskassan	54
Personer med sociala och/eller medicinska problem.....	54
Personer med missbruksproblem	54
Personer med psykisk ohälsa.....	55
Personer som vistas utomlands.....	55
Personer 65 år och äldre	56
Studerande	56
Vuxenstuderande	56
Ungdomar under 21 år som går i skolan	57
Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar	58
Utländska medborgare	58
EU-medborgare	58
Personer utan uppehållstillstånd	60
Personer med uppehållstillstånd	62
Nordiska medborgare	66
Återföreningar	66
4. Försörjningsstöd	67
Riksnorm	67
Merkostnader för umgänge med barn	68
Övrigt försörjningsstöd.....	69
Allmänt om boende.....	69
Hushållsel	75
Bredband och dator	76
Hemförsäkring	76

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	76
Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel	77
Försörjningsstöd vid vistelse på institution	77
Nödprovning och akut bistånd	78
Beslut som löper över flera månader	80
5. Bistånd till livsföringen i övrigt	81
Begravningskostnad	81
Skäliga kostnader	81
Asylsökande	82
Diskmaskin, tvättmaskin etc.....	82
Flyttkostnader	83
Färdtjänstavgift	83
Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	83
Glasögon eller kontaktlinser.....	83
Hemtjänst/boendestöd	84
Hemutrustning	84
Generellt	84
Vilket bistånd kan beviljas och till vad?	86
Juridiska kostnader och stämpelavgifter	86
Advokatkostnader	86
Stämpelavgifter	87
Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	87
Hälso- och sjukvård.....	88
Magasineringskostnad	89
Resor.....	89
Rekreativresor	89
Resa till begravning	89
Återföreningsresor	90
Resor i samband med umgänge med barn	90
Sjukresor	90
Renoverings-/underhållskostnad	91
Skolkort – SL	91
Skulder.....	91
Spädbarnsutrustning.....	92
Tandvård.....	93
Kostnadsförslag	93
Akut tandvård	94
Nödvändig tandvård	94
Yttrande till utskott	96
6. Bilaga - Lagstiftning	97

1. Allmänt

Inledning

Socialtjänsten ska främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskilda och grupperns egna resurser, med hänsyn till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Arbetet ska bygga på människors lika värde, respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

I styrdokumentet *Strategi för ett jämlikt Botkyrka och Ett hållbart Botkyrka* fastställs att Botkyrka ska vara en plats där alla invånare känner sig hemma och har samma möjligheter i livet, och att kommunen har ansvar för att alla Botkyrkabor får de bästa förutsättningarna för ett bra liv. Kommunen ska bidra till ett hållbart samhälle, för nuvarande och kommande generationer, och bryta mönstret av ökande sociala och ekonomiska klyftor mellan kommunens invånare. En förutsättning för hållbar utveckling är ett jämlikt samhälle, där inkludering, jämställdhet, medskapande, ansvarstagande och icke-diskriminering råder. Ett jämlikt samhälle leder till ökad sammanhållning, trygghet och delaktighet, något som gynnar alla invånare oavsett social och ekonomisk bakgrund eller situation.

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors **försörjningsproblem**. Fokus är på att sökande ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden provas sökandes rätt till ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten för dessa riktlinjer är relevant lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

Inom socialförvaltningen är huvudfokus att alltid sträva efter att arbeta i team för de individer där det behövs. Den interna samverkan inom socialtjänsten och inom kommunen - är central för att individen eller familjen ska få rätt stöd. Extern samverkan med myndigheter och kunskap om andra samhällsinstanser är också en nyckelfaktor för att kunna stötta individen eller familjen på bästa sätt.

Ekonomiskt bistånd handläggs främst på enheten för ekonomiskt bistånd. Utöver detta så handläggs ekonomiskt bistånd på Mottag vuxen, Våld i nära relation och på Förebyggande vuxen (som handlägger bistånd till nyanlända i etablering). Samtliga enheter som handlägger ekonomiskt bistånd omfattas av dessa riktlinjer.

Läshänvisning

Riktlinjerna har i vissa avsnitt angett läshänvisningar, där det finns möjlighet att läsa mer om det finns tid och behov av ytterligare information.

Hänvisningar sker framförallt till följande:

- Ett annat avsnitt i riktlinjerna
- Relevanta handböcker och vägledningar från Socialstyrelsen
- Kommunens övriga rutiner och styrdokument

Riktlinjernas syfte och innehåll

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i kommunen. Riktlinjerna ger ett stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men en individuell behovsprövning ska alltid göras. Det är i dessa riktlinjer inte möjligt att beskriva alla olika sorters situationer eller behov utan enbart de vanligt förekommande.

Lagstiftning

Socialtjänstens arbete regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). För socialtjänstens verksamhet gäller ytterligare en rad andra lagar så som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, föräldrabalken (FB), lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken (SFB) m.fl.

Ytterligare anvisningar kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar. Riktlinjerna kompletteras efter hand med ny lagstiftning och prejudicerande domar t.ex. från Högsta förvaltningsdomstolen. Det sker dock inte kontinuerligt vilket gör att ny lagstiftning och rättsliga utslag fortlöpande måste beaktas.

Socialtjänstlagen (SoL)

Rätten till ekonomiskt bistånd – 4 kap. 1 § Socialtjänstlagen

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en, i första hand, är skyldig att själv försöka tillgodose sina behov. Detta innebär att använda alla de möjligheter som finns för att själv klara sin försörjning. Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnät för människor som inte själva kan tillgodose sina behov. Det ekonomiska biståndet ska i princip vara en tillfällig hjälp och det är bättre för sökande att klara sin försörjning på egen hand än genom bistånd. Socialtjänsten ska hjälpa sökande på så sätt att hen kan uppnå egen försörjning. Det är bland annat detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker sökandes resurser att leva ett självständigt liv. Biståndet ska tillförsäkra en skälig levnadsnivå. Den skäliga levnadsnivån är inte fastställd till ett visst belopp och kan även innebära andra värden än pengar. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en person med låg inkomst i allmänhet har råd att kosta på sig.

Kommunens övergripande mål i arbetet med ekonomiskt bistånd är att varje hushåll så snart som möjligt blir oberoende av bistånd eller minskar sitt behov så mycket som möjligt genom annan försörjning.

Individuell behovsprövning

Socialtjänstlagen förutsätter att det i varje enskilt fall görs en individuell bedömning av hjälpbehovet och omfattningen av det. Bedömningen ska präglas av ett helhetsperspektiv på sökande och hushållets totala situation. Behovsprövningen ska vara individuell och ta hänsyn till omständigheterna i det specifika fallet. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer sökande från en låginkomsttagare i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Skyldighet att rapportera missförhållande – Lex Sarah

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och missförhållanden förebyggas samt, om de ändå uppstår, rättas till. Enligt bestämmelserna om lex Sarah ska anställda genast rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden.¹

Utöver arbetet med lex Sarah tillkommer arbetet med att uppmärksamma avvikelser i verksamheten, som behöver åtgärdas.

Läs mer i

- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Krav på god kvalitet i SoL och LSS, avsnitt Skyldighet att rapportera missförhållanden – lex Sarah.
- Rutiner för lex Sarah, avvikelser och missförhållanden²

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Bestämmelser om sekretess inom socialtjänsten finns i offentlighets- och sekretesslagen³. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att sökande eller någon närstående till denne lider men⁴. Undantag från sekretessen kan göras när det finns ett samtycke från sökande eller om det finns reglerat i lag. Inför utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ska en sekretessprövning alltid göras.

Se även Hantering av uppgifter med sekretess inom socialförvaltningen i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 6 Regler om offentlighet, sekretess och tystnadsplikt mm.

Ansvarsfördelning mellan kommunerna

I socialtjänstlagen⁵ finns bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan kommunerna, ansvaret är antingen bosättningskommunen och/eller vistelsekom-

---

¹ 14 kap. SoL

² <https://botwebb.botkyrka.se/sidor/din-forvaltning/forvaltningar/socialforvaltningen/sa-styrs-socialforvaltningen/avvikelser-lex-sarah-och-synpunktshantering.html>

³ 2009:400

⁴ 26 kap. 1 § OSL

⁵ 2 a kap. SoL

munen beroende på situation. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.

I Stockholms län finns en överenskommelse mellan kommunerna för hemlösa personer. Kommunförbundet i Stockholms läns (KSL) överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län.

Våld i nära relationer

Socialnämndens ansvar för våldsutsatta personer stadgas framförallt i den s.k. brottsofferparagrafen i socialtjänstlagen⁶. Där anges bland annat att nämnden ansvarar för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Kvinnor och barn som utsatts för våld, eller barn som upplevt våld mellan närstående, ska särskilt beaktas. Det är även viktigt att uppmärksamma våldsutövare och erbjuda insatser för att våldet ska upphöra.

Begreppet ”närstående” är enligt Socialstyrelsens definition könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Bedömningen om vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet. Det är viktigt att beakta att våld kan förekomma i både heterosexuella och samkönade relationer och att såväl kvinnor som män kan vara utsatta respektive förövare.

Våldet kan ta sig många uttryck: fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller i form av försummelse m.m.

Om nämnden får kännedom om att ett barn antingen själv utsatts för våld eller andra övergrepp, eller har upplevt att någon närstående har blivit det, ska en utredning av barnets behov av stöd och hjälp inledas utan dröjsmål⁷. Det innebär att om nämnden får kännedom om att en vuxen som utsätts för våld har barn/bor tillsammans med barn, ska informationen omgående rapporteras i kommunens E-tjänst Oro för barn. Finns det akut oro exempelvis brott mot barnet är det viktigt att ringa till mottag barn och berätta att den skriftliga orosanmälan är på väg. Det är viktigt att ett telefonsamtal sker direkt när det finns akut oro för att Mottag barn ska kunna göra sin skyddsbedömning och kan ställa frågor direkt till dig.

Behov av ekonomiskt bistånd

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis placering i skyddat boende får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om den sökande själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hans eller hennes ekonomiska behov. I det akuta skedet är dock skyddsbehovet det primära och tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes egna ekonomiska förutsättningar.

---

⁶ 5 kap. 11 § SoL

⁷ 6 kap. 1§ SOSFS 2014:4

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok: Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, se särskilt kapitel Insatser till våldsutsatta vuxna, avsnitt Ekonomiskt bistånd.

Stöd till anhöriga/Föräldrastöd

Enligt socialtjänstlagen bör socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Det gäller särskilt kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet (även personer utsatta för människohandel) samt barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna.⁸ Om det uppmärksammas att en person är i behov av detta kan handläggaren vända sig till kommunens anhörigsamordnare för mer information.

Minoritetsspråk och andra språk

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk⁹ innebär utökade rättigheter för vissa minoriteter att använda det egna språket. Bestämmelserna innebär bland annat att sökande har rätt använda sitt språk i sina kontakter med myndigheter som geografiskt helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Botkyrka kommun ingår i förvaltningsområdet för finska. Förvaltningslagen anger också att en myndighet ska använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala¹⁰.

Motiverande samtal

Motiverande samtal (motivational interviewing, MI) är en samarbetsinriktad samtalsstil i syfte att stärka egen motivation och åtagande till förändring, som kan användas i rådgivning och behandling.

Viktiga principer inom MI är att:

- ha ett empatiskt förhållningssätt
- tillämpa ett empatiskt och reflekterande lyssnande
- stärka sökandes tro på sin förmåga och möjligheten till förändring

MI en viktig komponent för att ha samarbetsinriktade samtal, med ett reflekterat lyssnande och ett empatiskt förhållningssätt, där den enskildes behov och berättelse står i centrum. Den professionelles roll är sammanfattningsvis att

---

⁸ 5 kap. SoL

⁹ 2009:724

¹⁰ FL 13 §

hjälpa personen att formulera en egen förståelse av sin situation, egna argument för förändring, och att stärka personen i tilltro sin förmåga.

Struktur i akten – förvaring av inkomna handlingar

För att underlätta arbetet bör det finnas en logisk och enhetlig gemensam ordning för förvaring av olika handlingar i personakten. Det ska gå snabbt och enkelt att hitta relevanta dokument i personakten. Upplägget ska även underlätta aktvård och gallring. Inkomna handlingar ska som regel inte rensas, utan slängs först i samband med gallring.

Vid avslut av ärende ska samtliga beslut skrivas ut. En särskild gallringsrutin finns för detta.

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Bevarande och gallring av handlingar m.m.
- Socialförvaltningens styrdokument för informationshantering

Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet.

- SOSFS 2013:1 Allmänna råd om Ekonomiskt bistånd. Tillhörande handbok *Ekonomiskt bistånd – Handbok för socialtjänsten* (2013).
- SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Tillhörande handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).
- SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Tillhörande handbok *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd* (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2012).
- SOSFS 2011:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah. Tillhörande handbok *Lex Sarah – Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah* (2014).
- SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Tillhörande handbok *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer* (2015).
- Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området (2014)

- Socialstyrelsens vägledning - Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd (2003)
- Socialstyrelsens vägledning - Vräkningsförebyggande arbete – stöd till socialtjänsten och andra aktörer (2008)
- Socialstyrelsens vägledning - Brottsoffer och deras närstående - socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp (2012)
- Socialstyrelsen vägledning - Stöd till anhöriga – vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap 10 § socialtjänstlagen (2013)
- Socialstyrelsens PM: Ensamkommande barn och ungdomars försörjning, dnr 3.2-27697/2015

Övriga styrdokument

- Delegationsordningen 2020-09-29
- Socialförvaltningens styrdokument för informationshantering 2019-06-11
- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, styrdokument för socialförvaltningen, 2019-12.
- Procapitas e-support för handbok och guider.
- Processen för Lex Sarah och avvikelshantering
- Överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län, Kommunförbundet Stockholms Län (KSL) från 2020-09-01
- Rutin för ansvarsfördelning socialjour och socialtjänst dagtid.
- Rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys (2020-03-24)
- Ett hållbart Botkyrka (2020)
- Strategi för ett jämlikt Botkyrka

2. Handläggningsprocessen

Ansökan

Huvudfokus i möten med den sökande ska alltid vara den sökandes planering mot självförsörjning och vilka steg som behövs framåt för att bli självförsörjande. Ett annat viktigt perspektiv är också att samverkan är central för att individen eller familjen ska få rätt stöd. Det går det att säga att ett par som söker bistånd tillsammans, så är det också viktigt att utgå från de enskilda individernas planering för att hushållet ska bli självförsörjande. En ansökan kan vara både muntlig och skriftlig men huvudprincipen är att ansökan sker digitalt. I de fall den enskilde inte har svenskt personnummer och/eller BankID, sker ansökan på pappersblankett. I ansökan fyller sökande i sina uppgifter om t.ex. hushållsgemenskap, boende och ekonomi.

Samtliga beslut och beräkningar och en del andra meddelanden, kan göras tillgängliga för sökande på mina sidor, genom att de loggar in via bankID. Där kan den enskilde också få aviseringar via sms.

Kontinuerliga besök och samtal ska hållas med sökande för att följa upp situationen utifrån dennes behov, befintlig planering och framtiden.

Se även avsnitt i Riktlinjerna om e-ansökan och automatisering.

När en ansökan inkommer ska det dokumenteras bland annat följande uppgifter i journal¹¹:

- Datum när ansökan inkom
- Vilken månad den avser
- Kort bedömning kring planering, att handlingsplanen följs.
- Vid eventuella frågor om ansökan, tas i kontakt med den enskilde
- Information om samtycken

I beräkningen dokumenteras:

- Vad ansökan avser
- Uppgift om föregående månads utgifter för el och hyra är betalda, kollas via kontoutdrag. Detta för att förebygga uppkomsten av hyresskulder och elskulder.
- Personens inkomstuppgifter
- Eventuell övrig nödvändig information

Skillnad mellan ansökan och rådgivande samtal

I de fall en person enbart hör av sig och ställer frågor till socialtjänsten är det inte att betrakta som en ansökan. Om det är oklart, ska handläggaren kontrollera med personen om det är en ansökan eller inte. Det är viktigt att informera om rätten att ansöka om bistånd.

Återtagande av ansökan

---

¹¹ Frastext finns i Procapita

Om sökande återtar sin ansökan om bistånd under utredningens gång avskrivs ärendet och utredningen avslutas. En journalanteckning görs om att ansökan har återtagits. Att ansökan återtagits innebär **inte** att sökande får tillbaka inlämnade handlingar.

Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Inom ekonomiskt bistånd görs inga förhandsbedömningar eftersom nämnden inte har rätt att neka till att ta emot ansökningar. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL.

Utredning

Utredningar inom ekonomiskt bistånd består av två delar:

- Vägen till självförsörjning
- Utredning av rätten till bistånd under tiden

Utredningen sammanställs i utredningsmallen i Procapita.

Vägen till självförsörjning

Utredningens primära fokus är att undersöka vad sökande gör för att bli självförsörjande och vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda. Utgångspunkten ska vara individens egen förmåga och individuellt anpassade insatser ska ges. De insatser som erbjuds är beroende av vilket hinder för självförsörjning sökande har.

Beroende på personens situation ställs olika krav, för detta kommer en fördjupning i senare kapitel, *Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd*.

Utredning av rätten till bistånd under tiden

Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska alltid utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*

En bedömning ska göras om den sökande kan anses ha gjort vad hen kan för att nå självförsörjning i enlighet med planeringen.

- *Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?*

Annat sätt kan exempelvis vara genom andra försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar.

- *Vilket bistånd ska beviljas?*

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och kommunens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger och vad som är en skälig levnadsnivå för sökande.

Förenklad handläggning

Vid genomgång av ett ärende kan det leda till bedömningen att det inte finns grund att ställa några sysselsättningskrav på sökande och ärenden kan då remitteras till förenklad handläggning av socialassistent.

Det ska inte finnas något som behöver utredas vidare, exempelvis företag/bil/bostadsrätt. När ärendet remitteras bör de fullmakter som behövs i ärendet vara aktuella, exempelvis fullmakt för god man.

Det skrivs en sammanfattning¹² i ärendet med följande rubriker:

- Bakgrund (med motivering till varför bedömning görs att ärendet ska remitteras till förenklad handläggning)
- Familj
- Kontaktuppgifter
- Boendesituation (sökande ska ha ordnat boende)
- Tidigare sysselsättning
- Ekonomisk situation (Även en bedömning av om sökande ska beviljas SL-kort eller reskassa eller om den inte ska beviljas någon kostnad för resor alls).
- Övrigt (Exempelvis om det är något speciellt som handläggaren bör tänka på som att sökande behöver hjälp med att betala in fakturor eller att det finns en god man etcetera).

Efter att sammanfattningen skrivits ska ärendeakten med sammanfattning, lämnas till enhetschef för resonemang om bedömningen. Därefter kan fördelning till socialassistent göras.

Innehållet i en utredning

Information

Socialtjänsten har en informationsskyldighet oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara lätt att förstå och tillgänglig för så många som möjligt.

För att underlätta för den sökande att göra rätt och lämna rätt uppgifter vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information om:

- sin rätt att ansöka om bistånd
- vilka krav med målet att nå självförsörjning som socialtjänsten ställer på sökande för att vara berättigad till bistånd
- sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter
- skyldighet att anmäla ändrade förhållanden
- handlägningsprocessen och de kontroller som görs
- att lämnade uppgifter registreras i kommunens socialregister (Procapita).

---

¹² Frastext finns i Procapita.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, se särskilt kapitel Handlägningsprocessen.

Barnrättsperspektiv

Fattigdom, eller ekonomisk utsatthet, har många fler konsekvenser för barn (och barnfamiljer) än de rent materiella, det finns många studier som visar. Att som barn leva en längre tid under förhållanden där inkomsterna inte räcker till det nödvändigaste utgöra ett hinder i ens möjligheter till utveckling och deltagande. Begränsade ekonomiska resurser påverkar flera områden i ungas liv, till exempel hälsa och skolprestationer och på längre sikt även anställnings- och karriärutsikter. Att beakta barnrättsperspektivet i handläggningen av ekonomiskt bistånd är därför av största vikt.

Den 1 januari 2020 trädde lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter ("barnkonventionen") i kraft som svensk lag. Enligt barnkonventionen är barn rättighetsbärare och de ska därmed inkluderas i alla beslut som berör dem.

Det innebär att barn ska behandlas med respekt, att de har rätt att få komma till tals och att deras bästa ska beaktas i alla beslut. Följande fyra grundprinciper är centrala och vägledande för hur helheten i barnkonventionen ska tolkas:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde (artikel 2)
- Barns bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn (artikel 3)
- Alla barn har rätt till liv och utveckling (artikel 6)
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad (artikel 12)

Att ha ett barnrättsperspektiv och göra barnkonsekvensanalyser innebär inte att en ansökan alltid beviljas utan det ska utgöra en del av övrigt underlag inför ett beslut.

Att ta hänsyn till barnets bästa kan till exempel vara genom särskilda satsningar för att hjälpa föräldrar med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd att komma igång med ett arbete och bli självförsörjande. I andra fall kan det handla om att genomföra en barnkonsekvensanalys vid en bedömning om det finns behov för en familj att sänka sin boendekostnad, innan beslut fattas. Detta för att klargöra vad det innebär för barnet att flytta. Det kan även handla om att efter en barnkonsekvensanalys bevilja ekonomiskt bistånd till något som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling, exempelvis stöd för att ett barn ska kunna fortsätta med en fritidsaktivitet. Ti

Särskilt viktigt i handläggningen är att **aldrig** använda ett barn under 18 år som tolk utan att alltid anlita en professionell tolk.

En bedömning av barnets bästa och en barnkonsekvensanalys ska antingen göras i utredningen som ligger till grund för ett beslut eller i en separat journalanteckning. Slutsatsen kring om barnets bästa uppnås eller inte ska föras in direkt i beslutsmotiveringen. Antingen kan en kortare motivering till slutsatsen

också föras in i beslutsmotiveringen eller så kan utredningen alternativt journalanteckningen göras till en bilaga till beslutet.

Hänsyn till barns bästa får dock aldrig innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja. Om föräldrarna inte vill svara på frågor om sina barn ska vi respektera det och vår bedömning av barnens bästa baseras då på den kunskap vi har kring barnen. I samtliga fall där barnet är aktuellt på barnspåret ska vi inför bedömningen av barnets bästa hålla ett samtal med barnhandläggaren. I bedömningen av barnets bästa ska sedan de uppgifter vi fått från föräldrarna och eventuellt från barnhandläggaren sammanvägas med vetenskap och beprövad erfarenhet om barnets bästa. Om det inte finns tecken på att barnets situation kräver en särskild utredning så inleds utredning enligt 11 kap. 1 § och 2 §§ SoL av någon av de utredande barnenheterna.

Vad innebär ett barnrättsperspektiv inom ekonomiskt bistånd

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. Utifrån detta är det viktigt att bedömningen av barnets bästa på vuxensspåret aldrig får innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja.

Barnrättsperspektiv innebär både att se något ur barnets synvinkel och att vuxna har barnet i sin synvinkel. Ett första steg innebär att kartlägga barnets situation och behov. Detta sker genom samtal med föräldrarna om deras barn, både vid första kontakten/nybesök eller vid uppföljningsmöten. Särskilt viktigt är att vid långvarigt behov av ekonomiskt bistånd uppmärksamma barnets behov och situation med tydlig koppling till den ekonomiska situationen. Hushåll som har varit aktuella 10 månader eller längre räknas som långvarigt¹³.

Det innebär även följande:

- Upprätta en planering för hur självförsörjning ska uppnås för föräldern där barnets situation ingår.
- Bedöma barnets bästa utifrån en helhetsbedömning med stöd av t.ex. riktlinjer, barnkonventionen och med hjälp av de kunskaper som finns om barn och barns behov.
- Beakta barns behov inom särskilt viktiga områden, t.ex. boende, umgänge med föräldrar, hälsa, fritidsaktiviteter och ungdomars feriekomster.
- Vid behov göra hembesök, i samråd med föräldrarna, för att bedöma vilket bistånd som familjen behöver med hänsyn till barnets behov.
- Dokumentera hur barnets behov beaktats, vilka eventuella överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Detta gäller både negativa och positiva beslut.

Barnkonsekvensanalys

---

¹³ Enligt Socialstyrelsens definition är man långvarigt aktuell om man varit aktuell mellan 10-12 månader.

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver och i ärenden där det finns barn i familjen ska de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas. Berörd förälder ska göras delaktig i analysen av barnets bästa kopplat till beslutet.

I samband med att en barnkonsekvensanalys görs är det också viktigt att väga in hur beslutet påverkar föräldrarnas/föräldrarnas möjligheter att bli självförsörjande, något som i sig är en positiv faktor för barnet.

Barnkonsekvensanalysen är individuell och görs för ett barn åt gången, då barn inom ett hushåll kan ha olika behov. Barnkonsekvensanalysen ska utgå från barnkonventionens artiklar om barnkonventionen men ska även ta hänsyn till det individuella barnets behov utifrån exempelvis ålder, kön, utvecklingsnivå, funktionsnedsättning och övriga förutsättningar.

Enligt socialförvaltningens rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys ska en barnkonsekvensanalys göras vid nedan tillfällen:

- Alla avslagsbeslut som berör barn i mer än ringa omfattning (undantag kan vara exempelvis egenavgifter, mindre delavslag som inte påverkar familjens ekonomi och tandvårdskostnader)
- Alla grundbeslut
- Alla beslut som fattas (både bifall och avslag) där en större förändring har skett i familjen sedan förra gången en barnkonsekvensanalys gjordes.
- Alltid minst två gånger per år oavsett ovanstående.

Exempel på beslut som inte direkt rör barn men får starka konsekvenser är beslut rörande hyresskuld, elskuld, boendekostnad för tillfälligt och/eller förlängt boende, rådrum gällande boendekostnad, vid risk för avslag av riksnorm och vid nödprovningar. Bistånd riktad direkt till barnet. Exempel på sådana beslut är bistånd till umgänge, fritidsaktiviteter, SL-kort för barnet eller hemutrustning för barnet.

Hur ska en barnkonsekvensanalys göras?

En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att ställa följande frågor:

- Hur många barn är direkt och indirekt berörda av beslutet och vilka är de barnen?
- På vilket sätt påverkas vart och ett av barnen av beslutet?
- På vilket sätt har barnets åsikter tagits fram?
- Vad är barnets bästa enligt barnet själv, enligt föräldrarna och enligt andra professionella såsom ex. skola och sjukvård?
- Vad är vår bedömning av barnets bästa utifrån vad som framkommit i ovanstående punkt?
- Finns det några intressekonflikter med barnets bästa i det aktuella beslutet?
- Kan vi uppnå barnets bästa i det aktuella beslutet?

- Om vi inte kan uppnå barnets bästa – varför kan vi inte det?
- Vilka alternativa åtgärder finns som kan kompensera för att barnets bästa inte har kunnat uppnås?
- Barnkonsekvensanalysen ska sedan dokumenteras och utgöra underlag för beslut.

Särskilda områden som är viktiga att beakta:

- Boende
- Barnomsorg/skola
- Socialt nätverk
- Hälsa
- Fritidsaktiviteter
- Umgänge med förälder
- Ungdomars ferieinkomster

Mer om barnrättsperspektiv och barnkonsekvensanalyser

- Socialstyrelsens vägledning – Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd, artikelnr: 2003-109-1
- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning, avsnitt Hänsyn till barns bästa
- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Barnkonventionen och barnperspektivet i svensk lagstiftning
- Rutin för bedömning av barnets bästa och barnkonsekvensanalys

Rätt utbetalning till rätt person - verifikation av inlämnade uppgifter

Allmänt

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den sökandes sak att visa att hen har rätt till det bistånd som söks. Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand.

Att verifiera uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan ingår som en del i utredningen. För att säkerställa rätt utbetalning till rätt person ska relevanta kontroller göras redan innan beslut om utbetalning fattas. I kommande avsnitt beskrivs först vilka kontroller som är viktiga i utredningen och avslutas med en mer ingående beskrivning av hur kontrollerna genomförs.

Socialtjänsten har enligt lag rätt att inhämta vissa uppgifter från andra myndigheter utan sökandes samtycke. Det gäller Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Arbetsförmedlingen, Skatteverket och arbetslöshetskassorna.¹⁴

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom ansökan. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökan behöva göras,

¹⁴ 11 kap. 11§ SoL och förordning om uppgiftsskyldighet i vissa fall enligt socialtjänstlagen.

vilket ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt samtycke ska detta dokumenteras i en journalanteckning. Om den sökande inte lämnar samtycke måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till utredningen.

I samband med första ansökan och nybesöket

Utredningen i samband med nybesöket är den mest grundläggande. Det som primärt måste utredas är om den sökande kan anses tillhöra kommunen.

Följande punkter ska alltid utredas:

- Identitet
- Uppehållstillstånd/uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Sökandes egna försök att bli självförsörjande
- Tidigare försörjning/orsak till behov av bistånd
- Uppgifter från folkbokföringen
- Hushållssammansättning/civilstånd
- Barnens boende, skolgång/barnomsorg och ev. extra arbete
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet, ev. umgängesavtal
- Inkomster
- Tillgångar
- Utgifter
- Eventuell tidigare aktualitet vid annan socialtjänst

E-ansökan och automatisering

De personer som ansöker om ekonomiskt bistånd via e-ansökan, handläggs enligt en automatiserad process. Eftersom arbetssättet är nytt kan det komma att göras justeringar löpande som inte hinner uppdateras i denna riktlinje. Det arbetssätt som senast kommuniceras på enheten kommer därför vara gällande.

En så kallad e-robot, aktualiserar ärendet, gör en preliminär beräkning och skickar ett meddelande till handläggare om att en preliminär beräkning har gjorts. Automatiseringen kan påbörjas efter att grundutredningen är fullständig.

Automatiserad aktualisering och preliminär beräkning

När e-ansökan fylls i korrekt och signeras av klienten, kommer roboten att aktualisera ansökan i ärendet.

Där den enskilde angett att den har inkomster kan den beslutas först i samband med att samtliga inkomster registreras i SSBTEK, omkring den 25:e, däremot kan ansökan börja utredas för en bedömning under tiden för att undvika en ansamling av outredda ansökningar i slutet av månaden.

Inkomster, utgifter och maxbelopp i den preliminära beräkningen

I den preliminära beräkningen använder roboten SSBTEKs inkomster framför klientens egenifyllda inkomster, vilket innebär att roboten korrigerar eventuellt felaktiga belopp som klienten fyllt i.

För vissa utgiftsposter finns det maxbelopp inlagda i roboten. I de fall som klienten har ansökt mer än det högsta maxbeloppet, kommer roboten välja maxbeloppet. Den enskilde bör uppmanas att spara sina underlag i 12 månader, efter ansökan, då de kan komma att kontrolleras i en stickprovskontroll. I övrigt ska förfrågningar om kompletterande underlag minimeras. Handläggare förväntas träffa den enskilde ofta och eventuella oklarheter ska utredas i möte med klienter.

I de ärenden där roboten inte kan göra en aktualisering och beräkning, behöver både aktualisering av ansökan samt beräkning göras manuellt.

Beslut och utbetalning

Roboten inväntar inkomster från SSBTEK och släpper beräkningar i regel den 25:e varje månad, då beslut och utbetalning kan ske. Beslutsunderlaget baseras på en aktiv kontakt med klienten och samarbetsparter, vilket ger god kännedom om klientens behov och plan mot självförsörjning.

Vid flaggning

När något i beräkningen inte stämmer enligt de regler som programmerats i roboten får handläggaren en flaggning. Dessa är vägledande för handläggarens vidare kontakt och utredning av ansökan. Flaggningar från roboten kan gälla även en mindre summa som överskrider förprogrammerade schabloner/belopp. I dessa fall bör kostnaden godkännas med syftet att korta ner handläggningstid till förmån för det sociala arbetet.

Där belopp bedöms vara för höga, t. ex. ansökt kostnad för hushållsel eller boendekostnad som överskrider det som normalt beviljas, bör summan delvis avslås med hänvisning till överklagan.

Vid flaggning och vid manuell ansökan bör nedanstående punkter följas upp:

- Att planeringen för att nå självförsörjning följs
- Följa upp vad som framkommer på ansökan, t.ex. sökt ersättning från annan myndighet. (a-kassan, CSN, FK etc)
- Att det finns verifikationer för lämnade inkomster/utgifter som ansökan omfattar
- Kontroll med SSBTEK
- Kontoutdrag senaste månaden som kan styrka att el och hyra är betald
- Vid behov bedöma ev. uppehållsrätt

Regelbundet för att upptäcka eventuella förändringar

Följande bör utredas regelbundet enligt befintligt årshjul.

- Årsbesked från banken (obs kan ha flera banker) – januari
- Deklaration, samtliga sidor lämnas in tillsammans med ansökan för maj för hela hushållet.

- Skatteåterbäring- utbetalas vanligen mellan april – augusti.
- Om den enskilde saknar skatteregistrering i Sverige / ej tidigare fått besked slutligt besked om slutgiltig skatt i december
- Barns inkomster och tillgångar genom t.ex. kontoöversikt och deklARATION
- Intyg om skolgång för barn som studerar på gymnasiet – minst vid varje nytt läsår (HT-start i augusti/september)
- Intyg om umgänge – minst 1 gång/år eller vid förändringar
- Följa upp eventuellt tillfälligt uppehållstillstånd

Beskrivning av hur kontrollerna genomförs

Arv

Om socialtjänsten får kännedom om att en person fått arva kan bouppteckningen begäras in från sökande för att få ta del av hur arvet har fördelats. Dessa uppgifter kan även begäras från Skatteverket, om det finns kännedom om den avlidnes personnummer.

Boende

För att utreda frågor kring boende *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Allmänt om boende.

Deklaration

Deklaration med tillhörande specifikationer begärs in varje år, även för ungdomar i hushållet. Syftet är att kontrollera hur den ekonomiska situationen ser ut för den sökande. Av deklARATIONEN kan man se om den sökande har haft några skattepliktiga inkomster under året eller kapitaltillgångar. DeklARATIONEN kan även visa om en sökande har pantsatt tillgångar och betalar ränta på lånet.

De som uppger att de inte har fått någon deklARATION hänvisas till Skatteverket för att styrka detta med en begäran om kontrolluppgifter. Om en person förlo-
rat sin deklARATION kan hen få en kopia från Skatteverket istället för kontroll-
uppgifter.

Om sökande har haft inkomster och/eller tillgångar ska det kontrolleras mot den dokumentation som finns i ärendet. Framkommer det att personen har inkomster eller tillgångar som inte redovisats ska de nya uppgifterna utredas och eventuellt kan en FUT utredning bli aktuell.

Se vidare avsnitt Handläggning av felaktiga utbetalningar

Vid kontroll av deklARATION kan det vara bra att tänka på följande:

- Mest information går att utläsa av specifikationen där de olika posterna är förtydligade.
- Under inkomst av tjänst ser man vilka inkomster den sökande haft under året. (Inkomst av näringsverksamhet kan också förekomma.) Under inkomst av tjänst kan man också utläsa om personen haft skattepliktig ersättning från Försäkringskassan.

- Tillgångar kan vara lättast att se under inkomst av kapital men även avdrag av kapital kan förekomma vid försäljning av fonder, aktier m.m. Om det framgår att den sökande har schablonintäkt kan det betyda att personen har eller har haft ett investeringssparkonto.
- Förekommer det underlag för fastighetsavgift betyder det att personen äger eller har ägt en fastighet under förgående år.
- Om den sökande kommer att få återbäring sker det tidigast i april. Notera beloppet i journal och ta sedan upp som inkomst när det är klart att personen fått återbäringen. Det kan även framgå uppgifter om skulder till olika kreditinstitut. I dessa fall kan det vara bra att höra med den sökande hur hans eller hennes ekonomi ser ut och. Boka in ett möte där den sökande får visa utdrag för det senaste året och utred om det går att dra några slutsatser. När öppnades kontot och hur beviljades krediten från första början?
- Fråga om personen är i behov av att remitteras till budget- och skuld-rådgivare

Fordonsinnehav

För handläggning av personer som har tillgångar i form av fordon *se vidare* i avsnittet nedan om tillgångar.

Företag

För att utreda personer med företag *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupper förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Företagare.

Inkomstuppgifter

Inkomstuppgifter kontrolleras genom att sökande lämnar: kontoutdrag, specifikationer till inkomster och deklaration. Socialtjänsten kan vid behov be den sökande att lämna medgivande till att socialtjänsten kontaktar exempelvis arbetsgivare eller försäkringsbolag.

Utländska inkomster eller tillgångar

Utgångspunkten är att den sökande själv lämnar in underlag angående sina inkomster och tillgångar. Möjligheterna att få fram uppgifter varierar från land till land. Migrationsverkets hemsida (LIFOS), landets ambassad i Sverige eller Sveriges ambassad i landet kan ge hänvisning om vilka handlingar som är möjliga att begära in och vilka myndigheter som kan tillhandahålla dessa.

Värdering av fastighet, tomt, villa och bostadsrätt

För bedömning av tillgång i form av fastighet, tomt, villa, eller bostadsrätt *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Boende och boendekostnader.

Olika hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap.

Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. *Makar och registrerade partners* har försörjningsplikt gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. Inom ekonomiskt bistånd och övriga socialförsäkringssystemet gäller detta även *sambos*, dvs. par som sammanbor.

En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär till exempel att om bara den ene har inkomst får hen stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Det innebär även att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före familjemedlemmarnas rätt till bistånd.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis när våld i nära relation förekommer, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makarna kan handläggas var för sig. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer. Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftna men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär. Endast om särskilda skäl finns kan man räkna separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap. I så fall ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap - Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma, vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet. Konstruktionen på denna norm innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas endast med den andel av hushållet som den sökande utgör, barnen inräknade. Om flera vuxna delar hushåll varav några är par så ska de som utgör par räknas enligt sammanboendenorm och de som är ensamstående enligt beräkningen om sammanboende med hushållsgemenskap.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till sex månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär.

Giftna men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad. Även om t.ex. den ena parten vistas utomlands eller sitter i fängelse kvarstår försörjningsplikten.

En utredning ska däremot alltid göras om den andra personens möjligheter att försörja sin partner t.ex. om den ena parten befinner sig utomlands i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd eller är i fängelse. Hänsyn ska även tas till vilka möjligheter det finns från respektive land att få fram uppgifter och handlingar. Om ens partner är försvunnen kan bistånd beviljas om det är styrkt och efter en individuell bedömning.

Ansökan om äktenskapsskillnad - Om ett gift par eller registrerade partners separerar och ansöker om skilsmässa eller partnerskillnad gäller försörjningsplikten till dess att tingsrätten har beslutat att den är slutgiltig. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas till domstolen, i de fall när den ena partens ekonomi gör det möjligt att bidra till försörjningen.

En ansökan om ekonomiskt bistånd prövas tillsammans till dess att tingsrätten meddelat dom om äktenskapsskillnad. Observera att särskilda regler gäller om det förekommer våld i nära relation.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten,

- kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Medlemmar i hushållet.
- kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Genom andra personers inkomster och tillgångar.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas sökande inte ha hushållsgemenskap med den/dem som hen är inneboende hos. För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera eget rum i bostaden, även om en individuell bedömning alltid behöver göras utifrån omständigheterna. Sökandens behov av bistånd bedöms enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter, som till exempel förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut hel föräldrapenning, dvs. sju dagar per vecka, till dess barnomsorgsplats erbjuds. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna. Föräldrarna har rätt att spara del av föräldrapenning. Socialstyrelsen rekommenderar att en enskild som har barn ska kunna spara upp till fyra veckors föräldrapenning per barn

fram till det år då föräldrapenningen senast kan tas ut. Tanken är att de i framtiden kan använda sin sparade föräldrapenning för att delta i exempelvis inskolning på dagis och andra besök i förskoleverksamheten eller skolan och detta är något som ur ett barnperspektiv bör hållas fast vid.

Barnet ska ställas i barnsomsorgskön så snart det är möjligt¹⁵, för att kunna börja vid ett års ålder. Bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Den som har bistånd i avvaktan på plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip bör göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg. För tid efter att barnomsorgsplatser erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig. Föräldraledighetslagen¹⁶ reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har försörjningsskyldighet för ungdomar till dess att de fyller 21 år förutsatt att de går i skolan, grundutbildning, och ska då räknas in som barn i hushållets norm. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Ungdomar under 21 år som går i gymnasiet.

När barnet inte längre omfattas av föräldrarnas försörjningsplikt ska de tas ur föräldrarnas hushåll och vid eventuellt behov av bistånd söka på egen hand. I föräldrarnas beräkning tas en hyresdel upp och fasta kostnader i form av t.ex. hushållsel, hemförsäkring och bredband delas.

För beräkning av hyresdel *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna (dvs minst 12 dagar hos ena föräldern) ska halva barnbidraget räknas som inkomst. Normen beräknas utifrån hur många dagar barnet bor hos föräldern. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgift, akut läkarvård etc.

Se vidare i riktlinjerna beträffande umgängesbarn, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Merkostnader för umgänge med barn.

Underårig som bildat familj

---

¹⁵ Vid sex månaders ålder i Botkyrka

<http://www.botkyrka.se/barnochutbildning/forskolaochbarnomsorg1-5ar/attsokaochbytaplats>

¹⁶ 1995:584

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underåriga själv blir förälder. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar make/maka försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken/makan inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

Inkomstberäkning

Vid bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd ska hushållets samtliga faktiska inkomster räknas. Inkomsterna bör i regel beräknas utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser.

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända utgifter för hyra, hushållsel, hemförsäkring, SL-resor och avgift för a-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök eller om hushållet inte ansökt om bistånd på några månader kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Utgångspunkten är att bistånd inte beviljas till skulder eller lån vilket innebär att t.ex. avbetalning på studielån eller andra avbetalningar inte ska räknas med.

Underhållstöd kan räknas bort från disponibel inkomst innan den ekonomiska prövningen sker, om en person har lön därmed inte kan ansöka från Försäkringskassan om att få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet.

Överskjutande inkomst från tidigare månader

Det är i regel bara pengar som den biståndssökande vid ansökningstillfället faktiskt fått utbetalt och kan förfoga över som räknas som inkomst. Inkomster som hushållet har fått tidigare bör i regel inte påverka beräkningen, om de inte var mycket höga eller avsedda för en viss längre tidsperiod, t.ex. ett avgångsvederlag. Det gäller till exempel inkomster som hushållet fått tidigare än månaden före den månad som ansökan avser.

Nämnden bör kunna ställa större krav på ekonomisk planering av en person som har vetat om att den egna inkomsten kommer att upphöra och tidigare har mottagit ekonomiskt bistånd. Detta gäller personer som väl känner till socialnämndens normer och regler och inte dem som tidigare endast haft mycket tillfälligt bistånd eller inte har ansökt på länge.

Det kan vara rimligt att kräva att en person som endast tillfälligt försörjer sig själv mellan biståndsperioderna också tar hänsyn till det i sin hushållsekonomiska planering.

Vid ett nybesök däremot saknar den biståndssökande kunskap om nivån på det ekonomiska biståndet och kan inte förväntas ha levt på en låg ekonomisk nivå före ansökan. Om socialtjänsten kontrollerar den enskildes ekonomiska situation månaderna innan ansökan är det viktigt att ha detta i åtanke. Frågan är också hur mycket den enskilde har känt till om sin framtida ekonomi och har kunnat planera. Det ska vid ett nybesök i de flesta fall göras en beräkning tre månader tillbaka för att få en bild av hur personen planerat för sin ekonomi, även om detta inte innebär att ett normöverskott per automatik ska tas upp som inkomst.

Inkomster

Inkomster som i sin helhet reducerar det ekonomiska biståndet

- Aktivitetsstöd
- Arbetslöshetsersättning/Ersättning från alfa-kassan
- Avgångsvederlag
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto
- Etableringsersättning inkl bostadsersättning eller etableringstillägg
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring), AFA-försäkring (vid sjukskrivning) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalsspensioner).
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende eller hemmavarande vuxet barn
- Kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta (KBH)
- Lön eller sjuklön från arbete. Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till bistånd, t.ex. för att bekosta tandvård.
- Omvårdnadsbidrag
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring, observera att om skatteåterbäringen tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten räknas den inte som inkomst.

- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar.

Inkomster som delvis reducerar det ekonomiska biståndet

- Familjehemsersättning

Hela arvodesdelen ska räknas som inkomst samt den del av omkostnadsersättning som avser ersättning för bostad per månad och barn. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningsätt som för familjehem.

- Stipendier

De som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål ska inte tas med i beräkningen men övriga. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera ekonomiskt bistånd får göras från fall till fall.

- Merkostnadsersättning vid handikappersättning

Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.

Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Habiliteringsersättning (S.k. Flitpeng)
- Lärlingsersättning
- Merkostnadsersättning för barn. Beträffande merkostnadsersättning är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund

Om en sökande uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd, under förutsättning att personen uppfyller vissa förutsättningar. Jobbstimulansen är personlig och gäller inte för hushållet som helhet. Den eller de vuxna i hushållet som uppfyller villkoren har rätt till jobbstimulans och ett villkor för jobbstimulans är att den enskilde har fått försörjningsstöd under en sammanhängande period av sex månader- då gäller jobb-

stimulansen under 24 sammanhängande månader oavsett om den enskilde är självförsörjande under någon del av tiden eller om den enskilde flyttar till en annan kommun.

Avslag på försörjningsstöd en månad räknas som avbrott och tiden börjar räknas om från början. Om en enskild efter tvåårsperioden åter får försörjningsstöd under sex sammanhängande månader är han eller hon åter kvalificerad för jobbstimulans. Det finns ingen gräns för hur många gånger en person kan få jobbstimulans.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för sökandes försörjning innan hen har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, guld, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Även utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av rätten till bistånd.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader, eller om den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas endast inestående kapital i bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid eller för att kunna bo kvar.

Om personen även står i en annan bostadskö som inte kräver bosparande så påverkar det bedömningen och är en grund för att personen kan nyttja ovanstående bosparande.

Bostadsrätt/Villa

För information om bostadsrätt och villa *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

Fritidshus/fastighet

För mer information om fritidshus/fastighet *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

Fordon

Transportstyrelsen har uppgifter om en person äger fordon, en persons fordonshistorik eller ett fordons ägarhistorik. Uppgifterna kan sökas via personnummer, registreringsnummer eller ett företags organisationsnummer. Från Transportstyrelsen kan man även begära kopia på den handling som upprättats och skickats in för att genomföra ägarbytet.

Grundprincipen är att en bil eller annat fordon är en lätt realiserbar tillgång och ska säljas omgående. Om bedömningen görs att sökande inte har något godtagbart och styrkt behov av att få behålla bilen men inte kan sälja bilen omgående kan rådrum ges på försäljningen. Rådsumbeslutet ska vara skriftligt (där datum för när rådrummet går ut framgår). I normalfallet bör rådrummet vara på en månad. I rådsumbeslutet ska det framgå att bilens uppskattade värde kommer att räknas som inkomst vid nästa månads beräkning. Rådsumbeslut är överklagningsbara.

Vid fordonsinnehav är det sökande själv som ska visa fordonets värde. Detta kan ske genom att låta värdera fordonet hos en auktoriserad bilfirma. Sökande ska sälja bilen till ett marknadsvärdespris. Jämförelse med motsvarande fordon som annonseras för försäljning på marknaden kan vara vägledande. Vid en försäljning ska ett kvitto som styrker försäljningen visas upp.

Vid särskilda skäl kan bistånd beviljas trots innehav av bil, till exempel om bilen är en förutsättning för att ta sig till och från arbete.

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd, kapitel Prövning av rätten till bistånd.

Läs mer på Transportstyrelsens hemsida vad gäller

- avställning/avregistrering av fordon
- bedrägerianmälan

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång bortsett från i de fall de inte är möjligt att ta ut pensionssparandet i förtid.

Barns inkomster och tillgångar

Hemmaparande barn och skolungdomar i familjer med ekonomiskt bistånd får behålla en del av sina inkomster¹⁷ från eget arbete utan att det påverkar föräldrarnas rätt till bistånd för barnet eller skolungdomen. Avsikten är att tonåringar i ekonomiskt utsatta familjer ska kunna göra sådant som är möjligt för andra tonåringar. Det normaliserar dessa barns och ungdomars villkor och kan även vara viktigt med tanke på framtida arbete och egen försörjning.

Hemmaparande barn och skolungdomar under 21 års ålder;

- kan ha inkomster upp till ett prisbasbelopp under ett kalenderår, utan att de beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.
- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet utan att det vid ansökningstillfället påverkar föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet.

---

¹⁷ 4 kap. 1a § SoL

Barn som inte är hemmavarande, dvs. inte bor tillsammans med sin förälder, t.ex. ensamkommande barn;

- kan ha inkomster där den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL används, som innebär att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd (se sidan 30 i denna Riktlinje)
- kan ha sparade medel upp till 15 procent av prisbasbeloppet.

Om ett barn har tillgångar som föräldrarna inte kan förfoga över, bör det inte påverka föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd för barnet. Detta gäller t.ex. bankmedel som står under överförmyndarens kontroll, om överförmyndaren inte ger sitt samtycke till uttag.

Barn är aldrig försörjningsskyldiga för andra familjemedlemmar. Om barn har inkomster och tillgångar utöver barnets ekonomiska behov, bör inkomsten räknas av mot barnets del i familjens kostnader inklusive barnets del av boendekostnaden. Innebär det att barnet blir helt självförsörjande tas barnet ut ur förälderns norm och eventuell hyresdel tas upp i förälderns beräkning.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd

- avsnitt Barns och skolungdomars tillgångar och inkomster av kapital
- avsnitt Barns och skolungdomars inkomster av arbete
- Socialstyrelsens PM: Ensamkommande barn och ungdomars försörjning

Beslut

Beslut om ekonomiskt bistånd är myndighetsutövning och beslut fattas på grundval av utredningen. Utredningen leder vanligtvis till ett beslut enligt 4 kap. 1 § SoL. Besluten, både bifall och avslag, ska motiveras.

Av besluten ska följande framgå:

- Vad ansökan avser
- Hänvisning till gällande lagstiftning
- Eventuell tidsperiod
- Motivering till beslutet
- Om beslutet rör barn direkt eller indirekt ska konsekvenserna för barnet finnas med.

Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL ska alltid vara skriftliga och delges den sökande. Information ska även ges om att beslutet går att överklaga (besvärshänvisning). Besluten ska också finnas tillgängliga på mina sidor.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, se särskilt följande avsnitt:

- Underlag till beslut
- Delaktighet i utredningen och rätten att yttra sig över den
- Beslut

- Utbetalning

Socialtjänsten kan även bevilja bistånd utöver vad som gäller i 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det. Biståndet beviljas då enligt 4 kap. 2 § SoL. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Rätten till bistånd.

Överklagande

När en överklagan inkommer ska socialtjänsten först ta ställning till om det finns förutsättningar för att ompröva beslutet. Om beslutet omprövas ska överklagan skickas till Förvaltningsrätten tillsammans med redovisning av det nya beslutet. Om beslutet inte ändras helt i enlighet med den sökandes önskemål ska en prövning göras om överklagan kommit in i rätt tid. Om den kommit in i rätt tid ska den snarast och senast inom en vecka skickas vidare till Förvaltningsrätten. Om överklagan kommit in för sent ska ett avvisningsbeslut fattas och en ny besvärshänvisning skickas med. Om avvisningsbeslutet överklagas ska det, tillsammans med det beslut som ursprungligen överklagades, skickas till Förvaltningsrätten.

Avslut av ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. Ärendet avslutas två månader efter sista besluts månad. I de fall en överklagan är överlämnad till t.ex. Förvaltningsrätten bör ärendet (överklagningsutredningen) vara öppet till dess att dom fallit.

Om sökande återkommer inom tre månader och inga väsentliga förändringar har skett, ska tidigare handläggare/enhet fortsätta handläggningen. Om väsentliga förändringar¹⁸ skett hänvisas sökande att kontakta Mottag Vuxen som gör en ny aktualisering.

Återkrav och Återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för sökande. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § SFB (återsökning) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL (återkrav).

Återsökning Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten

Kommunen kan återsöka bistånd som sökande beviljas under den tid Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt retroaktiva förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Handläggning av återsökning - Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten. Särskild blankett för framställan återfinns på Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens hemsida. En begäran om utbetalning per förmån

---

¹⁸ T.ex. skilsmässa, äktenskap, tillgångar/inkomster av betydelse eller längre tids utlandsvistelse.

och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras varje månad. Följande uppgifter ska framgå:

- Förnamn, efternamn och personnummer för den försäkrade
- Uppgifter om förmån och period (avseendemånad)
- Totalt belopp av ekonomiskt bistånd som har betalats ut till hushållet för perioden/månaden
- Det ska även framgå om ytterligare någon begäran om utbetalning, för hela eller delar av samma period, gällande annan förmån har sänts in
- Uppgifter om nämnden (kontaktperson, tel., adress, pg/bg-nr)
- Nämndens (det vill säga ansvarig tjänstemans) underskrift, datum och namnförtydligande

Personens ansökan om ersättning behöver följas upp varje månad, innan nästa månads beslut, för att se om Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten har fattat ett beslut. Om Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten avslår ansökan om ersättning finns det inte längre grund för att göra en begäran nästa månad.

Återsökning Migrationsverket

Socialtjänsten kan söka tillbaka pengar från Migrationsverket för flykting med insats från Ekonomiskt bistånd eller Förebyggande vuxen. Återsökning kan göras för kostnader för ekonomiskt bistånd, tomhyror och kvotflyktingar. Återsökningen görs för föregående år. Återsökning kan göras fram till att personen blir svensk medborgare, fyller 65 år eller avlider. Återsökningen handläggs av ekonomienheten på Stöd och utvecklingsenheten.

Definition av flykting är enligt Migrationsverkets begreppsförklaring: Utlänning som har ansökt om asyl och fått uppehållstillstånd i Sverige av flyktingsskäl.

Återsök av ekonomiskt bistånd

För följande grupper kan en återsökning göras:

- Flykting som är under 65 år och har helt eller delvis nedsatt prestationsförmåga.
- Flykting vars etableringsplan har upphört och som inte har möjlighet att försörja sig på grund av en sjukdom eller ett funktionshinder.
- Flykting som fyllt 18 år men inte 21 år, går i gymnasieskolan samt har eget boende men inte har sina föräldrar i landet.
- Ensamkommande unga fyllt 18 år men inte 21 år med uppehållstillstånd som har inte rätt till ersättning dygnsschablon om 750 kronor eller för vårdinsatser enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller motsvarande enligt socialtjänstlagen (SoL)

Innan bistånd beviljas behöver följande handlingar begäras in:

- Underlag på helt nedsatt prestationsförmåga på flykting från Arbetsförmedlingen.
- Kopia ur etableringsplan för delvis nedsatt prestationsförmåga.

- Enligt SFS 2008:975 behövs inte samtycke för att begära handlingar från Arbetsförmedlingen i detta syfte.

Ärendet registreras som Etablerings-akt i Procapita och ska föras med lila pappersakt. Efter två år, när etableringsperioden är slut, ska akten byta färg till blå.

En begäran från ekonomienheten, skickas månadsvis om att alla handläggare ska återrapportera vilka personer inkl. kundnummer som gäller. Endast nyttillkomna ärenden ska rapporteras. Rapporteringen kompletteras sedan med en kopia på de underlag som finns i beskrivna ovan. Återkopplingen ska ske skyndsamt.

Återsök tomhyror

Kostnader kan återsökas för:

- Bostad som har anmälts till Migrationsverket.
- Personen som flyttar in i bostaden ska omfattas av förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar
- Bosättningen har skett efter ett beslut om anvisning av Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen.
- Kommunens ansökan ska avse en sammanhängande period från och med datumet då bostaden anmälts tillgänglig till dess att den eller de nyanlända personerna flyttar in i bostaden.

Förebyggande vuxen skickar fortlöpande uppgifter på lägenheter som står tomma till ekonomienheten som ska anmälas skyndsamt till Migrationsverket. Ekonomienheten begär underlag i form av hyresaviser för perioden från och med datumet då bostaden anmälts tillgänglig till dess att den eller de nyanlända personerna flyttar in i bostaden.

Återsök särskilda kostnader:

Kostnader kan återsökas för:

- Kommunen kan få ersättning för placeringar enligt lagen om vård av unga (LVU) eller lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) samt insatser för skyddat boende enligt socialtjänstlagen (SoL) (gäller inte ensamkommande barn).
- Kommunen kan få ersättning för insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) i form av familjehemsplacering/HVB/stödboende eller boendekostnader för familjeutredningshem (gäller inte ensamkommande barn).
- Kommunen kan få ersättning för insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) i form av kurator, familjeterapeut, kontaktperson, kontaktfamilj eller stödperson (gäller inte ensamkommande barn).

Återsök av kostnader för kvotflyktingar:

Kostnader kan återsökas för:

- resekostnader för hämtning av kvotflyktingar från flygplatsen till bostad

- resekostnad för att ordna uppehållstillståndskort (UT-kort) hos Migrationsverket
- resekostnad för att hämta id-kort hos Skatteverket
- personalkostnader vid hämtning utöver ordinarie arbetstid
- mat för första dygnet
- kostnader för vinterkläder vid ankomsten till Sverige
- akututrustning i avvaktan av hemutrustningslånet via Centrala studie-stödsnämnden (CSN)
- tolkkostnader under första tiden i Sverige (upp till fyra månader)
- kostnader för försörjningsstöd månaden efter mottagningsdatum (från och med månad två) till och med att kvotflyktingen fått sitt UT-kort
- ersättning för insatser för personer eller familjer med särskilda behov i syfte att underlätta anvisning av plats för bosättning i en kommun. Denna ersättning betalas ut om kommunen i samband med anvisningen har fått ett så kallat förhandsbeslut.

Ärendet kodas som *anvisning kvot* i Procapita och ska föras med lila pappers-akt som behålls även om ärendet byter handläggare.

En begäran, från ekonomienheten skickas månadsvis om att alla handläggare ska återrapportera vilka personer inkl. kundnummer på kvotflykting med insats från den senaste månaden. Återkopplingen ska ske skyndsamt.

Handläggaren kompletterar sedan med de underlag som behövs för återsöksarbetet som exempelvis; underlag som styrker vilka särskilda kostnader för flyktingmottagandet kommunen haft.

Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kapitlet socialtjänstlagen. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas. Att bevilja bistånd mot återkrav ska tillämpas restriktivt.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning (*9 kap. 2 § st. 1 SoL*) som förskott på förmån, ersättning etc.
2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning gäller (*9 kap. 2 § st. 2 SoL*)

Återkrav enligt punkt 1-2 beskrivs under respektive rubrik nedan.

3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (*9 kap. 1 § SoL*).

Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL beskrivs i avsnittet Handläggning av felaktiga utbetalningar.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1. SoL:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.

2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för sökandes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning m.m.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap. 1 § SoL.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap 2 § st. 2 SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Handläggning

Överenskommelse och eventuell fullmakt

- Skriftlig överenskommelse görs med sökande om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.
- Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att sökande när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.

Beslut

Observera också att det är två beslut som ska fattas och att detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 2 § SoL. Vid 4 kap. 2 § SoL måste även ett avslagsbeslut fattas enligt 4 kap. 1 § SoL.
  2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL.
- Besluten ska vara skriftliga och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.

- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges sökande innan biståndet utbetalas.
- Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Hen ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av socialtjänsten.

Uppföljning av återkrav

Socialtjänsten ska verka för att den enskilde frivilligt återbetalar återkravet. Huvudregeln är att personen återbetalar summan snarast eller enligt överenskommen återbetalningsplan. I de fall en återbetalning uteblir inleds en utredning om ersättningstalan. Socialassistent följer upp återkraven.

Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ SoL kan socialtjänstens med stöd av 9 kap 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att personen inte betalar och senast inom tre år från det biståndet utbetalades. Om socialtjänsten inte har väckt talan inom tre år från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för socialtjänsten att få skulden återbetald. Innan talan väcks ska betalningspåminnelser ha skickats.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänsten som utreder personens förmåga att återbetala. Personens aktuella ekonomiska situation ska utredas så långt det är möjligt. Vid en bedömning av återbetalningsförmåga är utgångspunkten riksnormen. Personen ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden. Visar utredningen att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten. Visar utredningen att personen för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att personen betalningsförmåga inte inom rimlig tid förbättras kan återkravet efterges.

Observera att beslut om ersättningstalan måste fattas av socialnämndens vuxenutskott. Ansökan ska göras till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen är bosatt.

Ansökan ska innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefon
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Bistånd som har beviljats
- Belopp som yrkas
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Uppgift om de betalningspåminnelserna som har skickats
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (Botkyrka kommun yrkar att förvaltningsrätten ålägger XX att återbetala...)

Utöver ansökan ska följande biläggas:

- Beslut om återkrav och beslut om beviljat bistånd
- Den ekonomiska utredningen om personens betalningsförmåga
- Överenskommelse om återbetalning
- Uppgift om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet

Om förvaltningsrätten beslutar att den enskilde är ersättningsskyldig utgör domen underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogden.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Talan hos förvaltningsrätten.

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att personen inte inom tre år från det biståndet utbetalades kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkravet. Detta beslut går inte att överklaga.

Handläggning av felaktiga utbetalningar (FUT)

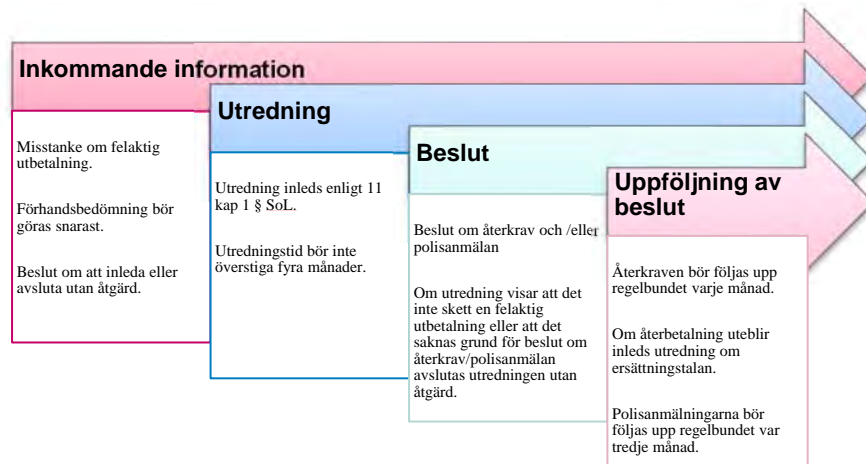
Handläggning av felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd regleras främst av två lagar, socialtjänstlagen och bidragsbrottslagen.

Utöver detta tillkommer lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen innebär att myndigheter är skyldiga att underrätta varandra om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån felaktigt betalats ut eller betalats ut med för högt belopp. Socialtjänsten är fråntagen underrättelseskyldigheten och är enbart mottagare av underrättelser.

Vid misstanke om en felaktig utbetalning behöver frågan diskuteras med berörd chef eller förste socialsekreterare, vem som utreder misstanken och vem som fortsätter handlägga ekonomiskt bistånd. Samma handläggare bör inte utreda båda delarna.

Att det pågår en utredning om felaktig utbetalning innebär inte automatiskt att personen inte har rätt till ekonomiskt bistånd framöver, däremot behöver det utredas på vilket sätt uppgifterna påverkar rätten till bistånd.

FUT-utredningsprocessen

Utredningsåtgärder

I samband med en FUT-utredning behöver en rad kontroller göras för att kunna sammanställa ett beslutsunderlag. Till stor del används samma som vid handläggningen av ekonomiskt bistånd.

De samtycken som lämnats i samband med ansökan om ekonomiskt bistånd gäller inte vid en FUT-utredning. Om det inom ramen för FUT-utredningen krävs externa kontakter ska ett samtycke inhämtas. Samtycke kan inhämtas muntligt eller skriftligt. Ett muntligt samtycke ska dokumenteras i journal.

Offentliga uppgifter som kan inhämtas digitalt via t.ex. tjänster hos Infotorg så som Företag-, Person-, Fordon, Fastighets- och Kreditrapporter kräver inte den enskildes samtycke. Om offentliga uppgifter behöver inhämtas muntligen krävs inget samtycke om utredaren anger att den ringer från Botkyrka kommun och i övrigt inte lämnar ut några sekretessbelagda uppgifter.

I vissa fall och endast om det inte är möjligt att få uppgifterna från personen kan kontakter tas utan samtycke. För att kunna fullgöra sina uppgifter kan det ibland vara nödvändigt att utredaren tar kontakt med och därmed lämnar ut uppgifter till t.ex. en annan myndighet. Socialtjänsten tar i dessa fall kontakter med stöd av 10 kap. 2 § OSL. Tillämpningen ska utföras restriktivt. Möjligheterna till att få samtycke måste först ha prövats.

I de fall personen inte medverkar kan socialtjänsten behöva fatta beslut på befintligt underlag. I de fall en person inte medverkar i utredningen får beslut tas på befintligt underlag. Det innebär att återkravet och/eller polisanmälan omfattar utredningsperioden istället för den faktiska perioden för den felaktiga utbetalningen. Att en person inte medverkar i utredningen får inte medföra att den därmed undanhåller sig ett återkrav och/eller en polisanmälan.

Återkrav

Enligt 9 kap. 1 § 1 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon

- har lämnat oriktiga uppgifter eller

- har låtit bli att lämna uppgifter eller
- på annat sätt har förorsakat att ekonomiskt bistånd beviljats felaktigt eller med för högt belopp

Socialtjänsten kan återkräva för högt utbetalt bistånd även om personen inte haft för avsikt att orsaka en felaktig utbetalning. Det räcker att felaktiga uppgifter faktiskt har lämnats och att detta *orsakat* den felaktiga utbetalningen från socialtjänstens sida.

Paragrafen omfattar inte enbart uppgifter som den enskilde lämnar eller utelämnar, utan även om personen på *annat sätt* orsakat felaktig utbetalning. Det kan vara fråga om att den enskilde har lämnat oriktig handling, manipulerat sin närvarorapport eller ansökt om bistånd för en utgift som hen inte hade för avsikt att betala. I det senare fallet ska socialtjänsten styrka att den enskilde inte hade för avsikt att betala utgiften som han eller hon sökte bistånd för. Det kan även avse när en person söker bistånd samtidigt som den har sökt ersättning men inte uppger det på ansökan. Om personen inte redovisar det på ansökan har socialtjänsten inte haft möjlighet att bevilja mot återbetalning och återfå en retroaktiv utbetalning.

Mall för beslut om återkrav finns i Procapita.

Socialtjänstens misstag

Enligt 9 kap. 1 § 2 st. SoL får socialnämnden återkräva ekonomiskt bistånd som betalats ut för mycket om någon

- har tagit emot ekonomiskt bistånd som socialtjänsten utbetalat felaktigt eller med för högt belopp och om personen *skäligen borde ha förstått detta*

Enligt 9 kap. 1 § 2 st. SoL kan alltså återkrav göras även om socialtjänsten själv av misstag gjort den felaktiga utbetalningen. Det krävs då att den enskilde skäligen borde ha insett felet. Det är framförallt uppenbara fel som till exempel när socialtjänsten råkar betala ut ett belopp med en nolla för mycket. Ett annat exempel är när en faktura för en hotellkostnad betalas till den enskilde istället för till hotellet. Vid bedömningen av återkrav enligt detta lagrum bör en restriktiv tolkning göras.

Interna felaktigheter – frivillig återbetalning

I vissa fall framkommer det att socialtjänsten har gjort fel och en person har beviljats för mycket pengar. Om detta upptäcks kort tid efter utbetalningen så kan den sökande informeras om möjligheten att frivilligt återbetala biståndet eller att socialtjänsten korrigerar detta på nästa månads normberäkning. Sökande måste informeras om att det är en frivillig återbetalning och att det annars är reglerna kring återkrav som gäller.

Kommunicering

Innan beslut fattas om återkrav ska utredningen kommuniceras med den det gäller. Personen ska få tid på sig att bemöta det som framkommit. Mellan 1-2 veckor kan vara rimlig tid beroende på materialet. Utredningen kommuniceras

företrädesvis skriftligen. I vissa fall kan det vara lämpligt att kalla den enskilde till ett möte för att få frågor spontant besvarade. I dessa fall bör den skriftliga utredningen kommuniceras efter mötet.

Det finns inget formkrav på hur den enskildes svar på kommunikeringen ska vara utformat. Vid muntligt svar ska socialtjänsten dokumentera inkomna synpunkter och uppgifter. Dokumentationen ska vara tydlig, saklig och återge det som personen har framfört. Synpunkterna vägs därefter in i det slutliga beslutsunderlaget.

Återbetalning

Socialtjänsten följer upp beslutet om återkrav och om personen inte återbetalar gäller samma regler för ersättningstalan som för övriga återkrav.

Polisanmälan vid misstanke om bidragsbrott

Polisanmälan ska ske, enligt 6 § bidragsbrottslagen, när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Innan en polisanmälan görs ska kommunen ta ställning till om eventuellt uppsåt eller om grov oaktsamhet föreligger. Om det finns en brottsmisstanke får kommunen inte avstå från att göra polisanmälan för att personen har återbetalat det felaktigt utbetalda beloppet.

Innan beslut om polisanmälan ska utredningen av den felaktiga utbetalningen vara klar och ligga till grund för beslutet. Socialtjänsten är inte skyldig att underrätta den enskilde om att polisanmälan gjorts eftersom åtgärden inte är ett sådant förvaltningsbeslut som avses 21 § i förvaltningslagen och faller utanför ramen för myndighetsutövningen.

Bedömning om uppsåt eller grov oaktsamhet bör ske utifrån:

- Den information som den enskilde har fått, muntlig och skriftlig. T.ex. bekräftelsen på mottagen information, information vid nybesök eller annan information som framkommer i journal.
- Den enskildes kognitiva förmåga och hälsa och vad som kan förväntas av denne.
- Den normala aktsamheten som kan förväntas av andra som söker bidrag.
- Den enskildes tidigare beteende.
- Beloppets storlek, ju högre belopp desto större skäl att anta uppsåt.
- Den enskildes villighet att förklara det inträffade. Om den enskilde vägrar medverka till att bringa klarhet i det inträffade utgör detta skäl till att anta att uppsåt föreligger.
- Trovärdigheten i den enskildes förklaring.
- Aktivt handlande, t.ex. om den enskilde har förfalskat handlingar.

Läs mer i Rättspm 2013:4 Bidragsbrottslagen¹⁹

19

https://www.aklagare.se/globalassets/dokument/rattspromemorior/rattspm_2013_04_bidragsbrottsott.pdf

Anmälan innehåll

I polisanmälan sammanställs relevanta uppgifter som framkommit i utredningen. Det är viktigt att anmälan innehåller den information som är nödvändig för att polis och åklagare ska kunna starta och genomföra en utredning utan att behöva begära kompletteringar av sådan information som var känd vid anmälningstillfället. Det är också viktigt att anmälan innehåller en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet. Utredningen ska även besvara om den enskilde har fått tillfredsställande information om vilka regler som gäller och om den den enskilde varit medveten om konsekvenserna av sitt handlande.

Skadestånd - Polisanmälan ska även omfatta ett skadeståndsyrkande. Skadeståndet motsvarar det belopp som betalats ut felaktigt. Skadeståndskrav ska inte göras om den felaktiga utbetalningen är återbetald eller reglerad på annat sätt, eller om det gäller ett farebrott. Farebrott är när det inte skett en utbetalning men det har funnits en fara för att en felaktig utbetalning skulle ske.

Mall för polisanmälan återfinns i Procapita.

Registrering i Procapita

Dokumentation och utbetalning görs i Procapita som är kommunens socialregister. För att kunna garantera rättssäkerheten och möjliggöra resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering följas noggrant. Det gäller såväl uppgifter i samband med biståndsansökan, som försörjningshinder, ändamål och avskrivningsorsaker, som uppgifter i samband med handläggningen av felaktiga utbetalningar. *Se vidare* i e-supporten för handbok och guider.

3. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Arbetslösa

Om en sökande är utan arbete vid första kontakten görs en bedömning om personen är arbetsför. Är personen arbetsför ska information ges om kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande för att beviljas bistånd. Arbetsföra personer som söker ekonomiskt bistånd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande. Insatserna ska ges utifrån en individuell bedömning av behov och förmåga. En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå där den arbetssökande även har ett ansvar att visa hur arbete söks.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till bistånd om hen står till arbetsmarknadens förfogande²⁰. Utgångspunkten vid bedömningen om sökande står till arbetsmarknadens förfogande är den individuella planering som upprättats tillsammans med den enskilde. I de fall sökande är inskriven på Arbetsförmedlingen bör en planering finnas hos dem. Varje månad sker även inlämning av aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen. Utskrift av planering och/eller aktivitetsrapport kan utgöra ett underlag i bedömningen om rätten till bistånd.

Insatser

Utgångspunkten är att en arbetsför ska vara inskriven som arbetssökande på Arbetsförmedlingen och erbjudas insatser där igenom. I kommunen kan även insatser erbjudas via Rehabilitering och Sysselsättning samt Jobbcenter.

ROS arbetarför att stödja personer till självförsörjning:

- Hälsogruppen: utreder förutsättningar för en arbetsrehabilitering för personer med olika typer av ohälsa. Personen behöver ställa sig positiv till att utredning görs och att kontakter tas med vården. Personen får inte vara i ett aktivt missbruk.
- IPS- Individual Placement and support. En strukturerad arbetsmetod för personer med psykisk ohälsa, rehabiliterande mot arbete eller studier. Biståndsbedömt av Utredning Vuxen.
- Det finns inom öppenvården en insats som är ett stöd för ungdomar som varken studerar eller arbetar. Syftet är att motivera och vägleda till sysselsättning, i form av arbete eller studier. Biståndsbedömt av Utredning Vuxen.

---

²⁰ 4 kap. 1 § SoL

Jobbcenter Botkyrka stödjer personer som söker arbete eller studier och erbjuder studie- och yrkesvägledning utifrån behov och förutsättningar hos individen. De kan även erbjuda kompetenshöjande insatser som t.ex. kurser eller hjälpa till med praktikplatser. Där finns bl.a.

- START - till arbetssökande mellan 18 – 35 år med lindrig utvecklingsstörning, autismspektrumtillstånd eller förvärvat hjärnskada i vuxenålder.

SFI-studier

SFI-studerande betraktas som arbetssökande. Svenskstudierna är en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Krav på motprestationer ska ställas som för arbetssökande i övrigt. En individuell bedömning och planering behöver alltid göras. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta sina studier för att påbörja erbjudet arbete. Undantag kan göras om sökande genom att slutföra en kortare utbildning ökar möjligheten till framtida självförsörjning.

SFI studier utöver godkänd C-nivå, med bibehållet ekonomiskt bistånd, godkänns endast efter individuell prövning alternativt om studierna sker utöver att sökande står till arbetsmarknadens förfogande på heltid (dvs. att studierna sker på kvällstid).

Kompetenshöjande verksamhet

För rätt till ekonomiskt bistånd kan det ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller.²¹ Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med sökande. Dessa beslut går inte att överklaga med förvaltningsbesvär. Om sökande utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan biståndet avslås eller reduceras.²² Ett sådant beslut kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

Sökande som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande

Om sökande inte bedöms uppfylla kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande, t.ex. genom att inte söka arbete eller genom att inte delta i arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkas rätten till ekonomiskt bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Giltigt skäl kan till exempel vara sjukdom eller vård av barn. Enstaka frånvarotillfällen som rapporteras först i efterhand, där giltigt skäl finns, bör inte medföra att den enskilde bedöms ha brutit sin planering.

Frånvaro

---

²¹ 4 kap. 4 § SoL

²² 4 kap. 5 § SoL

Vid frånvaro p.g.a. *sjukdom* se vidare i riktlinjerna i avsnittet Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

Vid frånvaro p.g.a. *vård av barn* - En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som har barn som är sjukt eller behöver gå till läkare/tandläkare ska sjukanmäla sig på samma sätt som vid egen sjukdom. Sjukdomen ska styrkas med läkartintyg efter mer än sju dagars frånvaro. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas vid besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamhet.

Ordinarie förskolas/skolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds alternativ barnomsorgsplats. Inom kommunen ges däremot en möjlighet att vara ledig under sommaren, *se vidare* nedan i avsnittet om ledighet.

Möjligheten att spara föräldrapenning och använda vid inskolning på förskola finns även för personer som uppbär ekonomiskt bistånd. Frånvaro vid inskolning påverkar inte rätten till bistånd. Beträffande ledighet i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller.

Ledighet

I Botkyrka kommun erbjuds barn förskola/fritidshem till och med den termin som barnet fyller 10 år. Barn som går på förskola/fritidshem har rätt till fyra veckors sammanhängande ledighet under perioden juni till augusti. Det gäller såväl arbetande, studerande som personer utan sysselsättning som har barnet på förskola mer än 15 timmar per vecka.

Om föräldrar som har ekonomiskt bistånd vill vara lediga med barnen under sommaren med hänvisning till ovanstående gäller följande:

- Om det finns två föräldrar till barnet/barnen är grundregeln att den förälder som bedöms vara närmast arbetsmarknaden behåller sin planering. Föräldrarna bör tillsammans med sin socialsekreterare komma överens om vem som är ledig med barnet/barnen.
- Om föräldern är ensamstående kan denne vara ledig med barnet.
- Om föräldern/föräldrarna nyligen fått ett arbete är det inte självklart att de kan vara lediga 4 sammanhängande veckor under sommaren så en individuell prövning bör göras.

Utifrån barnets bästa bör alltid en individuell prövning göras.

Personer som har sagt upp sig

Om sökande har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstäng-

ning från arbetslöshetsersättning som detta medför. Om den arbetssökande i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande har haft synnerliga skäl för sin uppsägning ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För sökande som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till ekonomiskt bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

Arbetssökande med otillräcklig A-kassa eller Alfakassa

Sökande som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora sin ersättning om de deltar i kommunal aktivering eller SFI-studier. Det är olika regler som gäller beroende på a-kassetillhörighet. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa vilket ska styrkas med ett intyg.

Arbetssökande med otillräcklig föräldrapenning

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Hushåll med underåriga barn.

Barn och ungdom 0-18 år

I syfte att förbättra möjligheterna för barn i ekonomiskt utsatta familjer att delta i organiserade fritidsaktiviteter i samma utsträckning som andra barn så ger Botkyrka kommun möjlighet att bevilja riktat bistånd i form av s.k. fritidspeng. Barnets fritidsaktiviteter ska vara regelbundna och ledarledda samt främja ett aktivt deltagande i samhällets gemenskap. Det är viktigt att handläggaren informerar om möjligheten att ansöka om detta.

Hushållet ska vid ansökan ha försörjningsstöd och ha haft detta under minst sex månader den senaste tolv månadersperioden, det behöver ej ha varit löpande. Vid eventuellt normöverskott har sökande inte rätt till fritidspeng eftersom ett av kriterierna är att sökande ska ha försörjningsstöd. Vid normöverskott enbart en månad kan sökande vara berättigad till fritidspeng nästkommande månad.

Fritidspengen kan beviljas vid flera tillfällen men maximalt 1 500 kr per år per barn och ungdom. Sökande ska lämna in en kopia på faktura eller annat underlag som visar kostnaden för aktiviteten.

Vid växelvis boende beviljas halva kostnaden för aktiviteterna, upp till 750 kr per år per barn och ungdom. Vid umgänge med barn upp till 12 dagar per månad beviljas ingen fritidspeng.

Handläggning av beslut om fritidspeng

Beslutet fattas enligt 4 kapitlet 2 § SoL. Beslutet är ett enskilt beslut i Procapita.

Vid bifall: Ansökan måste först prövas enligt 4 kap. 1 § SoL och ett avslagsbeslut fattas. Bistånd beviljas sedan enligt 4 kap. 2 § SoL. Sökande ska uppvisa kvitto eller styrka via kontoutdrag att avgiften är betald.

Vid avslag t.ex. när sökande inte omfattas av kriterier ovan: Ansökan avslås först enligt 4 kap. 1 § SoL och avslås sedan även enligt 4 kap. 2 § SoL.

Företagare

Sökande som är egenföretagare beviljas inte ekonomiskt bistånd som huvudregel. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behöver ta ut lön får en otillbörlig konkurrensfördel. Om en sökande har ett företag eller ett uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas. Handlingar som behöver begäras in beror på företagsform. Exempel på handlingar är:

- årsredovisning eller årsbokslut
- uppgift om företagskonton inklusive transaktioner senaste året
- resultat- och balansräkning
- inkomstdeklaration för företaget

Företaget i sig kan representera en realiserbar tillgång men kan variera beroende på företagsform. Det medför att även inventarier samt lokaltillgång kan behöva utredas.

Utöver att bedriva näringsverksamhet kan sökande även ha funktionärs- eller styrelseuppdrag. Det innebär i regel någon form av ersättning.

Om en egenföretagare ansöker om ekonomiskt bistånd måste sökande i första hand ta ut avtalsenlig lön. Om sökande inte kan försörja sig på den egna verksamheten kan socialtjänsten hänvisa personen till att avveckla företaget och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

I varje enskilt fall behöver en individuell prövning göras. I detta ingår att bedöma vilket resultatet blir för den enskilda om bistånd beviljas eller inte. *Läs mer i RÅ 2000 ref 37.*

Bistånd kan beviljas vid vissa undantag:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd.
- Under tiden företagaren uppbär ”starta eget bidrag” (aktivitetsstöd) från Arbetsförmedlingen (sex månader).

Läs mer:

- Vägledning kan inhämtas från Skatteverket eller Boverket. Skatteverket har en skrift som heter Starta företag där mer information finns om t.ex. de olika bolagsformerna.

Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Sökande som har dömts till fängelsestraff ska själva ta reda på om de har möjlighet att omgående påbörja verkställigheten. Sökande kan beviljas bistånd enbart i de fall som verkställigheten inte omedelbart kan påbörjas och längst till dess att verkställigheten kan påbörjas.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission²³.

För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad kan socialtjänsten i vissa fall bevilja boendekostnad under en begränsad tid. Häktade och personer som avtjänar en faktisk strafftid på högst sex månader bör ges ekonomiskt bistånd till den faktiska boendekostnaden under hela häktningstiden respektive strafftiden, om de annars riskerar att bli bostadslösa. Socialnämnden bör rekommendera den enskilde som avtjänar ett straff att hyra ut sin bostad i andra hand, om hyresvärden ger sitt samtycke och det är lämpligt. Om hyresvärden inte ger något sådant samtycke, kan hyresgästen begära tillstånd till uthyrningen hos hyresnämnden. Socialnämnden bör i förekommande fall ge ekonomiskt bistånd till boendekostnaden i avvaktan på hyresnämndens beslut.

Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas. Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården.

I samband med frigivning och därmed avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd på folkbokföringskommunen²⁴.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

²³ Även synundersökning, glasögon samt akut- och grundläggande tandvård

²⁴ 2 a kap. 5 § SoL

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten (Utredning Vuxen) upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädustrustning, fritids- och sportutrustning samt hygienartiklar. I dessa fall ska ekonomiskt bistånd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Sökandes behov av bistånd ska prövas av socialtjänsten.

Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos t.ex. ideella föreningar och är ett alternativ till fängelse. Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t.ex. kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömda kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en person är dömd till samhällstjänst ska därför inte påverka socialtjänstens krav på att sökande ska stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid och t.ex. delta i praktik.

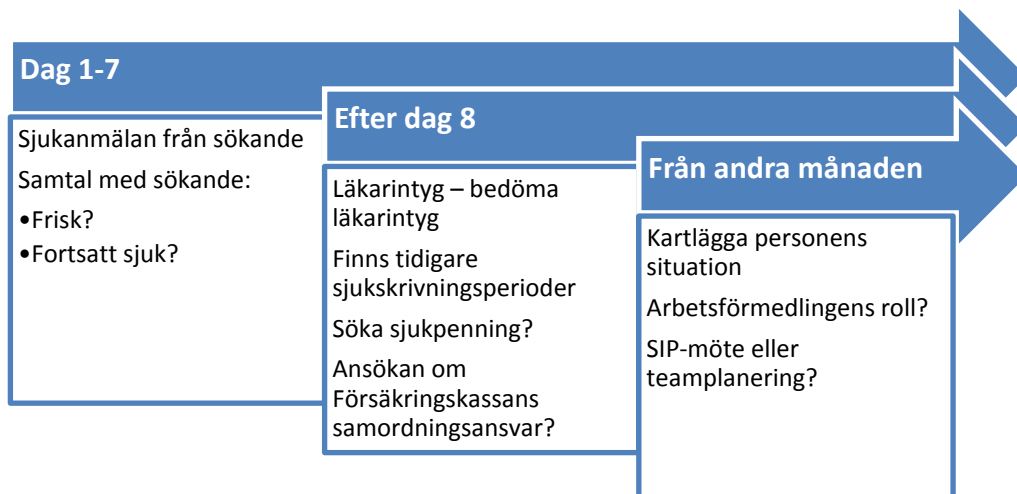
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling som insats är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. *Se vidare* i riktlinjerna vilket bistånd som beviljas i kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Bistånd vid institutionsvistelse.

Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

En sökande som är sjuk ska styrka detta med läkarintyg från och med den åttonde dagen. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och utreder behovet av insatser enligt processen nedan. För att vara berättigad till bistånd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. För arbetsökande/SFI-studerande som är sjukskrivna på deltid ska alltid en bedömning göras om de ska delta i arbetssökarverksamhet/SFI-studier i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Processen nedan är en vägledning för hur arbetet med sjukskrivna kan bedrivas och en individuell bedömning ska alltid göras.

Dag 1 - 7: En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som blir sjuk ska sjukanmäla sig första sjukdagen på motsvarande sätt som en arbetstagare.

Socialtjänsten tar kontakt med sökande för att utreda orsaken till frånvaron.

Efter dag 8: Vid frånvaro på grund av sjukdom mer än sju dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. För att arbetsförmåga vid sjukdom ska godkännas ska ett läkarintyg som styrker oförmåga att arbeta eller delta i insatser, helt eller delvis, finnas. Det är arbetsförmågan som bedöms och inte sjukdomen i sig. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och behovet av andra insatser. För stöd i bedömningen används Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd²⁵. Personens arbetsförmåga eller möjlighet till aktivering kan behöva diskuteras med läkaren eftersom sjukskrivande läkaren oftast inte är medveten om vilka insatser som socialtjänsten kan erbjuda, detta görs med regelbundna SIP-möten och Teamplaneringar.

I vissa fall inkommer ett läkarintyg som socialtjänsten inte godkänner eller som inte är fullständigt ifyllt, i dessa fall kan detta behöva diskuteras med både sökande och sjukskrivande läkare.

Om personen kan ha rätt till sjukpenning ska en ansökan lämnas till Försäkringskassan. Om sökande inte har rätt till sjukpenning ska personen vid behov göra en ansökan om samordning av rehabiliteringsinsatser till Försäkringskassan. Arbetsförmedlingen har även ett ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering för arbetssökande.

Från andra månaden:

²⁵ Försäkringsmedicinskt beslutsstöd finns på www.socialstyrelsen.se

Arbetslösa som är sjuka ska, om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt, erbjudas rehabiliterande insatser. En kartläggning av den enskildes situation bör genomföras.

Om Försäkringskassan och sjukskrivande läkare gör olika bedömningar avseende arbetsförmåga ska Försäkringskassans bedömning gälla för socialtjänsten. För att vara berättigad till bistånd ska sökande medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är deltidssjukskrivna ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning. Arbetsförmedlingen har ett ansvar att ge arbetslivsinriktad rehabilitering.

Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning eller aktivitetsersättning. Insatser ska erbjudas i form av samverkan med vårdcentral, psykiatrimottagning, arbetsförmedling och försäkringskassa. I vissa fall kan även samråd med konsultläkare göras.

I Botkyrka finns även Samordningsförbundet²⁶ där kommun, landsting, arbetsförmedling och Försäkringskassan samarbetar. Inom ramen för det arbetet finns olika projekt och insatser i syfte att samordna arbetslivsinriktad rehabilitering. *Se även vidare* i avsnittet kring Arbetslösa och olika insatser.

Rehabilitering/samverkansmöte

Socialtjänsten och/eller Försäkringskassan sammankallar till ett möte för att diskutera behovet av rehabilitering. Utöver socialsekreterare och sökande bjuds även berörda samverkansparter in. Det kan till exempel vara Regionen, Arbetsförmedlingen, eller annan enhet inom socialtjänsten. I de fall personen är aktuell på flera enheter inom socialtjänsten behöver handläggaren göra en samlad planering.

Samordnad individuell plan - SIP

I arbetet med sjukskrivna så kan en samordnad individuell plan användas. Alla som behöver både hälso- och sjukvård och stöd från socialtjänsten, och dessutom behöver en plan för att behoven ska kunna tillgodoses, kan få en SIP. Planen är frivillig och den enskilde måste ge sitt samtycke till den och till vilka aktörer som är involverade. Om en person begär en SIP ska den i regel få det. I en SIP ska det framgå vilka insatser som behövs, vilka insatser kommunen eller landstinget ansvarar för, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än landstinget eller kommunen samt vem av kommunen eller landstinget som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Sjukersättning eller aktivitetsersättning

---

²⁶ <http://www.samordningsforbundethbs.se/>

Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att arbetsförmågan inte kommer att återfås inom all överskådlig framtid ska ansökan om sjukersättning göras. Om den sökande är under 30 år ska ansökan om aktivitetsersättning göras om arbetsförmågan bedöms vara nedsatt minst ett år.

Avslag på ansökan om ersättning från Försäkringskassan

Vid avslag på sökt ersättning från Försäkringskassan till exempel sjukpenning eller sjukersättning/aktivitetsersättning bör sökande lämna in beslutsunderlaget till socialsekreterare då Försäkringskassans bedömning är utgångspunkt även för den fortsatta planeringen hos socialtjänsten och kan innebära att en planering för arbetsökande ska göras. Den sökande kan begära omprövning och sedan överklaga beslutet, vilket ska göras om en ändring bedöms möjlig.

Personer med sociala och/eller medicinska problem

Sökande med missbruksproblematik, psykisk ohälsa eller sjukdom har i regel betydande resurser trots detta. Det finns dock ofta behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten och/eller från landstinget. För att vara berättigad till bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för sökande som har en missbruksproblematik. Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det för rätten till ekonomiskt bistånd ställas krav på att sökande, som visserligen har pågående missbruk men som inte visar att de av medicinska skäl är arbetsförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka för att utarbeta en planering eller att göra en utredning tillsammans med socialtjänsten kan detta påverka rätten till bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på sökande med lindrigare missbruksproblem, men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Deltagandet kan dock vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller sökande med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga svårigheter måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen för att kunna ta ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med Regionen. En individuell planering behöver alltid göras.

Om personen är sjukskriven *se vidare* i riktlinjerna, avsnitt Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. Ibland saknar dessa personer sjukdomsinsikt och man kan behöva en längre tids motivationsarbete för att få personen att gå med på att söka kontakt med sjukvården.

Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Vid eventuell oro

Vid oro för sökandens psykiska hälsa kan kontakt tas med jourmottagningen på psykiatri sydväst för vägledning.

Socialtjänsten kan, efter samtycke från sökande, även göra en orosanmälan till de aktuella läkarvårdskontakter som personen faktiskt har t.ex. vårdcentral, beroendemottagning etc. De har möjlighet att vid behov skriva en remiss till jourmottagningen psykiatri sydväst.

I de fall det finns behov av tvångsvård, LPT (Lagen om psykiatrisk tvångsvård) är det läkare som skriver en vårdintygbedömning och vid behov begär polishandräckning. Om behov av en bedömning uppmärksammas ska detta framföras till Psykiatri Sydväst och i akuta fall till SOS Alarm via 112.

Personer som vistas utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska dock inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En sökande kan ha rätt till bistånd vid tillfällig vistelse utomlands så länge de krav som ställts för rätt till bistånd uppfylls. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. Resan ska varken påverka försörjningen eller försämra möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan även gälla i samband med sjukdom eller begravning. Ytterligare ex-

empel på resor är resor till hemlandet för att rekognosera eventuell återflyttning eller om den sökande av särskilda skäl behöver besöka hemlandet.

Resan ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt fall. Vid bedömningen ska följande beaktas:

- Resans påverkan för sökande att bli självförsörjande
- Hur resan påverkar fortsatt behov av bistånd, t.ex. om pengarna istället kan användas till personens uppehälle

Personer 65 år och äldre

Sökande som är 65 år eller äldre och som har låg eller ingen pension ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg istället för att ansöka om försörjningsstöd. När försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas.

Sökande med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

Sökande över 65 år som riskerar avhysning, blivit avhysta eller av annan anledning är bostadslösa kan skilja sig från övriga gruppen bostadslösa. De kan behöva ett extra stöd i att ordna ett annat boende. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för målgruppen²⁷ och i dessa ärenden behöver oftast samverkan ske med Vård- och omsorgsförvaltningen.

Studerande

Vuxenstuderande

Studerande vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet från Centrala studiestödsnämnden eller med aktivitetstöd från Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därmed inte är berättigade till bistånd. En individuell prövning ska dock alltid göras, och hänsyn tas till om studierna leder till förbättrade möjligheter till anställning eller inte. Krav kan samtidigt ställas att sökande i slutet av studierna ska stå till arbetsmarknadens förfogande och delta i kompetenshöjande åtgärder. För SFI studerande, *se vidare* i avsnittet Arbetslösa.

Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetssökande, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

---

²⁷ 5 kap. 5 § SoL

Om ekonomiskt bistånd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

I undantagsfall kan bistånd beviljas vid längre vuxenstudier. I dessa fall ska personen alltid söka studiemedel. Det kan t.ex. vara:

- Studerande under studieuppehåll
- Studerande som har familj

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd,

- avsnitt Genom studiestödsformer
- avsnitt Genom andra personers inkomster och tillgångar.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Utgångspunkten är att föräldrar har försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 18 år, vilket framgår av föräldrabalken. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt gäller försörjningsskyldigheten under den tid som skolgången pågår eller till dess gymnasiestudierna avslutas dock längst till dess barnet fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning. Det gäller även ungdom under 21 år som läser upp sina betyg på Komvux.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Under tiden ska barnet söka studiebidrag och eventuellt extra tilllägg från CSN.

Försörjningsskyldigheten gäller oavsett om barnet bor i egen bostad eller inte. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll men om det finns särskilda skäl kan den unge ses som ett eget hushåll. Om föräldrarna till en skolungdom inte fullgör sin underhållsskyldighet och om socialtjänsten inte kan förmå föräldrarna till det, kan socialtjänsten i undantagsfall ge ekonomiskt bistånd direkt till ungdomen.

Om en skolungdom på egen hand ansöker om ekonomiskt bistånd bör socialtjänsten vid behovsbedömningen överväga att bortse från föräldrarnas underhållsskyldighet i de fall skolungdomen är:

- utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller
- har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna

Andra fall där underhållsskyldigheten kan bortses från är t.ex. när en ungdom har beviljats placering i träningslägenhet.

Sökande som är under 21 år ska uppmuntras att fortsätta sina gymnasiestudier i de fall de inte ännu har avklarat dessa.

Från och med höstterminen det år ungdomen fyller 20 har hen rätt att ansöka om lån och bidrag från CSN. Lånedelen är däremot inte något som rutinmässigt kan avkrävas den enskilde att ansöka för gymnasiestudier, av någon ungdom innan den fyllt 21 år. Undantag gäller för den grupp ensamkommande ungdomar med tillfälligt uppehållstillstånd enligt gymnasielagen, som *ska* hänvisas till studiemedel.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd,

- avsnitt Medlemmar i hushållet
- avsnitt Ekonomiskt bistånd till barn.
- Riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barns inkomster och tillgångar.

Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium. Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag hos CSN. I normberäkningen ska riksnormen för vuxna användas, Ensamstående eller Make/Maka/Sambo.

För beräkning av personens inkomster och tillgångar *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, Barns inkomster och tillgångar.

Utländska medborgare

Det finns olika grupper av utländska medborgare vilka presenteras nedan:

- EU-medborgare (med och utan uppehållsrätt)
- Personer utan uppehållstillstånd
- Personer med uppehållstillstånd
- Nordiska medborgare

EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det s.k. rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz²⁸. Det innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna.

EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återgå till sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sen återkomma.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Upphållsrätt

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU/ EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EES-medborgare. En EU/ EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

Bedöma uppehållsrätt

Det är socialtjänsten som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige eller inte. Denna bedömning måste göras av respektive socialsekreterare vid tidpunkten för ansökan om ekonomiskt bistånd varje månad.

- EU/ EES- medborgare med uppehållsrätt

EU/ EES- medborgare med uppehållsrätt har samma rättigheter som svenska medborgare. Handläggningen ska då ske på samma sätt som för svenska medborgare. För familjemedlemmar gäller huvudprincipen att deras uppehållsrätt är beroende av anknytningen till en EU/ EES-medborgare med uppehållsrätt, så länge de inte själva har fått uppehållsrätt. En familjemedlem som har uppehållsrätt har rätt till likabehandling av socialtjänsten på samma sätt som svenska medborgare. *Se vidare* om EU-medborgare och uppehållsrätt i

- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.

---

²⁸ i 2 kap. 5 § utlänningslagen, UtL

- Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området.
- EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt:

EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslut på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga.

En ansökan om akut bistånd bedöms på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Personer utan uppehållstillstånd

Detta avsnitt avser personer som är tredjelandsmedborgare och som inte omfattas av EU-rätten.

Tillfällig vistelse

En utländsk medborgare får tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd²⁹. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa till Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, affärsresande och säsongarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa och det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Det kan finnas flera orsaker till att personerna saknar tillstånd att vistas i Sverige. Några exempel kan vara att personen fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, deras uppehållstillstånd har löpt ut och de inte har förnyat sin ansökan eller att de aldrig har sökt uppehållstillstånd. Det kan även vara personer på genomresa i Sverige för att söka uppehållstillstånd i något annat land.

Papperslösa har rätt till hälso- och sjukvård som inte kan vänta³⁰. Det innebär att papperslösa ges samma rätt till hälso- och sjukvård som asylsökande. Barn

²⁹ 2 kap. 5 § UtlL

³⁰ Lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd

som lever som papperslösa har rätt till fullständig hälso- och sjukvård och regelbunden tandvård på samma sätt som bofasta barn. Dessa barn har även rätt till skolgång³¹.

I och med att personerna vistas utan tillstånd i Sverige begränsas socialtjänstens ansvar till stöd och hjälp i akuta situationer, vilket är vistelsekommunens ansvar. Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som tillfälligt vistas i kommunen. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Den som söker asyl i Sverige får ekonomisk ersättning från Migrationsverket, enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. I vissa fall ska socialtjänsten betala ut LMA-ersättning. I vissa fall kan det vara oklart vilken huvudman som ska tillgodose behovet av ekonomisk hjälp, till exempel om det ska ske enligt (LMA) eller SoL.

Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. Den enskildes rättigheter enligt LMA är mer begränsade än rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och den som har rätt till bistånd enligt LMA, har inte rätt till förmåner av motsvarande karaktär från kommunen. En kommun ska dock lämna bistånd till den som omfattas av LMA om de vistas i kommunen och om biståndet behövs tills dess att Migrationsverket tar över ansvaret.

När en person fått uppehållstillstånd träder rätten till bistånd enligt SoL in. Under den tid Migrationsverket utreder förlängning av ett uppehållstillstånd ska en ansökan om ekonomiskt bistånd prövas enligt SoL, det framgår av fall som prövats i kammarrätterna. Om den enskilde ansökt om förlängning två månader innan beslutet upphör från Migrationsverket har den enskilde rätt att vistas i Sverige under tiden Migrationsverket handlägger

Vid ansökan om förlängning av tillfälligt uppehållstillstånd på samma grund som tidigare är vi ansvariga enligt SoL på samma sätt som för personer som har uppehållstillstånd (dvs. ej endast nöd). Om däremot personen ansökt för sent har vi rätt att avslå ansökan i sin helhet.

Vid ansökan om förlängning av tillfälligt uppehållstillstånd på en ny grund - exempelvis ett spårbyte från arbete till anknytning eller gymnasiestudenter som sedan ansöker om förlängning pga. arbete – då ska ansökan bedömas på samma sätt som vid en tillfällig vistelse i kommunen. En kontroll bör alltid

---

³¹ Skollag (2010:108)

göras med Migrationsverket för att utreda på vilken grund personen ansökt om samt om personen har rätt till LMA.

Enligt ny lagstiftning 1 januari 2020, så innebär det att om en asylsökande på egen hand (EBO) ordnar bostad i ett område som kommunen anmält som ett "socioekonomiskt utsatt område" till länsstyrelsen, ska den asylsökande inte som huvudregel ha rätt till dagersättning eller särskilt bidrag enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). De ska i förekommande fall då hänvisas till Migrationsverkets anvisningsboende. Detta kan senare komma att påverka bedömningen vid rätt till bistånd vid eventuell ansökan om boendekostnad under etableringsperiod.

Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehållstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med arbetstillstånd har tillstånd för att arbeta och det finns reglerat kring vilka krav som ställs på anställningen och försörjningen. Studerande med uppehållstillstånd har beviljats tillstånd för studier och ska ha sin försörjning ordnad. *Se vidare* på Migrationsverkets hemsida kring vad som gäller vid arbets- och studietillstånd.

Bistånd beviljas enbart i undantagsfall, vid en akut nödsituation. I de fall familjemedlemmar beviljas tillstånd som anknytning till personer med arbets- eller studietillstånd ska försörjningen vara ordnad. Om en person som har arbetstillstånd och blir av med sitt arbete, kan bistånd beviljas för att undanröja en akut situation i avvaktan på att personen kan resa hem. Personen ska vid arbetslöshet och eller sjukdom först utreda sina möjligheter till a-kassa eller sjukpenning.

Personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för nyanlända flyktingar³². En person har rätt till en etableringsperiod på två år, som ska genomföras inom tre år från det att uppehållstillståndet beviljades. Under etableringsperioden kan individen ansöka om etableringsersättning hos Arbetsförmedlingen. Etableringsersättningen administreras av Försäkringskassan.

Målgrupp - Lagen om etableringsinsatser vänder sig till nyanlända i arbetsför ålder (20 - 64 år) som har fått uppehållstillstånd (UT) som flyktingar eller av flyktingliknande skäl samt kvotflyktingar. Även nyanlända i åldern 18 - 19 år,

---

³² Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

som saknar föräldrar i Sverige, omfattas av den nya lagen liksom vissa anhöriga till nyanlända flyktingar. Individen ska påbörja etableringen senast ett år från första folkbokföring i Sverige. Personer med nedsatt prestationsförmåga kan ingå i etableringen till 25, 50 eller 75 %.

Anhörig till flykting, som ansöker inom sex år från det att den första individen beviljas uppehållstillstånd har rätt att ingå i etableringen. Den som anlände först förväntas planera familjens ankomst och boende.

Handläggning av personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Ansökningar om bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och samma krav på egenansvar och egen planering gäller även för denna grupp. I vissa delar skiljer sig emellertid situationen för de som omfattas av etableringsreformen från andra som uppbär ekonomiskt bistånd, till exempel avseende boende och sysselsättning.

För att återsökning av statsbidrag inte ska missas är det viktigt att alla blir inregistrerade i Procapita som etablering. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Återsökning Migrationsverket.

Väntan på etableringsersättning ("glappet")

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas som övriga sökande i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. Ekonomiskt bistånd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda. Om det finns oklarheter i ärendet t.ex. att sökande har barn och inte kommer att bli självförsörjande på etableringsersättningen ska ansökan handläggas som en vanlig ansökan och en nybesökutredning genomföras.

Huvudregeln är att dessa personer ska handläggas som övriga sökande men vissa delar skiljer sig:

- Avisering från Arbetsförmedlingen

Inkommer i form av ifylld blankett, särskild mall finns. Aviseringen innehåller uppgifter från handläggaren på Arbetsförmedlingen och från sökande och ska vara underskriven av sökande. Kompletterande information kan behöva inhämtas per telefon från Arbetsförmedlingen. Aviseringen är den sökandes ansökan om bistånd.

- Utredning

Utredningen sker i första hand per telefon men vid behov kan besök bokas.

I första hand utreds kommundillhörighet, med anledning av att Arbetsförmedlingen inte har samma uppdelning som kommunerna. Utgångspunkten vid utredning om kommundillhörighet är reglerna om vistelse respektive boställningskommun i socialtjänstlagen. I de fall en person är folkbokförd på annan adress än där person bor och en annan kommun som därmed får schablonersättningen ska personen uppmanas att folkbokföra sig där personen bor. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar.

Observera att om en sökande är gift är utgångspunkten försörjningsplikt mellan makarna. Försörjningsplikten behöver utredas utöver de uppgifter som framgår i aviseringen. Utredningen görs i första hand per telefon med sökande. I de fall försörjningsplikten ska undantas finns särskilda beslutsgrunder.

I vissa fall behöver sökande komplettera sin ansökan med handlingar som styrker sökandes ekonomi och situation.

- **Beräkning**

Biståndet beviljas från dagen efter sista LMA till och med dagen innan utbetalning av full etableringsersättning, dvs. glappetperioden. Bistånd beviljas enligt samma bedömning som övriga sökande. En förutsättning för etableringsersättning kan betalas ut är att personen har fått sitt personnummer.

- **Utbetalning**

Utbetalning görs till personens bankkonto eller till ICA-kort om personen saknar personnummer.

Kompletterande ekonomiskt bistånd

Den som söker kompletterande ekonomiskt bistånd för att inkomsterna inom etableringsreformen inte är tillräckliga ska likabehandlas med övriga sökande i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen.

Inom ramen för etableringsersättning kan sökande beviljas bostadsersättning, se nedan. Det gäller inte för personer som bor inneboende. Etableringsersättningen är högre än riksnormen och inkluderar därmed möjlighet att även betala sin inneboendekostnad och det bör täckas av etableringsersättningen. En individuell bedömning ska alltid göras som inkluderar en bedömning om inneboendekostnaden är skälig, precis som för övriga sökande. Se även avsnittet nedan om boende.

Förflorad etableringsersättning

Sökande som avbrutit sin etableringsplan har inom ett års tid (inom en treårsram) möjlighet att gå in i etableringen igen och beviljas full etableringsersätt-

ning. I normalfallet bör därför avslag ges på ansökan om ekonomiskt bistånd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses om den sökande återupptar etableringsplanen.

Person med rätt till a-kassa

Den som uppbär etableringsersättning men samtidigt är berättigad till a-kassa har enligt etableringslagen rätt att själva välja vilken ersättning personen vill ha. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska denne dock hänvisas till att välja den ersättning som ger högst inkomst.

Boende

Bostadsersättning för ensamstående utan hemmavarande barn inom etableringen lämnas till den som bor i bostad hen äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt. Bostadsersättning kan även beviljas de som har skriftliga, av hyresvärden godkända andrahandskontrakt. Personer med hemmavarande barn söker bostadsbidrag hos Försäkringskassan.

Ansökan om ekonomiskt bistånd till boendekostnader för personer inom etableringssystemet ska bedömas på samma sätt som andra sökande oavsett kontraktsform. Om till exempel en familj inte blir självförsörjande inom etableringssystemet, på grund av sin något högre hyreskostnad, har socialtjänsten samma skyldighet att bevilja kompletterande bistånd som när det gäller exempelvis personer med låg a-kassa eller liknande. *Se vidare* i kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Allmänt om boende.

Bostadslöshet - Samma egenansvar och krav på egen planering gäller som för andra sökanden. Om den sökande tackar nej till boende via Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen kan detta vara grund för avslag på ansökan om bistånd till hotellboende eller motsvarande då behovet kan tillgodoses på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd.

Extraarbete

Personer med etableringsersättning kan ta extrajobb utan att den inkomsten minskar deras ersättning. Socialtjänsten har dock inte möjlighet att ställa krav på att någon ska vara sysselsatt mer än till 100 %. Om den sökande har en heltidsplan med insatser inom etableringen, det vill säga 40 timmar i veckan, kan vi inte kräva att denne ska jobba extra utöver detta. Om den sökande däremot har en deltidspan är det möjligt att ställa krav på arbete upp till heltidssysselsättning.

Sjukskrivna och personer med nedsatt prestationsförmåga

Personer inom etableringen som är sjukskrivna heltid avslutas efter 30 dagar enligt regelverket. Inför avslut bör avstämning ske med Arbetsförmedlingen

t.ex. genom ett trepartssamtal för att tydliggöra situationen för alla parter och personen får veta vilka krav som socialtjänsten ställer. Samma regler gäller som för övriga personer som är sjukskrivna.

Ensamkommande flyktingbarn

Nyanlända (18-20 år) som saknar föräldrar i Sverige har rätt att ingå i etableringen, men inom etableringen finns inte möjligheter att läsa på gymnasium. Praxis är att dessa ungdomar uppmuntras välja gymnasiestudier och ekonomiskt bistånd kan därför beviljas för denna grupp. Kostnaderna ska återsökas genom statsbidrag. *Se vidare* i riktlinjerna kapitel Olika grupper förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar.

Ensamkommande flyktingbarn med tillfälligt uppehållstillstånd

Utgångspunkten är, enligt regeringen, att de personer som får uppehållstillstånd enligt den tillfälliga lagen finansierar sina studier genom studiestöd. Det räcker med en avsikt att studera för att få uppehållstillstånd enligt den tillfälliga lagen. Studiehjälp lämnas längst till och med det första kalenderhalvåret det år då den studerande fyller 20 år. Därefter kan individen söka studiemedel, som består av bidrag och lån. Den som får uppehållstillstånd enligt den tillfälliga lagen omfattas *inte* av etableringsregelverket.

En ansökan om ekonomiskt och annat bistånd av en person som fått ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, på grund av studier eller skydd, ska som utgångspunkt behandlas på samma sätt som om ansökan gjordes av en person med ett permanent uppehållstillstånd eller en svensk medborgare som vistas i Sverige. Den som omfattas av LMA efter uppehållstillstånd har dock som utgångspunkt inte rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL.

Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige³³.

Återföreningar

Enheten för ekonomiskt bistånd och utredningsenheten för barn och unga har rutiner för handläggningen av när ett ensamkommande flyktingbarns familjemedlemmar kommer till Sverige. *Se vidare* i Handläggningsrutiner vid anhöriginvandring till minderårigt barn.

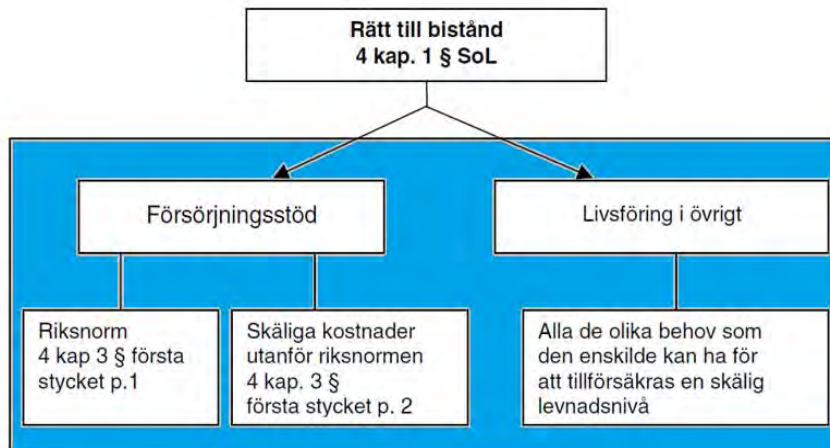
---

³³ Lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster

4. Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska sökande tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Utgångspunkten är att biståndet inte bör överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Beloppen ska täcka kostnader för de produkter som behövs i ett hushåll för att på ett tillfredsställande sätt kunna klara vardagens behov. I beräkningarna ingår till exempel inte utgifter för presenter, kalas eller gäster, semester, alkohol, tobak eller spel. Beräkningarna innehåller ett visst sparutrymme för inköp eller ersättning av sällanköpsprodukter, till exempel en cykel till barn eller dyrare klädesplagg. Det innebär att man under en tid ska kunna spara en del av beloppet i riksnormsposten för att kunna köpa detta. En individuell prövning ska alltid göras.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar.

Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.

I vissa fall kan det även finnas skäl till att höja normen på grund av merkostnader. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. T.ex. vid behov av särskild kost på grund av sjukdom eller vid sjukhusvård. Vid sjukdom behöver behovet styrkas med läkarintyg.

En så kallad bruttonorm eller en schablon är ett hjälpmedel och inte en absolut regel. Det innebär till exempel att en ansökan aldrig kan avslås enbart med hänsyn till socialnämndens normer eller riktlinjer. Har den biståndssökande en kostnad som är högre än schablonen måste socialtjänsten alltid göra en individuell bedömning av om kostnaden är skälig för just den biståndssökande (RÅ 2010 not 70).

Om det finns särskilda skäl i ett enskilt fall kan riksnormen beräknas till en lägre nivå. Den biståndssökande kan få ett tillfälligt, reducerat bistånd om han eller hon till exempel har kunnat försörja sig men inte gjort det och därför saknar pengar till sin försörjning under den närmaste tiden. Biståndet är till för att personen ska kunna reda upp den akuta situationen, vilket i rättspraxis kallas för akut nödläge eller akut nödsituation.

Se mer om vad som ingår i posterna och för höjning/sänkning av normen i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd.

Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Bistånd beviljas för umgänge med barn högst 12 dagar per månad. Vid fler dagars umgänge betraktas barnet som växelvis boende.

Biståndet omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror. För att bedöma rätten till ekonomiskt bistånd ska omfattningen av umgänget styrkas genom dom, avtal eller intyg. Intyget kommer från barnets andra förälder alternativt annan person som kan styrka detta, exempelvis socialsekreterare från utredningsenheten för barn och unga.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Bistånd till livsföring i övrigt, avsnitt Resor i samband med umgänge med barn.

Om barnen bor växelvis *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Olika hushållstyper.

Övrigt försörjningsstöd

Allmänt om boende

En fråga som allt oftare återkommer att beakta vid handläggning av ekonomiskt bistånd är bostadsfrågan. Den strukturella hemlösheten ökar, vilket innebär att många, inklusive barnfamiljer ansöker om stöd till bistånd för att lösa sin akuta boendesituation.

Reglerna i socialtjänstlagen, innebär att var och en i första hand är skyldig att försörja sig själv och sin familj inom ramen för sin förmåga. I detta ingår också ansvar för att ordna bostad, vilket innebär att den bostadslöse själv får söka bostad via bostadsförmedling, bostadsföretag, andrahandsförmedlingar eller på annat sätt försöka ordna sin bostadssituation.

Det finns inga bestämmelser i socialtjänstlagen som ger bostadslösa en allmän rätt till att få en bostad av socialtjänsten. Däremot kan socialtjänsten i särskilda fall vara skyldig att tillhandahålla en bostad som bistånd. Det framgår av flera mål som prövats av Högsta förvaltningsdomstolen. Rätt till bistånd i form av bostad som uppfyller kraven på skälig levnadsnivå har i rättspraxis rört situationer när en person eller familj är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. Se rättsfall RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130.

Socialtjänstens ansvar kan handla om att bistå med olika former av akuta och mer långsiktiga boendelösningar utifrån individuella behov och efter biståndsbedömning. Högsta förvaltningsdomstolen har bedömt det som godtagbart att boendestandarden i vissa fall är lägre än vad som anses skäligt på längre sikt. I en akut situation eller när ett lämpligt boende inte kan erbjudas den biståndssökande för en rimlig kostnad kan boende på härbärge godtas under en övergångsperiod. Se rättsfallet RÅ 1994 not 574.

Att det generellt sett är svårare att få ett hyreskontrakt om man har skulder eller betalningsanmärkningar är exempelvis inte i sig ett skäl till att bevilja bistånd. Att det är brist på bostäder på den öppna bostadsmarknaden är inte heller i sig skäl nog för bistånd till bostad från socialtjänsten.

Huvudregeln är att sökande själv ska vara aktiv bostadssökande exempelvis genom att söka bostad via bostadsförmedlingen, ställa sig i kö hos olika hyresvärdar, söka på internet, fråga vänner och bekanta om de kan hjälpa till på något sätt och sätta upp lappar om behov av boende. Att vara aktiv bostadssökande innebär även att personen söker bostäder i andra kommuner än hemkommunen. Däremot kan inte en flytt ställas som krav för rätten till bibehållet ekonomiskt bistånd.

Ovanstående regler gäller också med beaktande av barnperspektivet. Det vill säga, enbart det skälet att en barnfamilj ansöker om stöd – innebär inte per automatik att socialtjänsten ska bevilja bistånd till boende. Föräldrar har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för sina barn och ansvarar för att barnens behov och rättigheter blir tillgodosedda. Det är däremot viktigt att göra en barnkonsekvensanalys i dessa fall, och i beslut ange skäl till bedömningen, oavsett det blir ett bifall eller avslag. (*Se avsnitt Barnkonsekvensanalys*)

De personer som bott i Sverige under relativt kort tid och därför saknar bostadsreferenser och ännu inte har lärt sig det svenska språket bedöms inte heller, av enbart de skälen, omfattas av den grupp som har speciella svårigheter att på egen hand ordna med bostad.

En individuell bedömning utifrån personers förmåga och eventuella barns situation ska alltid göras.

I de fall en akut nödsituation inte kan avväjas och alla andra möjligheter till tak över huvudet för den enskilde är uttömda ska en sedvanlig nödprövning göras. *Se vidare sidan 19 samt sidan 78 i denna riktlinje.*

Se även: Överenskommelse om ärendehantering avseende hemlösa mellan kommunerna i Stockholms län

Vistelse och folkbokföring

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring.

Utgångspunkten vid bedömning av skäligen kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek. Den sökande ska uppmanas att folkbokföra sig på adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen³⁴ ska vara skriven där man bor och vistas. Om flera personer är folkbokförda på adressen påverkar det rätten till bistånd. En person som är folkbokförd på en adress förutsätts bo där och därmed bidra med hyreskostnaden m.m. Detta gäller framförallt vid förstahandskontrakt eftersom det är främst då sökande kan påverka vilka andra personer som är folkbokförda där.

Hembesök

---

³⁴ Folkbokföringslagen 1991:481

Hembesök kan göras av olika anledningar t.ex. för att få en uppfattning om hur sökande bor och eventuellt behov av ytterligare bistånd eller stöd. Det kan även ske som ett erbjudande för t.ex. barnfamiljer eller personer som har haft bistånd under en längre period.

Det kan även vara för att det finns oklarheter kring boendesituationen som behöver utredas vidare. Hembesök ska enbart användas när det inte finns andra utredningssätt. Vid oklarheter kring boendesituationen bör man innan ett hembesök ha ett klargörande samtal med sökande. Under besöket får sökande beskriva hemmet t.ex. hur stor del av lägenheten sökande disponerar, hur lägenheten ser ut, hur många som bor där. Syftet är att socialsekreteraren ska få en bild av boendesituationen och som sedan kan verifieras vid ett eventuellt hembesök.

Ett hembesök ska alltid vara frivillig och personen ska ha en möjlighet att tacka nej. I de fall frågan inte kan utredas på annat sätt ska personen ges information om att det kan påverka rätten till bistånd.

Boendekostnader

Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare i kommunen har möjlighet att kosta på sig. I Botkyrka kommun är Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vägledande men får inte ses som ett tak utan individuella bedömningar ska göras. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Försäkringskassans norm ska endast överskridas om det finns synnerliga skäl.

Följande avgifter som kan ingå i hyran godtas inte:

- Avgift för parkeringsplats eller garage
- Avgift för medlemskap i hyresgästförening
- Kostnad för kabel-TV och andra tillval utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet

Undantag kan göras för förhandlingsavgift. Hyrestillägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd kan beviljas. Hembesök för att bedöma lägenhetens skick bör göras innan godkännande. Om bedömning görs att personen inom en snar framtid kommer att bli självförsörjande så bör personen kunna avvakta detta.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas att sänka bostadskostnaden. Undantag från kravet att byta till billigare boende ska göras för de sökande som av medicinska eller sociala skäl anses oförmögna att genomföra ett bostadsbyte eller i de fall där bostadsbytet anses direkt olämpligt med tanke på de konsekvenser som bytet skulle medföra.

Rådrum: Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt sänka boendekostnaden. Ett sätt att sänka boendekostnaden är att hyra ut ett rum i bostaden. Skäligt rådrum för att hitta en inneboende bedöms vara två månader. Om sökanden avser att byta till mindre boende anses skäligt rådrum uppgå till fyra månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta, men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran sättas ned i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad bör detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande utan samråd med socialtjänsten flyttar till dyrare boende ska den nya hyran beviljas endast om den är skälig.

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett andrahandskontrakt ska vara godkänt av hyresvärden och styrkas med intyg. För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid visas upp. Avtalet ska innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek, vad som ingår i hyran samt lägenhetens adress.

Om förstahandshyresvärden hyr ut sin hyreslägenhet så ska godkännande från värden visas upp. Förstahandsvärden får ej ta ut högre hyra än grundhyra, ett påslag på hyran med max 15 % godkänns för möblerad lägenhet. Vad gäller bostadsrätten så ska bostadsrättsföreningen godkänna andrahandsuthyrningen. Även här kan 15% tilläggas utöver driftkostnaden.

Radhus/villa: inget godkännande behövs eftersom hyresvärden äger dessa.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav kan då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning. Det är sökande som ska värdera sin bostadsrätt och visa underlag för socialtjänsten. Socialtjänsten kan kontakta mäklarfirmor och fråga vad ett objekt kan ha för marknadsvärde för att få vägledning. En individuell prövning ska dock göras och hänsyn ska tas till om en försäljning förväntas ge ett överskott som kan bidra till försörjningen. I övrigt gäller vad som sägs ovan om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det.

Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad. Sökande med lån på bostad ska alltid uppmanas att söka skattejämkning för räntekostnaden. Amortering på lån ska inte räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

Fastighet/fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet/fritidshus, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas bistånd annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning.

Ett beslut om rådrum ska skickas till den sökande. Om det finns särskilda skäl - fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc. - kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning. När det finns ett skrivet förbehåll ska personen lämna en kopia på förbehållet. Förbehållet ska vara daterat från den period förbehållet började gälla.

Det är sökande som ska värdera sin fastighet och visa underlag för socialtjänsten. Socialtjänsten kan kontakta mäklarfirmor och fråga vad ett objekt kan ha för marknadsvärde för att få vägledning.

Inneboende

Detta avsnitt avser hyra som inneboende hos annan än nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap. Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyres-

värden. Hänsyn tas även till om rummet är möblerat eller inte. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig i förhållande till hyreskostnaden för hela bostaden. Utredningen behöver som regel inkludera ett hembesök. Vuxna barn som flyttat hem efter att bott i annan bostad räknas som inneboende, inte hemmavarande.

Delad bostad

När kamrater, syskon eller annan släkt delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att de som bor tillsammans mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. För beräkning av hyresdelen *se räkneexempel nedan från Socialstyrelsens handbok:*

Exempel: Om den biståndssökande disponerar ett rum i sina föräldrars bostad på fyra rum och kök, innebär det att han eller hon disponerar två av totalt nio enheter (fyra rum $\times 2 = 8 +$ kök $= 9$ enheter). Hela boendekostnaden är 6 000 kr per månad. Den sökandes andel av boendekostnaden beräknas då genom att 6 000 divideras med 9 och därefter multipliceras med 2, det vill säga $6\ 000/9 \times 2 = 1\ 333$ kr per månad.

Vuxet hemmaboende barn

Med ett kvarboende vuxet barn avses ett barn som efter fyllda 18 år bor kvar i föräldrahemmet men som föräldrarna inte är underhållsskyldiga för. Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Bistånd till hyresdel kan ges om:

- Föräldrarna behöver bo kvar i en större lägenhet och därmed behålla en högre hyra.
- Om hushållet förlorar bostadsbidrag med anledning av att ungdomen ska svara för sin egen försörjning, då ska ungdomen erhålla försörjningsstöd till boendekostnad motsvarande sin andel av bostadskostnaden.
- Om barnet tidigare betalat hyresdel och kan styrka detta. Perioden ska ligga nära i tiden och haft en varaktighet.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd:

- Bistånd till hyresdel för barn som bor kvar hemma, avsnitt Skäliga och faktiska boendekostnader.
- För beräkning av hyresdelen, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Ungdom utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det finns starka sociala

skäl till flyttningen. Utredningsenheten bör ha utrett att behov finns innan beslut fattas för ungdomar där föräldrarna fortfarande har försörjningsplikt.

Se vidare i

- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Bistånd till ungdomar för eget boende.

Förälder boende hos barn

För beräkning av hyresdel *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i andrahand etc. Kostnader för boende med den faktiska boendekostnaden kan beviljas om den sökande har stora svårigheter att få ett annat boende och/eller om socialtjänsten inte kan erbjuda något annat alternativ.

Hushållsel

Bistånd ska beviljas till faktisk skälig kostnad. Om socialtjänsten använder sig av en schablon för kostnaderna för hushållsel kan den endast tjäna som riktmarke – socialtjänsten är fortfarande skyldig att göra en individuell behovsprövning.

Konsumentverket beräknar årligen kostnader för en rimlig konsumtion för några av hushållens vanligaste utgifter. Däremot beräknar de inte längre förbrukning och kostnad av hushållsel, då de anser sig sakna tillräckligt bra underlag för att kunna göra generella beräkningar av en rimlig förbrukning av hushållsel för olika hushållsstorlekar och familjesammansättningar. Tills annan vägledning kommer behöver det göras en skälighetsbedömning av rimlig elkostnad, där de maxbelopp som e-roboten använder kan användas som riktmarke.

När vuxna som inte är gifta eller sambor delar lägenhet och sammanboendekostnad utifrån hushållsstorlek används, ska kostnader för förbrukning och den fasta avgiften delas. Kostnaden för förbrukningen delas på antal personer, inklusive barn, i hushållet.

En alltför hög elräkning kan behöva accepteras tillfälligt så att sökande får rådrum att minska kostnaden eftersom det kan få stora negativa konsekvenser att inte betala sin elräkning.

Om elkostnaden anses hög eller om en elräkning har ökat avsevärt från tidigare månader, bör man förslagsvis stämma av med sökande om någonting i hushållet tillkommit som förbrukar mer el, exempelvis hushållsapparater.

Bredband och dator

Skälig bredbandskostnad beviljas till alla hushåll idag under förutsättning att kostnaden finns. Skolungdomar i Botkyrka kommun erbjuds elevdator. Teknisk utrustning, t.ex mobiltelefon eller dator kan beviljas till arbetssökande efter en individuell bedömning.

Hemförsäkring

Ekonomiskt bistånd ska beviljas till en faktisk kostnad för hemförsäkring om kostnaden bedöms som skälig.

Bistånd beviljas till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösöresbelopp på 300 000 kr. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas. Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring, om de har hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren. I de fall de inte omfattas ska de uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

Kostnad för vattenförbrukning

Ibland kan det vara aktuellt för vissa hyresvärdar att fakturera separat för vattenkostnad. Nedan tidigare mätningar från Energimyndigheten kan ses som ett riktmärke för att bevilja skälig kostnad för vattenförbrukning,

En person förbrukar ca 1150 kWh per år enheten för att värma vatten och en person förbrukar ca 200 liter vatten per dygn. När skälig hyresnivå ska bedömas ska vattenkostnad tas med i helhetsbedömningen.

Exempel 1: Kontrakt hos Hyresvärd 1 med en hyra som bedöms skälig – hela summan beviljas.

Exempel 2: Kontrakt hos Hyresvärd 2 med en grundhyra som är mindre än det belopp som anses vara skäligt, men med en kompletterande vattenförbrukning som gör att kostnaden överstiger skälig kostnad. Då beviljas grundhyran plus vattenkostnad upp till vad som bedöms vara skälig kostnad för hyra, resterande summa avslås.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

I första hand ska den biståndssökande ansöka om att få avgiften helt eller delvis nedsatt. Har den sökande sjukersättning eller har fyllt 65 år, är avgiften inte något som beviljas.

Resekostnad med allmänna kommunikationsmedel

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov av resor finns för att kunna arbeta eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att nå självförsörjning.

Arbetande

Sökande som arbetar, heltid eller deltid, beviljas bistånd till SL-kort förutsatt att de inte bor på gångavstånd till arbetet.

Arbetssökande

Utgångspunkten är att arbetssökande är i behov av ett SL-kort för att kunna delta i arbetssökarverksamhet, praktik eller dylikt. En arbetssökande ska även kunna resa för att kunna gå på intervjuer eller besöka arbetsplatser.

Övriga

I de fall en sökande är i behov av att regelbundet besöka läkare eller annan rehabilitering kan bistånd till SL-reskassa alternativt SL-kort beviljas utifrån det enskilda behovet. Kostnaden för nödvändigt antal resor med SL:s reskassa (accesskort) ska jämföras med kostnaden för månadskort och det billigaste alternativet ska väljas.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Ekonomiskt bistånd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst.

Utgångspunkten är att ta reda på den sökandes behov och vad som faktiskt ingår i vårdkostnaden i det enskilda fallet och göra en individuell bedömning. Institutionsnormen inkluderar fickpengar³⁵, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor. I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet.

Fickpengar³⁶

Utgångspunkten är att ta reda på den sökandes behov. Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan till-

---

³⁵ Fickpengar - försörjningsstöd som innehåller kostnader för kläder och skor, lek och fritid, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift mm.

³⁶ Se ovan.

godoses med egen inkomst. Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag. Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kostnader i samband med egen bostad

För sökande som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, hushållsel, abonnemangskostnad telefon, hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsfrielse.

Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare på institution med HVB-tillstånd och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

Egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska sökande betala egenavgift för mat och logi. Detta gäller boenden utan HVB-tillstånd.³⁷ Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd. Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt en vanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om en sökande hävdar att nödsituation föreligger. Bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

---

³⁷ IVO har uppgifter om vilka boenden som har HVB-tillstånd.

Personer som har fått avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om sökande får avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd ska en nödprövning göras först när sökande själv hävdar nöd. Sökande kan då efter en bedömning ha rätt till reducerat försörjningsstöd, nödprövning, för att tillgodose behov av t.ex. mat och eventuellt boende. Observera att nödprövning inte ska göras rutinmässigt vid avslag på försörjningsstöd då all utredning och alla beslut rörande ekonomiskt bistånd måste utgå från en ansökan från sökande. Däremot kan socialtjänsten informera om möjligheten att ansöka om nödprövning.

I de fall det finns barn i hushållet så ska en bedömning göras kring om familjens inkomster av t.ex. barnbidrag täcker behovet av matpengar.

Sökande som har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven som t.ex. mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen. Bidrag registreras i detta fall som övrigt ekonomiskt bistånd. Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling och därmed anmälas till utredningsenheten för barn och unga.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast

nödprövning görs. Uppföljning av eventuella utbetalningar från försäkringsbolag behöver göras. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer.

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan t.ex. vara en biljett till hemresa. Bistånd kan även beviljas till matpengar. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan även nattlogi beviljas efter särskild prövning. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsens för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, till exempel om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för sökande gynnande beslut till hans nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen³⁸. Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: ”Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas”.

---

³⁸ 27 § FL

5. Bistånd till livsföringen i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för vanliga ändamål utöver försörjningsstödet. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa ingår vanligtvis i skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i kommunen kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre en kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska beaktas vid prövningen.

Begravningskostnad

Vid handläggning av dödsbo inom kommunen, behöver handläggare ofta ha en hel del kontakt med anhöriga. Det är däremot inte kommunens dödsbohandläggare som ska vara dem som framför dödsbud³⁹, patientens närstående ska omedelbart informeras vid konstaterandet av dödsfallet, oavsett vårdform.

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Sammanboende omfattas inte av denna skyldighet, men ska likställas som sambos vid ansökan om ek. bistånd. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd samt skäliga kostnader i övrigt. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar och efterlevande pensionen.

Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring, försäkring och pension. Som huvudregel ska kända inestående inkomster inte förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån.

Om dödsboet saknar tillgångar helt eller delvis bör bistånd beviljas som möjliggör en värdig begravning.

Skäliga kostnader

Ekonomiskt bistånd till begravningskostnader bör i regel inte vara högre än ett halvt prisbasbelopp. Kostnaderna ska styrkas.

---

³⁹ HSLF-FS 2015:15 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om vissa åtgärder i hälso- och sjukvården vid dödsfall - Socialstyrelsen

- Hälso- och sjukvårdsförordning (2017:80) 4kap 3 § 3

Kostnadsposter som godkänns är inom ett halvt prisbasbelopp:

- Grundtjänster från begravningsbyrå (riktvärde ca 25-30 % av basbeloppet), dvs. begravningsbyråns arvode, kista med enkel kistdekoration, bisättning (i bisättningen ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell) urna samt representant vid begravningen.
- Gravsten/ inskription på befintlig gravsten (riktvärde ca 15 % av basbeloppet)
- Enklare förtäring

I förekommande fall beviljas även bistånd till officiant vid borgerlig begravning. Även dödsannons, kostnad för askgravlund och blomsterdekoration kan beviljas. Kostnaden bör inte överstiga vad en låginkomsttagare skulle ha råd med.

Bistånd beviljas inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller, gravsättning, alternativt spridning eller nedgravning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk resenär avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Begravningskostnader.

Asylsökande

För mer information om bistånd till begravningskostnader för asylsökande se *vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt begravningskostnader.

Diskmaskin, tvättmaskin etc.

Bistånd till diskmaskin, tvättmaskin beviljas om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom t.ex. handikappersättning. Innan bistånd beviljas ska undersökas om värden kan installera diskmaskin mot hyreshöjning. Bistånd till diskmaskin, tvättmaskin och/eller torktumlare kan också beviljas om det finns starka sociala skäl och man kan påvisa att resultat uppnås med insatsen.

Flyttkostnader

Bistånd till flyttkostnader kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i nivå med riksnormen om behov av att flytta är motiverat av:

- hälsoskäl
- sociala omständigheter
- att sökandes möjligheter att bli självförsörjande genom flytten ökar
- att flytten medför att sökandes boendekostnader minskar

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska det även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen.

Den sökande ska uppvisa kostnadsförslag som grund till bistånd.

Bistånd beviljas till kostnad för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring, allt mot uppvisande av kvitto. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala. Avgift för medresenärer beviljas ej.

Förskoleverksamhet och skolbarnomsorg

Den sökande ska i första hand se över sina möjligheter till nedsättning av de kommunala avgifterna. Familjen behöver upplysas om att uppdatera sina inkomster via kommunens hemsida, så att de inte får en faktura.

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnomsorg (årskurs 1-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens. Kontrollera att avgiften är satt utifrån familjens aktuella inkomster.

Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som i samband med ansökan erbjuds av optiker.

Vid behov av vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 35 - 40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet hänvisas till riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas om behovet är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel. Kostnad för linser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Barn och unga i åldern 8 - 19 år får bidrag från landstinget för glasögon eller kontaktlinser.

Hemtjänst/boendestöd

Ekonomiskt bistånd ska inte utgå till kostnaden för hemtjänst/boendestödsavgift. För person som blivit beviljad hemtjänst eller som bor i särskilt boende görs en beräkning av avgiften. Innan beslut om avgift verkställs görs en beräkning av vård- och omsorgsförvaltningen (VOF) eller om rätt att ta ut avgift föreligger samt storleken på avgiften. Den person som inte har inkomst av tjänst, pension eller avkastning av kapital, betalar ingen avgift.

Har en person skulder eller andra akuta ekonomiska behov minskas inte hemtjänst/boendestödavgift. Vid bedömning av bistånd i dessa fall ska samma avvägningar göras som vid reducerat bistånd. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Nödprovning och akut bistånd.

Om sökande p.g.a. särskilda omständigheter har ett varaktigt behov av ett sänkt belopp ska den enhet som beslutar om avgift i skälig omfattning ta hänsyn till detta vid beräkning av avgiften för hemtjänst/boendestöd. Detta kan vara t.ex. vid kostnader för god man, fördyrade kostnader för arbets- eller sjukresor, fritidsaktiviteter mm. I dessa fall ska sökande uppmanas att ansöka om nedsättning av avgiften. I avvaktan på avgiftsändringen kan ekonomiskt bistånd ges.

I vissa fall kan det vara så att personen, trots att jämkning skett av hemtjänstavgiften till 0 kr, saknar medel när avgift för boende och mat är betald. I dessa fall kan personen ansöka om ekonomiskt bistånd.

Hemutrustning

Generellt

Bedömningen av nödvändig hemutrustning måste anpassas efter den allmänna standardutvecklingen i samhället, det vill säga vad människor i allmänhet kan kosta på sig. Det innebär att vad som är skäligt i fråga om ekonomiskt bistånd till hemutrustning inte bara skiftar från fall till fall utan också över tid. Den individuella behovsprövningen avgör om bistånd ska beviljas och till vad.

Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska kunna fungera.

Utgångspunkten är att varje person själv ansvarar för att ordna med utrustning till hemmet genom planering, sparande, lån och gåvor från sitt sociala nätverk. etc. Det gäller särskilt för unga personer som flyttar hemifrån och som har kunnat planera för sin flyttning till eget boende. Ekonomiskt bistånd till den hemutrustning som behövs för att ett hem ska kunna fungera kan beviljas efter individuell prövning. Det finns ingen allmän rätt att få ekonomiskt bistånd till utrustning av bostaden.

Bistånd till hemutrustning ska prövas restriktivt.

Klienten ska komma med ett eget specificerat kostnadsförslag på nödvändig hemutrustning. Hembesök bör göras innan beslut tas. Detta för att få en uppfattning om behovet. Biståndet garanterar alltså nödvändig hemutrustning, men vad som är nödvändigt kan inte fastställas en gång för alla

Vid bedömning om en person har rätt till hemutrustning ska hänsyn tas till personens individuella situation, vad personen har behov av och vilka möjligheter personen själv har att i framtiden ordna med hemutrustning.

Personer som omfattas av flyktingmottagande eller etableringsförordningen ska i första hand söka hemutrustningslån via CSN.

Hemutrustning kan omfatta det som behövs för att tillgodose behov som t.ex:

- Säng
- Köksbord inkl. stolar
- Soffa och soffbord
- Bokhyllor
- Skrivbord
- Förvaring
- Matlagning
- Radio, TV och dator med internetuppkoppling
- Rekreation
- Rengöring
- Sömn
- Umgänge

I bedömningen ska följande punkter övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att den sökande med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer den sökande inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera sin hemutrustning?
- Vilka möjligheter har den sökande haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Vilken hjälp kan den sökande få av sitt nätverk? Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd till grundutrustning.

Vilket bistånd kan beviljas och till vad?

En individuell bedömning måste göras enligt ansökan om kostnaden och vad som anses vara en skälig kostnad utifrån vad en låginkomsttagare har råd med. Hållbar konsumtion rekommenderas av konsumentverket och i Storstockholmsområdet finns en välsorterad andrahandsmarknad, av bättre begagnad utrustning, vilket bör vara ett riktmärke för att bestämma skälig kostnad. Den sökande bör också ange i ansökan, vilken utrustning som den ansöker om och inkomma med ett kostnadsförslag.

Bistånd kan beviljas till:

- Underhåll, reparation eller komplettering eller
- Hemutrustning vid bosättning (hel grundutrustning). Maximalt 50 % av prisbasbeloppet kan ses som en vägledning. Priser på andrahandsmarknaden bör också vara ett riktmärke.

Hemutrustning kan omfatta följande delar där innehållet är en vägledning. Utgångspunkten är sökandes ansökan och behov. Procentsatserna nedan ska endast ses som en vägledning, det gäller även här att använda priser på andrahandsmarknaden som ett riktmärke. En individuell prövning behöver alltid göras.

Möbler:

- Säng (3 - 4 % av prisbasbeloppet)
- Köksbord inkl. stolar (3 - 4 % av prisbasbeloppet)
- Soffa och soffbord 7 % av prisbasbeloppet
- Skrivbord

Tillbehör:

- Husgeråd och handdukar (1-2 % av prisbasbeloppet)
- Sängutrustning (1 - 2 % av prisbasbeloppet)
- Lampor och matta
- Gardiner
- Städartiklar och dammsugare
- Tv, radio och dator

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hemutrustning.

Juridiska kostnader och stämpelavgifter

Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller t.ex. för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning. I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det

finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån personens ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självriskan vid rättsskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ärenden. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas enbart om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras i enskilda fall t.ex.

- om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs (t.ex. för en kvinna som utsatts för misshandel)
- identitetshandling för de som saknar sådan (beroende på biståndslängd)
- Domstolsavgift kan beviljas då ensamkommande barns vårdnadshavare anländer och ska registreras som vårdnadshavare

De avgifter Migrationsverket infört för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd ska som huvudregel inte beviljas eftersom skyddsbehövande personer och personer som söker uppehållstillstånd av humanitära skäl inte behöver betala för det.

Avgift för ansökan om svenskt medborgarskap har Kammarrätten fastslagit inte ingår i begreppet skälig levnadsnivå.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte ingår i försörjningsstödet. Om personen har handikappersättning ska först utredas att behovet inte täcks av handikappersättningen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd ges endast till merkostnader.

Bistånd kan även beviljas om en person på grund av att den blivit fri från sitt missbruk eller medicinering ökat eller minskat i vikt och därmed är i behov av nya kläder.

Det har fastslagits i en dom från kammarrätten i Göteborg att fördyrade kostnader vid behov av ortopediska skor kan nekas. En individuell bedömning av behovet ska alltid göras.

Hälsa- och sjukvård

Omfattar egenavgift för läkarföreskriven medicin som ingår i högkostnads-skyddet. Enligt Socialstyrelsen ska prövning av bistånd till läkemedelskostnader som inte ingår i högkostnadsskyddet prövas mycket restriktivt. Avseende värktabletter och liknande så innefattas detta i posten hälsa och hygien.

Vad gäller sjukvård utgår ekonomiskt bistånd till sådan vård som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Kostnadens ska styrkas med kvitto. I Stockholms läns landsting finns elektroniskt högkostnadskort. På kvittot framgår hur långt kvar det är till frikort. Kostnad för faktureringsavgift godkänns inte.

Kostnader för till exempel sjukgymnast eller naprapat kan beviljas, efter remiss av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av högkostnadsskyddet.

Fysisk aktivitet på recept (FAR) rekommenderas av Socialstyrelsen vid en mängd olika diagnoser. I många fall innebär detta ingen extra kostnad för patienten. I de fall den fysiska aktiviteten specificeras i receptet – exempelvis simning, stavgång eller ledarledd gruppträning – kan den innebära kostnader för avgifter eller utrustning. Dessa kostnader ingår för närvarande inte i högkostnadsskyddet. I regel bedöms behovet vara tillgodosett med riksnormens post för Lek och Fritid. Bistånd kan beviljas till sådana kostnader efter individuell prövning av behovet.

En person som använder hjälpmedel ska under loppet av ett år inte behöva betala mer än 2000 kronor i avgifter och hyresavgifter för hjälpmedel. Frikort för hjälpmedel börjar gälla när kostnaderna för hjälpmedel överstiger 2000 kr under en 12-månadersperiod.

Högkostnadsskyddet omfattar alla avgifter – utom avgifter för ortopediska skor, tyngdtäcke, utbyte av andningsmask och andra avgiftsbelagda tillbehör/reservdelar.

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, CPAP, etc., om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller Försäkringskassan.

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och rymd delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hälso- och sjukvård om t.ex.

- Läkavård
- Medicin
- Hjälpmedel
- Psykoterapi

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas om sökande inom överskådlig tid förväntas kunna få en ny bostad. Vad som avses med överskådlig tid måste bedömas individuellt. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är sökande som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Vid bedömningen ska följande beaktas:

- bohagets innehåll och skick
- kostnaderna för magasinering i förhållande till kostnad för nyanskaffning av hemutrustning
- konsekvenser för sökande vid eventuell försäljning av bohaget

Resor

Rekreationsresor

Bistånd till rekreation beviljas om det finns särskilda skäl.

Vuxen ensamstående person

För ensamstående vuxen person kan bistånd beviljas till resa när det finns starka sociala skäl, som resa till anhörig eller liknande eller resa där syftet är medicinskt/rehabiliterande. I vissa fall finns möjlighet att få rehabiliteringsresor via Försäkringskassan.

Barnfamiljer

Bistånd kan beviljas till barnfamiljer som haft långvarigt behov av bistånd och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning av barnets behov av rehabiliteringsresa bör göras i samråd med andra eventuella kontakter inom socialtjänsten. Bistånd beviljas till skälig kostnad för resa till släkting inom Norden eller dylikt. Kostnaden ska vara rimlig i förhållande till vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd till. Kostnader för aktiviteter i form av resor inom skolan ska skolan stå för.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Rekreation.

Resor till begravning

Bistånd kan beviljas till en skälig kostnad för resa inom Sverige eller utomlands om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon mor-farföräldrar och barnbarn. Utgångspunkten för hur länge en person kan vara frånvarande är vad en arbetstagare brukar få vara borta från arbete, vilket i normalfallet är maximalt tio arbetsdagar. Vid bedömning av skälig kostnad är en hållpunkt att den ska vara rimlig i förhållande till vad en person med låga inkomster i allmänhet har råd med.

Återföreningsresor

Bistånd till resa för att återförenas med släkt beviljas om det finns synnerliga skäl. Det kan t.ex. vara vid återförening av förälder och minderårigt barn. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige. Vid sådan resa kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Resor i samband med umgänge med barn

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas. Reskostnaderna ska jämföras med vad en inkomstagare i allmänhet har råd att bekosta. En resa per månad bör vara huvudregel inom Norden. Bistånd till utlandsresor kan beviljas om det finns synnerliga skäl. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne.

Behovsprövningen ska innefatta:

- Barnets behov av umgänge
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar
- Skäligheten av kostnaden för resan

Bistånd kan i vissa fall även avse föräldrars resor till barn som är placerade i familjehem eller institution. Utredningsenheten kan i dessa fall bevilja reskostnader upp till ett år efter det att placeringen inletts om detta krävs för att umgänge ska komma till stånd. Därefter är det Ekonomiskt bistånd, eller Mottag vuxen som bedömer rätten till bistånd.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Umgängesresor.

Sjukresor

Om läkare bedömt att patienten har rätt till sjukresa kan bistånd beviljas till egenavgiften. Högkostnadsskyddet är motsvarande kostnaden för 10 resor per år, därefter är sjukresorna kostnadsfria.

Sjukresor beviljas i regel av sjukvården innan resan görs. Om en klient betalar taxiresa till sjukvården finns möjlighet att ansöka om kostnaden hos Region Stockholm. Om ansökan beviljas ges en faktura på egenavgiften.

Renoverings-/underhållskostnad

Avser kostnader för renovering p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i huserlägenhet, även kallade saneringskostnader - kan beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas ekonomiska, medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Skolkort – SL

Skolkort från SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Vid avslag från skolan och om det finns särskilda skäl kan bistånd beviljas, t.ex. övergångsvis vid en flytt innan barnet hunnit byta skola.

Bistånd till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet erbjuds SL-kort från skolan. Gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster ska uppmanas att ansöka om extra tillägg till studiebidraget.

Bistånd till SL-tilläggskort kan beviljas för ungdomar som studerar på grundskolenivå och som deltar i aktiviteter långt från hemmet om aktiviteterna har betydelse för deras utveckling och särskilda behov.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortsskulder, privata skulder, etc. samt böter och underhållstöd beviljas i normalfallet inte. Undantag kan göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska hen erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare. Socialtjänsten ska utreda orsaken till att en skuld uppstått innan beslut fattas.

Undantag kan t.ex. göras för *hyresskuld* i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl inte haft egna inkomster som räckt till hyra.
- Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning. Det ska särskilt uppmärksammas om hyress-

kulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om särskilda sociala och/eller medicinska skäl finns.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld vid behov följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld görs en uppföljning genom en serie samtal. Vid dessa samtal ges personen/hushållet ekonomisk rådgivning. I vissa fall finns det behov av insatser från andra enheter eller myndigheter t ex vård- och omsorgsförvaltningen eller överförmyndarnämnden.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållsel* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

Skuld för *avgift för förskoleverksamhet* behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med utbildningsförvaltningen. Om barnet p.g.a. sociala skäl har behov av att delta i förskoleverksamhet får barnet enligt skollagen inte sägas upp.

Om utbetalning av beviljad ersättning från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten minskats på grund av att den ersättningsberättigade sedan tidigare har en skuld till dem, kan sökande meddela myndigheten att avdrag inte ska göras.⁴⁰ Hela ersättningen betalas då ut till den sökande. Om sökanden väljer att fortsätta betala av på skulden genom att inte ta ut hela ersättningen, beviljas inte bistånd till den del som sökanden valt att inte ta ut.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Skulder.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Om det finns syskon och ålderskillnaden inte är för stor, kan det i vissa fall vara rimligt att räkna med en viss återanvändning av kläder och utrustning och ett riktmärke kan vara att bevilja endast halva utrustningen.

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att skaffa nödvändig utrustning. Bedömningen utgår ifrån att delar av spädbarnsutrustningen köps begagnat.

---

⁴⁰ 108 kap 22 § socialförsäkringsbalken (SFB) och Försäkringskassans vägledning 2005:2, version 10, s 38

Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet, exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga. Vägledning är upp till 11 % av prisbasbeloppet utifrån sökandes behov och faktiska kostnader, detta gäller som riktmärke även vid flerbarnsfödelse. Biståndet beviljas i rimlig tid innan barnet föds.

Bistånd kan beviljas till exempelvis:

- Grunduppsättning kläder
- Säng med sängutrustning
- Barnvagn

Personer som har rätt att söka hemutrustningslån (personer som omfattas av flyktmottagande eller etableringsförordningen) kan ansöka om tilläggs lån hos CSN. Det gäller om de får barn inom perioden, två år från och med kommunplaceringsdatumet på den första personen/personerna som anlänt.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård men bör även beviljas till skäliga kostnader för nödvändig tandvård. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Tandvård.

Observera att ett beslut om bistånd till tandvård ofta sträcker sig över flera månader och ska därmed alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel, Försörjningsstöd, avsnitt Beslut som löper över flera månader.

Ansökan om tandvård ska handläggas inom rimlig tid. Om inte hela beloppet som ansökts om beviljas ska ett avslagsbeslut fattas. *Se vidare* i delegationsordningen.

Vid nybesök ges kortfattad information om tandvård. Viktigt att det framgår att beslut om tandvård föregås av att sökande lämnar in ett kostnadsförslag från tandläkaren och att socialtjänsten i vissa fall konsulterar förtroendetandläkare. Dokumentet "Informationsblad om tandvård" finns inlagt i Pro Capita och kan delas ut till personen vid behov.

I Procapita finns även besluts mallar för beslut om tandvård och informationsblad till tandläkare.

Kostnadsförslag

Förutom vid akut tandvård ska bedömning av om bistånd kan beviljas till tandvård göras utifrån ett kostnadsförslag. För att tala med tandläkaren krävs ett samtycke från sökande.

- Hur länge har personen varit aktuell? Personen bör ha varit aktuell längre än 12 månader eller haft inkomster i nivå med normen för att kunna beviljas kostnad för tandvård som inte är av direkt akut karaktär.
- Har bistånd till tandvård beviljats tidigare?
- Bedöms personen bli självförsörjande inom sex månader? (t.ex. arbete/annan ersättning)

Dokumentationen av utredningen görs i en journalanteckning och utifrån detta görs en bedömning av om handläggningen ska utföras av socialassistent eller om det finns grund avslag.

Akut tandvård

Bistånd⁴¹ till akut tandvård kan beviljas vid svåra smärttillstånd eller tillstånd som medför betydande obehag (t.ex. tappad fyllning, fraktur på tand, värk, infektiösa tillstånd och traumaskador). Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas.

Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står ”akut besök” på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Nödvändig tandvård

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under minst ett år har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster.

Med nödvändig tandvård menas åtgärder som enligt tandläkarens bedömning är nödvändig för att sökande ska:

- Uppnå godtagbar tuggförmåga
- Förhindra väsentligt försämrade tandstatus

Förutom rent medicinska aspekter bör socialtjänsten beakta de sociala konsekvenser som kan uppstå vid utebliven tandvård.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå ska i första hand hänvisas till avbetalning hos tandläkaren eller om möjlighet finns betala per ingrepp. Om kostnad och omfattning är skäligt kan dock bistånd beviljas till

---

⁴¹ Bör inte överstiga 3000 kr.

den del av kostnaden som överstiger vad sökanden själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader.

Vid ansökan om bistånd till nödvändig tandvård skall normalt ett specificerat kostnadsförslag föreligga innan behandlingen påbörjas. Förslaget bör innehålla:

- Planerad behandling: specificerat akut eller mer omfattande tandvård
- Tillstånd och åtgärds-koder enligt tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
- Kostnad: ingående högkostnadsbelopp och priser på tandvårdsåtgärder enligt tandvårds- och läkemedelsförmånsverket
- Information om ersättningsperioden

Råder tveksamhet utifrån det skriftliga kostnadsförslaget bör kontakt tas med behandlande tandläkare för en eventuell konsekvensutredning av uppskjuten eller utebliven behandling och om andra alternativ finns.

Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök. Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets referenspriser ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av Försäkringskassan.
- Oberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård. Om förvaltningen inte har avtal med egen konsulttandläkare kan den sökande t.ex. uppmanas att på förvaltningens bekostnad skaffa kostnadsförslag från Folktandvården för jämförelse.
- En individuell bedömning ska även göras av sökandes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Exempel på behandlingar som normalt ej är att betrakta som nödvändig tandvård:

- estetisk tandvård
- utbyte av fyllningar/kronor
- attachmentförankrade delproteser
- blekning av tänder
- implantatbehandling
- porslins- och guldinläggsterapi
- kron- och broterapi bakom hörntänder

Tandvård som utförts före ansökan betraktas som en skuld. *Se vidare* i avsnitt Skulder.

Yttrande till utskott

Beslut om tandvård som överskrider 30 000 kronor ska enligt nuvarande delegationsordning fattas av vuxenutskottet. Särskild mall⁴² finns i Procapita. Sektionschef eller gruppledare skriver under yttrande. Yttrande tillsammans med kopior av bilagorna skickas till utskottet. Originalhandlingar och skivor förvaras av socialassistent i avvaktan på beslut av utskottet. Journalför datum för när yttrandet skickades till utskottet. När beslutet kommer från utskottet registreras det av socialassistent i Procapita, utskottet är beslutsfattare. Kopia på utskottets skrivelse och beslutet skickas till sökande.

---

⁴² Yttrande gällande tandvård till utskott

6. Bilaga - Lagstiftning

Lagstiftning	Svensk författningssamling
Begravningslag (BegrL)	SFS 1990:1144
Bidragsbrottslag	SFS 2007:612
Delgivningslag	SFS 2010:1932
Folkbokföringslag	SFS 1991:481
Förvaltningslag	SFS 1986:223
Föräldrabalk (FB)	SFS 1949:381
Föräldraledighetslag	SFS 1995:58
Hälso- och sjukvårdslag (HSL)	SFS 1982:763
Kommunallag (KL)	SFS 1991:900
Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	SFS 2010:197
Lag om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd	SFS 2013:407
Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)	SFS 1994:137
Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk	SFS 2009:724
Lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	SFS 1993:387
Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster	SFS 1995:479
Offentlighets- och sekretesslag (OSL)	SFS 2009:400
Sambolag	SFS 2003:376
Skollag	SFS 2010:800
Socialförsäkringsbalk (SFB)	SFS 2010:110
Socialtjänstförordningen	SFS 2001:937
Socialtjänstlag (SoL)	SFS 2001:453
Utlänningslag	SFS 2005:716

9**Remissvar DS 2020:27 – Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna, S2020/09173, (SN/2020:560)****Beslut**

Socialnämnden i Botkyrka kommun antar förslaget till svar som sitt eget och överlämnar det till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Socialdepartementet har begärt remissvar från Botkyrka kommun gällande ett förslag om att ändra reglerna kring efterlevandestöd. Förslaget innebär i korthet:

- Efterlevandestöd för barn (som betalas ut till vissa barn vars ena förälder avlidit) ska inte betalas ut under den tid barnet vårdas på boende som bekostas av stat eller kommun.
- Kommunen blir uppgiftsskyldiga till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten om vilka barn som vårdas på boende som bekostas av kommunen.

Förslaget innebär en harmonisering till reglerna om underhållsstöd som redan idag behandlas på detta sätt. Socialnämnden håller med utredningen om att de barn som är berättigade till efterlevandestöd och underhållsstöd är i liknande situationer genom att de antingen har en avliden förälder som hade begränsad ekonomisk förmåga, endast har en registrerad förälder eller har en förälder med begränsad ekonomisk förmåga.

Även om förslaget innebär en försämrad situation för de barn som träffas av förslaget anser socialnämnden att förslaget är förenligt med barns bästa eftersom det är i deras intresse att behandlas likvärdigt i likvärdiga situationer.

Uppgiftsskyldigheten till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten innebär viss utökad administration för kommunens räkning, vilket bör lyftas fram i propositionen och beaktas vid bedömning av statsbidrag. Att uppgiftsskyldigheten inkräktar på kommunens självbestämmande bedöms proportionerligt utifrån omständigheterna.

Socialnämnden tillstyrker utredningens förslag och anser att det är förenligt med barns bästa.

2021-01-22

SN/2020:
00560Referens
Maria Isaksson, förvaltningsjuristMottagare
Socialnämnden
Socialdepartementet**Remissvar DS 2020:27 – Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna, S2020/09173, SN/2020:00560****Förslag till beslut**

Socialnämnden i Botkyrka kommun antar förslaget till svar som sitt eget och överlämnar det till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Socialdepartementet har begärt remissvar från Botkyrka kommun gällande ett förslag om att ändra reglerna kring efterlevandestöd. Förslaget innebär i korthet:

- Efterlevandestöd för barn (som betalas ut till vissa barn vars ena förälder avlidit) ska inte betalas ut under den tid barnet vårdas på boende som bekostas av stat eller kommun.
- Kommunen blir uppgiftsskyldiga till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten om vilka barn som vårdas på boende som bekostas av kommunen.

Förslaget innebär en harmonisering till reglerna om underhållsstöd som redan idag behandlas på detta sätt. Socialnämnden håller med utredningen om att de barn som är berättigade till efterlevandestöd och underhållsstöd är i liknande situationer genom att de antingen har en avliden förälder som hade begränsad ekonomisk förmåga, endast har en registrerad förälder eller har en förälder med begränsad ekonomisk förmåga.

Även om förslaget innebär en försämrad situation för de barn som träffas av förslaget anser socialnämnden att förslaget är förenligt med barns bästa eftersom det är i deras intresse att behandlas likvärdigt i likvärdiga situationer.

Uppgiftsskyldigheten till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten innebär viss utökad administration för kommunens räkning, vilket bör lyftas fram i propositionen och beaktas vid bedömning av statsbidrag. Att uppgiftsskyldig-

heten inkräftar på kommunens självbestämmande bedöms proportionerligt utifrån omständigheterna.

Socialnämnden tillstyrker utredningens förslag och anser att det är förenligt med barns bästa.

Ärendet

Socialdepartementet har begärt remissvar från Botkyrka kommun. Kommunledningsförvaltningen har den 21 december 2020 beslutat att ge socialnämnden i uppdrag att till Socialdepartementet inkomma med ett remissvar. Svaret ska vara Socialdepartementet tillhanda senast den 8 mars 2021.

Barn som är folkbokförda i Sverige och som har en eller två föräldrar som avlidit har rätt till efterlevandestöd från staten om den barnpension som den avlidne föräldern arbetat ihop inte uppgår till en viss miniminivå. Enligt nuvarande lagstiftning har de rätt till detta även om de får vård genom boende som bekostas av det allmänna enligt socialtjänstlagen och LSS.

Detta har inneburit en förmånligare tillämpning än motsvarande bestämmelser avseende underhållsstöd, som ett barn får från staten om den förälder som inte bor med barnet inte har tillräckliga inkomster eller om barnet bara har en förälder registrerad. För de barn som får underhållsstöd upphör detta bidrag enligt 106 kap. 8 § socialförsäkringsbalken för de månader som barnet:

1. på statens bekostnad får vård på institution eller annars kost och logi,
2. bor i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga enligt LSS eller
3. vårdas i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten.

Utredningen föreslår att även efterlevandestöd ska upphöra under de månader som barnet får boende bekostat av stat eller kommun på motsvarande vis.

Förslaget väntas medföra endast mindre besparingar för staten eftersom det är ett förhållandevis litet antal barn som får både efterlevandestöd och vård eller boende som bekostas av stat eller kommun. Syftet med förslaget är främst att harmonisera lagstiftningen avseende efterlevandestöd och underhållsstöd.

För att förslaget ska bli verkningfullt föreslås även en uppgiftsskyldighet från kommunen till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten både när vården

inleds och avslutas för att utbetalningarna av underhållsstöd och efterlevandestöd ska kunna stoppas under den tid som vården pågår.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Socialnämndens synpunkter på förslaget

Förslaget kommer att innebära negativa konsekvenser för de barn som idag får efterlevandestöd och vårdas i boende bekostat av stat och kommun. Idag får de barnen både efterlevandestödet och sina omkostnader bekostade av det allmänna. Enligt utredningen är en uppskattning att det rör det sig om ungefär 750 barn i Sverige per år. De negativa konsekvenserna drabbar alltså ett litet antal barn, men det bör lyftas fram att de barn som drabbas är särskilt sårbara då de är barn med sämre ekonomiska förutsättningar än andra barn.

Det framgår tydligt av utredningens förslag att syftet inte är att göra besparingar för staten utan snarare att harmonisera situationen för barn som får efterlevandestöd och underhållsstöd då de ersättningarna bedöms liknande och då skillnaderna mellan ersättningarna inte varit avsiktlig. Socialnämnden håller med utredningen om att de barn som omfattas av efterlevandestöd och underhållsstöd är i liknande situationer genom att de antingen saknar en förälder eller har/har haft en förälder med begränsad ekonomisk förmåga. Även om förslaget innebär en försämrad situation för de barn som träffas av förslaget anser socialnämnden att det är rimligt att båda situationerna behandlas likvärdigt.

Vad gäller den uppgiftsskyldighet till Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten som föreslås innebär den precis som utredningen skriver en inskränkning i det kommunala självstyret. Socialnämnden anser att denna inskränkning är godtagbar då den är en förutsättning för att förslaget ska kunna genomföras och tillämpas. Det som socialnämnden vill lyfta fram i relation till detta är dock att den också innebär vissa administrativa kostnader inte bara för Pensionsmyndigheten utan även för kommunen. Detta då en ny rutin behöver införas och då uppgifterna löpande ska lämnas. Även om denna ökade kostnad för kommunens del är mycket begränsad pga. att mycket få barn omfattas bör den lyftas fram i propositionen och beaktas vid utbetalning av statsbidrag.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget bedöms ge mycket små ekonomiska konsekvenser för kommunen. De kostnader som uppmärksammas är att förslaget innebär att en ny rutin gällande detta behöver implementeras och löpande utföras samt att det kan vara

något barn i Botkyrka kommun per år som kan behöva ansöka om ekonomiskt bistånd för en liten kostnad som efterlevandestödet annars täckt.

Barnkonsekvensanalys

För de barn som får efterlevandestöd och vård och boendeinsatser från kommun och stat idag innebär förslaget en försämrad situation eftersom de under den period de vårdas blir av med denna ersättning. För det enskilda barnet som får sin situation försämrad är förslaget inte förenligt med dennes bästa, men det ska betonas att det endast är cirka 750 barn i Sverige per år som omfattas av dessa negativa konsekvenser.

För barn generellt är det dock förenligt med deras bästa att barn i likvärdiga situationer behandlas på ett likvärdigt sätt. Att behandla barn i likvärdiga situationer på olika sätt ökar risken för diskriminering och ojämlikhet. Socialnämnden bedömer att den situation som barn som får underhållsstöd och efterlevandestöd befinner sig i är i stort sett likvärdig och utredningens förslag att harmonisera lagstiftningen för de båda situationerna är därför positivt.

Utifrån detta bedömer socialnämnden att utredningens förslag är förenligt med barns bästa. För de enskilda barn som drabbas negativt av förslaget bedöms att de ändå är tillräckligt kompenserade genom att ersättningen endast upphör under den period de får vård och boendeinsatser av stat och kommun och att de under tiden insatserna pågår faktiskt får sina behov tillgodosedda på annat sätt.

Charlotte Lagerkvist
Tf. socialchef

Jennifer Gavin
Verksamhetschef Stöd- och utvecklingsenheten

Expedieras till Socialdepartementet

Socialdepartementet
Socialförsäkringsenheten

Promemoria – Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna

Remissinstanser

Barnombudsmannen (BO)

Borlänge kommun

Borås kommun

Botkyrka kommun

Datainspektionen

Eskilstuna kommun

Falköpings kommun

Funktionsrätt Sverige

Försäkringskassan

Förvaltningsrätten i Umeå

Gävle kommun

Göteborgs kommun

Halmstads kommun

Helsingborgs kommun

Huddinge kommun

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Kammarrätten i Göteborg

Karlstads kommun

Katrineholms kommun

Kriminalvården

Kristianstads kommun

Linköpings kommun

Luleå kommun

Lunds kommun

Länsstyrelsen Stockholm

Länsstyrelsen Örebro län

Malmö kommun

Migrationsverket

Myndigheten för delaktighet

Norrköpings kommun

Nyköpings kommun

Pensionsmyndigheten

Riksdagens ombudsmän (JO)

Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU)

Sigtuna kommun

Skatteverket

Skellefteå kommun

Socialstyrelsen

Statens institutionsstyrelse (SiS)

Stockholms kommun

Sundsvalls kommun

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Södertälje kommun

Trollhättans kommun

Umeå kommun

Uppsala kommun

Västerås kommun

Växjö kommun

Örebro kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet **senast den 8 mars 2021**. Svaren bör lämnas i bearbetningsbar form (t.ex. Wordformat) per e-post till s.remissvar@regeringskansliet.se, s.sf.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till jessica.lofvenholm@regeringskansliet.se. Ange diarienummer S2020/09173 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Remissinstansens namn ska även anges i dokumentnamnet.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemoria. Om remissen är begränsad till en viss del av promemorian, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan dessutom laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Therese Karlberg
Departementsråd

10

Redovisning av statsbidrag Hemlöshet 2020 (SN 2020:102)

Beslut

Socialnämnden godkänner redovisningen.

Sammanfattning

Enligt regeringsbeslut fördelar Socialstyrelsen 25 miljoner kronor i statsbidrag för att förstärka kommuners arbete med att motverka hemlöshet. Botkyrka kommun har rekviderat 1 013 120 kronor. Medlen kan användas till aktiviteter för att förbättra situationen för akut hemlösa kvinnor och män. Medlen kan också användas till aktiviteter för att förebygga akut hemlöshet.

2021-01-26

Referens

Emma Westergren, verksamhetsutvecklare

Mottagare

Socialnämnden

Redovisning av statsbidrag Hemlöshet 2020

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner redovisningen.

Sammanfattning

Enligt regeringsbeslut fördelar Socialstyrelsen 25 miljoner kronor i statsbidrag för att förstärka kommuners arbete med att motverka hemlöshet. Botkyrka kommun har rekvirerat 1 013 120 kronor. Medlen kan användas till aktiviteter för att förbättra situationen för akut hemlösa kvinnor och män. Medlen kan också användas till aktiviteter för att förebygga akut hemlöshet.

2021-01-26

Ärendet

Fördelningen av statsbidraget utgår från Socialstyrelsens nationella kartläggning om hemlöshet från 2017. Socialstyrelsens definition av akut hemlöshet omfattar personer som är hänvisade till exempelvis härbärke, jourboende eller skyddade boenden. På socialstyrelsens hemsida kan man läsa mer om olika definitioner av hemlöshet:

<http://www.socialstyrelsen.se/SiteCollectionDocuments/hemloshetssituationer-2017.pdf>)

Den nationella kartläggningen av hemlöshet 2017 pekade på att det fanns 139 hemlösa personer i Botkyrka kommun, enligt Socialstyrelsens definition av akut hemlöshet. Det var endast Stockholm, Malmö och Göteborg som hade fler hemlösa enligt denna undersökning.

Socialförvaltningen följer årligen hemlösheten bland de Botkyrkabor som sökt kontakt med socialtjänsten för att få stöd med anledning av hemlöshet. Nedan siffror visar hemlösheten under åren 2018 – 2020. Det innefattar hemlösa i kategori 1 av socialstyrelsens definition av hemlöshet, under ett helt kalenderår.

Årtal	2018	2019	2020
Vuxna i hemlöshet	567	492	473
Barn i hemlöshet	158	129	117

Dessa siffror inkluderar förstås inte heller de Botkyrkainvånare som lever i hemlöshet men som inte har kontakt med socialtjänsten.

Det konstateras att socialförvaltningen inte ser någon vikande trend vad gäller hemlösheten. Att människor tar kontakt med socialtjänsten med sina behov av stöd för hemlöshet är fortsatt hög och konstant. Det utmärkande är tendensen att det är den strukturella hemlösheten som ökar.

Med strukturell hemlöshet avses personer som av ekonomiska skäl inte kan ta sig in på bostadsmarknaden. Orsakerna till detta kan exempelvis vara att betalningsförmågan inte är i nivå med bostadspriserna, att man ännu inte etablerats på arbetsmarknaden, unga vuxna som vill flytta hemifrån, betalningsanmärkningar eller skulder som gör att man inte får hyra bostad. Det kan också röra

2021-01-26

sig om att den enskilde blivit tvungen att bryta upp från sitt hem utifrån våld i nära relation

Det aktuella statsbidraget har i första hand gått till boendeinsatser för akut hemlösa. Parallellt med detta har socialförvaltningen arbetat för att skaffa kunskap om vilka som befinner sig i akut hemlöshet 2020. Under året har det också bedrivits arbete för att ta fram en insatskatalog för boende, som tydliggör vilka insatser som finns för olika kategorier för hemlöshet. Detta bedöms också underlätta det förebyggande arbetet. I anslutning till det har också ett förslag till strategi för att motverka hemlöshetens konsekvenser tagits fram. Övriga satsningar som gjorts i ett förebyggande arbete inkluderar också budget- och skuldrådgivningen som arbetat på sin kö.

Charlotte Lagerqvist
T.f Socialdirektör

Jennifer Gavin
Verksamhetschef

Återrapportering av 2020 års statsbidrag för att stärka kommunens arbete med att motverka hemlöshet

Till bidragsmottagare: Botkyrka kommun
Dnr för ansökan/rekvisition: 16569/2020

Socialstyrelsen har på regeringens uppdrag fördelat statsbidrag under 2020 till kommuner med högst antal personer i akut hemlöshet i landet år 2017.

Socialstyrelsens definition av att befinna sig i akut hemlöshet är att en person är hänvisad till akutboende, härbärke, jourboende, skyddade boende eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande. Regeringens satsning för att stärka kommunernas arbete med att motverka hemlöshet pågår under 2018 – 2021.

Syftet med det statliga bidraget är att kommunen genomför aktiviteter för att:

- skaffa sig kunskap om vilka kvinnor och män som befinner sig i akut hemlöshet,
- förbättra situationen för de kvinnor och män som lever i akut hemlöshet,
- förebygga akut hemlöshet.

Bidragsmottagare ska senast den **1 mars 2021** återrapportera till Socialstyrelsen hur bidraget har använts. Notera att ni kan bli återbetalningsskyldig om medlen inte har använts enligt villkoren för statsbidraget. Ett sådant villkor är bland annat att återrapporteringen ska vara Socialstyrelsen tillhanda inom angiven tidsram.

Om ni inte har använt hela bidraget under perioden 1 januari 2020 - 31 december 2020 ska kvarstående medel återbetalas. Socialstyrelsen kommer att fakturera berörda bidragsmottagare.

Socialstyrelsen tillhandahåller detta webbformulär för återrapporteringen. När ni har fyllt i webbformuläret ska det skickas in elektroniskt till Socialstyrelsen. Ni ska även skriva ut formuläret i sin helhet som sedan ska undertecknas av behörig företrädare. Skicka därefter det undertecknade formuläret och eventuella bilagor antingen som pdf via e-post till socialstyrelsen@socialstyrelsen.se (ange namnet på statsbidraget i ämnesraden) eller via post till Socialstyrelsen, Statsbidrag, 106 30 Stockholm. Om ni väljer att skicka in formuläret och eventuella bilagor via e-post accepterar Socialstyrelsen en skannad kopia. Om ni däremot väljer att skicka in handlingarna via post ska dessa lämnas i original.

Vid frågor vänligen kontakta: Nina Frohm, utredare
E-post: nina.frohm@socialstyrelsen.se

Hantering av kontaktuppgifter

E-post och andra handlingar, t.ex. ansökningar och enkätsvar, som kommer in till Socialstyrelsen är enligt huvudregeln allmänna handlingar. Det innebär att allmänheten har rätt till att ta del av innehållet, om det inte finns uppgifter som är sekretessbelagda enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Personuppgifter behandlas hos Socialstyrelsen i enlighet med dataskyddsförordningen (EU) 2016/679. Mer information om hur Socialstyrelsen behandlar personuppgifter finns på myndighetens webbplats <http://www.socialstyrelsen.se/personuppgifter>.

Sida 2

Praktiska instruktioner

- Klicka [här](#) för att se en läsversion av webbformuläret.
- Svaren sparas när du klickar på knappen "Nästa" längst ner på varje sida i webbformuläret.
- Du kan avbryta och återgå till webbformuläret genom att klicka på länken i e-postbrevet.
- I slutet av webbformuläret finns möjlighet att kontrollera dina svar innan du skickar in återrapporteringen till Socialstyrelsen.

Innan du börjar svara – tänk på att:

I denna återrapportering är det inte tillåtet att samla in känsliga personuppgifter, därför uppmanar vi att inte ange uppgifter som kan kopplas till en enskild persons hälsa eller levnadsförhållanden.

I denna återrapportering kommer vi att be om antalsuppgifter. När uppgifterna gäller att fåtal personer kan det bli möjligt att bakvägsidentifiera dessa personer och då kan antalsuppgifter bli en känslig personuppgift. När vi begär antalsuppgifter skriv därför 0 som 0, 1-3 som 3 och 4 och uppåt som faktiskt antal. Detta är för att undvika att siffran kopplas till en person.

Sida 3

Kontaktuppgifter till bidragsmottagaren

Bidragsmottagarens namn:

Organisationsnummer:

Utdelningsadress (inkl. ev. c/o):

Botkyrka kommun Organisationsnummer: 212000-2882 Utdelningsadress (inkl. ev. c/o): Munkhättevägen 45 Postnummer: 14785 Postort: TUMBA E-post organisation: medborgarcenter@botkyrka.se Faktureringsadress: Botkyrka kommun Postnummer, faktureringsadress: Fack 760280, R067 Postort, faktureringsadress: 106 37 STOCKHOLM Fakturareferens: BK 88015100 Namn kontaktperson för statsbidraget: Emma Westergren Befattning kontaktperson: Verksamhetsutvecklare E-post kontaktperson: emma.westergren@botkyrka.se Telefon kontaktperson: t

Postnummer:

Postort:

E-post organisation:

Namn kontaktperson för statsbidraget:

Befattning

kontaktperson:

E-post kontaktperson:

Telefon

kontaktperson:

Ett svarskvitto kommer att skickas till e-postadressen som du har angivit i fältet "E-post kontaktperson", var därför noga med att fylla i denna uppgift korrekt.

Sida 4

Faktureringsuppgifter

Faktureringsadress:

Fack 760280, R067, Botkyrka kommun

Postnummer (faktura):

106 37

Postort (faktura):

STOCKHOLM

E-post organisation (Faktura):

soc@botkyrka.se

Fakturareferens:

BK 88015100

Elektronisk fakturaadress (t.ex. EDI, PEPPIL-id, GLN eller liknande):

Fakturaväxel (operatör som distribuerar fakturor):

Sida 5

Ekonomisk redovisning 2020

Vid "**Erhållet statsbidrag**" redovisas det belopp som ni fått av Socialstyrelsen för verksamhetsåret 2020. Detta fält är förifyllt och får inte ändras.

Under "**Kostnader**" redovisar ni förbrukade medel under 2020. Ange hur mycket ni har förbrukat av erhållet statsbidrag. Ta med kostnader under perioden 1 januari 2020 till 31 december 2020. Beloppet ska anges i heltal kronor. Om svaret är noll kronor, skriv 0. Notera att summan av kostnader inte får överstiga erhållet statsbidrag.

Vid "**Kvarstående statsbidrag**" redovisas eventuella medel som finns kvar. Dessa medel ska återbetalas till Socialstyrelsen. Detta fält beräknas automatiskt utifrån "Erhållet statsbidrag" minus "Kostnader".

Observera att endast medel som erhållits från Socialstyrelsen ska redovisas i denna återrapportering.

1. Erhållet statsbidrag: (1013120 kr)

 (Kr)

2. Kostnader:

Skaffa kunskap om vilka personer som befinner sig i akut hemlöshet (Kr)

Förbättra situationen för akut hemlös kvinnor och män (Kr)

Arbeta förebyggande för att motverka akut hemlöshet (Kr)

Andra kostnader (Kr)

3. Kvarstående statsbidrag

 (Kr)

Sida 6

4. Plats för kommentarer om den ekonomiska redovisningen (max 1 000 tecken):

Här kan ni ange eventuella avvikelser från budget eller annat som kan vara av vikt för Socialstyrelsen att känna till vad gäller er ekonomiska redovisning.

Det aktuella statsbidraget har i första hand gått till boendeinsatser för akut hemlösa. Parallellt med detta har socialförvaltningen arbetat för att skaffa kunskap om vilka som befinner sig i akut hemlöshet 2020.

Utöver de insatser som statsbidraget gått till har det under året har det också bedrivits arbete för att ta fram en insatskatalog för boende, som tydliggör vilka insatser som finns för olika kategorier för hemlöshet. Detta bedöms också un-derlätta det förebyggande arbetet. I anslutning till det har också ett förslag till strategi för att motverka hemlöshetens konsekvenser tagits fram.

Sida 7

Frågor om hur statsbidraget har använts under 2020

Observera att ni endast ska rapportera aktiviteter som, helt eller delvis, har finansierats med det erhållna statsbidraget 2020.

Socialstyrelsens definition av akut hemlöshet är personer som är hänvisade till akutboende, härbärge, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande. Här ingår också personer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande.

Sida 8

6. Vilka insatser/aktiviteter har statsbidraget från Socialstyrelsen använts till under 2020 för att förbättra situationen för de kvinnor och män som lever i akut hemlöshet?

Flera alternativ kan anges.

- Stöd till barnfamiljer som hamnat i akut hemlöshet (härbärge och vandrarhem) att komma vidare till ett mer långsiktigt boende
- Utökad antal akuta tillfälliga boendeplatser (härbärge, jourplatser, vandrarhem, hotell eller akutboende)
- Utökad antalet tillfälliga boendeplatser (skyddat boende, kvinnojourer)
- Ge stöd till hemlösa personer genom olika typer av team
- Personalförstärkning av t.ex. uppsökare som har arbetat med att söka upp akut hemlösa personer och motivera dem att ansöka eller ta emot olika stödinsatser
- Arbeta med att förebygga utskrivningar eller flyttningar från kortsiktiga boendelösningar
- Förstärkt stödet till akut hemlösa för att nå eget boende genom att tillsätta en boenderådgivare
- Erbjudit budget- och skuldrådgivningsfrågor till personer i akut hemlöshet
- Samverkan internt i kommunen kring frågor om akut hemlöshet
- Samverkan med civilsamhället för att uppmärksamma och ge stöd och hjälp till människor som lever i utsatthet och hemlöshet
- Samverkan med psykiatrin, beroendevården, polis för att nå akut hemlösa personer
- Utrett möjligheten för personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa att få ett arbete eller sysselsättning
- Infört/utökad bostad först
- Andra insatser/aktiviteter, ange vad:

Sida 9

6a. Hur många kvinnor och män i akut hemlöshet har omfattats av insatserna för att förbättra deras situation under 2020?

Det är i denna återrapportering inte tillåtet att samla in känsliga personuppgifter. Uppgifter om antal med ett fåtal individer kan innebära risk för identifiering. Ange därför inte uppgifter om antal mellan ett och tre. Skriv 0 som 0, 1-3 som 3 och 4 och uppåt som faktiskt antal.

Vet inte

Antal kvinnor:

Antal män:

Totalt antal:

Sida 10

9. Har coronapandemin påverkat er användning av statsbidraget under 2020?

- Ja
 Nej
 Kan inte bedöma

Sida 11

Synpunkter på statsbidraget**10. Utifrån era erfarenheter som bidragsmottagare, ange eventuella synpunkter på statsbidraget eller förslag på hur statsbidraget skulle kunna fungera bättre.**

Önskvärt vore att en nationell strategi/ riktlinje tas fram för att stötta kommunerna i att motverka hemlöshetens konsekvenser.

11

Förvaltningschefen informerar - muntlig information

Beslut

Socialnämnden har tagit del av informationen.

Ärendet

T.f. Socialdirektör Charlotte Lagerkvist informerade om aktuella frågor

12

**Samordningsförbundet Botkyrka, Huddinge och Salem (SN
2020:25)**

Det finns inga ärenden att redovisa.

13

Anmälan av delegationsbeslut (SN 2021:16)

Beslut

Socialnämnden har tagit del av informationen.

Ärende

Dessa delegationsbeslut anmäls till nämnden.

Socialdirektör

Beslut Behörighet till verksamhetssystemet Pro Capita 2021-01-22

Alkoholhandläggare

Beslut enligt 9 kap 17 § alkohollagen

Basel Kompaniet 2 AB (SN 2020:504)

14

Anmälningsärenden 2021 (SN 2021:8)

Beslut

Socialnämnden har tagit del av informationen.

Ärendet

Dessa ärenden anmäls till nämnden:

2020-02-03 Beslut om digitalt sammanträde

Tillsyn av serveringstillstånd 2020 (SN 2021:9)

§ 24 Utskottet Botkyrka som plats: Förslag på handlingsplan för romsk inkludering 2021–2026

I sekretessdelen:

Lex Sarah rapport 1758/1760/1765

Lex Sarah rapport 1618, 1700, 1720, 1721, 1724, 1741,1742, 1759, 1767